D A V I D   I R V I N G

NORIMBERK

-

POSLEDNÍ BITVA

Obsah

Autorova předmluva

TATO KNIHA je pohledem zblízka na pozadí a průběh prvního poválečného soudního procesu s hlavními válečnými zločinci, který se konal v Norimberku v letech 1945-1946. Jádro knihy tvoří řada článku, které jsem publikoval koncem 60. let pod názvem *Nürnberg, die letzte Schlacht* v německém týdeníku *Welt am Sontag*. Tyto články později souborně vydalo pod stejným titulem nakladatelství Wilhelm Heyne Taschenbuchverlag v Mnichov, toto knižní vydání je však již dlouhou dobu rozebráno.

Od té doby bylo zjištěno mnoho nových skutečností. Když jsem pracoval na životopise Adolfa Hitlera a některých jeho spolupracovníků (Göringa, Milcha, Hesse, Rommela), setkal jsem se osobně s mnoha účastníky tohoto závěrečného dramatu druhé světové války - tedy s těmi, kteří unikli katově oprátce – a hovořil jsem i s několika z jejich obhájců, kteří dosud mají v rukou mnoho významných historických dokumentů.

V letech, která uplynula od dokončení mých novinových článků, jsem nashromáždil další důležité materiály týkající se procesu včetně deníků několika obžalovaných, žalobců i soudců. Když byly zpřístupněny veřejnosti britské archivy, mohl jsem svůj pohled, založený dosud na studiu pouze amerických pramenů, korigovat zdroji evropskými.

Nejbohatší pokladnicí dokumentů, k níž jsem se v průběhu dalších let mnohokrát vracel, byly archivní svazky amerického hlavního žalobce, soudce Roberta H. Jacksona.

Má-li mít tento příběh hrdinu, je jím R. H. Jackson. Jak vyplývá z poznámek, využíval jsem nejprve jako pramen informací Jacksonovy soukromé materiály, které vlastnil profesor Philip Kurland z právnické fakulty chicagské university (University of Chicago Law School). Profesoru Kurlandovi patří můj dík za jeho trpělivost a laskavost, s níž mně před 30 lety dovolil ponořit se do jeho dokumentů a studovat Jacksonovy právní i soukromé spisy, které přechovával se zbožnou, avšak nenaplněnou představou, že jednou napíše životopis tohoto velkého právníka. Ve svazku v té době chyběl Jacksonův deník od 27. dubna do 19. listopadu 1945, později se však tento deník objevil ve svazku 95 jeho spisů, který převzalo oddělení rukopisů Knihovny kongresu ve Washingtonu (Manuscript Division, Library of Congress, Washington, D. C.). Od Williama Eldreda Jacksona jsem dostal nezbytné povolení, abych mohl deníky jeho zemřelého otce prostudovat.

Neméně objemné materiály Roberta Jacksona jsou uloženy v informačním oddělení 238 Národního archivu ve Washingtonu (Main Office files, Record Group 238, national Archives, Washington). To, že ve svém poznámkovém aparátu uvádím jako místo uložení těchto dokumentů Chicago, neznamená, že jsou tyto dokumenty dodnes, po více než čtvrt století, v Chicagu. Jak už jsem se zmínil, většina jich byla předána Knihovně kongresu a Národnímu archivu ve Washingtonu.

Velmi důležitým zdrojem informací byly také materiály Jacksonova kolegy v Norimberku, soudce Francise Biddlea. Povolení ke studiu jeho deníků, soukromých dopisů a zápisků o průběhu procesu, v nichž se často vyskytly jízlivé poznámky o žalobcích i o výpovědích, které Biddle vyslechl, mi poskytla vědecká knihovna univerzity v Syracuse ve státě New York (George Arents Research Library, University of Syracuse, New York).

Před několika lety jsem si dopisoval s bývalým americkým velitelem mondorfské věznice pro válečné zajatce a později i norimberské věznice a jeho syn, podplukovník Burton C. Andrus mladší, mi po otcově smrti povolil použít jeho materiály, které přechovával na jejich rodinném sídle v Colorado Springs, včetně rukopisných deníků datovaných od 7. února do 18. listopadu 1946.

Také syn zemřelého novináře Pantona Selkiraa, který psal o procesu pro list *Daily Express*, mi povolil prostudovat otcovy materiály v Australské národní knihovně v Canbeře (National Library of Australia, Canberra). Dalším, komu bych rád poděkoval, je Ben

Swearingen, neúnavný historik amatér, jemuž jako historik z povolání tolik vděčím. Poskytl mi klíč k tajemství sebevraždy reichsmarschalla Hermanna Göringa, o níž napsal zajímavou knihu. Dále děkuji dr. Danielu P. Simonovi, řediteli berlínského dokumentačního střediska, který mi otevřel dosud uzavřený sejf s materiály, mezi nimiž byly i záhadné poslední dopisy Hermanna Göringa. Johnu Taylorovi z Národního archivu (Archives and Reference Branch, Textual Reference Division, U. S. National Archives) vděčím za to, že mi laskavě poskytl magnetofonové nahrávky z původních záznamů vybraných částí procesu a že mi umožnil ověřit cyklostylované a publikované přepisy podle původního zvukového záznamu.

Pokud jde o německé prameny, můj dík patří především Henriku Pastorovi z Berlína, který mi ukázal vězeňský deník admirála Erich Raedera a další zajímavé materiály ze Spandau. Wolfu Rüdigerovi Hessovi děkuji za části vězeňského deníku jeho otce, který jsem již citoval v knize *Hess, neznámá léta* (*Hess, the Missing Years* – Macmillan, Londýn 1987). Karl Heinz Keitel mi laskavě zapůjčil své soukromé záznamy rozhovorů s otcem. Dále mi bylo umožněno pořídit dlouhá interview, týkající se procesu, života ve věznici a metod výslechů, s Alebertem Speerem, Erhardem Milchem, Karlem Bodenschatzem a dalšími.

Mimoto jsem hovořil také s německými právníky dr. Alfredem Seidlem (obhájcem Hanse Franka a Rudolfa Hesse a později bavorským ministrem spravedlnosti), dr. Otto Neltem (zástupcem polního maršála Keitela), dr. Friedrichem Bergoldem (zástupcem nepřítomného Martina Bormanna), dr. Rudolfem Merkelem (zástupcem gestapa), dr. Robertem Servatiusem (zástupcem nacistické strany a jeho politické organizace) a profesorem Hermannem Jahrreisem (zástupcem Alfreda Jodla). S Konradem Morgenem jsem hovořil o svědectví obergruppenführera Ernsta Kaltenbrunnera.

V Británii vděčím za pomoc soudci Harry Phillimoreovi a již jmenovanému siru, nyní lordu Hartley Shawcrossovi. Ve Spojených státech mi konzultace poskytli Ralph Albrecht, odborník na mezinárodní právo z týmu soudce Jacksona, a Ernst Engländer, hlavní americký vyšetřovatel. Za pomoc vděčím i zemřelému dr. Robertu M. W. Kempnerovi, který po svém krátkém debutu jako právník v Göringové pruském ministerstvu vnitra v roce 1933 uprchl z nacistického Německa. V roce 1945 se vrátil v uniformě americké armády a byl proti Jacksonově vůli jmenován jeho asistentem. Dr. Kempner, který po roce 1946 působil jako hlavní americký žalobce v dalších procesech, odpovídal velmi trpělivě na všechny moje otázky.

Stejně jako u svých předchozích prací jsem roztřídil a uložil všechny tyto materiály na mikrofilmy, které jsou přístupné všem badatelům.* Například Oral History, kde Jackson v roce nadiktoval své často velmi upřímné vzpomínky na norimberský proces, mám na filmu DI-87 (profesor Kurland mi k tomuto účelu zapůjčil tyto Jacksonovy vzpomínky ve vázaném vydání). Göringovy výslechy jsou uloženy na mikrofilmu DI-34, přepis Milchových deníků na mikrofilmu DI-59, výslechy Alfreda Jodla a některých dalších vězňů na filmu DI-8 a tajné zprávy z Jacksonových materiálů o schůzkách hlavních žalobců v Norimberku na filmu DI-70 a 71 (tyto zprávy zapsala Elsie L. Douglasová, Jacksonova osobní sekretářka, s níž jsem také dlouze hovořil o jejich vzpomínkách na Norimberk). Mikrofilm s původními materiály o Hitlerových přípravách k útoku na Československo v roce 1938 (Fall Grün“), má číslo DI-78, materiály k osobě Roberta Leye, které zanechal poté, co spáchal sebevraždu, mají číslo DI-79.

Slečna Susanna Scott-Gallová si dala práci se zajišťováním materiálů z některých hůře dostupných sbírek. Karl-Heinz Höffkes z Essenu mi zpřístupnil ze své sbírky deníky a další materiály Julia Streichera a profesor Ian Maclaine z univerzity ve Wollongongu v Novém Jižním Walesu mě upozornil na dokumenty kancléře Public Record Office, týkající se původních rozvah britských představitelů, jak naložit s nepřátelskými vůdci.

Seznam těch, jimž patří můj dík, je samozřejmě neúplný. Někteří z mých pomocníků budou možná pokládat za křivdu, že neuvedu jejich jména. Ještě jednou bych rád poděkoval mému příteli dr. Ralfu-Georgi Reuthovi, šéfu berlínské redakce časopisu *Bild*, a Walteru

Frantzi, který mi ochotně poskytl unikátní barevné fotografie. Dovolte mi na samý závěr poděkovat oběma redaktorům, kteří zůstávají v pozadí, jejichž různobarevná pera však zajistila, že je tato kniha relativně bez chyb a že neobsahují výrazné politické nepravdy.

DAVID IRVING
Londýn, červenec 1996

∗ Od Microfilm Academic Publishers, Ltd., Main Street, East Ardsley, West Yorkshire WF3 2AT, England (tel. 44 1924 825 700, fax 829 212).

1. Stalin nesouhlasí s vraždou

JAK NÁKLADNÍ LETADLO americké armády C-54 jednotvárně hřímalo nad Atlantikem, probudila jeho 16 pasažérů z nepohodlného spánku vůně kávy. Pouze Robert H. Jackson neusnul od chvíle, kdy vyrazil z Washingtonu. Bylo to v poledne, když Nejvyšší soud odročil další jednání a udělal přestávku po týdnu hektické práce na odvoláních, která došla na poslední chvíli.

Na širokém čele za kulatými zlatými obroučkami se rýsovaly ustarané vrásky. Psal se 18. srpen 1945. Přede dvěma týdny jej prezident USA pověřil obžalobou hlavních válečných zločinců, kteří byli v rukou Spojenců. On a s ním právníci, představenstvo zpravodajské služby a osobní tajemníci, které sám určil, teď letěli do Londýna v rámci první etapy tohoto úkolu.

Pro Jacksona to byla jedinečná příležitost posunout hranice světové právní vědy a zahrnout do ní nové oblasti, které se dosud vymykaly z jejího rámce. Položí základy nového práva, které vyloučí útočné války a učiní ze spiknutí, které by vedlo k rozpoutání války jako takové, přímo zločin proti mezinárodnímu právu. Hodlá potrestat celé organizace jako Generální štáb a SS, jimž vděčil Adolf Hitler za svůj dočasný úspěch, jako celky, ne pouze jednotlivce, jejichž běžné trestné jednání lze posuzovat podle běžného práva.

Tento postoj měl však v USA mnoho oponentů. Jak potom přesvědčí Brity, nemluvě o Francouzích a Rusech? Každý národ má svůj vlastní program. Nepochyboval o tom, že úkol, který si předsevzal, je obrovský. [1)]

Těžké nákladní letadlo se sneslo oblaky, přeletělo nad Irskem a hřímalo dál směrem k Anglii. Pilot dostal povolení jednou obletět Londýn, aby posádka viděla místa zničená německým bombardováním.

Když po osmnáctihodinovém letu z Labradoru letadlo přistávalo na letišti v Bovingdonu, otočil se Jackson ke svému synovi, podporučíkovi Williamu Jacksonovi, který při plnění tohoto historického úkolu reprezentoval v jeho týmu námořnictvo.

„Bille," řekl varovně, „ty mě budeš muset hájit ještě dlouho potom, až tu nebudu." Vzal si nabídnutý šálek kávy. „Byl bych rád, abys na vlastní oči viděl, co všechno to obnáší."

MÁLOKDO REPREZENTOVAL AMERIKU tak, jako Robert H. Jackson. O Clementovi Atleem řekl kdysi Winston Churchil, jako rival v parlamentu, že je to skromný a pokorný člověk, protože nemá důvod být jiný. I Jackson byl skromný a pokorný, ale ten by býval měl důvod k hrdosti. Byl to přímý člověk, který zahájil svou profesionální dráhu jako porotce v Pensylvánii, kde se 13. února 1892 narodil. Jeho pradědeček tu založil osadu Spring Creek a zde se narodil Jacksonův dědeček i otec, i Jackson sám. V roce 1913 si jako právník založil firmu v Jamestownu ve státě New York, kde jeho otec vedl nájemní stáj. Nikdy nedosáhl akademické hodnosti. Když dostal první případ – obhajobu čtyř odborářů – a vyhrál jej, nebyl ještě ani členem Sboru soudních obhájců. Prosadil se jen díky výsledkům své práce.

I přes své mládí získal Jackson obrovskou praxi jako právník a byl známý u odvolacích soudu po celém státě New York. Co se týče jeho politické orientace, byl levý liberál. Kdysi býval stoupence Franklina Roosevelta, tvůrce nové politické linie „New Deal", a angažoval se v kampaních proti velkoprůmyslovým společnostem v USA. Jeho kariéra ve Washingtonu rostla s neúprosností ranního úsvitu. V roce 1934 jej Henry R. Morgenthau ml., distingovaný ministr financí, jmenoval hlavním poradcem daňového odboru ministerstva.

Říkalo se o něm, že je neústupným idealistou a člověkem s jistými osobními ambicemi, ale jako pravý demokrat nikdy nezaváhal ve své náklonnosti k Rooseveltovi, o němž v roce 1939 řekl, že je to „největší přírodní bohatství, které máme". V roce 1940 se o Jacksonovi otevřeně psalo jako o možném kandidátovi na prezidentský úřad.

Prozatím však byl spokojen s postem právníka. V roce 1941 jej Roosevelt jmenoval do Nejvyššího soudu. Na tomto exponovaném místě byl Jackson vážen a ctěn za své otevřeně nesouhlasné postoje. Například uprostřed druhé světové války vystoupil s názorem, že se Nejvyšší soud dopustil chyby, když povolil armádě porušit Deklaraci práv a vyhnat po japonském útoku na Pearl Harbor všechny obyvatelé japonského původu ze západního pobřeží. Podle jeho názoru to byl akt rasové diskriminace a jako Rooseveltův ministr spravedlnosti zakázal Hooverově FBI jakékoli odposlouchávání.

S výškou 172 cm, hnědými vlasy a modrýma očima vypadal Jackson jako obyčejný Američan nikterak se nevymykající z průměru. Tuto kritiku by ovšem bylo možno vznést i proti větší části nacistického vedení. Nikdy mnoho necestoval mimo Spojené státy. Poslední pas měl deset let starý a navíc jej před časem ztratil, takže na tuto cestu musel požádat o nový.[2)]

Existuje-li člověk, který by Němce soudil spravedlivě, je to tento muž – přesvědčený, že Spojené státy mají posvátnou, snad Bohem danou úlohu vzdělat svět, odměnit dobro a potrestat zlo, a to s pocitem oprávněnosti, který si ještě v roce 1945, ne-li později, mohla tato země dovolit. A existuje-li člověk, na něhož by se mohl Harry S. Truman spolehnout, že uvede procesy do pohybu a dohlédne na ně až do jejich úspěšného ukončení, je to jedině Jackson.

JEŠTĚ PŘED SVÝM jmenováním do této funkce napadal Jackson cyniky, kteří očekávali, že válečné tribunály budou fungovat pouze jako prodloužená paže války. Proti takovému procesu hned vystoupil. „Chcete-li postřílet Němce ve jménu politiky," řekl v jednom projevu, když se válka v Evropě chýlila ke konci, „udělejte to tedy, ale neskrývejte to za soud. Pokud je někdo odhodlaný druhého popravit, není tu důvodu k soudnímu procesu. Svět nemá nejmenší respekt k soudu, který funguje jen jako prostředek k uvěznění."[3)] Kdyby se konaly aranžované procesy s předem domluveným rozsudkem, uvedlo by to soud v opovržení, argumentoval Jackson. „Vyjádřil jsem názor," uvedl o dva týdny později ve svém deníku, „že máji-li být tito lidé popravení, mělo by to být na základě vojenského nebo politického rozhodnutí."[4)]

V tomto odvážném názoru, že s válečnými zločinci musí být veden skutečný soudní proces, zůstal Jackson zprvu nepodpořen. Byl začátek léta 1945 a tisk se hemžil fotografiemi a živými očitými svědectvími tragédií, k nimž došlo v zemích okupovaných nacisty a ve vyhlazovacích táborech. Celý svět volal po okamžité, hromadné a kruté pomstě pachatelům těchto zločinů. Válka si vyžádala desítky milionů obětí. Stalin řekl v Postupimi Churchilovi, že Sovětský svaz utrpěl ztrátu téměř pěti milionů životů. Z 5 700 000 Rusů, kteří padli do zajetí Wehrmachtu, přežilo pouze kolem dvou milionů.

Proto Jackson cítil, že nelze vzít několik izolovaných činů a potrestat desítky malých viníků, kteří plnili příkazy, nebo i jejich vůdců. Potrestat je třeba celé zločinecké organizace. Ostatní případy bude možné soudit podle běžných postupů válečného soudu. „Tyto případy jsem považoval za drobné přestupky proti zákonu," zapsal si soukromně. „Ty se vždycky objeví všude, kde jsou lidé rozběsnění, zastrašení nebo kde podlehnou vášním."[5)]

Ne, Jackson šel po těch, kteří seděli nahoře, po nepřátelských vůdcích, kteří tuto válku naplánoval, kteří ji učinili tak brutální a kteří ji krom toho udělali nástrojem své politiky.

V červnu 1945 měl Jackson nejhorší boj za spravedlnost již za sebou. Za prvé tu byl president Roosevelt. Přestože květnatě hovořil o pronásledování nacistů až na kraj světa, v soukromí také souhlasil s jejich potrestáním bez soudu. Na večeří v uzavřené pánské společnosti, která se konala 7. června 1944 v Bílém domě, zahrnovala polského předsedu vlády Stanislase Mikolajczyka historkami o Stalinových plánech „zlikvidovat 50 000

německých důstojníků“ a hlasitě se smál při vzpomínce, jak na to všichni šéfové v base valili oči. Později při hovoru o tom, které z vítězných velmocí získají velké německé přístavy na severu, nabádal ministr obrany Henry L. Stimons Roosevelta k opatrnosti. „Měl jsem pocit,“ zapsal si Stimons později do deníku s poznámkou o etnických čistkách, k nimž by došlo, kdyby se tato území dostala Polsku, „že se to neobejde bez odezvy, která se zapíše do naší historie, jestli k tomuto dáme popud, ať už v dobrém nebo ve zlém.“[6)] V obavách, aby u poražených Němců nedošlo k dalšímu krveprolití, napsal Stimons o dva dny později, že by byla rozumnější okupace jižního sektoru Německa, protože „umožní naši izolaci od Ruska. Ať si udělá tu špinavou práci samo, bez naší asistence.“[7)]

Atmosféra nenávisti byla taková, že i Cordell Hull, Rooseveltův ministr a distingovaný státník, horoval pro hromadnou likvidaci vůdců Osy Berlín-Řím-Tokio, pokud se dostanou do spojeneckého zajetí. „Hullova poznámka,“ poznamenal si britský velvyslanec lord Halifax do soukromého deníku po společné večeři 16. března 1943, „o tom, že by nejraději postřílel a fyzicky zlikvidoval všechny nacistické vůdce od nejvyššího až po nejnižšího, mě překvapila!“ V tom se ministr podobal vyslancovu washingtonskému holiči, který říkával: „Zabte je všechny. Necháte jednoho – ten se rozmnoží a budete to mít znova. To je jako když si na zahradě necháte jediného zajíce.“[8)] [To se velmi podobá Himmlerovu zdůvodnění, proč zabíjet židovské ženy a děti společně s jejich muži, jak je přednesl ve svém vystoupení v Possenu v říjnu 1943.] Na podzim 1944 se Cordell Hull opět písemně vyjádřil: „Kdyby bylo po mém, vzal bych Hitlera, Mussoliniho, Todža a všechny jejich přisluhovače, postavil je před stanný soud a druhý den časně za svítání by došlo k historické události.“[9)]

Ani generál Dwight D. Eisenhower, který je v učebnicích historie prezentován jako uhlazený, decentní a rytířský vojenský velitel, nebyl lepší. 10. června 1944 řekl Lordu Halifaxovi, že podle něho by měli být nepřátelští vůdci „zastřeleni na útěku“ – což byl v hollywoodských levných filmech o nacistech obvyklý termín pro vraždu. Eisenhowerův námořní poradce Harry Butcher zaslechl svého nadřízeného, generálporučíka Waltera Badella Smithe, který Němce zvlášť nenáviděl, jak tvrdí, že vězení není nic pro nacistický generální štáb o 3 500 velitelích. „Bylo dohodnuto,“ zapsal si poradce do nepublikovaného deníku, „že do jejich likvidace nebude nikdo zasahovat, pokud dostanou Rusové volné ruce.“ „A proč zrovna Rusové?“ zeptal se Eisenhower. A dodal, že vítězné mocnosti by mohly jednotlivé zóny v Německu dočasně přidělit malým národům, které zde mají své účty.[10)]

Tyto názory opakoval před Morgenthauem, který jako autor proslulého plánu navštívil 8. srpna portsmouthské velení SHAEF.[11)] Podle Morgenthauovy verze oponoval generál Eisenhower jakémukoliv mírnému řešení. „Celá německá populace je paranoidní,“ řekl ministrovi financí, „a s paranoidními jedinci nelze zacházet šetrně. Nejlepší by bylo nechat je dusit ve vlastní šťávě.“ „Generál Eisenhower řekl.“ Prohlásil Morgenthau o pět dní později před svým štábem, „… že podle jeho názoru bychom měli proti Německu postupovat tvrdě, protože musíme zajistit, aby už nikdy nemělo možnost rozpoutat válku proti celému světu.“[12)] Podle dalšího svědka Eisenhower také řekl: „Velitelé a jednotky SS by měli dostat trest smrti bez debaty, ale tím by to ještě nemělo končit.“[13)]

Myšlenku o „paranoidní“ podstatě německé povahy ještě rozpracoval po rozmluvě s ministrem financí nejvyšší velitel. Sám Eisenhower ji později shrnul: „Nesmíme umožnit Němcům, aby se vyhnuli pocitu osobní viny na té hrozné tragédii, která zachvátila celý svět. Je třeba zlomit jejich schopnost rozpoutat válku. Určité skupiny by měl zvlášť potrestat spojenecký válečný tribunál – německé vůdce, členy gestapa a SS.“ Potom dodal: „Německý generální štáb by měl být zcela zlikvidován. Záznamy se musí zničit a lidé rozptýlit a zbavit možnosti opět se organizovat. V určitých případech jsou nutné ještě zvláštní tresty.“[14)]

Morgenthau o tom diskutoval o tři dny později, 10. srpna 1944, u oběda s britským ministerským předsedou Winstonem S. Churchillem.[15)] Ten naznačil „zhruba shodný postoj“

s Eisenhowerovými názory. Morgenthau potom nastínil hlavní myšlenky toho, co bylo později označeno jako jeho plán. „Podle jeho názoru by se měla věnovat pozornost žádoucí a velmi vhodné redukci německé ekonomiky na agrární oblast. Německo by se tím stalo zemí malých farem, zemí bez přítomnosti větších průmyslových podniků.“ O tom také Morgenthaou o pár dní později referoval ve svém sídle ve Washingtonu. „Řekl, že v rozhovoru s Churchilem narazil na otázku programu okupace Německa a že z jeho komentáře pochopil, že souhlasí s Morgenthauovým názorem, že v prvních měsících by měla zůstat německá ekonomika izolovaná, aby si sama stanovila svou úroveň.“ Jinými slovy, nechat Němce podusit ve vlastní šťávě.[16)]

Po návratu do Washingtonu řekl Morgenthau 19. srpna prezidentovi, že někteří lidé v Evropě chtějí ušetřit Němce kruté budoucnosti. Roosevelt jej sebevědomě ujistil: „Dejte mi třicet minut s Churchillem a já to napravím. Na Německo se musí tvrdě,“ dodal, „na všechny, nejen na nacisty. Buď je musíte vykastrovat, anebo s nimi naložit tak, aby nemohli zplodit další potomky, kteří by chtěli pokračovat v tom, co jsme právě zažili.“ [17)] (Prezidentova poznámka o kastraci stojí za pozornost z hlediska dalšího vývoje).

Znepokojen řečmi, které se k němu dostávaly, zatelefonoval 21. srpna ministr obrany Henry L. Stimson zvláštnímu poradci prezidenta Roosevelta Harrymu L. Hopkinsovi. Hopkins jej požádal, aby projednal budoucnost Německa s Morgenthauem. Stimson pokládal za nutné sledovat působení židovských politiků v oblasti vztahů s Německem a 23. srpna v poledne navštívil prezidenta, aby mu přednesl své uvážlivější názory. Potom Morgenthau se Stimsonovým zástupcem Johnem G. McCloyem společně poobědvali na ministerstvu obrany, kde Morgenthau vítězoslavně oznámil, že na totální izolaci Německa se už před 18 měsíci dohodla Velká trojka na teheránské konferenci. To byla novinka nejen pro Stimsona. „I když to pro nás,“ diktoval Stimson později do svého deníku, „bylo velké překvapení, pochybuji o tom, že to tři šéfové pokládali za uzavřenou záležitost.“[18)]

Odpoledne se Stimson snažil uspořádat své myšlenky týkající se budoucnosti Německa v náčrtu práce nazvané „Podklady pro konferenci s prezidentem 25.8.“. Sepsal „několik naléhavých bodů americké politiky“ včetně otázky „likvidace Hitlera a jeho gangu“. Vyjádřil se velmi explicitně. „Současné pokyny se týkají pouze zatčení. Dále jsou nedostačující. Naši velitelé musí být chráněni jasnými regulemi, pokud dojde ke střelbě. Bude-li nutné střílet, musí k tomu dojít okamžitě – ne až po válce.“ Vznesl také dotaz: „Jak daleko půjdou američtí velitelé,a by předešli lynčování bez soudu?“[19)]

Morgenthau šel nejdříve za Rooseveltem. 23. srpna společně poobědvali v Bílém domě. Zde doplnil další podrobnosti týkající se jeho plánu potrestání a zneškodnění poválečného Německa – bez ohledu na dopad, který toto „bolavé místo“ bude mít na ekonomiku zbytku Evropy.

Brzy ráno 25. srpna navštívil prezidenta Roosevelta ministr financí a předložil mu vlastní verzi řešení německé otázky. Ještě ten den obědvali se Stimsonem společně s prezidentem. Stimson opět zdůraznil přidělení okupačních zón v Německu Británii a USA. Požádal Roosevelta, aby okupaci severního Německa přidělil Británii. „Když získáme jihozápadní Německo,“ zaznamenal si do deníku, „budeme … dál od špinavé práce, kterou možná budou muset udělat Rusové s Prusy ve východním Německu.“ – což byla další narážka na to, že se čistky přenechají Rusům, aby si je udělali ve své zóně. Stimson, znepokojen tím, že spojenecké jednotky brzy vstoupí do Německa bez politických direktiv, navrhl Rooseveltovi, aby jmenoval výbor při kabinetu. Prezident návrh přijal a po obědě se všichni tři společně odebrali do kabinetu.

Hned na začátku této schůzky Roosevelt oznámil, že jmenuje Hulla, Morgenthaua a Stimsona členy tohoto výboru. [20)] V následné diskusi se Stimsonovi zdálo, že se mu podaří

prosadit postoj, že trestat je možné jedině jednotlivce, že není možné dopustit „destrukci ekonomické struktury Německa, která by mohla mít v budoucnu vážné následky“. „Prezident,“ zapsal si v ústraní, „dal najevo jistý zájem o radikální postup proti Gestapu.“[21)]

ZDE SE VÝVOJ události na čas pozastavil. Poslední dny, které trávil August Stimson na své farmě, zůstával v tajném telefonickém spojení s McCloyem ve Washingtonu. „Pracoval jsem hlavně na tom,“ zapsal si Stimson do deníku, „abych prosadil internaci gestapa a snad vůdců SS a potom přísné vyšetřování a souzení těchto lidí jako hlavních vykonavačů Hitlerova terorismu v Evropě. Myslím, že tím bychom začali ze správného konce, u Hitlerovy mašinérie, a když to dotáhneme co nejdále, potrestáme lidi, kteří za to byli přímo odpovědní. Viděl jsem kolem sebe, zvláště u Morgenthaua, hořkou osobní nenávist k celému německému národu bez ohledu na individuální vinu, a mám velké obavy, abychom se nepustili do masové msty ve jménu svého národa a neudělali nějaké netaktické ekonomické opatření.“[22)] Britský vyslanec ve Washingtonu lord Halifax vytušil, že tu dochází k rozporům, a 1. září poslal ministerstvu zahraničí telegram týkající se toho, co mu řekl McCloy o Morgenthauově výboru a jeho snaze prosadit odsouzení a potrestání Hitlera, Himmlera a dalších nacistických vůdců „místo pouhého uvěznění těchto zločinců ve spojeneckém zajetí“. [23)]

Ekonomickou část toho, co bylo přesněji nazváno Plánem finanční správy, načrtl Morgenthauův hlavní asistent Harry Dexter White, rovněž Žid a krom toho, jak se později zjistilo, ruský agent. První náčrt dokončil White 1. září a druhý den jej poslal Morgenthauovi. Ten odjel na víkend po svátku práce, který je v USA oficiálním dnem volna, do svého venkovského sídla ve státě New York. Když za ním přijel prezident Roosevelt s manželkou na společenskou návštěvu, Morgenthau jim při posezení pod stromu u šálku čaje ukázal návrh finanční správy.

Roosevelt uvažoval o Německu poněkud zjednodušeně: žádná letadla, žádné uniformy, žádné vojenské přehlídky.

Morgenthau na to reagoval slovy: „To je velmi zajímavé. Ale domnívám se, že to nestačí, pane prezidente.“ Chtěl zbavit 18-20 milionů Němců práce a silné, práceschopné muže hodlal transportovat do střední Afriky na nucené práce na „jednom větším projektu TVA“ (hydroelektrický projekt Tennessee Valley Authority, součást Rooseveltovy hospodářskopolitické linie „New Deal“, vytvořil pracovní příležitosti pro polovinu kontinentu).

Seriózní starší republikán Stimson byl opakem pomstychtivého Morgenthaua. Onoho pondělí, 4. září, odletěl zpět do Washingtonu, aby se poradil s generálem Georgem C. Marshallem, šéfem Rooseveltova týmu, o možnostech přístupu k Německu a potrestání gestapa. „Bylo velmi zajímavé,“ nadiktoval Stimson později do záznamu, „když jsem zjistil, že armádní hodnostáři mají v tomto směru větší respekt k zákonu než civilisté, kteří … by s vervou sekali hlavy bez procesu a bez slyšení.“

Když přišel ten večer Stimson na večeři s Morgenthauem, seděli tam již McCloy Harry Dexter White. „Všichni jsme dobře věděli, že o našem postoji k Německu se bude ostře diskutovat. Morgenthau je, což není nepochopitelné, velmi nepřátelský, a navíc nemá potřebné historické ani ekonomické zázemí, takže bylo zřejmé, že přijde s návrhem, který jistě nebude příliš moudrý.“[24)]

Druhý den se v pracovně Cordella Hulla poprvé sešel kabinetní výbor pro otázku vypořádání se s Německem. Hull byl uvážlivý, avšak nakonec se ukázalo, že v názorech je stejně extrémní Morgenthau. Stimson byl tedy sám proti ostatním. „Tento návrh,“ řekl o Morgentauově plánu, „způsobí nesmírné zlo. Z Němců se stanou natrvalo chudáci a nenávist a napětí, které to bude mít za následek, zastřou vinu nacistů a podryjí kořeny nového míru.“

„Můj plán,“ pokračoval Morgethau bez rozpaků, „zabrání Němcům, aby se někdy příště pokusili mocensky ovládnout svět. Nemějte obavy. Zbytek Evropy si poradí i bez nich.“

Stimsona to však nepřesvědčilo: „Tento plán vyvolá další válku, místo aby ji zabránil!“

GENERÁLU MARSHALLOVI napsal: „Je to zvláštní. Já stojím v čele ministerstva, které řídí zabíjení v téhle válce, a přitom jsem jediný, kdo má slitování s druhou stranou.“

Stimson se vrátil do své pracovny a nadiktoval záznam do deníku: „Hned jak jsem na tu schůzku přišel, mi bylo jasné, že Morgenthau intrikoval v zákulisí, aby schůzkami s prezidentem a dalšími připravil cestičku pro svůj plán… Ke svému obrovskému překvapení jsem zjistil, že Hull je stejně zaujatý proti Němcům jako Morgenthau a je kvůli tomu ochotný pošlapat všechny zásady, na nichž pracoval v oblasti obchodu posledních dvanáct let. Společně s Morgenthauem chtěli zcela zničit obrovskou oblast Porúří a změnit ji na nekvalitní zemědělskou půdu… Byl jsem sám proti ostatním. Snažil jsem se prosadit svůj postoj, ale proti ostatním to bylo neúčinné. Za celé čtyři roky, co tu sedím, jsem nezažil tak nepříjemné jednání.“[25)]

Bylo rozhodnuto, že každý ze čtyř členů výborů předloží prezidentovi vlastní návrh vyrovnání s Německem. Stimson ostře odmítl Hullovy návrhy, které se téměř kryly s Morgenthauovými. „Nemohu pokládat za realistické řešení, aby byla takováto oblast, která se v současné ekonomické situaci stala centrem jednoho z nejprůmyslovějších kontinentů na světě, oblast obydlená schopnými a vytrvalými lidmi, násilně přeměněna na neproduktivní kus prázdné země.“[26)]

Lord Halifax poslal další telegram do Londýna, v němž na McCloyovu žádost informoval ministerstvo zahraničí o Morgenthauových záměrech. V této souvislosti vyvstaly dvě závažné otázky, u nichž požádal vyslanec o další vysvětlení.

> Koho budeme věznit nebo internovat? V jakém měřítku? V desetitisících, nebo ve statisících? A dále: Koho zastřelíme nebo pověsíme? Zdá se, že nebudeme mít velké soudní procesy, ale budeme postupovat rychle a pohotově. V Anglii se svého času preferovala, avšak nyní již zavrhla myšlenka, že armáda dostane seznamy osob, které bude moci likvidovat na základě pouhé identifikace. Co se s touto myšlenkou stalo? Koho střílet kromě jednotlivců?[27)]

Generál Marshall byl moudrý rozvážný politik – voják. 7. září jej Stimson ujistil, že je na jeho straně. Když si přečetl návrh, který Stimson dostal od Morgenthaua, v němž se požaduje, jak Stimson shrnul, „postřílení nacistických vůdců bez soudního procesu na základě všeobecného souhlasu s tím, že jsou vinni“, přijal jej Marshall tak, jak jeho politický nadřízený předpokládal. Vytkl mu, že těmto lidem zcela upírá možnost spravedlivého soudu. Morgenthau však trval na střílení a spěchal za prezidentem žádat o další slyšení.

Když se o tom Stimson dověděl, začal hledat další spojence. Večeřel se soudcem Felixem Frankfurterem, jedním z dvanácti členů Nejvyššího soudu a jedním z Rooseveltových umírněnějších poradců. „Přestože je stejně jako Morgenthau Žid,“ nadiktoval později Stimson, „k této záležitosti přistupuje zcela nezaujatě a velmi vstřícně.“ Prošli spolu celou věc velmi podrobně, přečetli Morgenthauovy návrhy na budoucnost Porúří a na hromadnou likvidaci nacistů a Frankfurter jen udiveně a nesouhlasně zachroptěl“. Plně podpořil Stimsonův postoj a názory armádních generálů. Obžalovaným Němcům, řekl Frankfurter, se musí dostat spravedlivého slyšení. „Nesmíme je převálcovat k smrti jen tak bez soudu.“[28)]

Souboj nicméně pokračoval. 9. září přišel Morgenthau s hotovým plánem, s novými invektivami proti nacistům. Na schůzce s Rooseveltem Stimson vyrazil do boje. Schůzka však dopadla neuspokojivě. Hull zarytě mlčel.[29)] Podle Morgenthauových záznamů Roosevelt řekl,

že chce Německo rozdělit do tří zón. Prolistoval Morgenthaův návrh Morgenthaua neustále pobízel: „Kde je ten zákaz armády?“ Morgenthau jej ujistil, že tam je.[30)]

Prezident plánoval za několik dní schůzku s britským válečným vedením, na níž by se tato věc spolu s dalšími rozhodla. „Vrhl se na schůzku do Quebecu,“ jak to nazval Stimson, a Hulla se Stimsonem nechal doma. Morgenthau využil příležitosti a doprovázel prezidenta vlakem na sever až k Hyde Parku. Chtěl mít poslední slovo.

S jakými názory přijel do Quebecu Churchill?

Jeho kabinet nezastával zcela jednotný názor na potrestání nepřátelských válečných zločinců.[32)] Za války bylo v Británii zastřeleno mnoho německých válečných zajatců, svazky k těmto událostem jsou však před veřejnosti utajeny.[33)] Jak bude naloženo s hlavními nepřátelskými vůdci, to byla zcela jiná kapitola. Archivy ukazují, že už v roce 1942 Churchill rozhodl, že by měli být popraveni bez soudu, a toto neustále prosazoval ještě dlouho po válce, přestože o tom není v jeho pamětech ani zmínka.

Například britský velvyslanec v Moskvě předal 5. listopadu 1942 prohlášení ministerstva zahraničí k případu Rudolfa Hesse maršálu Stalinovi a ten na místě reagoval: „Po válce je běžná repatriace válečných zajatců – to chcete poslat Hesse domů?“ A dodal: „A kdyby zítra přiletěl do Británie Goebbels, poslali byste ho taky zpátky jako válečného zajatce?“ Byl zneklidněn rozhodnutím ustavit komisi při OSN, která bude tyto zločince soudit. „Nerad bych viděl, kdyby Hitler, Mussolini a ostatní utekli do nějaké neutrální země jako Keiser.“ (Německý císař dostal po první světové válce azyl v Nizozemí.)

Tehdy velvyslanec Jejího Veličenstva Stalina ubezpečil, že pan Churchill navrhuje „politické rozhodnutí“, podle něhož by byli nepřátelští vůdci zlikvidováni ihned po zajetí.

Hned při této příležitosti, ale také později, když se Churchill snažil naléhat, vznesl Stalin námitky. „Ať se udělá cokoliv,“ rozkládal před vyslancem v listopadu 1942, „musí za tím být nějaké soudní rozhodnutí. Jinak se bude říkat, že se Churchill, Stalin a Roosevelt mstí na politických nepřátelích!“

Jsem si jistý,“ trval vyslanec lakonicky na svém, „že politické rozhodnutí pana Churchilla má všechny formální záležitosti.“[34)]

To nebyl jediný dokument, v němž vyslanec patrně vyjádřil jistý postoj bez náležitého schválení nadřízenými. Jak z britských, tak za amerických archivních materiálů vyplývá, že Britové – od autokratického ministerského předsedy Winstona Churchilla až po řadové občany – byli tak posedlí vražděním nacistických vůdců, že to nelze nazvat jinak než lynčováním nebo justiční vraždou.

V této otázce se ministr zahraničí Anthony Eden vyjadřoval jen velmi nejasně. Z materiálu kabinetu vyplývá, že v červenci 1943 prohlásil, že OSN varuje všechny neutrální země, že ukrývání válečných zločinců před válečným soudem bude v budoucnosti pokládáno za nepřátelský čin.[35)]

Jako odpověď na to uvedl jiný ministr, Duff Cooper, že OSN musí ještě rozhodnout o osudu Hitlera a Mussoliniho, mají-li být zajati. „Podle jakého právního kodexu a před jakým tribunálem může vítěz soudit hlavu poraženého státu?“ ptal se snad trochu naivně. Předpokládal, že se takovýto proces potáhne do nekonečna, což bude ubírat soudcům na důvěře a vyvolá sympatie se souzenými. Hitler, připomněl svým kolegům v kabinetu, se nakonec jedině z tohoto důvodu rozhodl nesoudit rakouského kancléře Kurta Schuschnigga.

Před alternativou „potrestáni bez soudu“ varoval Duff Cooper, že toto řešení by šokovalo svědomí mnoha lidí v danou chvíli a „mnoha dalších dodatečně“. Protože Hitler a Mussolini se nepochybně postaví smrti důstojně, povede to jedině k tomu, že „se navždy zapíši do paměti lidí“. Argumentoval, že by bylo mnohem lepší, kdyby se vůdci Osy v opovržení a pohrdání odplazili do exilu, než kdyby byli podrobení procesům, které vyústí

v řešení typu Sv. Heleny nebo, ještě hůře, k popravám. Duff Cooper citoval historické paralely – poukázal na osudový exil Jakuba II., rakouského císaře a Karla X., které vedly k pádu jejich dynastie, zatímco přísné tresty, jaké potkaly například Napoleona, Ludvíka XVI. Nebo Karla I., daly vzniknout legendám, díky nimž byli dotyční po čase vzati na milost.[36)]

Po Mussoliniho svržení a uvěznění vyvstala v červenci 1943 reálná možnost, že se Mussolini se všemi svými společníky, „ďábel i jeho pekelní přisluhovači“, jak je nazval prezident Roosevelt, dostane do rukou Spojenců. „Měli bychom rozhodnout,“ telegrafoval Churchill Rooseveltovi, „po dohodě se … SSSR, jakým způsobem je potrestat. Někteří,“ pokračoval zatím váhavě, „by mohli dávat přednost rychlé popravě bez soudu, pouze po prokázání totožnosti.“ Jiní by však mohli požadovat uvěznění až do konce války v Evropě a potom potrestání společně s ostatními válečnými zločinci. Churchill, který o tom ještě nehovořil s prezidentem, byl v této věci „neutrální“, ovšem za předpokladu, že v případě okamžité msty neztratí vojenské výhody.[37)]

Roosevelt při této příležitosti odpověděl, že podle jeho názoru předčasné zajetí „samotného ďábla“ nepříznivě ovlivní hlavní cíl Spojenců., jimž je, jak připomněl, dostat Itálii z války. Až přijde čas, zajmou Mussoliniho i jeho přisluhovače, protože pouze tehdy budou moci stanovit individuální viny a „jemu odpovídající trest“.[38)]

Kam tím lord kancléř, hlava britského práva, mířil? Sir John Simon jako věrná ozvěna svého pána souhlasil s Churchillem: nepřátelské vůdce je třeba postavit před popravčí četu. Když se 9. září 1943 sešel sir John s lordem Halifaxem, řekl, že má-li se něco podnikat proti Hitlerovi a Mussolinimu, je třeba to udělat jedině jako „politický akt“ na základě prohlášení OSN – tj. okamžitě nepřátelské vůdce zabít, bez soudu. „Jestli je to moudré ne bone,“ poznamenal lord Halifax váhavě, „to je druhá věc. Jedno je ale jisté: bude velice těžké vysvětlit normálním lidem, proč jste zastřelili člověka, který vypálil Lidice, a Hitlera ne.“[39)]

Jedno rozhodnutí bylo jednoduché. 8. října kabinet na základě Churchillova doporučení rozhodl, že nepřátelští zajatci v rukou Spojenců, kteří se dopustili menších zločinů, budou potrestáni na místě, kde se jich dopustili. Churchill toto řešení velmi prosazoval, protože sejme z beder Spojenců „vykonání trestu“ – Churchill záměrně neužíval výraz spravedlnost – a přenechá je zemím, které za války trpěly. [40)]

Ministr zahraničí Eden však tuto debatu poslouchal s výhradami. Chystal se o nich diskutovat s ostatními spojeneckými ministry zahraničí v Moskvě. „Tohle řešení s těmi válečnými zajatci,“ zapsal si druhý den, „se mi vůbec nelíbí. Až se vrátím, rád bych to probral na ministerstvu. V zásadě se mi nelíbí dštít na ně síru a plameny a slibovat kdovíjaké tresty, když pak uběhne třeba rok a nic se nestane.“[41)]

Churchill nicméně načrtl slavnostní prohlášení a předložil je 12. října 1943 Rooseveltovi i Stalinovi. Navrhoval v něm odvést všechny válečné zajatce, kteří se dopustili menších zločinů, na místo činu a potrestat je tam. Text toho prohlášení byl otištěn v jeho pamětech:

> Velká Británie, Spojené státy a Sovětský svaz dostaly z mnoha stran důkazy o nelidských zločinech, masakrech a chladnokrevných hromadných vraždách, jichž se dopustily hitlerovské síly v mnoha zemích, které okupovaly, a z nichž jsou nyní postupně vytlačovány. Brutalita nacistického režimu není ničím novým a všechny národy žijící na územích pod touto nejhorší formou vlády zažily krutý teror. Nové je však to, že na mnoha těchto územích jsou nacistické síly vytlačovány postupujícími armádami osvobozujících sil a hitlerovci na ústupu ze zoufalství znásobují svou nelidskou krutost.

Proto, pokračoval Churchillův návrh, prohlašuji tyto tři mocnosti ve jménu 32 členských zemí OSN, že v době příměří s Německem budou ti Němci, kteří jsou zodpovědní za tyto zločiny, „posláni zpět do zemí, kde se svých ohavných činů dopustili. Tak budou Němci, kteří se podíleli na masovém vyvražďování italských důstojníků“ – což byla vtipná dobová narážka – „nebo na popravách francouzských, holandských, belgických či norských rukojmích, apod. – posláni bez ohledu na výši nákladů“ – to už bylo méně vtipné – „zpět na místo činu a zde budou souzeni národy, proti nimž se provinili.“

„Výše uvedené prohlášení,“ uvádělo se v pečlivé poznámce na závěr, „není precedentem pro případy velkých zločinců, jejichž činy nelze přesněji geograficky lokalizovat.“[42)]

Eden odvezl toto prohlášení do Moskvy, kde bylo 30.10.1943 s menšími úpravami přijato jako stanovisko schůzky ministrů zahraničí. Na základě tohoto Moskevského prohlášení bylo potrestáno mnoho válečných zločinců – nikoli však Italové a Japonci. Churchill vyjádřil s tímto řešením uspokojení a v kabinetu uvedl „Jsem si jist, že Britové by stejně nebyli schopni provádět dlouhou dobu masové popravy, mimo jiné i proto, že jsme netrpěli tak jako okupované státy.“[43)]

TÍM ZŮSTAL nevyřešený složitý problém, jak naložit s hlavními válečnými zločinci, především s těmi, „jejichž činy nelze přesněji geograficky lokalizovat“ – např. s Hitlerem.

V této otázce se Churchill uchýlil v listopadu 1943 k vlastnímu řešení: „OSN sestaví seznam,“ navrhl, „všech hlavních válečných zločinců mimo ty, kteří budou potrestáni na místě činu.“ Na tomto seznamu padesáti nebo maximálně sta jmen budou i „Hitler, Mussolini, jejich gangy a japonští váleční představitelé“. Čas od času bude po poradě právníku seznam proškrtán, doplněn a schválen. „Potom budou osoby jmenované na schváleném seznamu rozhodnutím 32 členských zemí OSN postaveny v celosvětovém měřítku mimo zákon.“

Krása tohoto řešení spočívala v tom, že s lidmi mimo zákon lze naložit různě. „Osoba, která zapříčiní v jakékoli situaci jejich smrt, nebude trestána.“. „Pokud se někdo z uvedených dostane do rukou vojenských jednotek nebo ozbrojených sil OSN,“ navrhl Churchill, „generálmajor nebo důstojník nejbližší hodnosti provede na místě výslech, ne za účelem stanovení viny či neviny, nýbrž za účelem pouhé identifikace. Jakmile bude zajatec identifikován, nechá jej uvedený důstojník bez porady s vyšším velením do šesti hodin zastřelit.“[44)]

2. Zákon soudce Lynche

NEBYLO ASI ŠŤASTNÉ řešení, že představitel velkého demokratického státu, státu, který bojuje ve válce na straně práva, propůjčil své jméno takovému dokumentu.

Dokument byl navržen v listopadu 1943, když Churchill vydával rozkazy k největším náletům, k jakým kdy v historii došlo, namířeným proti Německu, s cílem vyvraždit co možná nejvíce civilistů. Není snad historika, odborníka na Třetí říši, který by se neotřásl hrůzou při pomyšlení, že zhruba stejné rozkazy k hromadné likvidaci přepadových oddílů, velitelů a spojeneckých „teroristických letounů vydával Adolf Hitler. A právě tyto rozkazy, Hitlerem podepsané, měl použít tribunál, o němž je zde řeč, jako důkazy žalující strany.

Churchillovo váhání mělo ovšem také politický podtext. Churchill odvolal z funkce ministra výživy lorda Wooltona a jmenoval místo něho Jaye Llewellina. Tento akt však pokládali „simonité“, stoupenci lorda kancléře sira Johna Simona, za „ránu pod pás“. Jak se vyjádřil Churchillův osobní tajemník, Churchill doufal, že se tímto způsobem Simona zbaví. „Ale,“ řekl jinému ministrovi, „protože se teď žádá vrátit co nejvíc válečných zločinců na místo činu, pan Simon jako předseda Mezinárodního válečného tribunálu přijde o práci, i když se jí zatím drží zuby nehty.“[45)]

Churchilův návrh naložit s válečnými zločinci podle zákona soudce Lynche byl předložen válečnému kabinetu 10. listopadu 1943. I přes celkové ovzduší, panující nálady a velkou poslušnost ministerskému předsedovi nebyly návrhy hned přijaty. Kabinet se shodl na tom, že vzhledem k bouřlivým diskusím by měl lord kancléř s generálním prokurátorem a ministrem leteckého průmyslu sirem Staffordem Grippsem upravit nešťastnou formulaci návrhu. [46)] Formulaci, kterou navrhli tito tři mnohem rozvážnější politici, Churchill přijal bez námitek.

> Oznamuje se, že OSN v dohledné době sestaví seznam členů užšího politického vedení, kteří nesou zodpovědnost za všechna barbarství této války. Tyto osoby budou veřejně postaveny mimo zákon. Pokud se kterýkoli z těchto hlavních válečných zločinců dostane do rukou sil OSN, bude držen v přísné vazbě do doby, než OSN rozhodne o jeho dalším osudu.[47)]

Na společné večeři na sovětském vyslanectví v Teheránu koncem listopadu 1943 Churchill, Stalin a Roosevelt opět narazili na problém hlavních válečných zločinců a opět nedospěli ke shodě.[48)] Vznikl tu však jeden proslulý černý žert.

Bylo to 29. listopadu. Jeden z přítomných Američanů, diplomat Charles Bohlen, vedl podrobný záznam jednání. Vzpomínal na Stalinův zvláštní postoj k britskému ministerskému předsedovi - byla to směs vtipu a pohrdání, protože Churchill měl stále obavy z akce OVERLORD, invaze plánované na rok 1944 do severní Francie.

„Stalin,“ zaznamenal si Bohlen, „nepromarnil ani jedinou příležitost, aby si mohl do Churchilla rýpnout.“ Ministerský předseda se za chvilku dostal do defenzívy. „V diskusi o budoucnosti Německa,“ zapsal si Bohlen „maršál Stalin několikrát naznačil, že Churchill chová tajné sympatie k Němcům a přeje si, aby byl mír uzavřen v tichosti a klidu.“ Jejich povinností však se vytvořit „skutečně efektivní prostředky“, jak Německo kontrolovat, aby se za patnáct nebo dvacet let znovu nepostavilo na nohy. Jednou z nutných podmínek, řekl Stalin, je „fyzická likvidace asi 50 000 nebo dokonce 100 000 německých velitelů.“

Churchill, který byl v předvečer svých sedmdesátin příliš otupen tolika přípitky, nezaregistroval, že jej Stalin provokuje. Pronesl pompézně, že Británie nemá ve zvyku vraždit politické vězně, „zvláště ne důstojníky“. [49)] Všichni se na něho podívali přes stůl. Charles Bohlen si zapsal: „Ministerský předseda měl důrazné námitky proti chladnokrevné likvidaci

vojáků, kteří bojovali za vlast. Řekl, že váleční zločinci musí za své zločiny pykat a pachatelé barbarských činů musí být podle Moskevské deklarace, kterou sám napsal, potrestáni na místě činu. S vraždou z politických důvodů však nesouhlasil.“ Podle Churchillova vlastního barvitého líčení, které publikoval po válce, řekl: „To bych se raději nechal sám odvléci teď hned na zahradu a zastřelit, než abych vystavil čest své země takové hanbě.“[50)]

Výše uvedené dokumenty spolu s dalšími, které uvedeme dále, poskytují dostatečný důvod k pochybám, zda Churchill skutečně choval tak velký odpor k přímé likvidaci nepřítele.

Roosevelt si všiml, že si Stalin z Churchilla utahuje. „Pan prezident,“ pokračuje Bohlenův zápis, „žertem podotkl, že by počet členů německého velitelského sboru, kteří by měli být popraveni, mohl být stanoven na 49 000 nebo více.“[51)] Po Churchillově chladném pozvání spolu o čtyři týdny později večeřeli.[52)]

Myslel to Stalin, proslulý katyňský řezník, jen žertem, nebo ne? Pravděpodobně nemluvil vážně, protože když mu později (v říjnu 1944) Churchill s Rooseveltem předložili podobný plán, Stalin jej zamítl.

KDYŽ V DUBNU 1944 požádal generál Eisenhower britskou vládu o stanovisko k otázce vypořádaní s poraženým Německem, napsal Churchill ministrovi zahraničí: „Sdělil jsem kabinetu, že způsob vypořádaní s Německem, o němž se v současnosti uvažuje, nelze doporučit bez výhrad. Prezident Roosevelt i maršál Stalin v Teheránu vyjádřili úmysl rozdělit Německo na menší oblasti, než jsem předpokládal. Stalin hovořil o popravách více než 50 000 členů německého velitelského sboru a vojenských expertů. Nebylo patrné, zda mluví vážně nebo žertem. Mluvilo se žoviálně, avšak atmosféra byla pochmurná. Prohlásil také, že bude na neurčitou dobu požadovat 4 000 000 německých mužů na práce k náhradě válečných škod v Rusku. Polsku jsme slíbili kompenzaci na východním Prusku, a budou-li chtít, až k povodí Odry. Mluví se ještě o řadě dalších opatření, která Německo zcela zničí, aby nemohlo už nikdy povstat jako ozbrojená síla.“

Na rozdíl od Churchilla dával Stalin přednost soudnímu řešení trestů, byť se soudními procesy, jimiž bylo Rusko už tehdy nechvalně známé. 16. prosince 1943 otevřeli válečný tribunál proti třem německým důstojníkům zatčeným ve Stalingradu a obžalovaným z vraždy ruských civilistů plynem. Všichni tři důstojníci byli popraveni na náměstí v Charkově před očima čtyřiceti tisíc diváků.[54)]

Rusové dali dohromady hrůzný dokumentární film o charkovských procesech a jeho poslání se u Roberta H. Jacksona, který dokument zhlédl se svým nově sestaveným týmem 17. května 1945, neminulo účinkem. Soudce se vyjádřil velice stručně a film diplomaticky označil za „velmi zajímavou ukázkou ruské metody, jíž si sami obžalovaní dokáži vinu“, čímž narážel na vynucená „přiznání“, kterými se soudní procesy v Rusku staly nechvalně známými.[55)] Jak napsal britský generální prokurátor sir David Maxwell Fyfe, byly to dobře naaranžované ukázky hromadných akcí, při níž se obžalovaní v nejhlubším sebeopovržení přiznali ke svým činům bez velkých okolků byli odsouzení a popraveni.[56)]

Tato charkovská představení nalezla v zimě 1943-1944 odezvu v Berlíně. Goebbelsův kolega Dr. Hans Fritzschse, který byl později také obžalován v Norimberku, vypovídal v červnu 1946, že si jasně vzpomíná, jak Rusové poté, co se znovu zmocnili Charkova, zinscenovali soudní proces. Tehdy totiž poprvé slyšel o tom, že byl někdo „zabit plynem“.

> Spěchal jsem k dr. Goebbelsovi zeptat se, co se děje. Řekl, že se na to podívá a prodiskutuje to s Hitlerem a Himmlerem. Druhý den mi řekl, že vše veřejně popřou. K popření však nedošlo, protože chtěli celou věc ještě objasnit u německého soudu.

Dr. Goebbels mu však prý otevřeně řekl: „Ty plynové cisterny, o kterých mluví, si musel někdo vymyslet, na tom není ani zbla pravdy.“[57)]

V Anglii se 13. března 1944 oficiálně rozhodl válečný kabinet, že by měl být sestaven seznam asi 50-100 německých, italských a japonských zločinců, samozřejmě s početní převahou Němců. Smyslem seznamu, jak upozornilo ministerstvo zahraničí, bude oddělit tyto vybrané válečné zločince od ostatních a kritérium výběru jmen odpovědnost jmenovaného za rozpoutaní války. [57a)] Přestože nebylo výslovně řečeno, jaký bude osud těchto 50-100 vybraných zločinců, bylo to jasné. Lord kancléř se celý rok 1944 nepřetržitě zasazoval o to, aby byli vůdci Osy hromadně likvidováni po pouhém schválení. Než odletěl v září 1944 ministerský předseda do Quebecu na schůzku s prezidentem Rooseveltem, sir John Simon mu předal prohlášení stanovující vhodnou formulaci, která by mohla být základem pro tuto hromadnou likvidaci nepřátelských vůdců.[58)]

Oba spojenečtí vůdci se setkali 11. září 1944 v Quebecu a potom soukromně v Hyde Parku, Rooseveltově statku ve státě New York. Churchill dal patrně najevo svůj záměr ihned diskutovat o budoucnosti Německa, protože z Quebecu Roosevelt telegrafoval Henrymu Morgenthauovi: „Přijeďte, prosím, nejpozději do úterka 14. září dopoledne do Quebecu.“ Stimson žádné podobné pozvání nedostal. [59)] Morgenthau s sebou v deskách přivezl svůj plán.

Stimson zůstal ve Washingtonu a byl presidentovým jednáním znechucen. „Nemohu uvěřit, že se bude řídit podle Morgenthaua,“ zapsal si 13. září do deníku. „Pokud ano, bude to katastrofa.“ Další den nadiktoval záznam: „Toto jednání překračuje všechny meze. Tady prezident jmenuje výbor s předsedou Hullem, aby mu poradil, aby všechno proběhlo uváženě a rozumně, a když potom odjede do Quebecu, vezme si s sebou člověka, který je v menšině a se svými semitskými vášněmi je v tuto chvíli jako prezidentův poradce velmi nebezpečný.“ I Cordell Hull zůstal v pozadí.

Na Rooseveltovu obhajobu lze říct, že to byl v tu dobu již nemocný člověk. Pohubl v obličeji i po těle, shodil přes 10 kg na váze, kolem oči měl vrásky a jeho propadlý obličej postrádal jiskru. Vypadal staře a unaveně. Ve volební kampani byl napadán jako „senilní stařec“ a to se ho hluboce dotklo. Jeho mozek už nepracoval tak, jak by měl, takže v srpnu na jednom banketu nabídl témuž islandskému ministerskému předsedovi během dvaceti minut dvakrát přípitek. Když se nyní naklonil na svém vozíku, aby se podíval na návrhy, které s sebou přivezl Churchill – materiály k invazi -, na čele mu vystoupily kapičky potu.[60)]

Z Morgenthauových záznamu vyplývá , že jakmile 13. září večer dorazil do Quebecu, zavedl řeč na Německo.

Roosevelt ho vyzval, aby představil svůj plán. Churchillova první reakce byla proti všemu očekávání odmítavá. Když začal Morgenthau hovořit o fyzické likvidaci průmyslové oblasti v Porúří, Churchill jej přerušil. Proti tomu ostře protestuji, řekl, nezbytné je pouze omezit německý zbrojařský průmysl. Morgenthaua popíchl poznámkou, že by to bylo „nepřirozené, nelidské a zbytečné“. „Morgenthaův plán,“ prohlásil ministerský předseda, „se mi líbí, asi jako kdyby mě někdo spojil pouty s mrtvým Němcem.“ Začal být bojovný, útočnější a v jednu chvíli se obrátil na Roosevelta s otázkou: „To jste mě sem pozval jen proto?“[61)]

Lord Cherwell (profesor F.A. Lindemann) na něho vrhl zlostný pohled. Churchill si totiž neuvědomil jednu zásadní věc, že tento muž, Rooseveltův ministr financí, vládne americkou státní pokladnou a tudíž i osudem financí zbankrotované Británie. Před odjezdem z Quebecu musí získat Rooseveltův podpis na smlouvu o půjčce a pronájmu pro II. fázi, na poskytnutí materiálu a služeb pro první poválečná léta.

V soukromém rozhovoru s Morgenthauem druhý den ráno se profesor za Winstonovo chování hluboce omluvil a slíbil, že přeformuluje plán tak, aby ministerskému předsedovi lépe vyhovoval.[62)]

Churchill nyní pochopil a později napsal: „Měli jsme pana Morgenthaua o co žádat." Když později ten den diskutoval s Rooseveltem o politickém postupu vůči Německu, vyjádřil se pro Morgenthaův plán v podobě, v jaké mu jej objasnil lord Cherwell (v podstatě tak, že rozbitím německého průmyslu zabere britské impérium nepřátelským vývozcům trh.) Cherwell dostal za úkol navrhnout zápis a dát jej Churchillovi k podpisu. [63)] Churchill neměl náladu na projevy velkomyslnosti. V jednu chvíli se jej zeptal jejich hostitel, kanadský ministerský předseda William Mackenzie King, jak dlouho ještě válka potrvá. Churchill vyjádřil obavy, že se může táhnout ještě dlouho. „Hitler a jeho lidi vědí, že jim visí život na vlásku," řekl, „takže se budou snažit to protahovat."

Lord Charwell sestavil jednostránkové prohlášení o osudu poraženého Německa. 15. září v 11 hodin dopoledne pozval Morgenthau profesora a Harryho Dextera Whitea do své pracovny. Přečetl si profesorův koncept, ale nebyl s ním spokojen. „To jsou dva kroky zpět," komentoval jej. Po poslední schůzce, řekl, se zdálo, že Churchill plán akceptoval, vždyť mluvil o přeměně Německa na zemědělský stát,takový, jakým bylo v poslední čtvrtině devatenáctého století. Morgenthau tedy navrhl tento „limonádový" náčrt prohlášení stáhnout a vyžádat si od politických vůdců nové instrukce.

Všichni se sešli 15. září u oběda. Antony Eden, který byl z Londýna odvolán do Quebecu, si zapsal do deníku, že je „znechucen nenávisti tohoto německého Žida ke své zemi" a že pochybuje o tom, že by byl jeho plán prospěšný. Byl k Morgenthauovi „poněkud odměřený" a později měl pocit, že se to Morgenthaua dotklo.[63a)] Nový návrh zprávy, který připravil Morgenthau s Cherwellem, však zavrhl jako „příliš mírný" Churchill. Za přítomnosti ostatních nadiktoval známé prohlášení o zničení porúrské průmyslové oblasti, které potom s Rooseveltem podepsali. Obsahovalo slova: „Tento program eliminace válečného průmyslu v porúrské oblasti směřuje k přeměně Německa na zemi převážně zemědělského charakteru."[64)] Ve skutečnosti program přesáhl v kárných ekonomických opatřeních Morgantheův plán.

HENRYHO STIMSONA telefonicky informoval o Morgenthauvě triumfu jeho zástupce John McCloy ještě ten víkend. Několik dní mu to nedalo spát. „Musím najít někoho," nadiktoval do záznamu, „kdo nemá strach z „kartaginského" postoje toho člověka. Je to semitismus posedlý pomstou, a jestli se to skutečně realizuje (já tomu stejně nevěřím), je zcela jisté, že se toto řešení stane zárodkem další války pro přísti generaci. A přesto se ti dva [Churchill a Roosevelt] na schůzce v Quebecu sami, bez poradců kromě svých nohsledů, bez jediného člena kabinetního výboru kromě Morgenthaua, do toho pustili a dali instrukce, aby byl celý plán uskutečněn."

Později se podobně vyjádřil i Antony Eden. V rukopisné poznámce nazval Morgenthauovy snahy s neskrývaným antisemitismem nestoudností. „Tihle bývalí Němci," napsal, „se asi snaží smýt svůj původ žlučí nenávisti. A.E. 19.11."[65)]

Morgenthaův plán požadoval mimo jiné tak protikladná opatření jako ustavení pracovních jednotek na nucené práce, do nichž by byli zařazeni *všichn*i členové SS, gestapa a podobných organizací, a současně potrestání každého, kdo by se snažil opustit Německo, trestem smrti. Pokud jde o hlavní válečné zločince, bylo v Morgenthauově plánu víc, než jen Churchillův návrh postavit je mimo zákon.

> V dohledné době bude sestaven seznam hlavních válečných zločinců, jejichž vina je všeobecně uznána OSN, a předán příslušným vojenským orgánům. Ty budou instruovány následujícím způsobem: a) osoby uvedené na seznamu budou zadrženy a co nejdříve po zadržení identifikovány důstojníkem na úrovni generála, b) po této identifikaci bude dotyčná osoba zastřelena jednotkami OSN.[66)]

Morgenthauovi přátelé ve Washingtonu se hned potom, co zaslechli, že Roosevelt a Churchill podepsali dokument, dali do práce. Dva dny na to, 17. září, předalo americké velení Eisenhowerovi obsáhlou prozatímní direktivu, podle níž měl zajistit, aby byli Němci uvědomění, že už nikdy nebudou mít možnost ohrozit světový mír. „Váš úkol," stálo v dokumentu, „bude strohý a jasný. Budete bránit tomu, aby se spojenecké jednotky přátelily s německými důstojníky a s německou populací vůbec."[67] Politická direktiva, kterou vydalo americké velení 14. října, zdůrazňovala eliminaci německých důstojníků. „Velitelé generálního štábu, kteří nejsou ve vazbě jako vězni, budou zadrženi a zatčeni až do obdržení dalších instrukcí k jejich likvidaci." [68]

Znělo to hrůzostrašně. Ale nebylo to nic jiného něž dokument, pro nějž přesvědčil Churchill prezidenta Roosevelta v 17. září v Hyde Parku a který chtěl při první příležitosti předložit k podpisu maršálu Stalinovi. Zde je tento dosud nepublikovaný dokument v celém znění tak, jak jej zapsala jedna z Churchillových osobních sekretářek psacím strojem na papír s hlavičkou Downing Street 10:

NÁVRH TELEGRAMU, KTERÝ ZASÍLÁ PRESIDENT A MINISTERSKÝ PŘEDSEDA MARŠÁLU STALINOVI

1.Na moskevské konferenci před Teheránem předložil ministerský předseda Velké Británie návrh na potrestání válečných zločinců v zemích a pokud možno na místech, kde se dopustili zločinu. Tento dokument byl s drobnými úpravami odsouhlasen, veřejně publikován a všeobecně přijat. Tento dokument se však nezabýval otázkou hlavních válečných zločinců, „jejichž zločiny nelze přesně geograficky lokalizovat". Na tuto záležitost jsme narazili na konferenci v Teheránu, aniž by však bylo dosaženo konkrétního závěru.
Nyní nabyla dohoda o potrestání hlavních válečných zločinců na důležitosti. Mohl byste [adresováno Stalinovi] zvážit, zda by nebylo možné sestavit seznam řekněme 50-100 osob, jejichž zodpovědnost za všechny válečné zločiny je dána jejich vysokým postavením.
Takovýto seznam by samozřejmě nebyl vyčerpávající, kdykoli by bylo možné přidat další jména. Navrhuje se postavit tyto osoby jménem OSN mimo zákon, a jakmile se kterákoli z nich dostane do rukou Spojenců, ti „rozhodnou, jak se jich zbavit, a toto rozhodnutí ihned provedou." Jiné řešení je, že „nejbližší generál svolá soud jen za účelem jejich identifikace, po níž budou do šesti hodin bez dohledu vyššího nadřízeného zastřeleni."

2.Zdá se, že metoda zatčení, věznění a soudního procesu ústícího v rozsudek je pro nejvyšší vůdce, jako je Hitler, Himmler, Göring, Goebbels a Ribbentrop, nevhodná. {Na jakém základě by mohl norimberský tribunál obžalovat dr. Goebbelse? Keitelův advokát dr. Nelte charakterizoval ministra propagandy jako velmi inteligentního člověka, ideologické dynamo v pozadí všeho, jako muže, který skutečně věří tomu, co říká. Podle Nelteho názoru nemohl být Goebbels obviněn – s výjimkou židovského pogromu v listopadu 1938 – z ničeho!} Nehledě na obrovské potíže, které by vznikly s ustavením soudu, formulací žaloby a shromážděním důkazů, je otázka osudu těchto lidí politická, nikoli právní. Zodpovědnost za jejich osud nemůže ležet na jednom soudci, byť významném a vzdělaném, protože je věcí širokého veřejného mínění. Rozhodnutí musí být společným rozhodnutí m spojeneckých vlád. Tak to bylo stanoveno v Moskevské deklaraci.

3. Zveřejnění seznamu jmen s sebou přináší různé výhody. V současnosti si jsou Hitler se svým vedením vědomí, že jakmile přestane německá armáda klást odpor, bude jejich osud zpečetěn, tudíž je nic nestojí, aby bojovali dál až do posledního muže. Pokud přesvědčí řádové Němce, že to má smysl, mohou mít , co hrdlo ráčí, a udrží si vysoká postavení. Pokládají svůj osud za totožný s osudem Němců jako celku.
Jakmile však bude sestaven seznam jejich jmen, octnou se v izolaci, budou odděleni od masy a řadoví Němci pochopí, že mezi nimi a těmito velkými zločinci je rozdíl. Objeví se zřejmá propast mezi zájmy prostých Němců a zájmy jejich vůdců. To by mohlo podkopat autoritu velení, postavit lidi proti němu a urychlit tím kolaps Německa.[69)]

S TÍMTO HRŮZNÝM DOKUMENTEM v aktovce nastoupil 19. září Churchill na palubu Queen Mary a vydal se na zpáteční cestu do Anglie. Lord Cherwell zůstal ve Washingtonu na další rozhovory. 20. září varoval McCloy Stimsona, že se dověděl od lorda Halifaxe i od sira Alexandera Cadogana, stálého sekretáře ministerstva zahraničí, že je prezident „velmi zaujat myšlenkou zastřelit nacistické vůdce bez soudu."[70)]

Roosevelt byl stále pod Morgenthauvým vlivem. Stimson i Hull se jej snažili přesvědčit, aby se vzdal Morgenthauova plánu. A tu si Roosevelt téměř přes noc všechno rozmyslel. Měly se koneckonců konat prezidentské volby, k prezidentovu obrácení ale hlavně přispělo to, že o Morgenthauově plánu začal cosi tušit tisk. Podrobnosti o něm se objevily 23. září v listu *Wall Street Journal*. Prezident i Morgenthau byli podrobeni ostré kritice. Pět největších průmyslových svazů vydalo společné prohlášení, které odsuzovalo plán jako ekonomicky nerozumný a varoval před „pěstováním podhoubí nové války".

Morgenthau odhodil všechny své zábrany a poslal kopii plného znění dvaadvacetistránkové konečné verze plánu lordu Cherwellovi, který zůstával stále ve Washingtonu, s prosbou, aby jej ukázal Churchillovi.[71)] Eden v Londýně Churchillovi ostře vytkl, že inicioval takovouto dohodu. 29. září vyzval člen parlamentu za labouristickou stranu Richard Stokes ministra zahraničí, aby řekl pravdu o Morgenthauově plánu [72)]

Eden však uvízl ve Winstonově síti. 3. října předložil kabinetu kopii telegramu požadujícího trest lynčováním, který 17. září v newyorském Hyde Parku navrhl ministerský předseda a adresoval spolu s prezidentem Rooseveltem maršálu Stalinovi.[73)] Tento telegram, uvedený výše v plném znění, je i přes jistou literární hodnotu – zejména v pasáži, v níž Winston Churchill píše o tom, jak asketický Adolf Hitler „má, co hrdlo ráčí" – dokumentem ohavně cynickým.

PŘESVĚDČEN O STALINOVĚ PODPOŘE, ROZHODL SE Churchill hnát věc dál. Bez ohledu na Rooseveltovu změnu postoje překvapil v říjnu Stalina nečekanou návštěvou v Moskvě a dohodl s ním schůzku na večer devatenáctého.

Byl si vědom, že autorita Británie ve velké trojce klesá a snažil se předejít Američany. V řadě schůzek s krycím názvem „Tolstoj" se zabývali především poválečným uspořádáním Evropy, zhruba totožným s uspořádáním, jakým si Molotov a Ribbentrop rozdělili východní Evropu a pobaltské státy v příznivější situaci v srpnu 1939.

Přestože v otázce hranic šlo všechno hladce, ve věci potrestání válečných zločinců se se Stalinem daleko nedostal.

Nakonec Churchill pochopil, že všechny jeho veřejné debaty o bezpodmínečné kapitulaci a Morgenthauově plánu jen motivují Němce, aby bojovali ještě urputněji. Navrhl teď Stalinovi, aby asi měsíc mlčeli a nezmiňovali se o svých záměrech. On sám je pro tvrdý pro poražené, ve Spojených státech, musí přiznat, se však různí názory na to, jak tvrdý má být. „Hlavním problémem je zabránit Němcům, aby se postavili na nohy ještě za života našich vnuků," řekl.

Stalin s tím nesouhlasil. „Tvrdý trest," řekl, „jen podnítí touhu po pomstě."

Molotov se potom přímo zeptal na Churchillův názor na Morgenthaův plán.

Churchill přiznal, že Roosevelt i Morgenthau byli překvapeni veřejným ohlasem. Podle britského záznamu ministerský předseda opakoval, že v Teheránu prohlásil, že Británie nebude souhlasit s masovým vyvražďováním Němců, protože se obává, že by „jednou“ mohla veřejnost ostře protestovat. „Je však nutné,“ řekl Churchill podle britských záznamů, „zabít co nejvíc nepřátel v poli.“

Stalin na to nereagoval. Potom Churchill navrhl, aby byli obyvatele Slezska a východního Pruska „odstěhováni do Německa, a dodal s odzbrojujícím cynismem: „Když sedm milionu lidí padlo ve válce, trak tam pro ně bude dost místa.“[74)]

Po týdnu debat o polské otázce – o nichž prohlásil Churchill, že jich je britská i ruská strana syta – obnovili oba vůdci rozhovory o budoucnosti po válce plné černého humoru.

Britský ministr zahraničí Antony Eden 16. října tajně slíbil Rusku, že Británie vrátí do Sovětského svazu 11 tisíc ruských válečných zajatců, „bez výjimky“, i pokud se vrátit nechtějí. (Všichni budou okamžitě po návratu na ruskou půdu zastřeleni.) Druhý den si Churchill dobíral Stalina vyprávěním o bombardování. Chlubil se, že před třemi dny shodila letecká jednotka R. A. F. během dvanácti hodin deset tisíc tun bomb na Duisburg, menší město v Porúří. „Táhle válka,“ pokračoval Churchill, „je nejkrutější od doby kamenné.“ Když si Stalin dovolil vtip o kanibalismu, Churchill mu skočil do řeči: „Když jsme u jídla – Británie zajistila dodávku 45 000 tun hovězích konzerv do Sovětského svazu.“ A zasmál se: „A taky posíláme jedenáct tisíc sovětských zajatců, aby je snědli.“

Čtenář téměř slyší krutý smích, který čiší ze zažloutlých stránek v archívech. Tyto stránky si však zde zaslouží být citovány – jako ukázka drsných poznámek, které patří ke konferencím na vysoké úrovni mezi válčícími vůdci a které se o několik let později těžko mohly číst v chladném světle soudních síní válečného tribunálu.

Když se Stalin najednou zeptal, co chtějí udělat s Německem, začal Eden o rozdělení a Churchill se vrátil ke svému oblíbenému tématu militarizovaného Pruska jako „kořene všeho zla“. Oblast v okolí Ruhru a Saary by se měla totálně vyklidit. „Tuto strategii předložil prezidentovi pan Morgenthau,“ vysvětlil Churchill a dodal: „Pan Morgenthau Německo z duše nenávidí.“

„Druhý Vansittart,“ poznamenal Stalin. Narážel na patologickou nenávist bývalého poradce ministerstva zahraničí lorda Vansittarta vůči Německu.

Roosevelt, pokračoval ministerský předseda, s Morgenthauovým návrhem souhlasí. Potvrdil i svůj souhlas a citoval stránku po stránce z plánu, zatímco oba se oba s tužkou v ruce nakláněli nad mapou Evropy, Německa a Dardanel.

Škoda, poznamenal šeptem ministerský předseda, že se Pánbůh, když stvořil svět, neporadil s námi. „To byla jeho první chyba,“ přitakal Stalin.[75)]

NÁVRH ZASTŘELIT nepřátelské vůdce hned po jejich zadržení, který podepsali s Rooseveltem před měsícem v Hyde Parku, však Churchill v Moskvě předložil až poslední den.

Přesto však narazil na kamenný odpor. Maršál odmítl předložený návrh podepsat a Churchill jej tiše stáhl.[76)] Jeho Veličenstvu králi, Atleemu a presidentu Rooseveltovi vysvětlí svůj neúspěch slovy: „Maršál Stalin zaujal nečekaně ohleduplné stanovisko. Nesmí dojít k žádným popravám bez soudu, jinak si bude celý svět myslet, že jsme se je báli soudit. Poukázal jsem na úskalí mezinárodního práva, ale on odpověděl, že nebudou-li soudní procesy, nesmí být také tresty smrti, pouze doživotní vězení.“ [77)]

Záznamy nepřipouští pochybnosti o tomto legalistickém přístupu sovětského diktátora.

Krvelačný britský lord kancléř se jen tak nevzdal plánů na justiční vraždy, a když odjížděl 26. ledna 1945 na Jaltu na krymskou konferenci, sir John Simon mu předal návrh na

potrestání Hitlera a jeho hlavních spojenců. „Stále jsem toho názoru," uvedl v dokumentu, „že nejlepší způsob pro Spojence, jak se vypořádat s Hitlerem, Mussolinim a jejich hlavními spolupracovníky, je řešit tuto otázku jako politickou, ne jako právní." „Jak jsem však pochopil," podotkl, „maršál Stalin s tímto postupem nesouhlasí a dává přednost soudním procesům – bezpochyby sovětského typu," dodal lakonicky. [78)]

I ve Spojených státech se stále diskutovalo o osudu poraženého nepřítele. Zástupce hlavního prokurátora Herbert Wechsler sestavil koncem roku 1944 tajnou zprávu, v níž komentuje poslední návrh ministerstva války, aby nacističtí vůdci byli souzeni pro „spiknutí za účelem získání nadvlády na ostatními zeměmi". Z tohoto zločinu totiž nikdo, to bylo zřejmé, nikdy nebude vinit Spojené státy.[79)]

Proběhly konzultace s vrchním velením (S. H. A. E. F.) generála Eisenhowera. Jeho postoj shrnulo hlášení, které sestavilo oddělení psychologické války a které bylo 16. ledna 1945 projednáno ve Washingtonu. Kladl se v něm důraz na rozdíl mezi německým lidem a členy vlády, vysokého velení a nacistické strany. Pro ty se asi chystalo něco velmi nepěkného, v duchu Morgenthauova plánu, protože ministr vojenských námořních sil James V. Forrestal okamžitě protestoval. „Američané," napsal, „nebudou podporovat masové vyvražďování německých lidí, jejich zotročení a průmyslovou devastaci země." Henry Stimson jej nadšeně podpořil.[80)]

Morgenthau se stále snažil prosadit svůj plán . Obstaral si povolení nového ministra zahraničí Edwarda Stettinia, aby mohl 17. ledna 1945 vystoupit před vedením ministerstva. Tam vyjádřil rozčarování nad příliš shovívavými opatřeními vyplývajícími z direktivy vrchního velení č. 1067 o vypořádání s Němci.[81)] Po dalších rozhovorech mezi ministrem spravedlnosti Francise Biddlem, ministrem války Stimsonem, ministrem námořních sil Forrestalem a ministrem zahraničí Stettiniem byl po šesti dnech připravit plán, který byl předložen Rooseveltovi a který obsahoval něco zcela jiného než plán Morgenthauův. Požadoval řádný soudní proces s hlavními nepřátelskými válečnými zločinci před válečnými tribunály. V plánu se připomínalo, že kdyby bylo o trestu smrti pro tyto zločince rozhodnuto bez soudního procesu, došlo by k porušení „nejzákladnějšího principu spravedlnosti společného všem členským zemím OSN." Roosevelt měl tento dokument vzít na jaltskou konferenci a prodiskutovat jej s britskou a ruskou stranou.[82)]

Prezident Roosevelt však na Jaltu přijel bez jediného z autorů tohoto dokumentu a jejich doporučení ignoroval. V soukromém rozhovoru s maršálem Stalinem v hotelu Livadia 4. února 1945 se podle záznamu tlumočníka Charlese Bohlena přiznal, že je ještě krvežíznivější než loni a že „doufá, že maršál Stalin opět pronese přípitek na popravu 50 000 německých důstojníků".[83)]

O pět dní později. 9. února 1945, vyslovil Churchill na plenárním zasedání podobnou myšlenku. Znovu otevřel téma válečných zločinců a znovu navrhl legalizovanou formu lynčování jako formu trestu. Podle deníku amerického admirála Williama D. Leathyho ministerský předseda „vyslovil názor, že hlavní váleční zločinci by měli být popraveni bez soudních procesů".[84)] Z poněkud detailnějšího zápisu Jamese Byrnese vyplývá, že se Churchill zmínil o návrhu poslat zločince na místo činu, kde je budou soudit místní lidé. Potom však pan Churchill podle Byrnesova zápisu řekl, že „je třeba věnovat pozornost velkým zločincům, jejichž činy nelze přesněji geograficky lokalizovat". Má pocit, že seznam těchto hlavních zločinců by měla sestavit Velká trojka. „Osobně jsem se domníval," učinil ještě narážku na plán, který navrhl v říjnu v Moskvě, „že by tito zločinci měli být ihned po identifikaci zastřeleni."

Stalin na chvilku odbočil a zeptal se na Rudolfa Hesse, který byl momentálně v rukou Britů. Churchill lakonicky odpověděl, že Hess se „přidá" k ostatním, kteří budou vraceni do Německa, a vrátil se k původnímu témat: zastává maršál Stalin stále ještě názor, že „velcí"

zločinci by měli být před zastřelením souzeni, či jinými slovy, pokládá stále zastřelení spíše za právní než za politický akt? Stalin odpověděl, že ano.[85)]

Podle amerického záznamu se Stalin potom znovu zeptal, zjevně v narážce na mezinárodní konvence o zacházení s válečnými zajatci: „Spadá válečný zajatec do kategorie válečného zločince? Dosud," připomněl Churchillovi „se všeobecně uznávalo, že válečný zajatec by neměl být zastřelen bez soudu."

MINISTERSKÝ PŘEDSEDA: Válečný zajatec, který se podle válečných zákonů dopustil zločinu, může být zastřelen. {Churchilova informace byla neúplná. Válečný zajatec může být zastřelen pouze po platném odsouzení důstojníky příslušné šarže u válečného soudu. O všem musí být uvědoměna obhajoba a musí vypršet zákonem stanovená lhůta. Je paradoxní, že tento návrh vznesl britský ministerský předseda a zamítl představitel Ruska, přestože Británie podepsala ženevskou konvenci týkající se válečných zajatců, a Sovětský svaz ne.} Jinak se pouze musí vzdát. Domnívám se však, že maršál měl na mysli, že než budou zastřeleni, měl by s nimi být veden soudní proces.
PREZIDENT: Nechci do toho příliš zatahovat soud. Chci to až do konce udržet mimo pozornost novinářů a fotografů.[86)]

Tento Američan zaznamenal slova svého prezidenta skutečně diskrétně, V britském záznamu stojí: „Rozhodl se zadržovat materiály a fotografie před novináři, dokud nebudou zločinci mrtví."[87)]

Pozice Rudolfa Hesse byla díky mnoha faktorům složitá. Jeho příchod do Skotska byl skutečně dramatický. V noci 77. května 1941 vyskočil v uniformě poručíka Luftwaffe s padákem z bojového letounu Messerschmitt 110 a požadoval jako Hitlerův zástupce a titulární hlava nacistické strany, aby směl hovořit s Jeho Veličenstvem britským králem. Churchill jej zadržel jako svého osobního zajatce věznil jej nejdřív v londýnském Toweru a potom v různých bezpečnostních objektech tajné služby.

Členové Churchillova kabinetu – sir John Siomon a lord Beaverbrook – se za Hessem přišli dvakrát podívat. Doslovné záznamy jejich rozhovorů ukazují Hesse jako oddaného a přímého bývalého letce z první světové války, kterého nyní straší představa nekonečného bombardování civilních objektů, k němuž dojde, pokud se to šílenství okamžitě nezastaví.[88)] Přišel s mírovým posláním, napsal v dopise adresovaném králi s dodatkem, že Německo si nečiní žádné nároky vůči Británii nebo jejímu společenství. Byl však uvězněn v izolaci a jeho osud vzal tragický obrat. Když zjistil, že jeho poslaní nebylo splněno, objevily se u něho příznaky latentní paranoidní schizofrenie.[89)] Podle ženevské konvence měl být repatriován společně s dalšími invalidními válečnými zajatci, na základě Churchillových instrukcí však ministerstvo zahraničí zamítlo všechny dotazy švýcarského vyslanectví, které fungovalo jako záštita, a Hess zůstal ve vězení jako prostředek ve hře o moc. Byl vězněn v řadě opevněných budov s místnostmi opatřenými odposlechovým zařízením, které zaznamenávalo každé jeho slovo.

Dvakrát se pokusil o sebevraždu – jednou se vrhl po hlavě z balkonu ve druhém patře a podruhé si vrazil do hrudníku nůž. Ani jednou se mu to nepodařilo, takže zůstal naživu, ale zajímal už jen lékaře, kteří zcela zamořili jeho smršťující svět. Zkoušeli všechno včetně drog (v květnu 1944), aby z něho dostali tajemství, která v sobě nosil.[90)]

V roce 1942 poslali Britové tajný telegram Stalinovi, v němž uvedli, že přední psychiatři stanovili diagnózu mentální labilita se znaky persekuční mánie. „Není pochyb o

tom, že Hess je mentálně nevyvážený," uvádělo se v hlášení, „i když jeho stav podléhá častým změnám." [91] Ministerstvo zahraničí však naléhalo na britské vyslanectví v Moskvě, aby Stalinovi při předání dokumentu zdůraznilo nutnost udržet celou věc v tajnosti. „Kdyby se o jeho duševním stavu dověděla německá vláda," vysvětlovali, „požadovala by jeho repatriaci podle Konvence o válečných zajatcích." Edenův telegram pokračoval: „My samozřejmě nechceme, aby se Hess do Německa vrátil a vyhnul se odpovědnosti za německé válečné zločiny."

Stalin byl velmi nedůvěřivý a navrhl okamžitě postavit Hesse před soud. Toho se Eden dosti obával, protože „předčasná akce by mohla vést k represáliím proti britským válečným zajatcům v rukou Německa".

V červenci 1945 vydává ministerstvo zahraničí zprávu o podílu R. Hesse na válečných zločinech a o jeho konkrétní osobní vině. Na základě citací ze zdrojů, jako byly jeho publikované veřejné projevy, vyvodilo ministerstvo zahraničí závěr, že jde o nelítostného nacistu. I když přišel do Británie s mírovou misí, prohlásili, požadoval, aby Německo mělo „v Evropě volnou ruku", což dokazuje Hessovy agresivní úmysly. Obtížnější však bylo obvinit Hesse z konkrétních osobních zločinů, protože „jeho čtyřletý pobyt v této zemi mu znemožnil podílet se na mnoha vyslovených zločinech."[93]

V tom bylo jádro problému. Hess opustil Německo před útokem na Rusko a před začátkem toho, co bylo v 70. letech označeno jako holocaust. V listopadu 1938 osobně rozeslal všem gauleiterům telegram s požadavkem zastavit křišťálovou noc.[94] Zúčastnil se jedné Hitlerovy tajné konference. Jak Britové dobře vědí, snažil se ukončit válku a zastavit bombardování. Zdá se, že nebyl důvod dávat Hesse na seznam válečných zločinců. Jak však Eden 16. 6. 1944 informoval kabinet, cítili se povinni jeho jméno do seznamu zařadit, „jednak vzhledem k jeho pozici a činnosti a jednak proto, že jeho vynechání by vyvolalo nežádoucí komentáře, zvláště ze sovětské strany." [95]

Všechno to mělo více co dělat s morální zbabělostí mezinárodní diplomacie než se skutečnou zločinnosti zadržených osob.

Když se Roosevelt vrátil z Jalty do Washingtonu, požádal svého dlouholetého přítele a právního poradce, soudce Samuela I. Rosenmana, který byl na Jaltě s ním, aby odjel do Londýna a snažil se dohodnout s britskou stranou na postupu proti válečným zločincům. Rosenman nejprve navštívil osvobozené zóny v Evropě a potom pokračoval do Anglie.

5. dubna 1945 vyslechl americký soudce sira Johna Simmonse, který naléhavě žádal hromadné zabití a spol. bez jakéhokoliv soudu. V oficiálním protokolu byl jako „stoupenec metody hromadné popravy" uveden i generální prokurátor sir David Maxwell Fyfe. Přestože Rosenman, ačkoliv byl sám Žid, poslouchal tyto názory s nelibostí, označil je diplomaticky za „zajímavé a v jádru zdravé."[96] Druhý den však Rosenmanovi napsal sir John Simon, že britský vyslanec ve Washingtonu lord Halifax jim sdělil stanovisko amerického ministerstva války o „nutnosti soudního procesu před popravou" – což byla dosti nešťastná formulace, protože zcela jasně naznačovala předem dohodnutý trest.[97]

Američané již na této konferenci byli zastoupeni.

Brigádní generál John M. Weir, stojící v čele úřadu pro válečné zločiny, vznesl jednu důležitou, dosud opomíjenou otázku: kdo vlastně má být popraven tímto středověkým způsobem? Lord kancléř uvedl namátkou několik jmen – Hitler, Goebbels, Himmler a Ribbentrop by měli být jednoznačnými kandidáty na hromadnou likvidaci. Dodal však, že pokud ví, Rusové dávají přednost běžnému soudnímu postupu, „přestože prezident s ministerským předsedou navrhli hromadnou popravu jako nejvhodnější metodu".[98] Narážel tím na memorandum, které před rokem navrhl Churchill v newyorském Hyde Parku.

POTĚŠEN, ne-li povzbuzen těmito rozhovory s britskými právníky, odjel soudce Rosenman 8. dubna do Chequers za ministerským předsedou.

S Churchillem hovořili až do tří hodin do rána.[99)] „Mluvil velmi zajímavě o problému potravin pro osvobozené národy a o potrestání válečných zločinců," napsal později ministerský předseda v soukromém dopise jedné ze svých dcer.[100)] Přestože se nepouštěl do dalších podrobností, víme o tom více z jiných zdrojů. V narážce na zklamání po moskevských jednáních v říjnu 1944 řekl Churchill soudci Rosenmanovi, že na toto téma už narazil s maršálem Stalinem – navrhoval postavit tyto lidi bez meškání před soud, a „pokud chytíme tyhle velké nacistické funkcionáře, musíme je hned zastřelit".

Maršál Stalin, jak vyprávěl ministerský předseda Rosenmanovi, však odpověděl, že Sověti nikdy nikoho nepopraví bez soudu. Churchill pokýval hlavou a pohotově odpověděl: „Jistě, jistě," jak by mu nic nebylo více proti mysli, měli bychom jim dát tuto možnost."[101)]

Sir John Simon však neústupně trval na svém (a Churchillově) radikálním stanovisku. Než se Rosenman vrátil do Washingtonu, držel v rukou přísně tajný materiál ministerstva války, v němž stále ještě doporučoval, aby byli spojenečtí generálové instruováni, že mají vzít právo do svých rukou.

VE SPOJENÝCH STÁTECH předešel Rosenmanův návrat osud. 11. dubna 1945 večer navštívil prezidenta Roosevelta v jeho dřevěné chatě ve Warm Springs ve státě Georgia Morgenthau a přesvědčoval jej, aby přijal jeho plán. „Pane prezidente," řekl, „já dělám ve věci Německa mnoho, a byl bych rád, abyste o tom věděl. Máme spoustu potíží."

Prezident byl bledý a nic neříkal. Morgenthau se ho zeptal, jestli si přeje, aby se on interesoval v otázce budoucnosti Německa. Prezident opět přímo neodpověděl. „Podívejte se, pane prezidente," pokračoval neúnavně Morgenthau, „já budu bojovat a tohle je můj cíl."[102)] Podal mu plán. Dál se nedostal, protože prezident se náhle zhroutil a druhý den odpoledne zemřel. Bílý dům převzal muž s velmi odlišnými názory, Harry S. Truman.

Když se Rosenman vrátil do Washingtonu, ukázal koncem měsíce materiály sira Johna Simona soudci Robertu H. Jacksonovi, nejvyššímu soudu a Henrymu L. Stimsonovi.[103)] Z dokumentu vyplývalo, že Británie stále ještě uvažuje o řádném soudním procesu s nepřátelskými vůdci s odporem, který vůbec neodpovídá jejímu renomé v oblasti spravedlnosti. Jak řekl Rosenman Jacksonovi, lord kancléř naznačil, že jde o to, oddělit Hitlera a jeho nejbližší spolupracovníky od ostatních, přičemž nepochybně zůstane otevřena možnost potrestat další nacistické vůdce navzdory Stalinovým protestům.[104)] Britové pokládají rozsudky smrti za předem jasné, takže zůstává otázka, zda jim bude jako formalita předcházet soudní proces. „Při dohodě," napsal Simon vzletně, „že vůdci musí být potrestání smrtí, vyvstává otázka, zda by je měl soudit nějaký zvláštní tribunál se soudními pravomocemi." Vláda Jejího Veličenstva, dodal, doporučila „dát přednost popravě bez soudního procesu".

Dokument však několikrát vybočil z běžných právních zvyklostí. Stimson který krátce pracoval jako ministr války nového prezidenta, byl šokován. Po přečtení tohoto nemilosrdného dokumentu britského kabinetu nadiktoval 25. dubna záznam, v němž se praví, že lord kancléř podporuje lynčování nepřítele a že londýnský válečný kabinet toto rozhodnutí odhlasoval. Stimson s tím zdaleka nesouhlasil. Diskutoval o tom telefonicky s Johnem McCloyem: jak mají nyní formulovat stanovisko USA k válečným zločincům, jež předloží na schůzce v San Franciscu, kde mají být položeny základy OSN? Stimson nadiktoval do deníku následující záznam: „Britové, domnívám se, že jsem se zde již o tom zmínil, se ostře postavili proti soudním procesům s poraženým nepřítelem a chtějí zabíjet lidi bez soudu – poněkud zvláštní stanovisko."[105)]

S rozpaky nad Churchillovou politikou o tom několik dní přemýšlel a o víkendu opakoval: „Britové k mému nezměrnému údivu sáhli po ‚politické akci', jak oni říkají, což není nic jiného než jinak nazvané lynčování. Chtějí tyto muže popravit bez soudu. Sir John Simon souhlasí s válečným kabinetem, který chce nepřátelské vůdce popravit ihned po zadržení… Naštěstí," zaznamenal Stimson, „je Rusko a Francie na naší straně."[106)]

Prezident Truman důrazně podpořil Stimsonovo stanovisko, že soudní proces je nezbytný. Nebyl velký řečník a vyjádřil se prostě. Nacistům se nejprve musí dostat soudního procesu a teprve potom budou pověšeni.

3. Pan Morgenthau a soudce ve jménu Ameriky

V LONDÝNĚ DAL KABINET plnou moc siru Johnu Simonovi jako lordu kancléři, aby dosáhl nezbytné shody se Sovětským svazem, Francií a Spojenými státy. Důsledkem tohoto aktu byl vznik Britské exekutivy pro válečné zločiny, která trávila většinu času ve výboru a studovala podrobnosti. Tak byl navržen vojenský soud složený z vysokých hodnostářů, který by otázku viny posuzoval ve dvou fázích – první by měla potvrdit, že existovalo všeobecné spiknutí s cílem ovládnout Evropu a celý svět, a druhá identifikovat zúčastněné osoby.

Od krymské konference uplynulo několik měsíců a válka v Evropě se chýlila ke konci. Rusové, původně nejhorlivější stoupenci soudního procesu před potrestáním válečných zločinců, otáleli. Americké iniciativy vycházející z ministerstva vnitra u nich neměly odezvu. Na naléhání Samuela Rosenmana, který to pokládal za odkaz bývalého prezidenta, rozhodl v dubnu 1945 prezident Truman, že se Spojené státy musí ujmout vedení.

Tak se dostal na scénu soudce Nejvyššího soudu Robert H. Jackson. Truman byl přesvědčený, že nikdo jiný nezvládne tento úkol tak dobře jako on. Přál si vidět, jak se Jackson ujímá vedoucí role ve jménu Spojených států – a plní jejich morální poslání. Původně doufal, že Jackson bude fungovat zplnomocněnec žalující strany nejen za Spojené státy, ale za celé OSN.

26. dubna odpoledne požádal prezident Sama Rosenmana, aby tuto historickou zprávu Jacksonovi zatelefonoval. Jackson pozval Rosenmana k sobě a Rosenman jej poprvé zasvětil do jejich plánu. Pokud budou k procesu přizváni Rusové, řekl Rosenman, jistě jmenují Andreje Januarjeviče Vyšinského, žalobce ve známých sovětských inscenovaných procesech 30. let, a britskou delegaci patrně povede lord kancléř. Jackson znal sira Johna jen povrchně, setkal se s ním jen jednou, někdy v roce 1924. „Simon se jako právník," nadiktoval nyní do svého deníku, „těší veliké úctě, i když v některých politických záležitostech postupoval velmi neobratně" (sir John by býval rád vymazal ze svého politického životopisu působení ve funkci mluvčího liberální strany, během kterého ve 30. letech propagoval politiku smíření).

Rosenman dále ujistil soudce, že jejich ministerstvo na této věci pracuje již dlouhou dobu a že nashromáždilo „ohromné množství" fotografických a jiných důkazů, které stačí na jednoznačný proces proti těm, kdo jsou obžalováni ze spiknutí. Jackson si najednou vzpomněl na jeho projev, který přednesl před dvěma týdny a v němž prosazoval popravu nepřátelských vůdců bez soudu. Varoval tedy Rosenmana, že by to mohlo být u prezidenta využito jejich odpůrci. Rosenman jej ujistil, že ne.[107)]

Vyzval Jackksona, aby si přečetl zprávu z ledna 1945, kterou připravili Rooseveltovi lidé před jaltskou konferencí. Bylo to všechno velmi lákavé – člověk před tím nemohl zavřít oči. Jackson na chvilku zauvažoval, zda by jej proces OSN proti válečným zločincům zdržel příliš dlouho od práce u Nejvyššího soudu. Mohlo by to být dost dlouho na to, aby to ovlivnilo celou jeho kariéru. Nejvyšší soud však vyslechne poslední spory v tomto údobí svého zasedání a potom bude mít až do října 1945 prázdniny, a do té doby budou evropské záležitosti už jistě ukončeny. „Soud s válečnými zločinci," uvažoval Jackson, „musí být rychlý, a pokud má k něčemu sloužit, musí skončit dřív, než veřejnost obrátí pozornost k něčemu jinému."[108)]

„Nesmírně potěšen nabídkou a znepokojen složitostí tohoto úkolu," jak zapsal Jackson do deníku, nabídku přijal.[109)]

Jackson se však přepočítal. Soudní proces, který měl probíhat v Norimberku, trval o celý rok déle, než předpokládal, a zcela zničil jeho pověst i politické a odborné ambice.

V dopise Trumanovi z 29. dubna 1945, v němž oznamuje přijetí nabízení funkce, nastínil Jackson některá úskalí nadcházejícího soudního sporu. Odrazoval Trumana od snahy získat Americe právo žalovat válečné zločince ve jménu celé OSN. Objeví se jistě věci, které si vyžádají důkazy z ruské strany – a některé z těchto důkazů, dodal Jackson, „například přiznání", mohou být získány metodami, s nimiž by mohl americký soudce jen těžko souhlasit. [110)] Protože Truman se jmenováním spěchal, aby je mohl ohlásit 2. května, poslal Rosenman své dva nejlepší asistenty, plukovníka Murraye Bernayse a zástupce generálního prokurátora Herberta Wechslera, 30. dubna za Jacksonem. Zjistil, že tito právníci již navrhli vhodnou směrnici k prezidentovu podpisu.[111)] Truman s ním neotálel a 2. května 1945 směrnici 9547 podepsal.[112)]

Tito dva právníci také předali Jacksonovi dokument nazvaný Potrestání válečných zločinců, datovaný 28. dubna 1945, který obdržely všechny členské země OSN, jejichž ministři zahraničí se zúčastnili schůzky v San Franciscu, aby podepsali dohodu o tribunálu a položili základy jeho působení. Jackson okamžitě zkritizoval jeho květnatý a emotivní jazyk a připomněl autorům, kolik sporů by některá vágní slova mohla vyvolat a jak by se obhajoba mohla vozit na nadbytečných adjektivech a nepodstatných frázích.[113)]

Rosenman si dohodu odvezl 2. května do San Francisca. Zde ji 3. května nový ministr Ed Stettinius předložil Vjačeslavo Molotovovi a Anthonymu Edenovi. Když jim vzal nyní Truman vítr z plachet tím, že jmenoval Jacksona, byli Britové spíše nakloněni dohodě. „Veřejné mínění dává přednost soudu," řekl Rosenman Jacksonovi po telefonu ze San Francisca.[114)] 7. května se Molotov, Eden a Stettinius formálně dohodli, že váleční zločinci budou postaveni před soud. „Britské stanovisko se změnilo," řekl generální prokurátor Francis Biddle v rozhovoru s Jacksonem, „nyní je našemu řešení velmi nakloněno."[115)]

Ještě než začneme probírat charakter a velikost německých válečných zločinců, měli bychom se podívat na bilanci vítězných národů, které na sebe vzaly roli soudce nad poraženým státem a jeho vojáky, diplomaty, průmyslníky a politickými vůdci.

Jedním z nejnepříjemnějších aspektů nadcházejícího soudu bylo, že na seznamu trestných činů obžalovaných Němců, jak byl sestaven v říjnu 1945, nebyl jediný, jímž by se zároveň neprovinila některá z žalujících stran. Než byl Hitler poražen, dopouštěly se i vítězné mocnosti na civilním obyvatelstvu – a to ještě i v době těchto jednání – bombardování, vypalování, vražd a brutality, zastrašování, deportací a zotročování. Vedly útočné války, pod různými záminkami okupovaly neutrální země a výrazně porušovaly nedotknutelné paragrafy mezinárodních konvencí o zacházení s válečnými zločinci.

V tomto směru na tom byli Američané, když končila válka v Evropě, zatím relativně dobře. Ničivou záři první atomové bomby svět dosud nespatřil. Pravda, ve válečném běsnění se americké jednotky dopustily násilí na Sicílii a v Itálii, a dokonce generál George S. Patton mladší, jeden z nejslavnějších vojenských velitelů této války, vydal rozkaz zastřelit německé válečné vězně a potom tento čin zatajit. V posledních týdnech války došlo k tragické nehodě, při níž se v krytých nákladních vagónech vlaku stojícího ve Frankfurtu udusilo 130 vězňů. V tomto případě však poslal generál Eisenhower německému nejvyššímu velení osobní omluvu. [116)] Později, 29. dubna 1945, došlo ještě k jednomu nepříliš hrdinskému činu, o němž nikdy nikdo nevypovídal. Když se vzdal vojenský personál koncentračního tábora v Dachau, většinou řadoví vojáci, kteří to tu převzali po prchajících jednotkách SS, 520 z 560 ozbrojených německých vojáku bylo spojeneckými osvoboditeli (nebo v několika případech osvobozenými vězni tábora) na místě zastřeleno. 358 z nich, včetně lékaře, který nesl vlajku Červeného kříže, bylo postaveno do řady ke zdi vojáky 15. regimentu 45. pěší divize a na rozkaz jednoho amerického poručíka, jehož jméno známe, zastřeleno, zatímco bývalý

hollywoodský filmový producent George Stevens spolu s vojenskými fotografy všechno zaznamenával na černobílý i barevný film.[117)]

V roce 1945 ještě nebyly plně zdokumentovány mnohé z předválečných zločinů ruských bolševiků, v roce 1939 však Británie odsoudila Sovětský svaz za neopodstatněný útok proti Finsku. Zarážející je, že Stalin nejen sankcionoval Hitlerův agresivní výpad proti Polsku, ale tajným dodatkem k paktu Ribbentrop-Molotov ze srpna 1939 si zajistil východní část této sužované země pro sebe. Pod falešnou záminkou vstoupila Rudá armáda v polovině září do Polska a deportovala odtud obrovské množství místních obyvatel na sovětské území. O následné tragédii v katyňském lese se již nemusíme zmiňovat, stejně jako o tom, jak Rusové zacházeli s německými zajatci na východní frontě, i když zde ženevské konvence formálně neplatily, protože je Sovětský svaz nepodepsal. Obě strany tedy vzájemně zacházely se svými vězni velmi barbarsky. Ze čtvrt milionu německých vojáků zajatých u Stalingradu a donucených k otroctví se živých do Německa vrátilo necelých 10 tisíc.

V Katyni i jinde, jak je nyní všeobecně známo a jak oficiálně přiznala i ruská vláda, zlikvidovala na jaře 1940 sovětská tajná policie, NKVD, 15 tisíc polských důstojníků a intelektuálu zajatých při ruské invazi do Polska v září 1939 a odvedených z vězeňských táborů v Kozielsku, Starobielsku a Ostaškově. Tito muži byli s rukama svázanýma ostnatým drátem odborně zastřeleni jedinou ranou do zátylku a potom pohřbeni v hromadných hrobech.[118)] Britská vláda o tomto masakru dobře věděla. V diskusi s Edenem o zprávách o Katyni sir Alexander Cadogan cynicky odmítal narážky, že není správné přátelit se s vrahy, z jeho deníku však vyplývá, že měl sám výčitky svědomí. „Zdůraznil jsem," zaznamenal si, „že už dávno před Katyní si sovětská vláda zvykla vyvražďovat své vlastní obyvatele po desetitisících, a když jsme jim v roce 1941 padli do náruče, tak nevím, co na tom Katyň změní. Zločiny proti Rusům jsou do nebe volající stejně jako zločin proti Polákům. Je to celé krajně nechutné. Jak můžou Poláci vedle nich žít v přátelství a jak s nimi můžeme my diskutovat o potrestání německých „válečných zločinců", když jsme před tímhle zavřeli oči?"[119)]

I Francouzi se dopouštěli zločinů, i když v malé míře – připomeňme vraždy odpůrců generála DeGaullea, které měli na svědomí jeho nástupci, a rutinní, byť drobné, zločiny proti válečným zajatcům jak ve válečném tažení v roce 1940, tak v roce 1944. V květnu 1945 sílily v osvobozené Francii čistky, *épuration*, které zasáhly desetitisíce občanů obviněných z kolaborantství s nacisty. V širším rámci však nelze přehlédnout ani společné plány invaze Británie a Francie do Norska a Finska v roce 1940, agresi, která velmi dobře zapadá do kategorie zločinu proti míru, jak ji definovali právníci celého světa, když se sešli v srpnu 1945.

O zločinech, kterých se dopustila Británie, máme více informací, protože poslední vlády, zejména vláda Johna Majora, odhlaily otevřením archivů mnohá tajemství svých předchůdců. Britské válečné zločiny byly většinou bezvýznamné a zbytečně pošpinily jinak neposkvrněnou pověst impéria – a nedostižné hrdinství britských jednotek, bojujících často proti značné přesile. Byly tu také diskutabilní rozkazy k neomezené námořní válce, které vydal Churchill v letech 1939 a 1940 jako první lord admirality a o kterých se zmíníme později. Byly to rozkazy tak kruté, že je soudci v Norimberku shodně pokládali za polehčující okolnost pro obžalované nacistické admirály. {Viz. Kap. 21.} Patřil k nim i rozkaz k invazi do Norska, který britská vláda před soudci úspěšně skryla. Ve víru válečných událostí se mnoha zločinů dopustili řadoví vojáci bez vědomí svých nadřízených a ti je potom sankciovali. Britští důstojníci byli vyznamenání prestižním Viktoriánským křížem za to, že v dubnu 1940 kulomety postříleli prchající posádku německého pomocného plavidla Altmark a v září 1942 posádku potápějící se minolovky Ulm.

Existovaly i Churchilovy rozkazy k vojenské okupaci pod různými záminkami. Šlo o okupaci Islandu v roce 1940, Persie v srpnu 1941, několik dní po vyhlášení Atlantické charty,

a několika dalších neválčících zemí. Churchill měl v plánu zmocnit se v květnu 1943 portugalských Azor, Atlee a Eden mu v tom však zabránili. Pochybná byla i repatriace desetitisíců Rusů zajatých Hitlerovými jednotkami, mezi nimiž byli nejen stateční kozáci, ale i mnoho bílých ruských emigrantů, které Britové s vědomím, jaký je asi čeká osud, poslali zpět k velké radosti Stalinovy tajné policie.[120)] Koncem května 1945 vrátila britská osmá armádní jednotka Titovi tři zajaté oddíly srbských gard, které proti němu bojovaly s jedenácti tisíci slovinských dobrovolníků. Všichni byli zastřeleni v lese u Gottschee. Stejný osud čekal i 80 tisíc chorvatských vojáků a 30 tisíc chorvatských civilistů ,většinou žen a dětí, kteří se Britům vzdali u Mariboru koncem května 1945. Britové je všechny vrátili Titově partyzánské armádě.

Jako by nestačilo britské bombardování, které chrlilo oheň, síru a smrt na Hamburk, Drážďany a Pforzheim.[121)] Při jednom nesmyslném, krutém incidentu napadl 3. května 1945 v zátoce u Lübecku britský bombardér německý parník Cap Arcona, který vezl uprchlíky. Loď byla označena červeným křížem a na palubě převážela několik tisíc civilních uprchlíků a vězňů z koncentračních táborů z východu. Potopila se během několika minut a 7 300 lidí přišlo o život. V létě 1945 vyplavilo moře jejich těla. Jsou pohřbeni v hromadném hrobě na pobřeží v Neustadtu v Holštýnsku.[122)]

Bylo také známo, že Churchillovi lidé připravovali chemické zbraně. V únoru 1944 objednal Churchill ze Spojených států čtvrt milionu antraxových bomb.[123)] Měl také 26 000 tun yperitu a 6 000 tun fosgenu, buď přímo v bombách, nebo jen uskladněno. Tvrdil, že by to „stačilo na Berlín, Hamburk, Kolín, Essen, Frankfurt a Kessel dohromady“.[124)] Při zasedání kabinetu 6. června 1944 poručil v podnapilém stavu svým podřízeným, aby se připravili, že „zaplaví“ šest vybraných německých měst otravným plynem. Znamenalo to porušení všech konvencí a smluv („hloupé konvence“ odsoudil jako záležitost měnící se morálky, jako „módu, která střídá jednou krátké sukně a jednou dlouhé“).[125)] Jeho podřízení prokázali velkou statečnost, když se postavili proti jeho vůli a nakonec prosadili svou. Je pravda, že Hitler měl velké zásoby silně otravných plynů, nervově paralytické plyny sarin a tabun, vyhlásil však na jejich použití embargo do chvíle, kdy Spojenci jako první poruší konvence.[126)]

Nesmíme zapomínat, že Hitlerovi generálové často vedli nevyhlášenou válku proti tajným armádám civilních dobrovolníků a partyzánů, které žádné mezinárodní dohody a konvence nevázaly. Polská tajná armáda se například v roce 1943 vychloubala Američanům, že proti německým okupačním jednotkám úspěšně používá otravné plyny a tyfové bacily.[127)]

NEMÁ SMYSL stavět proti sobě jednotlivé zločiny a vážit je. Nejhlubším ponaučením je zločin války jako takové – a skutečnost, že hlavním válečným zločinem není genocida, ale inocenticida, vyvražďování nevinných lidí. Toto vyvražďování zatím neskončilo, přestože se proti němu chystal Robert Jackson podniknout křížové tažení, naopak se schylovalo ke svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki. Na postupimské konferenci v červenci 1945 Churchill i jeho nástupce Clement Atlee mlčky přikyvovali Trumanovu rozhodnutí bomby shodit. V Trumanových záznamech to dokumentuje jediná holá věta, „Návrh odsouhlasen“, a pokyn Pentagonu: „Svrhnout, až bude čas, ne dřív než 2.8.“[128)] Z britských dokumentů vyplývá, že Churchill byl rovněž připraven použít tyto pekelné zbraně proti Berlínu, kdyby se byla válka táhla ještě déle.

Tyto národy měly nyní vynést rozsudek nad poraženým nepřítelem. Bylo by tak nespravedlivé podezírat je, že to snad byl jeden z důvodů, proč někteří ze spojeneckých předáků chtěli raději nepřátelské „válečné zločince“ rychle umlčet postavením mimo zákon a okamžitým zastřelením bez možnosti několikadenního nebo snad několikahodinového soudu?

Zanedlouho poté, co byl Jackson 4. května 1945 jmenován prezidentem Trumanem, byl soukromně varován, že vláda USA se v zásadě dohodla na deportaci milionu Němců na nucené práce do Sovětského svazu jako trest za členství v určitých organizacích. Bylo to pár dní před tím, než polní maršál Wilhelm Keitel a generál Alfred Jodl podepsali dokument o bezpodmínečné kapitulaci v Evropě. Jacksonovi zatelefonoval domů plukovník Murray Bernays: „Myslím, že vás navštíví náš zástupce z komise pro reparace Edwin Pauley. Ale před tím bych vám rád něco ukázal."

Druhý den ráno v deset hodin přišel Bernays za Jacksonem a položil před něho dokument s razítkem „Přísně tajné". Byl to plán navržený komisí pro reparace a obsahoval pokyny pro spojeneckou vojenskou vládu, která má být ustavena v Německu. Jak si Jackson hned všiml, plán byl nabit dynamitem. Stálo v něm:

> Na jaltské konferenci bylo dohodnuto, že od Německa se budou požadovat reparace, zčásti ve formě „využití německé pracovní síly".

V dokumentu se dále vysvětlovalo, že na nucené práce budou posláni „uvěznění váleční zločinci a osoby, jimž bude příslušným způsobem definitivně prokázáno členství v gestapu a v Sicherheitsdienst SS, vedoucí funkce SA, kolaborace s nacistickou stranou a její podpora."

Tyto organizace měly v Německu milióny členů. Deportace byla jistě plánovaná na několik let v „sledovaných a důstojných" podmínkách. Jackson zůstal po přečtení tohoto dokumentu jako přimražený. Byl to pravý opak toho, na čem pracoval. „Je zřejmé," nadiktoval do deníku, „že jediná země, která může využívat nucenou práci ve větším měřítku, je Rusko."

Jaký smysl má trestat jednotlivé nepřátelské válečné zločince těžkou prací, když jich budou tisíce, ne-li miliony nuceny těžce pracovat, aniž by byli uvězněni? Z tohoto hlediska udělat to znamená opustit morální stanovisko, z něhož Spojenci vedli válku.

Zjistil, že ctihodný a proslulý ministr války Henry Stimson a jeho úřad jsou návrhem „poněkud zaskočeni". Dále zjistil, že tlak prosazující tento návrh v americké vládě „má prý zdroj u ministra financí Morgenthaua."[129)] Jakmile Roosevelt zemřel, zaměřil Morgenthau své síly na Trumana. 9. května řekl prezidentovi, že generál Sommerwell zdržuje realizaci direktivy 1067, přestože právě teď je k ní příhodná doba, dokud jsou Američané pobouření německými zločiny. „Musíte se za mě postavit," řekl Morgenthau novému prezidentovi.[130)]

To byl první problém, na který Jackson narazil. Brzy se však objevily další. 7. května mu byla předložena rezoluce navržená kongresmanem Kingem, o níž se mělo v kongresu ten den diskutovat. Rezoluce předpokládala, že váleční zločinci „budou postaveni před soud nebo hromadně potrestáni."

To byl opět neklamný znak touhy po lynčování. Jackson však očekával, že jednou v budoucnu bude napadán za „paušální" postup. Protože stylizace zacházela dále, než mu bylo milé, rozhodl se, že bude užitečné se veřejně ozvat.[131)]

10. KVĚTNA 1945 dostal Jackson od soudce Rosenmana a plukovníka Bernayse zprávu o výsledku jednání v San Franciscu. Ministři zahraničí se v zásadě dohodli na ustanovení mezinárodního vojenského tribunálu a na tom, jak to Jackson delikátně vyjádřil, „že v případě hlavních válečných zločinců bude upřednostněn soudní proces před politickou likvidací." Politickou likvidací mínil zastřelení bez soudního procesu.[132)]

Ministerstvo zahraničí stále mírně protestovalo proti soudu s válečnými zločinci. V době, kdy už bylo dohodnuto, že se v Londýně uskuteční schůzka k problému, podle jakých zákonů budou váleční zločinci souzeni, odborník na mezinárodní právo sir William Malkin předpovídal, že pokud nebudou tyto zákony velmi přesně specifikovány, dojde v Německu 10

let po sporu k reakci, která poskytne živnou půdu pro výplody nacistické mytologie. V očekávání budoucích rozporů se navíc Malkin domníval, že plánovaný londýnský protokol by se neměl snažit o zásadně nové vymezení postaty válečného zločinu, ale pouze vyhlásit „existující doktrínu“ – jinými slovy tvrdit, že takový zákon již existuje. Tak je možné se vyhnout nejzávažnějšímu problému, který všichni právníci předpokládali, že totiž budou Spojenci obviněni z toho, že soudili vězně na základě retrospektivní legislativy – tedy na základě zákonů, které v době spáchání zločinu neexistovaly.[133)] A to nebyl žádný klamný argument. Mělo by zde být připomenuto, že 10. prosince 1948 odsouhlasila OSN, že retrospektivní aplikace trestního práva je porušením lidských práv.

DALŠÍM PROBLÉMEM bylo, že se Morgenthauovi stoupenci stále snažili prosadit krvežíznivý plán. Vyplynulo to ze dvou střetů, které s nimi, jak vysvítá z jeho nepublikovaného deníku, měl Jackson ve Washingtonu.

K prvnímu došlo 12. května u oběda v luxusním hotelovém apartmá Edwina Pauleyho. Morgenthaův zástupce na konferenci, Dr. Isadore Lubin, předložil návrh direktivy, která byla předmětem schůzky. Pravděpodobně šlo o jednu z mnoha variant direktivy 1067. Soudce Jackson na ní neviděl nic odlišného od původního Morgenthauova plánu. Šlo v ní o „drastickou přeměnu Německa na zemědělský stát likvidací jeho průmyslu“.

Když se Jackson dostal k pasáži o tom, že prezident Roosevelt, nyní po smrti, oficiálně souhlasil, aby reparace vítězi měly zčásti formu „využití německé pracovní síly“, zaťal pěsti a zeptal se, s čím konkrétně Roosevelt v Jaltě souhlasil. Vyslanec Harriman, který na krymské konferenci byl, si na nic nemohl vzpomenout. Stenografický záznam konference byl přísně tajný, soudce Rosenman se však snažil k němu dostat.

Znepokojen samotnou myšlenkou nucené práce se Jackson zeptal, o jaké cifry vlastně jde. Lubin řekl, že Rusko potřebuje 5 milionu schopných Němců, Francie 2 miliony a Anglie také „využije“ nějaký menší počet.

Ohromen těmito čísly, soudce Jackson opět důrazně protestoval a zpochybnil, že by bývalý prezident mohl s něčím takovým souhlasit. Rosenman vysvětlil, že Roosevelt „zastával názor, že Němci zaslouží potrestat“, jak si soudce poznamenal do deníku, „byl jimi citově otřesen, dokonce vážně uvažoval i o sterilizaci a žertem hovořil o zařízení, které ji provede v masovém měřítku“.

Jen hluk klimatizačního zařízení Jacksonovi připomněl, že žije v moderním Washingtonu, centru civilizovaného světa.

LUBIN MĚL NÁMITKY proti termínu „nucená práce“, který Rosenman s Jacksonem stále používali. Soudce Jackson však neustoupil a vrhl se do nového protiútoku. Řekl, že je šokován myšlenkou odvlečení milionů Němců jen proto, že patří k poraženému národu, bez odsouzení nebo zatčení, do Ruska. Řekl, že je přesvědčen, že žádná západní vláda, která toto podpoří, se nemůže dlouho udržet u moci.

„Předpokládám,“ ušklíbl se Lubin, „že se Rusové zavážou, že s Němci budou zacházet stejně dobře jako my s trestanci v Georgii.“

Harriman odpověděl střízlivě, že to nelze srovnávat. On viděl podmínky v Rusku na vlastní oči.

Jackson vytasil zbraně. „Řekl jsem jim,“ zapsal si do deníku, „že pokud se dohodne toto opatření a ze soudního procesu se stane fraška, nemohu je vést.“[134)]

Pauleymu poslal ostrý útok na direktivu označenou „Přísně tajné“. Plán odsoudit Němce k nucené práci za pouhé členství v gestapu a Sicherheitsdienst SS a za vedoucí funkce v SA, „za kolaboraci s nacistickou stranou a její podporu“ komentoval soudce slovy: „To udělá ze soudního procesu dokazující spiklenecký charakter těchto organizací nebo vinu jejich členů frašku.“ Opakoval známou skutečnost, že soudní proces musí předcházet trestu a ne

naopak. K deportaci milionu Němců do Ruska poznamenal: „Domnívám se, že plán poslat větší množství pracovních sil do ciziny na nucenou práci, tedy v podstatě nahnat lidí do koncentračních táborů, zničí morální kredit, který si Spojené státy vydobyly v této válce.“

Jacksonovo osobní stanovisko bylo zřejmé: „Svět nepotřebuje,“ shrnul, „vystřídat jednu várku obyvatel koncentračního tábora jinou, ale skončit už jednou se samotnou myšlenkou koncentračních táborů.“[135)]

4. Když je nemůžeme lynčovat, zbijme je

JAK SE VÁLKA V EVROPĚ chýlila ke konci, začal Jackson kolem sebe ve Washingtonu a v New Yorku soustřeďovat přátelé a odborníky z řad právníků, kteří vytvoří jeho osobní tým pro tento historický úkol. Chtěl v něm využít Billa Whitneyho z newyorské firmy Cravath, deGersdorf, Sweine a Wood. Whitney předtím působil v Anglii, měl tam letní sídlo a byl v mnohém angličtější než samotní Angličané. Jackson zatelefonoval také Sidneymu Aldermanovi, zda by se mohl uvolnit, aby mu dělal poradce. Počítal i s Francisem Biddlem, generálním prokurátorem, který přislíbil pomoc svou i pomoc FBI, která spadala pod jeho pravomoci.[136)] K týmu se připojil i Biddleův zástupce Francis M. Shea a odborník na poli mezinárodního práva Ralph A. Albrecht.[137)]

Úřad pro strategické služby, Rooseveltova válečná zpravodajská agentura, jevil vždycky o takovýto proces zájem a jeho ředitel a propagátor generálmajor William j. Donovan, sám absolvent právnického školení, jako první přivedl bývalého prezidenta na tuto myšlenku. Donovan slíbil Jacksonovi veškerou pomoc, kterou může jeho agentura poskytnout. Korvetní kapitán James B. Donovan, který byl zvláštním poradcem této organizace, však brzy Jacksona vyvedl z omylu, že agentura má o nepřátelských válečných zločincích stohy usvědčujících materiálů, které velmi usnadní práci na obžalobě. „Uvážíme-li velikost jejich slibů," zapsal si Jackson zatrpkle 7. května 1945 po rozhovoru s mladším Donovanem, „neudělalo se pro jejich splnění celkem nic."

Jeho host mu vysvětlil, že funkcí agentury je mimo jiné i kontrašpionáž a „bílá" i „černá" propaganda, přičemž tou druhou je míněno šíření pomluv a „očerňování nepřítele". Generál Donovan se chtěl s chutí pustit do práce na válečných zločinech, nemohl však získat žádná konkrétní jména od lidí, kteří se těmito věcmi zabývali. Krátce řečeno, neudělalo se nic.

V jednáních s generálem Donovanem narazil Jackson na důležitější problém, na nechuť americké armády, včetně Donovana samotného, k soudnímu stíhání nepřátelských vojáků. Raději by si účty s gestapem, SS a nacistickými politiky vyřídili přímo. Donovan Jacksona varoval, že v kancléři nejvyššího vojenského soudce mnoho pochopení pro soudní proces s válečnými zločinci nenajde. Pokud jde o námořnictvo, řekl, tam má válečné zločiny nepřítele na starost jistý profesor Robinson. Jackson Robinsona znal a nebyl nijak překvapen. Nehledě na Stettiniův souhlas v San Franciscu, i ministerstvo, řekl Donovan, je rozděleno na dva tábory a obává se důsledků, které by mohlo jakékoli soudní stíhání válečných zločinů mít v neutrálních zemích. Všechno jako by stálo proti Jacksonovi. „Je jasné," shrnul Jackson, „že musíme případ postavit od základů, že krom velkých řečí se neudělalo vůbec nic, chybí důkazy, čímž je náš úkol těžší, avšak o to důležitější."[138)]

O několik dní později, když soudce zvážil všechna pro i nezanedbatelná proti, zatelefonoval generálu Donovanovi a nabídl mu místo hlavního asistenta soudní poroty. Svou nabídku zdůvodnil oceněním „předvídavosti, energie a schopnosti" zpravodajské agentury v jejím dosavadní práci. Tato volba nejenže přispěje k politické vyrovnanosti týmu – Donovan byl republikán -, ale také přiměje celou zpravodajskou agenturu k práci na přípravě procesu. Ambiciózní a mocichtivý Donovan po nabídce okamžitě skočil.[139)] Potrvá tak šest týdnů, odhadoval jeho mladší jmenovec 14. května a v poněkud přehnaně optimistickém rozhovoru s Jacksonem, než bude Amerika na proces připravena.[140)] Truman další den Jacksonovi Donovanovo jmenování telefonicky potvrdil.[141)]

ZPRVU ŠLA SPOLUPRÁCE hladce i přes rozdílné názory na obžalobu velitelských sborů. 15. května 1945 navštívili Jacksona oba Donovanové. „Velký Bill" Donovan generál, který měl za dva dny odjíždět do Evropy, poodhalil roušku tajemství zahalující strukturu zpravodajské služby. Několikrát narazil na spojení se sovětskou NKVD a dokonce německým

disidentem – zmínil se o jistém člověku ve Švýcarsku, který je jedním z původních zakladatelů gestapa a který bude Jacksonovi k dispozici jako svědek, to byla první narážka na Hanse Bernda Gisevia, jednoho z méně brilantních členů právě sestavovaného obsazení. Donovan soudci Jacksonovi řekl, že je pro něho ctí, bude-li pracovat v takovém týmu, a že chce, aby soudce věděl, že on, Jackson, je tu vedoucí a že generál se mu rád podřídí.[142)]

Jackson hned vyrazil do terénu a přesvědčil generála George C. Marshalla, aby poslal do Evropy telegram s instrukcemi, aby už mezi válečnými vězni nedošlo k žádným sebevraždám (sudetoněmecký vůdce Konrád Henlein právě požil jed) a aby se už nepublikovala interview s podezřelými válečnými zločinci, jakým byl například Hermann Göring, protože by to mohlo „vést k předpojatosti v soudním procesu“.[143)]

Po prvních debatách s právníky si Jackson dával zvláštní pozor na nebezpečí, aby nacističtí obhájci neproměnili proces v proces proti vítězům tím, že na ně ukáží prstem a obviní je ze stejných, ne-li horších zločinů, než jsou ty, z nichž jsou obžalováni nacisté.

14. května pentagonští důstojníci Jacksonovi poprvé ukázali letáky s obrázkem japonské rodiny zmítající se v plamenech, které sypali po milionech z letadel na japonské území. Text v japonštině vyhrožoval dalším bombardováním, pokud se Japonsko nevzdá. Bylo to, poznamenal Jackson, který však ve své naivitě nevěděl, že britské a americké letouny shazovaly celých pět let miliony podobných letáků na Německo, „porušení haagské konvence toho nejhoršího kalibru“. Jackson je neopomněl upozornit, že to povede jedině k tomu, že „Japonci zavraždí každého amerického vojáka, kterého při tom nachytají“. (K jeho zděšení americká armáda poslala na Filipíny zprávu, která jej citovala jako autoritu. Tato zpráva podle jeho názoru ještě velmi zvýšila riziko takových vražd.)[144)]

Později v květnu mu brigádní generál John M. Weir odhalil důkazy, že Hitler vdal rozkaz k zabíjení spojeneckých komand a parašutistických jednotek.[145)] Mělo to však jeden háček. Jak řekl Weir, existuje několik doložených případů, kdy se Američané zachovali naprosto stejně. Jistý americký důstojník v Itálii dostal rozkaz „nezatýkat žádné zajatce“ a jistý americký generál hned nato zabil 35 německých vojáků, kteří se mu dostali do rukou. Seržant – na rozdíl od generála Pattona kterého se to týkalo, byl souzen, řekl Weir, a jen tak tak unikl smrti. Nedávno byl vracen do služby.[146)] {Několik takovýchto případů je jmenováno v soukromých denících generála George S. Pattona, například ze začátku roku 1945: [americká] 11. jednotka je velmi nezralá a způsobila zbytečné ztráty. Došlo také k nešťastným náhodám, při nichž byli zastřelení vězni. (Doufám, že se to podařilo skrýt).[147)]} Jackson byl tímto odhalením šokován, zapsal si to do deníku a začal se připravovat na problémy, které by mohly vzniknout z toho, kdyby se Němci začali hájit tím, co je v právnické latině známé jako *tu quoque*, „ty jsi udělal totéž“.

Existovala však ještě další úskalí, která bylo třeba prozkoumat. Plukovník Murray Bernays Jacksona upozornil, že velitel štábu před časem vydal rozkaz zakazující soudní proces proti německým válečným zajatcům Bylo to v době, kdy Němci hrozili odvetou. Nyní se tedy musela dát do pohybu celá mašinérie, která tento rozkaz zruší.

Dychtiv dát se do práce a ukázat se před veřejností, Jackson lehkovážně navrhl, že vezmou, řekněme padesát případů, které jsou v zásadě připravené k procesu. Plukovník John Harlan Amen, bývalý newyorský právník, nyní činný v armádě, rozpačitě odpověděl, že k procesu není připraveno ani padesát případů, ani dvacet dokonce ani jeden. Téměř v žádném případě není ještě ani potvrzena totožnost pachatele.[148)] Jackson řekl druhý den Bernaysovi, že je hluboce zklamán naprostou nepřipraveností případů k soudními procesu. Navrhl armádě a námořnictvu, aby mu předložily dvanáct nejlepších případů, aby se na ně mohl podívat.[149)]

Donovan odpověděl, že i když k připravenosti mají všechny případy ještě velmi daleko, mohli by se podívat na některé lehčí – a procesy by mohly začít hned, „pokud by

nebylo nutné provést hned popravy“. Jackson souhlasil, vyhradil si však, že „nedojde k žádné popravě bez souhlasu zástupce ministra války“ Johna McCloye.[150)]

UŽ TEHDY SE ZAČALA v náznacích projevovat studená válka. Jackson si byl vědom, že procesy nesmí být za žádnou cenu „protiněmecké“, aby nezahnaly německou populaci do rukou Rusů. Sovětský tisk začal bez ohledu na Stalinovo osobní stanovisko napadat Spojence za to, že nepopravili reichmarschalla Hermanna Göringa, nejvyššího německého velitele, hned po jeho zadržení. Tato absence zákona Jacksona zneklidnila. Začal se obávat budoucí účasti Ruska v soudních procesech.

Jako by Kreml najednou popadla stejná zlá předtucha jako Churchilla v roce 1942 – jako by se Rusové najednou báli, že bude-li Německo obviněno z přípravy útočné války proti Rusku, zjistí obhajoba z německých a ukořistěných sovětských dokumentů, že se Moskva připravovala na útok proti Německu mnohem intenzivněji, než mohl kdokoliv na světě očekávat. Než tedy odjel generál Donovan 17. května do Evropy, Jackson jej požádal, aby se při výslechu Göringa zeptal na sovětskou přípravu na válku (nebo pokud se nic nedoví, na skutečný důvod, proč Hitler napadl Rusko), což by mohlo být pro Jacksona důležité, jednak kdyby Göring svědčil a jednak pro případ obhajoby“.

Generál Donovan Jacksona varoval, že Rusové mají kód britského ministerstva zahraničí, takže mnoho informací, které pokládají Britové za tajné, Rusové ve skutečnosti mají. A to by se také mohlo záporně odrazit v nadcházejícím soudním procesu. Celý případ Jacksonovi najednou přestal připadat tak jednoznačný. Brzy se objevily i praktické problémy. Eisenhowerovo velení telegrafovalo Pentagonu, že šestatřicátá jednotka zajala bývalého maďarského admirála Miklóse Horthyho. Má jej předat Rusům, kteří nyní okupují území Maďarska? Jackson doporučil, aby byl jako pravděpodobný obžalovaný a určitě důležitý svědek zadržen.[151)]

Donovan odejel do Londýna a zajistil si bezpečné spojení prostředky zřízenými za války i k jiným účelům.[152)]

Ve Washingtonu v této době vřely spory o „nucenou práci“.

15. května 1945 řekl Jackson prezidentu Trumanovi, že nebude podporovat takovéto opatření v rámci reparací, že je pouze pro řádný soud a potrestání za přísně sledovaných podmínek. „Plně s vámi souhlasím,“ odpověděl Truman. [153)]

Henry Morgenthau se však nechtěl tak snadno vzdát. Na 18. května svolal na 16. hodinu schůzku svých lidí s Jacksonem, tentokrát na své půdě na ministerstvu financí. V tuctu důstojníků – bylo jich možná ještě více -, kteří se tlačili v místnosti, si Jackson všiml Morgenthaua i mnoha jeho lidí. Morgenthau na jacksonovy výhrady okamžitě zareagoval – pošleme do Ruska jen řádně odsouzené Němce, bude jich tak pár set tisíc, i když Stalin mluví o pěti milionech.

Když McCloym, pozdější válečný guvernér pro Německo, upozornil, že bývalý prezident o nucených pracích uvažoval jistě pouze jako o trestu po řádném soudu, obořil se na něho Morgenthau s protestem, že to slyší poprvé. Jeden z jeho lidí, Joseph Dubois, se do hovoru vložil s názorem, že na jaltské konferenci se o potřebě soudu nemluvilo. Krom toho výzkum veřejného mínění ukázal, že velké procento Američanů tento trest schvaluje.

Jackson uhodil pěstí do stolu. „Jen počkejte, jak se veřejné mínění změní, až sem z Ruska začnou chodit historky, jak to tam na nucených pracích vypadá!“

Potom se uklidnil a řekl: „Úskalím nucených prací v Rusku je, že se z nich nikdo nevrátí, obávám se.“ Podotkl k tomu, že ženevská konvence stejně něco takového po uzavření míru neumožňuje.

Dubois proti takovému legalismu protestoval. „Vždyť dávno víme, že vinno je gestapo a SS – soudní proces bude fraška!“

„Jak to víte?“ protestoval soudce. „Když se zeptáte někoho na ulici, tak vám to potvrdí. Ale když po něm budete chtít jediný důkaz, nedostane ze sebe ani slovo.“

PROTOŽE PREZIDENT TRUMAN už dal Jacksonovi v této otázce plnou moc, musel se Morgenthau stáhnout do ústraní. Udělal to s úšklebkem: „Vsadím se, že s procesy nebudete hotovi ani do podzimu.“ Když odcházel středem ke dveřím, řekl mu Jackson, že lepší bude vsadit se, že vše skončí do vánoc.

Když vyšel soudce s Raplphem Bardem, americkým námořním důstojníkem, který se zúčastnil jaltské konference, do washingtonských ulic prozářených jarním sluncem, dozvěděl se další podrobnosti o zákulisních debatách. Rusové, vyprávěl Bard, se snažili protlačit návrh na deportaci milionů obyčejných Němců, lidí, kteří se nikdy nikde neorganizovali, do Sovětského svazu, a chtěli muže sterilizovat a ženy přenechat Rusům.[154)]

Jackson počítal s tím, že se Morgenthau jistě ještě pokusí o nějaký podvod. Věděl, jak to ve Washingtonu chodí, a mohl si být jistý, že se jeho protikladná zpráva po rozhovoru s těmito mistry falešné hry vyzradí. Vsadil se se svou krásnou sekretářkou Elsie L. Douglasovou, že se zpráva do čtyř dnů objeví v tisku. Stalo se to až za pět dnů, když byl Jackson v Paříži. Notoricky známý pomlouvačný sloupek Drewa Pearsona v listu *Washington Post* přinesl citace z tohoto dokumentu jako součást ostrého útoku na soudce Jacksona, který „připravuje Němcům hladkou cestu k míru“.

Jacksona to ani v nejmenším nepřekvapilo. „Ti ubozí idioti si myslí, že se jim podaří proti mně někoho poštvat,ů zapsal si do deníku s dodatkem: „Teď to možná někoho strhne. Ale jednou to bude v náš prospěch, jestli je Bůh nad námi. Hodně lidí si s tím dělá starosti. Mohlo by to narušit vztahy s Ruskem… Washington je plný zbabělců. Falešných patriotů.“

Útok se nezdařil. Když se Jackson vrátil do Washingtonu,potřásl mu soukromně rukou předseda Nejvyššího soudu a blahopřál, že se dovedl postavit proti naprosto nezákonnému a pomstychtivému jednání s poraženým nepřítelem. „Jednou,“ prorokoval Stone, „budete na tuhle zprávu hrdý.“[155)] Později se však ze Stonea stal hlučný kritik soudních procesů.

Jackson nikdy neuvěřil, že by prezident Franklin D. Roosevelt, kterého znal, mohl být zastáncem trestu nucené práce. (Pokud jde o kastraci, nebyl si jistý.) „Nemohu věřit, že by člověk tak znalý historie jako on a znalý amerických lidí mohl takovýto návrh pokládat za rozumný,“ zapsal si. „Já osobně se domnívám, že to byla Morgenthauova emocionální reakce – nevím nic o motivaci lidí kolem něho.“

22. května 1945 se vydal do Evropy, aby zjistil, co je třeba udělat.

Kde byli váleční vězni touto dobou? Z diplomatických důvodů se zřejmě ustoupilo od myšlenky postavit před soud představitele válečné Itálie, takže Benito Mussolini a jeho ministři a pomocníci byli už tři týdny mrtví – byli zastřeleni hned po zadržení komunistickými partyzány, kteří, jak se předpokládalo, jednali z vlastní iniciativy. Nyní však všechno nasvědčuje tomu, že Churchill dal pokyny své zvláštní exekutivě (SOE), aby Mussolini a jeho lidé byli ihned po zadrženi zavražděni. SOE a OSS řádně předaly tyto pokyny svým spojkám v partyzánském hnutí a výsledkem byly koncem dubna 1945 krvavé události u Lago di Garda v severní Itálii.

Pokud jde o německé vůdce, Adolf Hitler, dr. Joseph Goebbels, Heinrich Himmler a celá řada dalších nebrali žádný ohled na Jacksona a navzdory jeho potřebám si dřív, než mohli být postaveni před soud, vzali život.

Zbytek německého vedení včetně admirála Karla Dönitze, kterého jmenoval Hitler říšským prezidentem, a polního maršála Wilhelma Keitela, šéfa vrchního velení wehrmachtu, byl podle pokynů z Londýna vězněn poblíž Flensburgu u dánských hranic britskými jednotkami vedenými polním maršálem Bernardem Law Montgomerym podle pokynů z Londýna. Ve své poslední vůli Hitler nařídil několik služebních postupu. Heinricha Himmlera jako reichsführera SS propustil do civilu a ministrem zahraničí jmenoval místo Ribbentropa hraběte Schwerina von Krosigka.

Později, když čekal v Norimberku na rozsudek, napsal Keitel o těchto posledních dnech ve Flensburgu svému synovi. Jednou za ním přišel Himmler a v hodinovém rozhovoru Keitela požádal, aby mu byl k dispozici, protože brzy bude muset předat svou funkci. Obsah Hitlerovy politické závěti však brzy ukázal, že Himmler jako reichsführer SS skončí a hlavou státu se stane Dönitz. Dönitz se zeptal Keitela: „Co říkáte tomu Himmlerovi?“ Keitel odpověděl, že Himmler bude muset odejít, a uvolil se, že mu to řekne – že si bude muset obléknout civil a vypadnout. Po svém propuštění 6. května se Himmler ještě zdržel a předal Keitelovi dopis adresovaný generálu Eisenhowerovi, v němž mu po válce nabízí své služby. Keitel dopis přečetl a roztrhal jej.[156)]

Všechny tři spojenecké vlády původně přijaly pověřovací listiny Dönitzovy vlády a souhlasily s mírovými jednáními s jeho pověřenci. 7. května ve 2:41 hod. ráno generaloberst Alfred Jodl Dönitzovým jménem podepsal na Eisenhowerově velitelství ve francouzské Remeši bezpodmínečnou kapitulaci Německa. Dokument však vstoupil v platnost až 9.5., aby mohlo ještě několik tisíc vojáků, žen a dětí uprchnout před postupujícími Sověty. 9. května polní maršál Keitel znovu podepsal bezpodmínečnou kapitulaci, tentokrát na sovětském vojenském velení v Berlíně-Karlhorstu. Keitel byl 13. května zatčen a Jodl byl dočasně postaven do čela německého vojenského velení OKW.

Co se v té době vědělo o nacistických „vyhlazovacích táborech“? Nejhorší byly v zóně okupované Sovětským svazem a k těm neměli Spojenci přímý přístup. V několika táborech, které osvobodili, včetně Dachau, nalezli a vyfotografovali děsivé scény, jak lidé umírají hladem a na následky mučení. Díváme-li se na to z retrospektivy, nemělo by to spojenecké velitele, kteří trávili poslední měsíce bombardováním německých železnic a farmaceutických továren, příliš vyvézt z míry.[157)]

DÖNITZ SE NA NĚKOLIK DNÍ pokusil restaurovat německé právo. 11. května jej ve Flensburgu kontaktovala kontrolní komise Spojenců, v níž působila řada britských a amerických důstojníků.

O čtyři dny později jmenoval Dönitz na návrh nového ministra zahraničí Schwerina von Krosigka Říšský soud v Lipsku, stejně jako tomu bylo v roce 1921 po první světové válce, aby vynesl rozsudek nad zločiny spáchanými v koncentračních táborech. Dönitz nechal poslat kopii tohoto jmenování generálu Eisenhowerovi, nejvyššímu veliteli spojeneckých vojsk, s žádostí, aby povolil německým soudům potrestat pachatele. „Německý národ,“ psal admirál Eisenhowerovi, „jednomyslně a s pobouřením odsuzuje brutalitu a krutost, kterou líčí zprávy Spojenců, protože se hrubě příčí jeho základním zásadám a morálním hodnotám. Pravý a nepředstíraný smysl německých lidí pro spravedlnost žádá okamžité odsouzení a přísné potrestání pachatelů těchto zločinů“[158)]

Spojenecký velitel neodpověděl. 17. května poslal za Dönitzem svého politického poradce Roberta Murphyho a štábního důstojníka generálmajora Lowella W. Rookse, aby ověřili legálnost jeho vlády. Vrátili se se zprávou, že Dönitz navrhl společné spojenecko-německé tažení proti Rusům

To bylo pro Eisenhowera zcela nepřijatelné. Počkal několik dní, aby umožnil důstojníkům své zpravodajské služby podrobit křížovému výslechu Hitlerova ministra

zbrojařského průmyslu Alberta Speera a zmocnit se jeho tlustých svazků, a potom vydal rozkaz zatknout Dönitzovu vládu. 23. května se Rooks a Murphy vrátili do Flensburgu s britskými nákladními auty a Dönitze spolu se všemi ostatními členy jeho prozatímní vlády zatkli. Zatčen byl i Jodl a musel se rozloučit se svými drahocennými deníky.[159)] Murphy později napsal: „Zatčení provedla britská vojenská policie. Vojáci, způsobem tradičním již od nepaměti, „zkonfiskovali“ některé suvenýry pro sebe. Němečtí zaměstnanci, včetně ochotných sekretářek a úřednic, dostali příkaz předat všechno, hlavně peníze a hodinky, vojákům.“[160)] Téhož dne zemřel v Luneburgu krátce po svém zatčení Heinrich Himmler. Buď byl spolu s jinými popraven britskými jednotkami, nebo si více či méně dobrovolně sám vzal život. To byl konec Hitlerovy říše. Berlínskou deklarací z 5. června 1945 se Spojenci zmocnili vlády nad Německem.

AKTÉŘI norimberského dramatu byli postupně vzati do vazby. S těmi, které již delší dobu líčila média po celém světě jako zločince, se nejednalo v rukavičkách. Nenáviděný nacistický guvernér okupovaného Polska Hans Frank byl po krutém zbití transportován do městské věznice v Miesbachu. Aby zakryli nejhorší stopy po bití, hodili přes něho plachtu. Frank se pod ní marně snažil podřezat si žíly na levé ruce.[161)]

Ještě horší zacházení zažil francký gauleiter a vydavatel novin Julius Streicher. 22. května jej v domě ve Waidbrucku v Tyrolech objevil židovský důstojník, major Henry Blitt. Na výzvu, aby potvrdil totožnost, bývalý gauleiter nezapíral: „Julius Streicher“. Kapitán, který Blitta doprovázel, dvěma Vídeňačkám, které v tomto domě bydlely, za úkol „postarat se o paní Streicherovou“, protože Streichera odvezli do věznice v Salzburgu. Tam dostal pouta – a nosil je ne rukou pět dní.[162)]

S pouty na rukou a oblečen jen v košili a spodním prádle byl 23. května převezen do bavorského Freisingu, kde dostal celu, kde nebyla okna, postel ani židle. Dva černí vojáci z něho strhli košili. Tři dny strávil v ledové cele bos a oblečen pouze ve spodním prádle. „Dvakrát nebo třikrát denně,“ napsal později, „jsem musel stát u zdi se spoutanýma rukama nad hlavou a černý dozorce nebo nějaký vojenský policista mě bil přes genitálie koženým bičem. Když jsem se pokusil chránit před ranami spoutanýma rukama, kopali mě do slabin. Celý podbříšek jsem měl samou podlitinu.“

O nic příjemnější jistě nebylo, když ho „bílý policista nebo černý dozorce dvakrát nebo třikrát denně donutil, aby otevřel ústa, a potom mu do nich plival. Když ústa nechtěl otevřít, donutili ho k tomu dřevěnou holí. Nutili ho pít moč. Když jednou odmítl, zbili ho bičem. „Kdykoli sem přišel bílý policejní důstojník, trhal mi chlupy z prsou a obočí.“ Když jednou Streicher odmítl sníst zkažené zbytky, které dostal na talíři, porazili ho na zem a musel lízat nohy černému dozorci. Celou dobu jej v roztrhaném spodním prádle fotografovali „židovsky vypadající“ novináři.

26. května mu přišli říci, aby se připravil na cestu do Wiesbadenu. Několik hodni před tím mu jeden z černých zaměstnanců s úměškem řekl: „Tak už to budeš mít za sebou,“ a udělal gesto, jako když si podřezává krk. Černý voják jej potom odvedl na záchod, tam z něj strhal šaty a poručil mu, aby se oblékl – což se snadno řeklo, ale hůře dělalo, protože Streicher měl na rukou pouta. Ta mu sundali až ve Wiesbadenu. „Od té doby,“ napsal Streicher, „jsem byl pod lékařskou kontrolou. Vězeňský dozorce ve Wiesmadenu (prý je to Žid) se choval naprosto korektně.“[163)]

Soudce jackson si byl vědom, že Francouzi, stejně jako Rusové, nejsou nadšeni představou soudních procesů. Zástupce ministra zahraničí Joseph Grew telefonoval do Paříže a požádal de Gaulleovu vládu o jednání.

Když Jackson letěl s plukovníkem Johnem H. Amenem 22. května z Washingtonu do Paříže, zjistil, že v letadle sedí také francouzský ministr zahraničí Georges Bidault a vyslanec Henri Bonnet. Cestovali domů ze San Francisca. Když nastala diplomaticky vhodná příležitost, začal Jackson s Bidaultem hovořit o tomto tématu. Soudce se přiznal, že „všichni starší právníci z celého světa jsou proti nám", protože se drží doktríny, že „války jsou legální". Spojené státy však tento postoj oficiálně zamítly přijetím programu „půjčky a pronájmu", argumentoval Jackson. Na Bidaulta tím nijak nezapůsobil, shodli se jen na tom, že je nutné spěchat, ať už se udělá cokoliv.[164)]

Na francouzské půdě Jacksona a Amena očekával generál Edward C. Betts, americký advokát, plukovník Bernard Bernstein, jeden z Morgenthauových lidí, který se dostal až na Eisenhowerovo velitelství jako šéf pro civil, a místní šéf OSS.[165)] Jacksonovi bylo brzy jasné, a také si to poznamenal do deníku, že Paříž trpí víc než nacistickou okupací okupací americkou. Účastníci schůzky byli ubytováni v hotelu Ritz a druhý den ráno odjeli do starého hotelu Majestic, kde bývalo velitelství polního maršála Gerda von Rundstedta, Hitlerova zástupce pro západní oblast.

Zde jej Betts informoval o posledních událostech, například o tom, že mu polský vyslanec v Bruselu řekl, že Rusové naplnili sedmnáct nových koncentračních táborů v Polsku lidmi, kteří odmítli uznat loutkovou vládu sestavenou ve Varšavě. Betts zřídil ve Wiesbadenu centrum, kde jsou uloženy mimo jiné „bedny prstenů, šperků, zlatých zubů atd., které nashromáždilo SS a které tu zůstaly u německých bank."

Řekl, že mají ve svazcích asi 600 případů válečných zločinů, většinou se však omezují na svědecké výpovědi. Asi dvacet již bylo souzeno podle běžného práva a obžalovaní byli většinou odsouzeni a popraveni. Krom dvou případů, které jsou teď v běhu, však není nic připraveno a k obžalobě podle Jacksonových pokynů – aby spiknutí za účelem rozpoutání války bylo souzeno jako zločin – není připraveno už vůbec nic. Zdejší americký vyslanec Jefferson J. Cafferey mu řekl, že francouzské soudní procesy jdou pomalu, až z toho renomovaného maršála Henriho Philippa „bolí hlava".[166)]

25. května pozval generál Eisenhower, který se krátce zdržoval v Paříži, Jacksona do hotelu Raphael. Jeho postoj se od jeho rozhovorů s Morgenthauem před rokem zjevně změnil. „Řekl, že nesouhlasí s popravami bez soudu," zapsal si Jackson později, „a že doufá, že procesy začnou již brzy."

Když Jackson naznačil své plány postavit před soud celé gestapo jako organizaci, Eisenhower nadšeně souhlasil – viděl už tolik, že „všichni ti bastardi, co k nim patří" jsou do jednoho vinni. Do hovoru se vmísil Betts s poznámkou, že chce požádat ministerstvo války o povolení držet tyto vězně ve společné věznici místo v oddělených celách pro válečné zločince. Eisenhower mávl rukou a řekl, ať to udělá podle vlastního uvážení – s tím nemusí až do Washingtonu. Na soudce udělal nejvyšší velitel dojem „praktického, věcného a velmi působivého vůdce".[167)]

Později Jackson objednal s předáky francouzského hnutí odporu, kteří mu vyprávěli historky o plánech Němců na vyhlazení celého tábora a o jedenácti zlosynech, kteří u Baden-Badenu zlynčovali tři americké letce, kteří se snesli padákem rovnou do jejich rukou. Místní starosta už je předal francouzským okupačním orgánům. Jacksonovi však šlo o větší ryby.

S DYCHTIVOSTÍ obyčejného amerického turisty se soudce druhý den ráno vydal na svůj první výlet do Německa. Ve Frankfurtu nad Mohanem navštívil velení americké armády s krycím jménem ROUND-UP a v letadle generále Donovana obletěl bojiště posetá zničenou municí, zdemolovanými budovami a krátery od bomb.

Frankfurt, kde americká armáda převzala známou a z větší části už opravenou administrativní budovu, byl jedno velké zbořeniště – shluk vypálených a vybombardovaných

nádraží, rozbitých vlaků a domů bez oken. Jackson tu viděl masy německých bezdomovců, kteří na něj a na skupiny eskortujících amerických vojáku zírali bez jakéhokoli výrazu nenávisti nebo odporu. Své pocity z této hromadné zkázy si nechal navždy jen pro sebe.

Pokud jde o válečné zločince, téma, které Jacksona především zajímalo, od americké armády se mnoho nedověděl. Eisenhowerův šéf stábu Walter Bedell Smith vystoupil proti paradesantní jednotce Luftwaffe generála Bernharda Ramckeho, která podle jeho tvrzení zabila americké válečné zajatce v Brestu, a proti jistému důstojníkovi SS, který v Ardenách zastřelil možná až 200 amerických zajatců. (To byla evidentně narážka na Jochena Peipera. Peiper za to byl nakonec souzen a o dvacet let později se stal obětí židovských teroristů, kteří spálili jeho dům ve Francii.) Jinak však generál vyjádřil hluboký údiv Hitlerovu wehrmachtu a zvlášť dobře mluvil o generalobersta Johannesi Blaskowitzovi, vrchním veliteli pro východní zónu, který v letech 1939-1940 odmítl splnit rozkaz k masovému vyvražďování Poláků, za což byl ve své funkci okamžitě nahrazen důstojníkem SS. (Blaskowitz byl nicméně jedním z norimberských vězňů a v den, kdy byly zahájeny procesy, spáchal sebevraždu.)[168)]

Pobuřující direktiva 1067 už vyvolala řadu problémů. Bedell Smith řekl Jacksonovi, že zatímco Američané se podle Morgenthauových pokynů nesmí s nikým „spolčovat", Rusové připravují dělníky a rolníky ve své okupační zóně k šíření komunismu. Rusové, řekl Bedell Smith, odmítají spolupracovat při sestavování kontrolního výboru tak, jak bylo dohodnuto. Doslova svlékají východní Evropu do naha, izolují a střílí „všechny vůdce, intelektuály, právníky, vědce – kohokoli, kdo by se mohl postavit na odpor". Masové vyvražďování? I právníky? Jackson si zaznamenával každé Bedellovo slovo.[169)]

O několik dní později poslouchal stejně napjatě amerického vyslance z Bělehradu Richarda Pattersona, jak líčí masové vraždění intelektuálů a podnikatelů, které v zemi zahajuje maršál Tito, respektive jeho sovětská loutková vláda. „Členové jugoslávské vlády jej informovali, že právě popravili bratra mladé ženy, která pracuje na americkém vyslanectví jako překladatelka. Nebyl souzen ani obžalován, ale byl z rodiny bankéře."[170)]

V ideálním světě by toto všechno vedlo k hlubokému zamyšlení. Německo v květnu 1945 však mělo k ideálnímu světu daleko. Jackson byl nyní tak sevřen svými ambicemi, že pro něho nebylo obtížné nasadit si klapky na oči, nezbytné, má-li sedět po boku válečných zločinců a přitom stíhat válečné zločiny, až k tomu dojde.

GENERÁL DONOVAN se sám od sebe vydal na velitelství dvanácté armádní jednotky ve Wiesbadenu. Jacksonovi přinesl několik menších případů, které tu zde již připravili – především hlášení o zavraždění amerických letců a o výslechu dvou lékařů z nemocnic, kde byli společensky nebo politicky nepřijatelní lidé usmrcováni morfiem. „Tito lide," diktoval Jackson v letadle cestou zpátky do Paříže, „byli pohřbeni nazí a bez schránky, ještě než jejich těla vychladla." Německé sestry na tom neviděly nic špatného, zapsal si. „Nařídil to stát."[171)]

Pod letadlem se míhala zničená města a vesnice východního Německa. Připomnělo mu to Sodomu a Gomoru, které byly zničeny protože se nenašel jediný člověk ochotný postavit se za prostou slušnost.[172)]

Ve Francii si dodal odvahy. Povečeřel s Allenem Dullesem, který vedl tajné operace OSS v neutrálním Švýcarsku a který se chlubil, že má tajného svědka ochotného vypovídat, kdo je jedním ze zakladatelů gestapa. Jiný jeho svědek, zaznamenal Jackson, „nám léta zajišťoval telegramy a zprávy přímo z německého ministerstva zahraničí". Tento člověk posílal každý měsíc tyto dokumenty do Švýcarska a každé tři měsíce se jako německý kurýr objevil s ještě větším množstvím dokumentů ve Švýcarsku a předal je Dullesovi.

Krom toho, řekl Dulles, se mu po velkém úsilí podařilo získat původní deníky hraběte Galeazza Ciana, Mussoliniho ministra zahraničí, který se oženil s jeho dcerou Eddou a

kterého v roce 1944 zastřelili němečtí vojáci. Rozzlobená na otce, že nezasáhl, propašovala Edda pět naditých svazků těchto deníků z Itálie, která ji to nikdy nezapomněla, protože deníky byly plné podrobností o Hitlerově bývalém ministru zahraničí Joachimu von Ribbentropovi.[173)] Allen Dulles také tvrdil, že má kompletní, dva roky starý seznam s fotografiemi celé SS.

„Jestli je to pravda, tak je to dar shůry," napsal si Jackson. „Nevím, proč bych o tom měl pochybovat, ale už jsem zažil tolik marných cest za pokladem, - a poklad se nikdy nekonal."[174)]

JACKSON ODLETĚL DO Londýna. Když vstoupil na půdu hlavního města britského impéria, byl zklamán tím, že „následky bombardování tu ve srovnání s totálně zničeným Německem téměř nejsou znát". Ubytován byl i se svým doprovodem v hotelu Claridges, kde pobývali hostující panovníci, v pokoji s výhledem na americké vyslanectví – několik budov, které mu původně stály v cestě, odstranily německé bomby.[175)]

Na Grosvenor Square se od vyslance Johna G. Winanta dověděl, že Churchill původně poslal Anthonymu Edenovi instrukce, že Jacksonovým britským protějškem v obžalobě bude lord kancléř sir John Simon. Simon na tuto historickou roli dychtivě čekal a byl ochoten pro ni udělat všechno. Eden e mu v tom však snažil zabránit, protože zastával názor, že Simon stále žije v zajetí svých předválečných politických snah. Dával přednost spíše generálnímu prokurátorovi, siru Davidu Maxwellu Fyfeovi.

Jacksonovi to bylo v zásadě jedno, v soukromí se však dobře pobavil, když jej Simon jednou zavedl stranou a pateticky a dlouze mu vysvětloval, že vzhledem ke svému postavení nemůže tuto funkci přijmout a že tudíž zařídil, aby do ní byl jmenován generální prokurátor.[176)]

Na konferenci s představiteli britského práva, které předsedal president komise pro válečné zločiny při OSN lord Wright, bylo formálně rozhodnuto, že jacksonovym britským protějškem v soudních procesech bude generální prokurátor. Churchill to týž den oznámil v Dolní sněmovně.[177)] Jinak se Britové stavěli k procesům velmi nezúčastněně. Při večeři s Edenem Jackson zjistil, že britský ministr zahraničí má jen „matnou představu" o tom, co se o soudních procesech s válečnými zločinci dohodlo v San Franciscu.[178)]

Druhý den, 29 května, předsedal Sir David maxwell Fyfe v sále C Horní sněmovny schůzce, která měla za cíl seznámit zúčastněné s tím, jak pokračují práce na přípravě jednotlivých procesů. Moc daleko se nedošlo. I když se všichni shodli, že se musí zajistit skutečná soudní síň, taláry a pokud možno i paruky, na totožnost osob, které budou soudit, se shodli jen velmi zřídka, pokud vůbec.

Výsledkem této schůzky britských a amerických představitelů byl první seznam, který je nyní uložen v britském archivu. Obsahuje jména jako Göring, s otazníkem ?Hess a ?von Papen. Generál Donovan vznesl dotaz, jak to vypadá s posledníma dvěma, a britský generální prokurátor mu odpověděl, že to zjistí. Po další diskusi ze dohodli na seznamu 14 jmen, začínajícím Göringem a zahrnujícím frontového šéfa Roberta Leye, nacistického ideologa Alfreda Rosenberga a maďarského admirála Miklóse Horthyho. Chyběli v něm Hess a Papen.[179)] Když byl seznam 31. května přepsán, nebyly tam již otazníky a začínal sebevědomě: „Göring, Hess, Rosenberg". Vypadalo to, že v tom všem hraje velkou roli náhoda.

Mezi Jacksonovými materiály je tajná zpráva, která dává o této první schůzce přesnější představu. Na Jacksonově straně byli Bill Donovan a Bill Whitney, na straně sira Davida Maxwella Fyfea státní prokurátor sir Walter Monskton, právní poradce ministerstva financí sir Thomas Barnes, Patrick Dean za ministerstvo zahraničí a generálmajor lord Bridgeman. Britové se k celé věci stavěli velmi nejistě a nechali se vést americkou stranou. Měli jen

drobné připomínky, například chtěli zařadit větu o německé „systematické politice mající za cíl ovládnout Evropu“ tam, kde americký text hovořil jen o porušování německého zákona.

Když se diskuse soustředila na seznam jmen, Maxwell Fyfe jmenoval Göringa, Leye, Rosenberga a Ribbentropa, k nimž později ještě dodal jméno admirála Karla Dönitze, nejvyššího velitele německého námořnictva a Hitlerova nástupce ve funkci hlavy státu. Zdůraznil, že britská veřejnost bude hodnotit úspěch procesu podle – jak to nazval – „likvidace Göringova případu“. To bylo jen elegantnější vyjádření někdejšího výroku lorda Vansittarta, že jedinou dosud otevřenou otázkou zůstává umístění šibenice a délka provazu.

Jména Hess a Franz von Papen byla do seznamu doplněna na žádost generála Donovana. Jackson také přidal pár jmen včetně pokladníka nacistické strany Franze Xavera Schwarze, ministra vnitra Wilhelma Fricka, Hanse Franka, Hjalmara Schachta (bývalého guvernéra říšské banky) a záhadného „Woolfa“ – pravděpodobně Karla Wolffa, šéfa štábu nyní nedosažitelného Heinricha Himmlera. Londýňanům však tento seznam připadal příliš skromný. Pohotově namítli, že musí zahrnout většinu vysoce postavených důstojníků a ministrů, aby se obhajobě zabránilo hájit se „plněním příkazů“.

Pokud jde o počet a dobu trvání těchto procesů, Jackson chtěl, aby byl pouze jeden, v němž by byla odhalena celá historie „nacistického spiknutí“. Pro Angličany to byla novinka, byli však odhodláni Jacksona následovat. Britové uvažovali o jednom rychlém procesu s asi deseti obžalovanými, o čemž se diskutovalo dva týdny. Jackson skromně namítl, že měl na mysli něco „o trochu většího“.

POKUD JDE O PROTESTY, navrhl Jackson dva základní principy: 1) všechny rozsudky by měl odsouhlasit kontrolní výbor v Berlíně, nejvyšší instance v okupovaném Německu, a 2) vhodným trestem za největší zločiny je smrt oběšením. Britové namítli, že jejich příručka – pravděpodobně vojenského práva – „připouští“ i zastřelení, souhlasili však s tím, že oběšení je „za tento typ zločinu“ vhodným trestem.

Někteří toužili po takřka středověkých trestech. Sir Maxwell Fyfe prozradil, že uvažovali o tělesných trestech (Jackson připsal rukou poznámku „bití“), protože anglické právo stále povoluje bičování jako trest za násilné krádeže nebo obohacování nemorálním způsobem.[180)]

Jackson a Donovan namítli, že by to americká veřejnost nestrávila.[181)]

Zatím však chybělo stanovisko Moskvy a Paříže. Dohodli se, že nechají na svých vládách, aby pozvaly Rusy a Francouze k účasti na stíhání válečných zločinců, dohodli se však také, že to udělají sami, což bylo zrovna v tu dobu možné.

Než odjel Jackson z Londýna, navštívil společně s Donovanem a Wimantem ruského vyslance a vyjádřil naději, že Francie a Sovětský svaz brzy jmenuji vhodné žalobce, aby se všechny čtyři mocnosti mohly společně dohodnout na dalším postupu. Ruský vyslanec jej informoval o práci jejich Mimořádné komise pro válečné zločiny (iniciály v originále jsou dosti známé – ČEKA), jinak si však zachoval slovanskou nevyzpytatelnost.

Jackson mu řekl otevřeně, že ať už se Rusové připojí, nebo ne, lid Spojených států amerických bude pokračovat s procesy proti válečným zločinům.[182)]

5. Kde se vzalo „6 milionu“

HENRY MORGENTHAU dále šířil svůj plán po Washingtonu. I když byl momentálně ve svém úsilí oslaben smrtí svého přítele prezidenta Roosevelta, po skončení války v květnu 1945 se dal do nové tajné kampaně za potrestání celého německého národa. Zatelefonoval Henrymu Stimsonovi, který zrovna doma obědval, a stěžoval si, že německé orgány neuskutečňují jeho politiku „spálené země“ dostatečně razantně, zvláště pokud jde o ničení průmyslu spojeného s naftou a benzínem a jejich výrobou v Německu, jak nařídila direktiva 1067.[183)] Armáda Spojených států proti tomuto nesmyslnému nařízení protestovala, ale Morgenthau trval na tom, že bude po jeho. Ministr války Stimson druhý den nadiktoval do deníku: „Bude-li mít v budoucnu vliv, vidím to černě.“[184)]

Ve zprávě adresované 16. května 1945 panu Trumanovi Stimson načrtl pravděpodobné důsledky takovéto politiky – mor a hlad ve střední Evropě, „politická revoluce a infiltrace komunismu“. Připojil varování, aby lidé nepodléhali emocím a chuti potrestat každého Němce. „Těch osmdesát milionů Němců a Rakušanů ve střední Evropě,“ napsal, „nutně stojí na jedné straně vah, které znamenají vyváženost tohoto kontinentu.“[185)]

I AMERICKÝ KONGRES přijal rezoluci požadující hromadné potrestání válečných zločinců. Jackson navrhl, a Truman s tím souhlasil, že proti tomu promluví ve Výboru pro zahraniční vztahy. Místo toho byl však pozván na večeři, na níž se sešlo několik senátorů – to byl známý washingtonský trik.

Senátoři se netajili tím, že i jim Němci leží v žaludku, i když se našly i výjimky. Senátor Alben W. Barkley z Kentucky se zrovna vrátil z obhlídky Himmlerových koncentračních táborů a z jeho živého vyprávěni Jacksonovi tuhla krev v žilách. Tisíce vězňů, mezi nimi nemálo spojeneckých důstojníků, stále ještě umírá na následky epidemií, kterých tam bylo plno. I Barkley se však vyjádřil, že soudní proces je vhodné řešení. Senátor William Fullbright z Arkansasu, nejliberálnější a nejvzdělanější ze všech přítomných, podotkl, že neexistuje zákon, podle něhož by bylo možné tyto zločince soudit. „Proto musí být popraveni na základě politického rozhodnutí,“ naléhal. „Soudní proces znamená, že se celá věc potáhne – a obžalovaní budou mít dost času, aby vykládali celému světu své historky.“

„A proč se jich bát,“ namítl Jackson trpělivě. „Proč je nevyslechnout?“ Fullbright odpověděl, že mají veškerou potřebnou pravomoc, aby mohli zajatce zabít bez soudního procesu. Tím se samozřejmě této otázce vyhnou.[186)]

Veřejnost sdílela jeho názor a i senátor Barkley se musel držet. Ve svém projevu na Den obětí požadoval urychlené trestní řízení s válečnými zločinci. „Nezajímá mě,“ dodal, „zda bude soudit soud civilní nebo vojenský pokud bude odborně na výši.“ Populární tisk rozviřoval pomstychtivou touhu po lynčování. V newyorském listu *Post* a v chicagském listu *Sun* kladl 29. května Edgar Mowrer, který měl za války sám co do činění s Göringem, požadavek: „Chceme vědět, co hodlá Amerika podniknout ve věci válečných zločinců – proč se otálí s popravou Hermanna Göringa a předáním německých generálů spojeneckým soudcům? Snaží se vyslanec Robert Murphy zachránit německé průmyslníky, generály a německé klerikály, jak zachránil své pověstné francouzské přátele?“ O tři dny později byl proveden Gallupův průzkum veřejného mínění, z něhož vyplynulo, že 67% Američanů chce popravu Hermanna Göringa bez soudu a 45% Američanů by si přálo touto cestou zlikvidovat i agenty gestapa a nacistické strany. „Zabte je… Pověste je… Vymažte je z povrchu země,“ byly typické reakce. Ministerstvo války informovalo Eisenhowera: „Dr. Gallup zjistil, že Američané si nepřejí otálet s potrestáním válečných zločinců. Vyžadují okamžitý trest, bez dalšího zdržování.“[187)]

Pro soudce však byla hromadná poprava asi stejně nemyslitelná jako propuštění na svobodu. „Osvobodit je bez soudu by zesměšnilo všechny padlé a z živých udělalo cyniky," napsal Trumanovi v červnu 1945. „Ale popravit nebo jakkoliv jinak potrestat je bez soudu nemůžeme. Hromadný trest bez potvrzení viny, poctivě doloženého, by byl nedodržením slibů, které jsme opakovaně dali, byl by břemenem pro americké svědomí, které by našim vnukům ztěžovalo uchovat si nás v pamětí s hrdostí."[188)]

Ve snaze vyhovět veřejnému mínění však Jackson trval na tom, že obžalovaní budou zbaveni práv vyplývajících z jejich postavení válečných zajatců a že se s nimi bude zacházet jako s těžkými zločinci. (což je samo o sobě porušením mezinárodního práva). Jackson opakovaně zdůrazňoval, například v projevu k tiskovým korespondentům při obědě v Londýně 6. července: „Naší snahou je udržet si po celou dobu zásady fair play, i vůči těm, které nenávidíme."

Takový byl tedy Robert H. Jackson na počátku procesu: poctivý Američan a idealista s přesným citem pro spravedlnost a fair play. Pokud jde o konečný trest pro obžalované, nebyl na pochybách o nic více než sir John Simon v Londýně a senátoři ve Washingtonu. Totožnost a možná ani sama vina nebyly tak důležité – šlo především o divadlo okolo, o proces. Ten byl klíčový.

Předpokládal, že popravy budou, nechtěl však prolévat zbytečně – chtěl posvětit nový rámec mezinárodního práva, který hodlal sám vytvořit.

6. ČERVNA 1945 předal Jackson prezidentu Trumanovi svou první zprávu. Opět požádal ministerstvo zahraničí, aby naléhalo na Londýn, Moskvu a Paříž, aby vyslaly své představitele na schůzku do Londýna a mohl tak být sestaven protokol, který se stane „právní" základnou soudního procesu.189) Načrtl seznam lidí, kteří by s ním za deset dní odjeli do Anglie – Alderman, Shea, Donovan, Bernays a důstojník ro veřejné vztahy Gordon Dean, každý s jednou nebo dvěma sekretářkami, major Coleman, kapitán Morgan. Společnost uzavřou Jacksonova oddaná sekretářka Elsie Douglasova a jeho syn Bill, také právník.

Doma se rozhodl nechat plukovníka Telforda Taylora, vynikajícího právníka s užitečným informačním a dekódovacím zázemím, aby přehlédl soubor důkazů ve Spojených státech. Generál Donovan, rozhněvaný, že Jackson zanedbává jeho chráněnce Jamese Donovana, Jacksonovi zatelefonoval a pohrozil mu, že celou akci zmaří. Jackson tedy pozval oba Donovany na oběd, aby je pokud možno uklidnil.[190)]

Pár dní před odjezdem do Londýna, 11. června 1945, navštívil Jackson představitele FBI v New Yorku. Zde se setkal, možná trochu proti své vůli, s několika vlivnými židovskými organizacemi, které mu daly jasně najevo, že se chtějí na procesu podílet. V kanceláři, kterou poskytla FBI, se sešli tři přední židovští právníci, soudce Nathan Perlman, Dr. Jacob Robinson a Dr. Alexander Kohanski, aby se pokusili prosadit koalici reprezentující americkou židovskou obec.

Začali tedy chvalozpěvy na Jacksonovou první zprávu prezidentovi, která nyní vyšla tiskem a o níž se vyjádřili jako o „dešti na vyprahlou židovskou poušť". Zatímco ostatní hledali precedenty v sedmnáctém nebo osmnáctém století – lichotili mu – on se jej vzal ve „dvaadvacátém století".

Tito židovští představitelé, kteří na něho udělali velký dojem svou inteligencí a erudicí, četli mezi řádky jeho zprávy, že bude nacistickou perzekuci Židů hodnotit jako zločin sám o sobě. Dr. Robinson mu podal kopii s'evreské smlouvy Spojenců, v nichž stanovili trety Turkům za zvěrstva proti Arménům v první světové válce. To by mohlo být dobrým

precedentem. Navrhli také postavit před tribunál Alfreda Rosenberga za jeho činnost hlavního nacistického filozofa. Netoužíme po pomstě, přísahal Robinson, „a samozřejmě ani po kompenzaci svých ztrát".

JAK VELKÉ jsou tyto ztráty? Zeptal se Jackson ve snaze najít cifru, kterou by mohl použít v nadcházejícím procesu. „Šest milionů," odpověděl Robinson a dodal, že jde o Židy ne všech zemích okupovaných nacisty „od kanálu La Manche až po Stalingrad".

Jackson si ten den poznamenal:

„Zvláště mě zajímal zdroj a spolehlivost jeho odhadu, protože neznám žádné autentické údaje."

Robinson řekl, že k němu dospěl extrapolací ze známých čísel o židovské populaci z roku 1929 a z nynějších odhadů počtu těch, kteří přežili. „Rozdíl tvoří patrně ti, kdo padli, a ti, kdo se skrývají," řekl. Když však uvážíme zmatky a tragédie v poválečné Evropě zničené bombami a vylidněné morem, nebyla to databáze, na níž by se mohl statistik spolehnout. Kdo je vůbec Žid? Kvůli této otázce si vzájemně šli po krku kartografové, etnografové, náboženští fanatici i politici. Takto však spatřila světlo světa cifra „6 milionů" – neměnná jako ruiny Panteonu a obrovská a legendární jako kolos z ostrova Rhodos.

Smutnou shodou okolností vyvolala americká židovská komunita podobné dohady i o čtvrt století dříve, po první světové válce. Guvernér státu New York Martin Glynn tvrdil ve svém projevu v roce 1919, že válce padlo za oběť „6 milionů" Židů.[191)]

Delegace vyjádřila obavy, že Spojenci zvolí jednodušší cestu, že budou nacisty žalovat za menší zločiny a židovský problém odsunou do pozadí. Tito lidé si přáli rozsudek za perzekuci Židů, který, jak tvrdili, dosud všechny procesy proti nacistům obcházely. Žádali dokonce oddělený soud pro tyto zločiny, a pokud by to nebylo možné, požadovali právo mít svého člověka, „který by reprezentoval těch 6 milionů obětí", v Jacksonově týmu.

Jackson předvídal problémy, které by z toho mohly vzejít, a nechtělo se mu do toho. U všech ostatních utlačovaných menšin to vyvolá stejnou reakci a budou požadovat své zástupce. Slíbil tedy jen, že o tom bude uvažovat, Když židovští reprezentanti viděli, že se jim prosadit svůj požadavek nepodaří, požádali jej alespoň, aby ve svém týmu jmenoval člověka, který bude mít na starost židovskou otázku.[192)]

Představy jak vést proces, začínaly v Jacksonově mysli dostávat konkrétní podobu a Jackson byl dychtivý sdílet je s ostatními.

V New Yorku navštívil Herbeta Bayarda Swopea, který se snažil získat určité postavení ve veřejné kampani kolem procesu. Swope doporučoval, aby byl proces veřejnosti prezentován s určitou pompou, aby na evropské publikum zapůsobil. Soudci včetně Jacksona musí mít taláry a paruky. Celé představení, řekl Swope, se musí natáčet od začátku až do konce na zvukový i obrazový záznam.[193)] Později Swope telefonoval do Jacksonova hotelu a doporučil uskutečnit proces v Mnichově, sídle nacistické strany – snad rovnou v jejich bývalé rezidenci, která, pokud si dobře pamatuje, má velký sál. Swope také Jacksona upozornil, že pokud nacisté zavraždili „6 milionu Židů" – je překvapující, jak rychle byl tento počet zjištěn -, znamená to, že nacisté získali do svého vlastnictví „minimálně" 6 bilionů dolarů.[194)]

V polovině června se s Jacksonem spojil výbor amerických psychiatrů a neurologů a požádal, aby mohl vězně prohlédnout, pohovořit si s nimi a rozhovor zaznamenat. Vycházeli přitom z téměř rasistické premisy. „Německý národ opakovaně produkuje agresivní vůdce a slepě za nimi jde. Detailní znalost osobností těchto vůdců by nám pomohla pochopit charakter

a vrozené touhy německého národa a byla by cenným vodítkem pro ty, kteří se budou zabývat reorganizací a převýchovou Německa.“

Poněkud nespravedlivě autor této zprávy uvedl, že výsledky prohlídek „nesmí být použity k obhajobě založené na nesvéprávnosti obžalovaných“ – výsledky musí být utajeny až do vynesení rozsudku. Z tohoto důvodu lékaři naléhavě žádali, aby „byli odsouzení zastřeleni ranou do hrudníku, ne do hlavy,“ aby byl mozek pro případ detailní pitvy zachován bez poškození.[195)]

Jacksonovi se tato myšlenka zamlouvala. Četl knihu Je *Německo nevyléčitelné?* Dr. Richarda Bricknera, který byl členem tohoto výboru, a v mnohém s ní souhlasil. „Je víc než možné,“ uvažoval, „že bude-li u německých vůdců po uvěznění zjištěna mentální porucha, úchylka nebo něco podobného, sníží to jejich všeobecný vliv více než cokoli jiného.“[196)]

Viděl však nebezpečí, že obžalovaní, kteří budou o těchto psychiatrických vyšetřeních samozřejmě vědět, na ně upozorní své obhájce, ti budou požadovat výsledky a celý proces se zvrhne v licitace o schopnosti obžalovaných vůbec podstoupit soudní proces. Rozhodl proto, že vyšetření proběhnou až po vynesení rozsudku. Pokud jde o způsob popravy, ujistil psychiatry: „Armáda zastává názor, že ti, kteří dostanou trest smrti, by měli být raději oběšení než zastřelení, protože oběšení je patrně více ponižující.“[197)]

I generál Donovan sdílel toto přesvědčení. Armádní psycholog Dr. Douglas McG. Kelly napsal 25. října, že dostal od generála za úkol sepsat studii o osobnosti každého z obžalovaných. Pro tento složitý úkol požadoval stenografku.[198)] O pár týdnů později poslal Jackson newyorskému výboru povolení k tajným psychiatrickým vyšetřením, jakmile přistoupí tribunál k rozhodování o rozsudku. Opět však naléhal, že výsledky nesmí být zveřejněny před vynesením rozsudku a že on k nim musí mít přímý přístup a musí mít též právo využít je před tribunálem „podle potřeby“.[199)]

GENERÁL DONOVAN se vydal sám do Londýna. Na schůzce britské exekutivy pro válečné zločiny počátkem června 1945 bylo dohodnuto, že první soudní procesy budou vedeny s Göringem, Hessem, Ribbentropem a Leyem. S Hessem byly problémy a britská vláda v té době věděla o jeho fyzickém a duševním stavu. U bývalého führera se objevily příznaky latentní paranoidní schizofrenie, které zesílily za jeho pobytu v izolaci v Britanii.

Když přišlo v Londýně 9. června na přetřes jeho jméno, Donovan opět naléhal, že jej nelze pominout. „Měl by být předveden k osudu jako jeden z hlavních válečných zločinců,“ řekl šéf OSS, „a pokud by se hájil nezpůsobilostí, měl by být poslán do Broadmooru.“[200)] Broadmoor byla věznice pro duševně choré vězně.

Seznam navržených obžalovaných dosud nebyl zdaleka úplný. Po konzultaci s ministerstvem zahraničí navrhl 19. června Patrick Dean siru Maxwellu Fyfeovi, aby doplnili jména Keitel, Streicher a Ernst Kaltenbrunner. Kaltenbrunner byl obergruppenführer SS, nástupce Reinharda Heydricha ve funkci posledního šéfa Reichssicherheitshauptamt (RSHA), říšské hlavní bezpečnostní služby, která spadala přímo pod Himmlera. Do seznamu byl zařazen i Rosenberg, Frank a Frick.[201)] Bylo to, jako když se tahají jména z klobouku.

Prostřednictvím tajné služby telegrafovalo ministerstvo zahraničí přes Donovana Jacksonovi do Washingtonu, že souhlasí s jeho návrhem uskutečnit v Londýně od 25. června schůzku žalobců. Británie pošle okamžitě pozvánky do Spojených států, Francie a Sovětského svazu. Francouzi jim jmenovali svým zástupcem profesora Henriho Donnedieua de Vabres, profesora pařížské právnické fakulty a světovou autoritu v oblasti trestního práva.202)

PŘED ODLETEM do Londýna vzdali soudce Jackson a generál Donovan poctu prezidentu Trumanovi.

Jako jeden z předních svobodných zednářů (podobně jako Roosevelt i sám Jackson) jim Truman ukázal štěrk, který dostal od Velkého Mistra svobodných zednářů z Missiri, a maršálskou hůl, která byla odcizena Hermannu Göringovi a zadržena při celní kontrole jako bezcenná tretka. Různé národy mají různé idoly, jak se zdá. Göringova hůl byla asi 45 cm dlouhá a 3 cm tlustá a byla zdobena symboly a diamanty. Nyní je uložena v muzeu vojenské akademie USA ve West Point.

Krátce pohovořili i o případu Karla-Hermanna Franka, který byl v americkém zajetí. Tento vězeň býval za nacistické okupace zástupcem říšského protektora v Praze a londýnský přestavitel nově konstituované české vlády požadoval jeho vydání. Vzhledem k blížícímu se procesu s hlavními válečnými zločinci však Britové trvali na tom, aby Frank zatím zůstal v americkém vězení.Truman se původně domníval, že Frank se choval tak nelidsky, že by jej měl Čechům vydat, protože věděl, že by s ním zacházeli krutěji než Američané. Jackson jej však přesvědčil, aby dal přednost moudrému řešení. Později téhož dne však ministerstvo zahraničí Jacksona upozornilo, že plukovník Bohuslav Ečer, velící důstojník České komise pro vyšetřování válečných zločinů, sídlící v Londýně, naléhá a žádá pomstu. Dr. Ečer Franka již vyslýchal a proběhlo to důstojně. Jackson však právě obdržel telegram od Trumana, v němž mu prezident dal volnou ruku jednat podle vlastní vůle a ostatní instruoval, aby dbali jeho požadavků Nikoho se proto nebál.[203)]

Když 18 června 1945 Washington hrdinsky vítal generála Eisenhowera, anstupoval Jackson se skupinkou svých lidí do letadla mířícího opačným směrem – přes Goose Bay a Labrador do Londýna, kde měl svést bitvu o druhou světovou válku.

6. Tvůrce nového mezinárodního práva

V TÝDNECH NÁSLEDUJÍCH po jeho optimistickém příjezdu do Londýna začal Robert H. Jackson ztrácet půdu pod nohama. Bil se hrdinně, ale jeho soupeři byli stejně nevyzpytatelní jako jeho němečtí obžalovaní.

První den v Londýně strávil tím, že dával dohromady svůj štáb. Jeho lidé byli většinou přední američtí právníci, kteří čas od času vedli své případy a nebyli zvykli vystupovat v podřízených rolích nebo poslouchat něčí příkazy. Jeden po druhém chodili za Jacksonem a vzájemně si na sebe stěžovali. Nejvíce rozhořčení vzbuzoval Francis Shea, Biddlerův zástupce, a generál plukovník prokurátora a plukovníka Murraye Bernayse natolik rozčiloval plukovník Robert G. Storey, který se měl stát šéfem Jacksonova oddělení důkazů, že se Bernays na vlastní oči vrátil domů.[204)]

Sovětský svaz a Francie vydaly souhlas s Jacksonovým návrhem postavit hlavní válečné zločince před soud. V polovině června 1945 se v Church House ve Westminsteru začaly pod vedením britského generálního prokurátora sira Davida Maxwella Fyfea dohadovat čtyři mocnosti o vhodném postupu.[205)] Jednání nevedla k žádnému závěru, jen k dalším konferencím a posléze konferencím o konferencích. Jackson brzy musel poslat domů sekretářku Ruth, protože se v podmínkách nezvyklého tlaku začala chovat hystericky. A to ještě proces ani nezačal.[206)]

Schůzky čtyř mocností se Jackson poprvé zúčastnil 21. června. Britští hostitelé se omluvili, že Rusové patrně nestihnou hlavní sezení 25. června. Andrej Vyšinskij však slíbil, že vyrazí z Moskvy třiadvacátého. Na této první schůzce byl opět doplněn seznam obžalovaných. Někteří z citlivěji založených účastníků schůzky namítali, že jméno Rudolfa Hesse „už seznam přetěžuje“.[207)] Jacksonovi se tento Brity zavedený postup, kde se probíralo jméno za jménem, nelíbil. Tak to nechtěl. „Oni navrhují jména jako Göring, Hess, Ribbentrop, Ley, Keitel, Strecher, Kaltenberg [*sic*], Rosenberg, Frank a Frick,“ zapsal si po schůzce, „a z toho chtějí odvodit žalobu a na tom postavit případ.“

Pozice Američanů byla formálnější, ale možná méně praktická. Chtěli raději nashromáždit důkazy a potom teprve uvažovat o případu. Dohodli se na ustavení subkomisí, které budou na celou věc dohlížet. Na radu Herberta Swopea Jackson zatelefonoval generálu Luciu Clayovi, vojenskému guvernérovi jižní německé zóny, aby se zeptal, zda by nebyl Mnichov jako sídlo procesu lepší.[208)]

Když po jednodenním zpoždění do Londýna dorazila ruská delegace, konference se 26. června rozběhla v plném obsazení. Hlavním žalobcem za Rusko se stal generálmajor Jona T. Nikičenko, vicepresident sovětského Nejvyššího soudu. Tento vysoký muž s výraznými lícními kostmi a pohledem, který směřoval přes brýle kamsi skrz vás, připadal Jacksonovi nevyzpytatelný. Byl to voják a soudce a zcela jistě velmi přísný člověk. Jeho poradce, profesor A. N. Trainin, se zdál všestrannější, i když velmi rezervovaný a neosobní. Ani on se nedíval Američanům přímo do očí. Ruská delegace však rovnou přednesla jeden velmi užitečný tah, a to podepsat krátkou dohodu nebo protokol, který bude připojen k „Chartě“ stanovující pravidla a postupy nadcházejícího tribunálu.

Postoupilo se jen velmi málo dopředu. V následujících týdnech a měsících nemohl Jackson přijít na to, co vlastně drží jeho ruské kolegy při životě. Zdá se, že stojí na opačném pólu. Američané je požádali o zprávu o jejich stanovisku.[209)] „Jejich životní styl, tradice a zkušenosti se tolik liší od našich,“ napsal po několika dnech zoufale domů, „že si ani s tlumočníky nejsme schopni porozumět“.[210)]

Věci dále komplikovalo, že sovětští představitelé na schůzce neprojevovali snahu – nebo neměli dostatečnou pravomoc – ke kompromisu. Trvali na několika podružných změnách v návrhu protokolu. Americký vyslanec Winant poradil Jacksonovi, že se na ně musí

tvrdě. Totéž radil už před časem prezident Truman – Rusové prý respektují jen toho, kdo stojí nad nimi. Brzy bylo jasné, zvláště po schůzce 29. června, že Rusové neustoupili od představy rychlého procesu a ještě rychlejší popravy všech válečných zločinců. Přednost jejich argumentu spočívala v jeho jednoduchosti. Generál Nikičenko – který figuroval jako hlavní sovětský soudce v norimberském procesu – řekl s překvapivou otevřeností: „Máme co do činění s hlavními válečnými zločinci, kteří už jsou uvězněni a jejich zatčení už bylo oznámeno moskevskou i jaltskou deklarací a státními představiteli." Nesouhlasí, řekl s „fikcí", že soudci tribunálu jsou nezúčastnění a nestranní – oni čtou noviny stejně jako všichni ostatní a vina obžalovaných je jasná věc. Soudci by jen měli bez zbytečných časově náročných příprav rozhodnout o spravedlivém trestu pro zločince. Pokud jde o žalobce, jejich úkol spatřoval Nikičenko ve spolupráci se soudci. Tak se to dělalo v Rusku.[211)]

Jackson tyto argument poslouchal netrpělivě. Objevily se i další komplikace. Za Jacksonem přišel český právník zabývající se válečnými zločiny, Dr. Ečer, se svazkem Karla-Hermanna Franka. Frank popíral zodpovědnost za vyhlazení mužských obyvatel Lidic, které bylo reakcí na atentát na Heydricha v roce 1942, začali se však objevovat svědci, kteří ho viděli při činu. Přestože byl Jackson pro Frankovo vydání, vyjádřil obavy v několika směrech. Pokud by Franka vydali, přemýšlel nahlas, nesmí být lynčován ani trestán davem a musí se do amerických rukou vrátit v dobrém stavu, aby zde mohl být vyslýchán a využit v dalších případech. Američané by chtěli mít u jakéhokoli soudu s Frankem své pozorovatele.[212)] Češi vyjádřili rozhořčení nad představou, že by jejich občané Franka lynčovali, a tak bylo co urovnávat.[213)] Američané se tedy rozhodli svého vězně zatím nevydat.

Největším problémem, který Jackson objevil, však byla rozdílnost právních systémů čtyř zúčastněných zemí. I když měl americký systém mnoho slabin, i naivní provinční americký právník by objevil v kontinentálních systémech soudní maškarádu, „soud za účelem uvěznění". Jestliže byl americký systém příliš shovívavý k obžalovanému, francouzský a ruský systém silně zvýhodňoval žalobu. V této otázce se bude muset dospět ke kompromisu. Jackson se upřímně přiznal: „Neměl jsem sílu trvat na tom, aby tito vězni dostali veškerou ochranu, kterou náš soudní a ústavní systém obžalovaným poskytuje."

Od samého začátku choval nezdravou nedůvěru vůči Rusům. Přes veškeré holedbání na londýnské konferenci, že to udělá sám, dával přednost variantě, aby si Rusové stanovili svého žalobce, protože, jak napsal soukromně prezidentu Trumanovi, Sovětský svaz „by mohl mít důkazy, například svědectví, získané způsobem, s nimž já jako americký soudce nemohu souhlasit". Rusové si v tomto směru nezadali s Němci.

TOTO BYLA samozřejmě konference vítězů a jejím cílem bylo vybrat obžalované a stanovit zákony, podle nichž se vlastně provinili, a postupy, jak bude soud retroaktivně toto provinění stíhat.)

Německá strana u těchto setkání nebyla, takže ještě před začátkem procesu byly kostky vrženy v neprospěch obalovaných. Pro Jacksona však bylo nesmírně důležité dospět k dohodě – jakékoliv – mezi čtyřmi mocnosti. Kousek po kousku z nich dostával jejich stanoviska a zajistil shodu v konkrétním prohlášení, že jednotlivci, kteří vedou národ do útočné války, budou v budoucnu (a zpětně, pokud jde o Němce) považováni za odpovědné za válku. Když bylo ohlášeno konečné znění, soudce prohlásil: „pravidla, podle nichž budeme soudit Němce, jsou všeobecná. Činí odpovědnými všechny státníky, kteří vyprovokovali válku, ve všech zemích. Byla to statečná slova, neměla žádný účinek u těch, neměla ale žádný účinek u těch, kteří vedli sto válek, velkých nebo malých, během nejbližších padesáti let poté, co je vyřkl.

Slova „ve všech zemích" se měla týkat budoucnosti. Závěrečná podoba obžaloby na základě této londýnské schůzky úzce vymezovala zločin jako „agresi proti jiným národům

nebo jejich ovládnutí Evropskou osou navzdory mezinárodním zákonům a dohodám“. Tato definice vyvedla zvláště Rusy z rozpaků (ruský představitel ještě naléhal, by tribunál žalobu ještě zúžil na „agrese zahájené nacisty v této válce“). Sovětské svědomí tížila vlastní akce proti Polsku a Finsku v prvním roce války a pro britské svědomí byly zkouškou Churchillovy plány na invazi do neutrálního Norska a Švédska v roce 1940.

Britská a americká armáda začaly soustřeďovat vězně, kteří budou pravděpodobně figurovat v soudním procesu, v zabaveném čtyřhvězdičkovém Grand Hotelu v Mondorfu v lucemburském hrabství. Armáda tábor nazývala posměšným krycím jménem POPELNICE (ashcan). (Britové, aby se lišili, jej nazývali POPELNÍK).[214)]

V táboře bylo nashromážděno asi 70 vězňů. Velitelem tábora byl vysoký a drsný důstojník amerického jezdectva Burton C. Andrus. Stěhoval se s nimi a oni zůstanou pod jeho velením, dokud nebudou propuštěni, posláni do vězení nebo na šibenici.

Byl si dobře vědom, že jej za tento nevděčný úkol nečekají žádné vavříny. Když přinesl časopis *Time* nelichotivé líčení jeho kariéry, napsal své rodině, popřel ta bizarní nařčení a připomněl, že když tento úkol přijímal, dověděl se, že „oni“ nenašli žádného brigádního generála, který by jej mohl vzít. Bylo evidentní, že několik jich to odmítlo, protože si uvědomili, že tady „nelze vyhrát“.[215)]

Andrus byl výkonný a přemýšlivý profesionální armádní důstojník. Dělal všechno tak, jak měl, a nenechal se ovlivnit lichotkami, pochlebováním, prosbami ani pohrůžkami. Jeho cílem bylo nedat vězňům možnost uniknout soudu. Už došlo k několika nešťastným sebevraždám. Po Konrádu Henleinovi následoval Victor Bouhler, vedoucí Hitlerovy kanceláře (a akce T-4 euthanasia *Aktion*) a mnoho dalších představitelů nacistické strany, kteří se předčasně sešli s Führerem v jeho Valhale, aniž by se před odchodem patřičně rozloučili s těmi, kdo je zajali. Jedna ampulka kyanidu byla nalezena v plechovce kávy, která patřila reichsmarschallovi Hermannu Göringovi. Andrus varoval štáb, aby hledali další – jedna, upozornil, „byla nalezena schovaná v tělních otvorech“. Zavedl přísná opatření, aby se zajistilo, že žádný z vězňů neskrývá žádný sebevražedný nástroj. Každý vězeň byl při příjezdu izolován a prohlédnut vězeňským lékařem. Prohlédnuto bylo i jeho oblečení a obuv, aby v nich nebyly ukryty nůžky nebo žiletky. Všechny pilníčky na nehty, tkaničky do bot, opasky, kravaty, hodinky, dlouhé špendlíky se stuhami nebo insigniemi a hole byly zabaveny. Někteří vězňové, upozorňoval Andrus, přechovávali zbraně v podpatcích bot nebo si přilepovali žiletky na chodidla.[216)]

Mezi prvními, kteří dorazili do Mondorfu, byl polní maršál Keitel a s ním Arthur Seyss-Inquart, který byl Hitlerovým říšským komisařem v Holandsku. „Postupně přijeli ostatní,“ vzpomínal později Keitel. „S některými se zacházelo velmi ponižujícím způsobem. Byli svlečeni do naha a postaveni muži na jednu stranu a ženy na druhou, zády se ale dotýkali.“[217)]

MEZI VĚZNI, kteří přijeli na konci května, byl i sklíčený Albert Speer. Poslední válečné dny vymýšlel Speer, který začínal jako Hitlerův hlavní architekt a skončil jako ministr zbrojařského průmyslu, strategie vlastního přežití – vymyslel čtyři a viděl, jak postupně jedna za druhou selhávají.

V mnoha směrech byl typem schopného, praktického západního obchodníka. Od října 1942 obhospodařoval německý zbrojařský zázrak, který uvedl do chodu ministr pro munici Fritz Todt, jenž se zabil při havárii letadla, a není žádným překvapením, že se Spojenci zpozdili v závěrečném výpadu na Flensburg a umožnili svým zbrojařským expertům, aby využili Speerových nápadů ve svůj prospěch. Speer zůstal v Hitlerových službách až do

konce. Poté, co navštívil peklo, kterým se stal Berlín, a vzdal poslední poctu k boji odhodlanému Führerovi, řekl svému příteli, polnímu maršálu Erhardu Milchovi, že Führer na něho udělal na rozdíl od „schlíplého“ Göringa dobrý dojem.[218)] Bylo však zřejmé, že od března, ne-li dříve, e Speer začal starat o svou budoucnost. Ostře protestoval proti Hitlerovu plánu spálené země a sabotoval ničení mostů a továren.[219)] V Milchově loveckém sídle Speer v dubnu 1945 nadiktoval ke zveřejnění text, v němž vyzýval Německo, aby složilo zbraně.[220)]

Současně byl však obklopen houštím fikce a neskutečna. Ke konci války řekl Milchovi, že se ztratí – zmizí z povrchu zemského -, bude žít na kánoi s letcem Wernerem Baumbachem podobně jako Mayovi hrdinové Old Shatterhand a Vinnetou a objeví se až za dva měsíce, až utichne válečná vřava. Speer čekal, že jej do úřadu povolají zoufalí Britové a Američané, protože bude jediným Němcem, s kterým se dá hovořit a který je schopen vnést do chaosu porážky řád.[221)] Tento sen se však rozplynul, když Speera nešetrně zajali Britové ve Flensburgu.

Přistoupil tedy ke druhé strategii. Rozhodl se postupovat stejně jako Hans Frank a předal všechny své dokumenty „nedotčené“ (to tvrdil, ale ve skutečnosti di ponechal inkriminující „Kroniku Speerovy kaceláře“). To mu však žádné výhody nepřineslo, a tak se octl v mondorfském hotelu s některými velmi pochybnými existencemi.

Jakmile selhala jeho druhá strategie, přistoupil ke třetí. Půjde kout železo, dokud je žhavé, protože – upřímně řečeno – jeho zločin je evidentní, nezpochybnitelný a může kdykoli vyjít najevo. Od svého přítele obergruppenführera SS Otto Ohlendorfa době věděl, co se děje v pracovních táborech.[222)] Také tvrdil – i když si na to vzpomněl dost pozdě -, že mu řekl jeho přítel Karl Hanke, gauleiter a oberpräsident Dolního Slezska, aby se nikdy neptal, co se děje v místě zvaném Osvětim. Ať už je tomu jakkoliv, Speer určitě navštívil podzemní továrnu na rakety a tryskové motory, umístěnou pod horou Nordghausen, nepodal však stížnost na to, že tam jsou na nucených pracích desetitisíce dělníků ze sousedního koncentračního tábora „Dora“.[223)] Pokud by byl Saukel pověšen za to, že tuto práci nařídil, člověk, který ji krutě zneužíval, by patrně nepocítil ani výčitky svědomí.

Krom toho existují důkazy, že Speer jako generální inspektor pro výstavbu Berlína osobně ovlivnil osud 50 tisíc Židů vyhoštěných v letech 1941-1943 z tohoto města na východ. Tyto důkazy ukrývají nepublikované deníky Dr. Josepha Goebbelse a válečné kroniky Speerovy Kanceláře – ovšem pouze pravá *Chronik*, nikoli upravené a přepracované texty, které Speer po svém propuštění z berlínské věznice Spandau věnoval 1966 naivnímu Německému federálnímu archivu. Podle Speerových vlastních údajů žilo v Berlíně v roce 1941 23 tisíc židovských rodin. Speer nařídil vyklidit jejich byty a předat je lidem, které postihl grandiózní program očisty města. Ve spolupráci s obersturmbannführerem Adolfem Eichmannem z Heydrichovy RSHA nařídila Speerova nechvalně známá Hlavní přesidlovací kancelář (Hauptabteilung Umsiedlung) soudní vyklizení těchto prostor od 18. října 1941. Mezi 18. říjnem a 2. listopadem, jak potvrzuje Speerův deník, bylo evakuováno prvních 4 500 Židů, čímž se Speerovi a Goebbelsovi uvolnilo tisíc bytů. Ty měly sloužit pravděpodobně Němcům, kteří přišli o byt při bombardování, nejlepší z nich však dostali Speerovi přátelé.[224)] 27. listopadu 1941 oznámil Speer Goebbelsovi, že právě začíná třetí evakuační vlna.[225)] Ten den odjela z Berlína další tisícovka Židů, v pořadí už sedmý vlak, tentokrát do Rigy, hlavního města Lotyšska. O tři dny později všichni zahynuli pod německými kulomety (na Hitlerův zvláštní příkaz Himmlerovi, jak se ukázalo).[226)]

Bylo toho však více. Jak ukázal zápis z projevu, který měl Himmler v Posenu v říjnu 1943, reichsführer patrně pronesl poznámku přímo na adresu „našeho soukmenovce Speera“ v pasáži, kde v nelítostných líčil, co míní „konečným řešením“.

Speer potřeboval všechny své síly na to, aby unikl americké popravčí četě. Jeho výhodou bylo, že Američané o těchto věcech nevěděli a že on sám byl schopen s vážnou tváři podvádět. Dosud se mu u nich dařilo vzbuzovat dojem, že ho potřebují. I zde v Mondorfu

k němu pochodovali experti v zástupech, aby s ním promluvili. Jeho prvních šest výslechů bylo zamřeno výhradě na zbrojařství a ekonomiku.

Potom vytáhl trumfy – strategii plánované únikové cesty. Při sedmém výslechu na konci května 1945 požádal vyšetřovatele O. Hoeffdinga, aby nezaznamenával, co teď řekne, a začal vyprávět historku o protihitlerovském spiknutí, k němuž mělo dojít v únoru 1945. Hoeffding si poznamenal:

> V únoru 1945 se Speer rozhodl zorganizovat „druhý 20. červenec". Jako tvůrce Hitlerovy Reichskanzlei a k ní náležícího podzemního bunkru dobře znal jejich strukturu. V bunkru se každý den konaly Hitlerovy porady o situaci. Speer se rozhodl sehnat otravný plyn a při jedné z porad jej napumpovat do bunkru. Tím chtěl jednou ranou zlikvidovat ty, kteří měli zájem na pokračování války, včetně Hitlera. Speer požádal Brandta (Hitlerův lékař?)[227)] o plyn a chtěl jej do bunkru přivést větrací šachtou. Uvedl, že o tomto plánu vědělo několik svědků, ale neřekl jejich jména.
> Rozmyslel si to po návštěvě Porúří, když viděl, že nejen gauleiteři, ale i mnozí obyčejní horníci stále pateticky věří ve Führera a jeho moc dovést válku k vítěznému konci. To Speera přesvědčilo, že jedinou cestou, jak Němce vyléčit z iluzí vytvořených za uplynulá léta propagandou a izolací od okolního světa, je nechat je „vypít pohár hořkosti až do dna a prožít kruté zklamání. Cokoliv, co by později mohlo být chápáno jako vnitřní zrada, která vyústila v ukončení války „ránou do zad", by narušilo proces jejich duševní regenerace. Proto od plánu ustoupil.[228)]

Hoeffdingova zpráva pokračovala, že Speer opakovaně zdůrazňoval, že mu nejde o jeho osobní osud. Předpokládal, že bude postaven před soud. Stane se tak prý patrně proto, že byl úspěšným ministrem zbrojařství, což by nebylo nespravedlivé, nebo proto, že se osobně znal s Adolfem Hitlerem a pracoval s ním, což je obvinění, „které neobstojí ve zkoušce historie". „Na konci se omluvil," pokačoval Hoeffding, „že se mu nepodařilo uskutečnit jeho poslední záměr – dodat Himmlera živého do rukou Spojenců."[229)]

Strategie zabrala a stalo se nečekané. Před udivenýma očima svých spoluvězňů byl Speer propuštěn z mondorfského tábora. Odjížděl sám, jako by celá ta nepříjemná věc pro něho už končila.[230)] Američané jej limuzínou přivezli přes Paříž do Versailles, kde dostal ubytování v luxusním hotelu, a Eisenhowerovi experti jej zde mohli bez omezení vyslýchat, pokud jde o vývoj nacistických zbraní. Bylo zde i několik jeho bývalých kolegů, včetně Karla-Otto Saura, který byl skutečnou hybnou silou ministerstva zbrojařství. {A zakladatelem současného nakladatelství K. G. Saur Verlag v Mnichově.} Brzy se k nim připojil Dr. Hjalmar Schacht a Fritz Thyssen, kteří byli osvobozeni z Hitlerova koncentračního tábora, kde se měli smažit ve vlastí šťávě, a dostali se přímo do rukou Spojenců. Když se Eisenhower přestěhoval do Frankfurtu nad Mohanem, byl Speer převezen i se svými kolegy do Frankfuru na Mohanem, byl Speer převezen i se svými kolegy do blízkého zámečku Kransberg, který sám Speer v roce 1939 upravil pro Hitlerovo velitelství. Postupně se tu k němu připojili všichni představitelé jeho ministerstva a čekali, co si umanou ti, kteří je tu drží. Zatímco celé Německo kolem nich trpělo hladem, tito muži měli určitou volnost pohybu a dostatek stravy. Avšak jen do jednoho zářijového rána, kdy Speera krutě probudila ze spaní rozhlasová zpráva, že jeho jméno je spolu se Schachtovým na seznamu těch, kteří budou v Norimberku souzeni za válečné zločiny. Schacht byl převezen téměř okamžitě, Speer však čekal až do konce měsíce.

Do Mondorfu přivezli i Alfreda Jodla. Jako voják měl neposkvrněnou pověst. Američané jej zdravili ve zbrani, když odjížděl z prvního zajateckého tábora ve Flensburgu. Dokonce jej vyzvali, aby napsal strategický rozbor týkající se Německa a obrany západní Evropy, a to bylo příznivě hodnoceno i ve Washingtonu.[231)] Pokud však jde o Führera, byl

zatvrzelý. Při výslechu v Mondorfu na otázku, zda může být Hitler i po sebevraždě pokládán za světového vůdce, odpověděl: „Řím zničil Kartágo, ale Hanibal je dodnes považován za jednoho z největších bojovníků v historii, a bude za něho považován vždycky.“

Tento výrok proletěl vězeňským táborem v Mondorfu jako raketa.[232)]

Američané nutili vězně dívat se na filmy plné krutostí, do nichž vkládali záběry na hromady mrtvol, nafilmované po náletech na německá města a letecké továrny. Někteří z vězňů na ten podvod přišli – jeden bývalý zaměstnanec firmy Messerschmidt řekl, že se dokonce poznal.

BRZY SE K NIM v Mondorfu připojil i Hermann Göring.

Reichsmarschall se vzdal 7. května 1945 texaské pěší jednotce v Rakousku. O tři dny později odletěl se svým drahým modrým koženým kufrem malým letadlem do Augsburgu, kde se měl setkat s novináři. Právě tato epizoda přiměla Jacksona, aby zakázal další interwiev pro tisk.

Göring zprvu odmítal věřit, že Hitler jmenoval Dönitze a ne jeho – a pokládal to za spiknutí Martina Bormanna. Řekl novinářům, jak oponoval Hitlerovým plánům zaútočit na Rusko, a vyjádřil rozčarování nad tím, že Američané vyrobili bojová eskortní letadla, která umožnila, aby se nad celou říši shromáždila seskupení jejich bombardérů. Potom byl Göring týden držen ve výslechovém středisku 7. armádní jednotky ve vile Pagenstecher ve Wiesbadenu. Jeden ze zdejších důstojníků upozorňoval, že Göring je po duševní stránce v naprostém přádku. „Je třeba počítat s tím, že je velmi vychytralý, že je to velký herec a profesionální lhář.“ Když mu ukázali záběry z Dachau, řekl – a bylo to pravda – že musí pocházet z posledních chaotických dnů.[233)]

20. května odletěl Göring do Lucemburku. Částečné satisfakce se mu dostalo, když se k němu v Mondorfu připojil i admirál Dönitz. Tito dva rivalové zde uzavřeli nelehké příměří. Reichsmarschall řekl admirálově pobočníkovi: „Buďte si jistý, že jestli nás čeká provaz, já jdu na oprátku první!“

Andrus sepsal seznam Göringových cennějších věcí, které budou nyní uloženy pod zámkem mimo jeho dosah. Na seznamu byla zlatá vyznamenání Luftwaffe, jedno z nich zdobené brilianty, bezcenná sbírka uměleckých předmětů zdobených zlatem, stříbrem, ametysty, smaragdy, brilianty, rubíny a lapis lazuli, Göringovy známé medaile včetně „Pour le Mérite“, železného kříže z první světové války a Grosskreuz, několikery hodiny a hodinky včetně jedněch značky Cartier a „jedněch velkých švýcarských náramkových hodinek“ a jedno „plnící péro nadepsané Hermann Göring“.[234)] To stojí vzhledem k našemu dalšímu vyprávění za zapamatování. Kromě toho měl ještě kožené kufry plné osobních věcí, jako jsou toaletní potřeby a jídla. Poté, co se generaloberst Robert Ritter von Greim 24. května otrávil kyanidem, zpřísnili Američané bezpečnostní opatření a zjevně poprvé prohledali Göringova zavazadla. Při této prohlídce objevili v plechovce americké kávy šroubovací schránku vyrobenou z náboje do pušky, obsahující skleněnou ampuli kyanovodíku.[235)]

Göring vážil 97,7 kg a lékař shledal, že je velmi obézní a ochablý a že je celkově ve špatném fyzickém stavu. Na fotografiích z 22. května a 10. července je vidět, jak mu začínají vystupovat lícní kosti. Od roku 1941 trpěl častými srdečními záchvaty. Bylo u něho nalezeno 2 000 bílých tabletek obsahující slabou náhražku morfia. Každé ráno a večer je bral po deseti. Andrus nahlásil SHAEFF: „Náš lékař řekl, že když mu to [nalezené léky] vezmeme, zešílí.“ Eisenhowerovo velitelství odpovědělo, že nežádá nic víc, než aby Göring zůstal ještě nějakou dobu při smyslech. „Ještě se ho chceme zeptat na spoustu věcí. Potom ať se s ním stane cokoli.“[236)] Po výslechu 10. července bylo oznámeno, že je velmi opatrný – ví, že jej chtějí z něčeho obžalovat, „ale není si jistý, o co jde“.[237)] 23. července Andrus oznámil další omezení dávek parokodeinových tablet s komentářem, že reichsmarschall vypadá dobře.

Major Ernst Engländer (Göring jej znal jako „Evanse“ – v civilním životě to byl finančník z Wall Street) reichsmarschalla dusil ve vlastní šťávě a skrytými mikrofony nahrával každé slovo. „Bylo rozumnější,“ napsal, „s nimi jednat přátelsky. Göring mě dokonce požádal, abych zašel za jeho ženou.“[238)] O velké nenávisti mezi Göringem a jeho veliteli Luftwaffe nebylo pochyb. Engländer toto nenávist ještě rozviřoval tím, že vyprávěl z větší části vymyšlené historky, které údajně kolovaly mezi generály a polními maršály, o tom, co o sobě vzájemně říkají. Göring o tom nevěděl, a proto „Evansovi“ vděčně odevzdal pomačkanou fotografii své ženy Emmy a dcery Eddy, aby ji předal manželce. Na zadní stranu napsal: „major Evans má mou důvěru“.[239)]

Mnozí vězni s sebou do Norimberku přivezli i své zášti a osobní nenávist, protože toto břemeno nelze jen tak lehce odložit. Zatímco Hitlerova šéfa pro pracovní síly Fritze Sauckela pokládal Göring za přítele, nacistického předáka Dr. Roberta Leye příliš v lásce neměl. „Göring,“ řekl americkým vyšetřovatelům Ley, „nikdy nezískal náklonnost dělníků. Pokládali ho za komickou postavu… byl to vřed nejen na naší straně, ale na Německu vůbec.“ Reichsmarschall byl podle něho sebevědomý, egoistický tlučhuba, který stranu zničil.[240)] Göring, poznamenal jeho spoluvězeň Julius Streicher pobaveně, se tu musel vzdát návyku na kokain. „V Mondorfu napsal stížnost na kvalitu jídla. Připadal si pořád jako reichsmarschall. Vždycky byl sobec a bude dál. Ubožák! Myslí si, že kdyby teď vylezl na ulici, budou mu lidé líbat ruce. To zrovna![241)] Göring mu řekl, že on tuhle válku nechtěl, že ji nemohou svádět na něho jako na vojáka, protože každý voják musí konat svou povinnost. Streicher odpověděl: „Židi už se postarají, abychom viseli.“[242-3)]

ANDRUS NAŘÍDIL, aby Göringovi snižovali dávky parakodeinu, aby narkotiku postupně odvykl.[244)] „Nevím, jaké mají s Göringem plány,“ psal 4. srpna plukovníku Fritzschemu – tito Američané s německými jmény byli zdrojem omylů -, ale „já myslím, že by měl zůstat tady u mě a u doktora. On sám tvrdí, že je na tom teď zdravotně lépe než celá léta předtím, a od doby, co sem přišel se ohromně zlepšil.“ Američané snižovali dávky léků pilulku po pilulce. I Göring, hlásil ten den Andrus, si je vědom, že mu je mnohem lépe než kdykoli dříve. Andrus požádal, aby byla Komise pro válečné zločiny upozorněna na jednu věc: „Naším cílem je nejen udržet Göringa v dobrém zdravotním stavu, ale také zamezit všemu, co by mohlo narušit soudní proces s ním a jeho potrestání.“[245)]

5. srpna poskytla americká armáda velení SHAEFF seznam vězňů, kteří budu obžalováni. Göringovo jméno na něm bylo na prvním místě. Druhý den – program odvykání morfiu byl už ukončen – Andrus definitivně zrušil podávání parakodeinu.

K MONDORFSKÝM vězňům se brzy připojil i Joachim von Ribbentrop. Byl zajat po dlouhém pátrání 14. června v Hamburku. Většinu zbývajících týdnů trávil v Grand Hotelu psaním pamětí.[246)] Když požádal Göringa, aby se podíval na pětaosmdesát stran, které právě dokončil, bylo mu bez velkých snah o zdvořilost řečeno, kam si je má strčit. Jak snižovali reichsmarschallovi dávku drogy, opět získával svou starou energii a radost ze života.

Ribbentrop strávil v minulosti několik let v Kanadě, a tak mluvil trochu těžkopádnou, ale srozumitelnou angličtinou. Britský vyšetřovatel jej vyslýchal 4. srpna s ujištěním, že jejich rozhovor je tajný (ve skutečnosti se však každé slovo nahrávalo). Přese všechna ujištění však Ribbentrop nyní i později odmítal mluvit o paktu o neútočení mezi Německem a Ruskem, který podepsal v srpnu 1939 v Moskvě. Odvolával se na diplomatickou mlčenlivost.

Britský vyšetřovatel změnil téma.

„Samozřejmě jste věděl, co se dělo v koncentračních táborech,“ začal.

„Nikdy jsem si nebyl jistý," přiznal se Ribbentrop, „jestli je to, co se o koncentračních táborech píše, pravda."

„Je to pravda."

„Já jsem se o tom dozvěděl jen z novin v Hamburku, když jsem ještě nebyl ve vězení. Nikdo z nás o tom neměl ani ponětí."

„To se divím."

„Kdybyste věděl, jak to u nás chodilo," řekl Ribbentrop, „nedivil byste se. Kdyby někdo řekl Hitlerovi, aby se jel podívat do koncentračního tábora, skončil by tam sám a už by se z něj nikdy nevrátil."

„On byl za ně odpovědný?"

„Jistě"

„Kdo je vybudoval?"

„On"

„Ale on přece nemohl nést celou zodpovědnost sám. Musel k tomu mít někoho pod sebou. Byl to Bormann?"

„Bormann hodně dělal s Himmlerem. Na koncentračních táborech. Víte, my jsme věděli, že jsou koncentrační tábory, ale nevěděli jsme, co se tam děje. Nikdo to nevěděl. Nikdo tady z lidí v Mondorfu. Ani o židovské otázce."

„Myslíte perzekuci Židů?"

Věděli jsme, že existují koncentrační tábory, ale nevěděli jsme, co v nich je."

„Hitler to, myslíte, věděl?"

Po dlouhé, nepříjemné pauze Ribbentrop odpověděl: „O tom jsem mnohokrát přemýšlel. Kdybych tomu uvěřil, otřáslo by to mou představou o Hitlerovi. Vím jen jedno, když Rusové [v září 1944] zabrali koncentrační tábor v Polsku – myslím, že se jmenoval Majdanek – tak jsem poprvé slyšel o perzekucích, o zneužívání a krutostech. Poprvé jsem o tom slyšel, když naši zahraniční představitelé poslali telegram, že ruská propaganda se snaží pobouřit neutrální země. Vzal jsem ty telegramy a dal je Führerovi. Řekl jsem mu, že je-li na tom aspoň trochu pravdy, není možné dál dělat zahraniční politiku. Vzal si je do ruky a řekl, že to není moje věc. To bylo jediné, co jsem od něho o tom slyšel."

Britský vyšetřovatel se zeptal, zda viděl nějaké letáky. Ribbentrop odpověděl: „Viděl jsem v Mondorfu jeden film. Víte, byla tam spousta záběrů, na kterých jsme poznali, že se točily po bombardování… Když se mě ptáte na Himmlera," uzavřel Ribbentrop, „v posledních letech byl velmi popudlivý – *sehr böse*." Toto přídavné jméno se do angličtiny obvykle překládá jako „wicked" – zlý.[247)]

TOUTO DOBOU SEM BYL z Wiesbadenu přivezen i Julius Streicher. S bývalým franckým gauleiterem se tu jednalo dokonce lépe než ve Wiesbadenu, i když se mu ostatní vězni vyhýbali, protože věděli, jak ho Spojenci nenávidí. Mnoho z nich však za Třetí říše posílalo Streicherovi nebo jeho *Stürmeru* písemná blahopřání. Nyní dělali, co mohli, aby od něho byli co nejdál.

Narodil se 12. února 1885 jako syn vesnického učitele poblíž Augsburgu a v první světové válce získal 3 medaile za statečnost. V puči v roce 1923 se připojil k Hitlerovi a byl s ním uvězněn v Landsbergu. Potom nesměl vykonávat své povolání středoškolského profesora (*Berufsverbot*, tento krutý a neobvyklý trest, který člověku systematicky ničí jeho živobytí, se za politické přestupky v Německu používá dodnes.)[248)] Od 20. let se zabýval učením Starého zákona a Talmudu a dospěl k závěru, že dokud se budou Židé považovat za vyvolené, budou se setkávat s problémy a nepřáteli.[249)] I když se od křesťanství odvrátil, odpudivé narážky na Krista v Talmudu, které znal téměř zpaměti, na něm zanechaly stopy.[250)] Sledoval, jak se židovští bolševici ujímají moci v Rusku, vraždí cara a jeho rodinu a vládnou

terorem. Viděl metody židovských „sovětů“ *(Räteregierung)* vedených Kurtem Eisnerem v Bavorsku. Jiné Židy viděl, jak pod vedením Bély Kuna vytvářejí podobný autoritativní režim v Maďarsku. Dospěl k závěru, že „židé“ si dali za cíl s konečnou platností ovládnout kulturní rasy tím, že jim zacpu ústa multikulturalismem a rasovým smírem. V odpověď vyhlásil kampaň za zničení Židů, a proto – o tom není pochyb – je teď tady.[251)]

Omezil se však jen na agitaci a vytváření nepřátelského a nenávistného ovzduší vůči Židům. I jeho zapřisáhlý nepřítel Benno Martin, *Höherer SS und Polizeiführer* v Norimberku, musel přiznat vyšetřovatelům, že Streicher neschvaloval „křišťálovou nocí v listopadu 1938, protože výtržnosti podle něho nakonec jedině pomohou Židům Proti následné likvidaci hlavní synagogy v Norimberku však už neprotestoval. Tvrdil, že je to nutné z architektonického hlediska, protože orientální styl této stavby neodpovídá středověkému charakteru města. Synagogy podle něho stejně nebyly náboženskými stavbami, nýbrž – jak se naučil z Talmudu – doupata židovských intrik a černých obchodů.[252)]

Streicher založil dvě periodika, žádné se však neuchytilo. Po důkladném studiu úspěšných židovských plátků začal znovu a od roku 1923 vydával neoficiální oblíbený a často pornografický plátek *Stürmer*. Časopis často uváděl v zoufalství Hitlera i Goebbelse – byl skutečně mimo vliv strany – zakázán byl však jen jednou, od 8. do 18. srpna 1943, když se dopustil urážky české hlavy státu. Pro zatvrzelý antisemitismus, který byl základní platformou *Stürmeru* společně s neustalým urážením Židů, jakým byly například narážky na rituální vraždění nežidovských dětí, se stal Streicher úhlavním nepřítelem organizované mezinárodní židovské komunity. Jeden z jeho lidí nasbíral tisíce útoků proti jeho osobě, publikovaných po celém světě, a chtěl je otisknout v antalogii nazvané „Streicher, francký krvavý car“. Do toho však zasáhla Hitlerova válka.[253)]

Jeho dávnou touhou bylo vidět Židy utíkat z Německa. Mnoho zahraničních diplomatů v Německu, včetně francouzského vyslance André Francoise-Ponceta, který Streichera vídal na norimberských shromážděních, tomu tiše tlaskalo. Když se však hlavní muftí v Jeruzalémě vyslovil, že o příchodu Židů do Palestiny nemůže být řeči, přijali Streicher s Hitlerem jediné konečné řešení tzv. madagaskarský plán.[254)]

Už za Třetí říše však z úplně jiných důvodů upadl v nemilost. V roce 1939 bylo Streicherovi zakázáno veřejně mluvit (*Redeverbot*, další autoritativní německý trest, který je dosud v platnosti) a v roce 1940 byl po nařčení kolem arizace majetku uvolněn ze všech stranických funkcí.[255)] Uchýlil se na své sídlo Pleikershof, postavil si tam ze stáje dům a prožil tam zbytek války bez jediného kontaktu s nacistickou mocenskou strukturou. Léta byl jediným osobním Hitlerovým přítelem, tykal si s ním, byl však znechucen jeho chybami po rozhovorech, na nichž trval, aby mohl očistit své jméno. Hitler řekl, že „zjistí-li se, že někdo lhal, bude zastřelen“. S nikým se však ve skutečnosti takto nezacházelo, takže Streicher usoudil ,že když jde do tuhého, není Hitler tak tvrdý, jak se tváří.

To všechno však už byla dávná minulost. V Mondorfu Streicher maloval akvarely a napsal tu svůj politický testament. K tomu si znovu přečetl Bibli a přemýšlel o ní.[256)] Někteří spoluvězni vyjadřovali ve svých denících Streicherovi obdiv, že se nevzdává. „O vás se nebojím,“ pošeptal Streicherovi admirál Karl Dönitz, když odjížděli z Mondorfu přes jižní Německo do norimberského vězení, „ale dělá mi starost, jak to zvládnou ostatní!“[257)]

Ti šťastnější, svědci, byli z Mondorfu odvezeni jako první. Göring měl srdeční obtíže, takže se s ostatními loučil na lůžku. Dönitzův pobočník Walter Ludde-Neurath ho viděl v odbojné náladě. „Ať se stane cokoli,“ řekl velitel Luftwaffe, „můžete se na mě spolehnout. U sodu řeknu pár věcí.“[258)]

7. Schůzka se dvěma zrádci

12. SRPNA 1945 bylo všech 70 vězňů převezeno z Monfordu do Norimberku. Už mezi nimi nebyl Albert Speer. Ostatní vězni usoudili, že Speer, který se zprvu dozorcům a vyšetřovatelům postavil hrdinně jako ostatní, nyní kšeftuje se Spojenci, protože ho odvezli už o několik týdnů dříve.

Nyní začaly ty horší formality – jako ve frašce nebo ve špatném románu. Ve čtyři hodiny odpoledne Američané v táboře Ansbach (na norimberském nádvoří) jménem Jacksonova úřadu formálně zatkli Göringa pro podezření z válečné trestné činnosti. Tentýž den zatkl poručík Martin M. Lewkowicz polního maršála Keitela, Göring a další vojenští vězni však byli nejdřív „odvoláni“, alespoň na papíře, z wehrmachtu. Toto „odvoláni“ byla nelegální šaráda inscenovaná proto, aby mohli Spojenci stíhat, soudit a trestat vězně mimo ochranu, kterou jim jako válečným zajatcům poskytovala ženevská konvence.[259)] Milch, který stejnou fraškou prošel o několik týdnů později, řekl bezostyšně Spojencům do očí: „Vy jste mě nejmenovali, takže mě nemůžete odvolávat.“ Německý polní maršál, stejně jako každý jiný, zůstává formálně v aktivní službě až do konce života.

JACKSONOVÝM HLAVNÍM ZÁJMEM v tomto stádiu bylo, aby žaloba získala dostatek důkazů o trestných činech, z nichž byli nacisté celou válku tak snadno obviňováni a na nichž by mohl být proces postaven.

Jednání v Londýně se dostala do zdlouhavého stádia práce subkomisí. Právníci zamítli jako místo konání a soudu Mnichov, protože neposkytuje vhodnou nezničenou budovu. Jackson tedy musel navrhnout jiné místo („tak třeba Norimberk“). 7. července tedy odletěl se svými lidmi do Německa a přistál na rozbombardovaném letišti ve Wiesbadenu.[260)] Místo hangárů tu stály ohořelé černé kostry a volný prostor byl posetý zničenými zbraněmi, tanky, džípy a vyhořelými vraky letadel. Donovanova OSS pro právníky zajistila pohodlné ubytování a sama si zařídila sídlo v továrně na víno Henkell ve Wiesbadenu. To bylo pro Američany, kteří si rádi přihnou, zajímavé řešení. (Hlava podniku, Karl Henkell, padl při náletu 10. února.)

Pro Jacksona znamenal tento krátký pobyt ve Wiesbadenu obrat v přípravách na proces. Z Paříže právě přijel armádní právník plukovník John H. Amen a přivezl stoh dokumentů, nad nimiž Jackson, hladový po důkazech, zaplesal. Byl mezi nimi i strojopis první části dokumentu, který později začal být mezi historiky nazýván Hossbachovým protokolem. Týkal se schůzky Hitlera, Göringa a dalších velitelů s ministrem zahraničí Constantinem von Neurathem, konaké 5. listopadu 1939, na níž se projednával jeho plán expanze do východní Evropy. Soudě podle pozdějšího uvažování soudců v průběhu procesu není pochyb o tom, že i oni považovali tento materiál za jeden z klíčových pro žalující stranu.

Když si Jackson prohlédl, co plukovník přivezl, zapsal si do deníku: „Získal kopii zápisu ze schůzky mezi Hitlerem a jeho generály, konané roku 1937, na níž Hitler odhalil celý plán útočné války a likvidace Židů.“[261)] Přestože tento dokument fakticky neobsahuje o Židech ani zmínku, na první pohled mu připadalo, že je to důkaz nacistického spiknutí, o němž se mu ani nesnilo.[262)] Objektivní porotě by připadal méně objevný. {Jak poznamenal jeden kritik: „Tento dokument je ověřená fotokopie kopie mikrofilmu přepsané „ověřené kopie“, kterou připravili Američané podle přepsané „ověřené kopie“, kterou připravili Němci, podle neověřených Hossbachových rukopisných poznámek, které napsal zpaměti pět dní po schůzce s Hitlerem 5. listopadu 1937“ *Spectator*, Londýn, 16-23 prosince 1995, str. 57. I přes zvláštní původ tohoto protokolu však autor knihy nepochybuje o jeho věrohodnosti. Potvrdil mu ji admirál Karl-Jesco von Puttkamer, který protokol viděl. Mimoto je o protokolu zmínka

v Jodlově deníku.} Na „spiknut" v něm nic nepoukazovalo. Hitler pouze vysvětloval své úmysly a ostatní jen poníženě srazili podpatky a poslouchali. „[Amen] měl také materiály," zapsal Jackson, „které informovaly německou policii o chystaných nepokojích zaměřených proti Židům a vyzývaly ji ke klidu a nezasahování, a dosti detailní instrukce, jak mají nepokoje proběhnout." Narážel na telegramy, které dostaly místní úřady gestapa před křišťálovou nocí. Nyní jsou uloženy v archivu.[263-264)] Jackson nechal tyto materiály rozmnožit u OSS.

To ale nebylo všechno. Zanedlouho se objevil brýlatý vědecky vyhlížející šéf OSS ve Švýcarsku, Allen Dulles, se čtyřmi dosti neupravenými „nacistickými uprchlíky", kteří by v Jacksonově procesu mohli hrát stěžejní roli. Jackson, Donovan, Amen, Dulles a někteří strávili celé odpoledne v knihovně vyslýcháním těchto Němců a Jacksonova sekretářka Elsie Douglasová zapisovala každé slovo.

První byl Fabian von Schlarendorff, právník přidělený německé armádě jako právní poradce (v poválečném Německu vstoupil do povědomí jako soudce). Schlabrendorff řekl, že viděl na vlastní oči, jak nacisté vydávají rozkazy k zavraždění amerických parašutistů. V dalším květnatém vyprávění, které historikové pokládají za nevěrohodné, Schlabrendorff tvrdil, že na jaře 1943 podstrčil do Hitlerova letadla v láhvi v aktovce bombu. Bomba selhala a nevybuchla a Schlabrendorff se pro ni „s nasazením vlastního života" vrátil. Důvěryhodné americké žalobce jeho vyprávění dojalo – je to přece také právník – a Schlabrendorff oplýval vděčností Dullesovi za to, že ho zachránil, když v lednu 1945 utíkal, protože mu šlo o život.[265)]

Druhý byl neméně nevěrohodný. Jmenoval se Hans Bernd Gisevius a byl důstojníkem *abwehru*, německé tajné služby. Ještě před několika dny věznili nacisté jeho sestru v koncentračním táboře Dachau, což bylo z větší části díky jeho zradě. O několik měsíců později Allen Dullas jacksonovi napsal v dopise, jak byl Gisevius Spojencům užitečný od doby, kdy se poprvé setkali ve Švýcarském Curychu v lednu 1943. „Já osobně nemám nejmenší pochybnosti o tom," psal Dulles, „že je to přesvědčený antifašista, který se vrhl do obrovského rizika, aby mohl nacisty porazit." Zde ve Wiesbadenu se Jackson dozvěděl, že Gisevius pracoval v protifašistickém hnutí a „měl se stát ‚ministrem očisty' v nové vládě po svržení Hitlera". Ministr očisty, to znělo velmi evropsky. Jackson však nadiktoval záznam do deníku, že snad až na jednu výjimku jsou tito dva muži jedinými účastníky spiknutí proti Hitlerovi, kteří přežili čistky po pokusu o atentát v červenci 1944. (V dalších letech samozřejmě vystoupilo mnohem více „účastníků spiknutí".)[266)] Gisevius, který poslední dva roky zkázonosné války, již zpoutala jeho země, pracoval bez nároku na odměnu jako „agent 512" americké tajné služby, byl jedním z nejcennějších německých renegátů. „Gisevius," zaznamenal Dulles v jedné poznámce, „mi dával od ledna 1943 do července 1944 hlášení o vývoji protifašistického hnutí. Jeho prostřednictvím jsem byl ve styku se spiklenci, k nimž patřili generál [Ludwig] Beck, [Carl] Goerdeler, [hrabě Helmut] von Moltke, generál [Hans] Oster, [Adam] von Trott a další. Několik dní před 20. červencem 1944 mě Gisevius upozornil, co se chystá, a podrobně mě informoval o lidech, kteří se pokusí o atentát na Hitlera".[267)] Gisevius se vrátil do Berlína, aby sklidil, co zasil červencový pokus o atentát. Po jeho neúspěchu se 6 měsíců ukrýval, dokud mu Dulles neopatřil falešné doklady, aby mohl v lednu 1945 odjet do Švýcarska.

Někdo by bezpochyby mohl protestovat proti tomu, abychom Gisevia označili za zrádce. Dullesova písemná zpráva však odhalovala podvratnou činnost tohoto člověka v celém jejím rozsahu: „V únoru 1943 mě Gisevius varoval, že Němci čtou zakódované zprávy amerického vyslanectví v Bernu a doložil to texty dešifrovaných telegramů. Tím mi umožnil, abych vyslanectví varoval a zabránil tak závažnému úniku informací." Gisevius Dullesovi velmi brzy poskytl informace o chystaných raketách V-1 a V-2 a pomohl identifikovat Hitlerovo středisko výzkumu těchto raket v Peenemünde v Pobaltí.[268)]

Na jaře 1946 vypovídal „agent OSS 512“ Gisevius jako svědek před válečným tribunálem. Bylo pozoruhodné, že se mi při křížovém výslechu podařilo popřít, že by kdy pracoval pro jakoukoli zpravodajskou službu. Dulles byl z těchto uprchlíků nadšený. Jackson už zjevně méně. Psal o nich v soukromém dopise téměř s opovržením.[269)]

CELÝ PŘÍPAD začínal Jacksonovi připadat „tak velký, rozvláčný a složitý“, že až chvílemi pochyboval, že bude možné dát mu nějaký tvar a řád.[270)] Po večeři hovořil se dvěma dalšími muži, které Dulles přivedl. Byl to luteránský kněz, kterého zatkli nacisté, a úředník německého ministerstva zahraničí, který léta poskytoval Dullesovi tajné materiály.

Tento muž, kterému Dulles říkal krycím jménem „George Wood“, byl pravděpodobně Fritz Kolbe, zvláštní poradce (*Sonderreferent*) vyslance Karla Rittera, Ribentropova styčného důstojníka s vrchním velením wehrmachtu. Tento agent tvrdil, že byl členem známé sítě Schwarze Kapelle. V pozdějším hlášení prezidentu Trumanovi Donovan uvedl, že Dulles navázal první kontakt s „Woodem“ v srpnu 1943: „Během 18 měsíců dostala OSS přes 1 600 pravdivých znění tajných a přísně tajných materiálů německé diplomatické korespondence mezi [německým] ministerstvem zahraničí a německými diplomatickými misemi ve dvaceti zemích.“ Britská tajná služba tento kontakt pokládala za „cenný válečný informační zdroj“.[271)] Woodova zrada se stala pro Brity neocenitelnou v tom, že jim umožnila rozluštit německý diplomatický kód.

Jackson si vzal všechny tyto materiály a odešel spát jako šťastný člověk do svého wiesbadenského přístřeší obklopeného kolem dokola sutinami. V noci tu a tam slyšel sporadické výstřely, to ho však nerušilo o nic více než Elsie. Zjevně již začala jakási čistka.[272)]

Druhý den řekl na setkání ve Frankfurtu americký vojenský velitel generál Lucius B. Clay, že budou-li se procesy konat v Berlíně, mělo by to být v americkém sektoru, protože Rusové jsou momentálně v takové náladě, že by je spíše brzdili, než aby jim napomáhali. Má-li ale Jackson na vybranou, Clay mu doporučuje raději Norimberk – a ten patří k americké okupační zóně. I Clayův politický poradce Robert Murphy se vyslovil pro Norimberk.

Murphy řekl Jacksonovi, že Američané právě uvolnili Britům 450 tun dokumentů německého ministerstva zahraničí, protože OSS nemá vhodné vybavení pro pořizování mikrofilmů. Jacksona to hluboce zklamalo. Měl pocit, že na tyto věci má přednostní právo, protože bude potřebovat jejich originály jako důkazy u soudu. Mezi doklady, které odvezl do Anglie plukovník R. C. Thompson z britkské CIOS {Zpravodajská služba ministerstva vnitra (Combined Intelligence Objectives Sub-Committee)} byly i politické bomby, jak například mikrofilmy materiálů Carla von Loesche z Ribbentropova štábu, které Thompson s Loeschem ukořistili 19. května v domě v Schönbergu v sovětské okupační zóně. Na těchto mikrofilmech byly veškeré dochované záznamy o Hitlerových jednáních s Mussolinim, France, Lavalem a dalšími zahraničními potentáty (bohužel také jediná dochovaná kopie paktu Molotov-Ribbentrop ze srpna 1939).[273)] {Autor poskytl 22. ledna 1989 své kopie těchto mikrofilmu sovětskému historikovi Lvu Bezymenskému. Bezymenský je odvezl do Moskvy, kde byly slavnostně předvedeny Gorbačovu politbyru jako důkaz, že o tomto agresivním paktu existoval tajný protokol.} Z telegramu amerického vyslance v Paříži Jeffersona Cafferyho, zaslaného 15.7. ministerstvu vnitra, vyplynulo, že Britové kopie těchto mikrofilmů americkým úřadům v Německu dosud nevrátili. Murphy se dověděl, že britský vyslanec lord Hallifax instruoval Londýn, aby dal Washingtonu najevo, že nemá naléhat – patrně se mezi nacistickými svazky objevily nějaké kompromitující materiály, které by Britové neradi zveřejňovali. Mezi doklady, kterých se Britové zmocnili a které už nikdy nevrátili, byly

poznámky tlumočníka Paula Schmidta o Hitlerových setkáních s předními představiteli britské aristokracie.[274)]

V otázce spolupráce s Rusy byl Murphy skeptický. Řekl, že se jich ptal na Martina Bormanna, jednoho z obžalovaných na Jacksonově seznamu, oni však jen pokrčili rameny na znamení, že o reichsleiterovi nic nevědí. Měli totiž na mušce něco jiného . Cestou přes Berlín, řekl Murphy, neviděl pracovat jediného muže mezi 18 a 50 lety věku. Určitě byli všichni odvezeni na nucené práce. Soukromně řekl Jacksonovi, že sovětská centralizace moci je pouhou zástěrkou pro nicnedělání. Když by Rus opravdu chtěl něco dělat, najde si pro to cestu. Když ale nechce, řekne, že mu Moskva nedala povolení.[275)]

VE SNAZE ZAJISTIT, aby si Američané udrželi v celé věci hlavní slovo. Poskytla armáda Jacksonovi své transportní letadlo C-47 i s posádkou.

Jacksonův tým se jím ještě týž den rychle přepravil do Norimberku, aby udělal přepadovou inspekci soudní budovy a věznice. Byla to první Jacksonova návštěva Norimberku. Podstatná část města byla rozbombardovaná – takové dílo zkázy Jackson dosud neviděl. Lidé téměř nebyly vidět a nad ruinami se vznášel oblak mrtvolného zápachu rozkládajícího se masa.

Prodrali se horami suti až na místo, kde dosud stál chladný kamenný Palác spravedlnosti, který navrhl vojenský guvernér generál Clay. Byl bez oken a z velké části bez střechy a šedou omítku měl samou díru. Knihovnu s červenými koberci uvnitř zničila voda. V soudní síni ve třetím patře stál na lavici barel piva. Do této síně se však vešlo 600 lidí a věznice vedle má podle toho, co Jackson slyšel, kapacitu 1 200 vězňů. Dal k tomu tedy souhlas a armáda zahájila nezbytné stavební práce.[276)]

Vrátil se do Londýna. Mezitím se případ, na němž pracovali právníci a pracovníci OSS, stával stále složitějším. V příštích dvou týdnech se opět ozvali Rusové ve snaze do příprav zasáhnout. „Jejich zázemí je celkově tak odlišné," povzdechl si Jackson v jednom soukromém dopise. Rusové stále naléhali, aby se soud konal v Berlíně. Když však teď Jackson viděl Norimberk, nenechá si to rozmluvit. Vytáhl trumfy – americké vojenské letadlo, které dostal natrvalo k dispozici – a pozval ruskou, francouzskou a britskou delegaci, aby s ním o víkendu zaletěla do Norimberku podívat se na budovu soudu. „Tak jsme si vyrazili na víkend do té neuvěřitelné zkázy," napsal své ženě Ireně.[277)]

V sobotu 21. července odletěl Jackson s celou společností do Norimberku. Rusové pozvání odmítli, přijalo je však několik britských právníků, včetně generálního prokurátora sira Davida Maxwella Fyfea, G. D. Robertse a lorda Bridgemana, dále profesor Gros a francouzský žalobce Robert Falco, soudce francouzského Nejvyššího soudu, Cour de Cassation, velmi elegantní, bystrý a trpělivý člověk. K Jacksonově společnosti patřili Alderman, Shea, Bernays a Dean. Z memoárů Maxwella Fyfea je vidět, že si až nyní uvědomil, co museli prožít obyčejní Němci při spojeneckém bombardování, i když to při procesu nikdy nepřiznal. Generál Clay varoval návštěvníky, že pod sutinami je ještě tolik mrtvol, že voda ve městě je silně kontaminovaná.[278)]

Po noblesním obědě v americké důstojnické jídelně v částečně opraveném norimberském Grand Hotelu pronesl Jackson k britským a francouzským hostům přípitek a pateticky prohlásil, že tady v Norimberku, kde Hitler prohlásil, že demokracie je přežitek, je teď demokracie u moci; tam, kde nacisté oznámili, že je konec práva, nastolí vítězi právo nové. Jackson byl ve skrytu duše maloměstský právník, a navíc byl Američan, takže si potrpěl na aforismy.

Všichni se shodli na tom, že tato budova bude dobrým sídlem procesu století. Jackson bez okolků odmítl i zámek Eberharda Fabera s obrovitými jídelnami a rozlehlými pokoji, který mu odpoledne nabídla armáda.[279)] Neodmítli jej však méně senzitivní představitelé

tisku. V polozbořené opeře vyslechl Jackson s celou společností Beethovenovu Pátou v podání německého orchestru. Jackson přemýšlel, že pokud provedení symfonie chybí jiskra, je to patrně proto, že publikum tvoří samí nepřátelé, kteří tak zničili toto krásné a starobylé město.[280)]

JEDNÁNÍ V LONDÝNĚ vázla na malichernostech – na přesné definici „válečného zločinu". Není ani divu, uvážíme-li, že se jednání odehrávala mezi samými soudci a advokáty.

Jackson zvolna ztrácel trpělivost. „Byly to tak neplodné diskuse," napsal před odjezdem do Berlína. „Jednou jsem navrhl, že takhle se nikam nedostaneme, ať si tedy každý odsoudí své zločince podle sebe. Jindy jsem zase řekl, že doporučím vládě, aby to vzdala a předala vězně Spojencům v Evropě, ať si udělají proces sami, a včera jsem navrhl, že další možnost je předat celou věc Berlínu [Správní radě], ať udělá politické rozhodnutí – čímž jsem samozřejmě myslel hromadnou likvidaci vězňů." Pokračovalo se tak pomalu, že jackson poslal svého syna zpět do Washingtonu a Aldermana s Bernaysem do Paříže, aby se podívali po nějakých materiálech.[281)]

V Postupimi u Berlína byla právě zahájena konference Velké trojky, která formálně ukončí druhou světovou válku.[282)] 26. července přistál Jacksonův předvoj po čtyřhodinovém letu v Berlíně. „Jeli jsme mrtvolným zápachem do Postupimi," líčil Jackson. Ten zápach jak by ještě teď prostupoval celé Německo. Rusky, které tu zajišťovaly dopravní hlídky, je rychle posílaly dál, až dorazili do „Bílého domu" na předměstí Babelsberg, kde sídlil Harry Truman se svým novým ministrem zahraničí, bývalým soudcem Jimmym Byrnesem. V zahradě hrála malá příšerná kapela. Z Británie přišla zpráva, že Churchillova strana prohrála volby a že do úřadu nastupují po drtivém vítězství labouristé.

Pokud jde o spolupráci s Rusy, byla nelehká. Byrnes řekl soudci Jacksonovi o problémech, s nimiž se Spojenci potýkají. Sověti se chovají ve východní Evropě tak, řekl, že ostatní Spojenci prostě nemůžou sedět vedle Rusů v soudní síni a soudit Němce za takové zločiny, jako je plundrování dobytých zemí. Byrnes byl rovněž skeptický, pokud jde o Jacksonovo úsilí dobrat se kořenů, z nichž povstala válka.[283)]

Druhý den odvezl Jackson ve snaze dobrat se jádra věci celou společnost 32 kilometrů do centra Berlína. Hlavní město se změnilo v hromadu páchnoucích trosek, které čněly na místě bývalých paláců, muzeí, kostelů a obytných budov a pod nimiž stále zůstávaly tisíce těl. Stejně jako Murphy si všiml, že tu nikde nepracují mladí muži. S hromadami suti se jako mravenci na mraveništi potýkali všude jen ženy – odklízely suť, čistil cihly a zbytky zdiva a podávaly je nekonečným řetězem lidských rukou dál. „Ulice jsou plné lidí bez výrazu," charakterizoval svůj zážitek soudce. „Většina jich někam odnáší svůj majetek, jedni jdou tím směrem, druzí jiným." Byly tu koňské povozy – plukovník si však všiml, že téměř na každém sedí Rus. Systematické plundrování a plenění země pokračuje dál.

Hitlerovo kancléřské sídlo vypadalo stále honosně, a přestože dlouhá hala nepřipadala Jacksonovi ani vysoká, ani široká, měla zvláštní atmosféru, v níž si Jackson připadal i jako vítěz maličký. Bylo to dílo architekta Alberta Speera, kterého nyní vyslýchali spojenečtí experti ve Versailles. Velká část budovy byla v nepořádku, který tu na odchodu zanechali Hitlerovi lidé. „Rusové ty papíry evidentně nezkoumali příliš pečlivě," všiml si Jackson a náhle si přál, aby uměl číst německy. „V Hitlerově pracovně stál převracený jeho stůl. Slečna [Caroline] Fiteová [z ministerstva zahraničí] sebrala několik původních dopisů adresovaných Göringovi a já jsem vzal pár strojem psaných dokumentů, které mohou, ale také nemusí mít význam. Podlaha byla poseta odpadky a filmy."

Uvědomil si, že kdyby Rusové neudělali nic jiného, než že by shromáždili důkazy odtud, přímo ze zdroje Hitlerova zla, udělali by pro proces mnoho.[284)]

V Postupimi se představitelé Velké trojky – Stalin, Truman a tehdejší ministerský předseda Clement Atlee za Británii – až do posledního červencového dne nikterak nesnažili ventilovat svůj postoj k otázce válečných zločinců. Opět máme přesný záznam toho, co bylo řečeno.

„Dalším bodem," oznámil prezident Truman, který o tom začal jako první, „je otázka válečných zločinců."

Molotov řekl: „Sovětská delegace je pro britský návrh s jedním dodatkem. Tím dodatkem je poslední věta za slovy váleční zločinci. Chtěli bychom dodat konkrétní jména jako Göring, Hess, Rosenberg, Ribbentrop atd."

„To není rozumné," řekl Atlee, „uvádět konkrétní jména."

Stalin uvedl na vysvětlenou: „My tím jenom chceme říci, že lidé jako Göring a Ribbentrop by měli být souzeni. Když budeme mlčet, vrhne to stín na naši prestiž. Když někoho uvedeme jako příklad, nevynecháváme tím přece ostatní. To není nic v neprospěch žaloby, bude to mít politický přínos."

Byrnes se také domníval, že by bylo nerozumné uvádět konkrétní jména. „Každá země má „svého" zločince, kterého preferuje před ostatními. Bude těžké každému státu vysvětlovat, proč právě ten jeho zločinec nebyl uveden."

Do hovoru vstoupil ministr zahraničí Ernest Bevin: „Existují určité pochybnosti o tom, zda je Hitler naživu. Není v seznamu."

„Ale my ho nemáme," řekl Stalin – a vědomě lhal. Naprosto souhlasím, že by měl viset."

Byrnes řekl, že odpoledne mluvil se soudcem Jacksonem, který je teď v Londýně. „Doufá, že by dnes odpoledne nebo zítra ráno mohl výbor dospět k nějakému závěru."[285)]

V LONDÝNĚ DISKUTOVAL Jackson se sirem Thomasem Byrnesem o tom, jaké změny by mohly nastat v přístupu Britů k procesu, když se nyní dostala k moci labouristická strana. Novým lordem kancléřem byl William Jowitt, který měl mnohem větší vzhled do právních záležitostí než sir John Simon. Jackson zjistil, že Britové podporují proces,ale stále se handrkují o definice. Se zřetelem na cíl celé věci připravili Američané pro svou veřejnost osvětový film o zákulisí soudních procesů. Jacksonovi se to zdálo hrozné – ve filmu byly dosti kruté popravy, které tam podle něho neměly co dělat. Každý věděl, že smrt oběšením není nic příjemného, tak proč to znovu říkat nahlas.

31. července 1945 obědval s Robertem Jacksonem v Dorchesteru široce uznávaný sionistický vůdce Dr. Chaim Weizman. Opět na něho apeloval s požadavkem, aby Židé měli zvláštní právo prezentovat svůj případ u soudu, protože jsou – podle jejich názorů – jediným národem, proti němuž byla uskutečňována politika systematického vyhlazování. Jackson „důrazně" doporučoval, aby Weizman u soudu nevystupoval jako advokát.[286)]

Jeho postoj k Židům byl ambivalentní. I když v soukromí neprojevoval antisemitismus, který tehdy v Nové Anglii převažoval a patřil k módě mezi lidmi jeho společenské úrovně, nechtěl, aby se pletli do „jeho" procesu. Měl pocit, že už tak je žalující strana „přelidněna" Židy. Původně si předsevzal možná trochu překvapivou zásadu, že při výběru svého týmu vynechá Židy. Vzhledem k tomu, že pocházel ze státu, kde tvořili Židé podstatnou část právníků – a jejich počet se během dalších desetiletí ještě znásobil -, si uvědomoval, že tento postoj je riskantní, vysvětlil jej však ve svých poválečných vzpomínkách: „Sestavování pracovního týmu bylo velmi obtížné a problematické, zvláště

s lidmi a politiky židovského původu se nepracovalo snadno.“Kdykoliv za ním přišli buď jednotlivě nebo v komisích a požadovali zásadní roli v procesu, musel jim vysvětlovat, jaké by to mělo negativní důsledky. „My soudíme nacisty na za to, že zabíjeli židy, ale za to, že zabíjeli lidi“, tedy za inocenticidu.[287)] Velmi dbal na to,aby se proces nemohl vykládat jako pomsta.

ABY SE TEDY NEMOHLO ŘÍCI, že Židy záměrně opomenul, přijal Jackson nakonec do týmu jednoho židovského právníka, Dr. Roberta Kempnera, aby se podílel na předložení případu v soudní síni.

Kempner pracoval jako právník na bývalém německém ministerstvu vnitra, ale z nacistického Německa musel uprchnout. Měl štěstí, napsal jiný člen Jacksonova týmu, že se dostal z Německa. „Kempner je jediný žalobce, který se narodil v Německu,“ napsal. „Mnoho z představitelů žalující strany je německého původu, někteří mají dokonce příbuzné v Norimberku a okolí.“[288)] Kempnerova práce na vyvracení důkazů předložených odpůrci nebyla důležitá. Přítomnost tohoto bývalého Němce, který, jak opět napsal Anthony Eden, „jak by se snažil smýt svůj původ v lázni hněvu“, a jeho vystupování v americké uniformě však vytvářelo v týmu jisté třecí plochy. Jacksonův syn v soukromí otci doporučoval, aby brali Kempnera spíš jako „vtip“. Jackson jako loajální člověk ponechal Kempnera v týmu až do konce. Potom toho litoval.[289)]

Není nic divného na tom, že Robert Max Wasili Kempner, který se narodil 17. října 1899 ve Freiburgu, byl poněkud zatrpklý a nepříjemný člověk. Přes svůj židovský původ pracoval v letech 1928-1933 u pruské policie, takže o jeho intelektuálních schopnostech nebylo pochyb.[290)] Znechucený zkušenostmi s nacisty uprchl v roce 1935 z Německa a stal se profesorem na pannsylvánksé unioverzitě. Nikdy se nezbavil své osobní nenávisti ke Göringovi. Vinil jej z toho, že musel odejít z Německa. 10. května 1945 napsal dopis Pentagonu a navrhl způsob, jak dostat Göringa. Zmínil se zvláště o četných případech, „na které byl osobně upozorněn“, kdy pruská policie „zabíjela a mučila“ lidi. Protože nikdy nedovedl vystupovat jinak než jako Žid, navrhl, aby Göringa odvezli do Spojených států k výslechu týkajícímu se jeho závislosti na morfiu, Emmina „již končeného intimního vztahu s židovským hercem“ a Göringova „vztahu s australským Židem, baronem Hermannem von Epsteinem.“[291)]

Když se v roce 1945 Kempner vrátil do Norimberku v americké vojenské uniformě, přísahal pomstu – pomstu za každou cenu. Kvůli pomstě odhodil i přísné morální zásady, k nimž byl veden jako budoucí právník v německém Výmaru. V rámci příprav případu k soudnímu procesu často nutil svědky pohrůžkami a různými formami nátlaku měnit nebo odvolat svědectví, které se mu nehodilo. Takto utrpěl Dr. Friedrich Gaus, Ribbentropův právní poradce a jeden ze svědků v případu, náhlou ztrátu paměti, pokud jde o pakt Molotov-Ribbentrop, u jehož podpisu v Moskvě byl přítomen.[292)] Gaus později vypověděl, že mu Kempner vyhrožoval, že bude předán Rusům. Mezi dokumenty je také zpráva plukovníka Telforda Taylora, který Kampnera varuje, aby vězňům v rámci nátlakových postupů při výslechu nesliboval předčasné propuštění na svobodu.[293)]

Kempnerovo nakládání s důkazy bylo také velmi podezřelé. Mezi materiály německého ministerstva zahraničí objevil původní kopii č. 16 protokolu z Wannsee, kterému přiřkl naprosto neodpovídající roli klíčového dokumentu v „konečném řešení“ židovské otázky. Navzdory veškeré auře, která tento dokument zahaluje, v něm není ani zmínka o vraždění Židů. Do oběhu se podivným způsobem dostala druhá takzvaně „původní“ kopie č. 16 doplněna razítky GEHEIME KAMMANDOSACHE.[294)] Nejen že agentura RSHA, z nichž dokument pochází, používala na svých dokumentech označení GEHEIME REICHSACHE,

statistiky uvedené v obou dokumentech se navíc málokdy shodují a mají málo společného i se skutečností.[295)]

Podvody v materiálech ke „konečnému řešení“, nashromážděných Kempnerovou kanceláří, dokazují i další skutečnosti. Norimberští experti na analýzu dokumentů pravidelně vypracovávali u všech materiálů, které se jim dostaly do rukou, „štábní evidenci analýz“, v niž bylo uvedeno, kde byl doklad nalezen a o kom se v něm hovoří. V evidenci k dokumentu 4055-PS byla i fotokopie části materiálů německého ministerstva vnitra k problému „konečného řešení“. Když byly tyto dokumenty analyzovány poprvé, obsahovaly čtyři důležité doklady vztahující se k definici Židů. V jednom z nich, z jara 1942, informoval státní sekretář Franz Schlegelberger své podřízené na ministerstvu spravedlnosti, že mu telefonoval Dr. Hans Lammers z úřadu říšského kancléře a sdělil mu, že Führer Adolf Hitler „opakovaně“ nařizuje ponechat řešení židovské otázky „na dobu po válce“. To se Kempnerovi vůbec nehodilo, takže když byl dokument vrácen expertům, tato fotokopie chyběla. [296)]

Celá léta byla jediným důkazem o existenci této fotokopie krátká anotace v „štábní evidenci analýz“.[297)] Když ho autor této knihy vyzval, aby věc vysvětlil, dr. Kempner nereagoval. Chybějící stránku objevil na autorovo povzbuzení německý historik Eberhard Jäckel v materiálech říšského ministerstva vnitra, uložených hluboko v německém federálním archivu. Byla sem tedy vrácena. Jäckel tedy velmi pomohl revizi dokumentů, aniž by to bylo patřičně oceněno.[298)]

Později se jinému vysoce postavenému nacistovi, Dr. Wilhelmu Stuckartovi, podařilo obrátit karty v Kempnerův neprospěch. Narážkou na inkriminující důkazy proti Kempnerovi, jež měly mít podobu dobře utajeného předválečného dokumentu, dostal Kempnera, který v té době vedl proces proti dalším válečným zločincům, na kolena. Stuckart se zúčastnil známé konference ve Wannsee jako státní tajemník ministerstva vnitra. Když byl souzen v procesu „Wilhelmstrasse“, vychloubal se svým norimberským spoluvězňům, že se odtud dostane – a také se dostal – neboť mu byl „vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu“ zkrácen trest.[299)] Dva roky po tomto procesu prozradil Allen Dulles Jacksonům, že Kempner, který tou dobou pracoval pro jakousi ultralevicovou skupinu v Německu, se snažil vynucovat informace z Němců, aby mohl vydírat jeho bratra Johna Fostera Dullese, ministra zahraničí. Výměnou za takovéto „svědecké výpovědi“ dostal Kempner z vězení člověka podezřelého z válečného zločinu, řekl Dulles. V té době byl Allen Dulles šéfem nové CIA.[300)]

8. Londýnská dohoda

BODEM VII POSTUPIMSKÉ DOHODY se Spojenci zavázali dovést německé válečné zločince k rychlému a spravedlivému soudu. V dokumentu se vyjadřovalo přesvědčení, že londýnská jednání dospějí k rychlé dohodě, a naléhalo, aby při nejbližší příležitosti byly zahájeny soudní procesy s hlavními válečnými zločinci.

Pod Jowittovým vedením pokračovala londýnská konference v červenci a srpnu 1945 rychleji než za konzervativců. Rusové spolkli angloamerický program „i s navijákem“, jak později řekl soukromně Jacksonovi Barnes. Sir David Maxwell Fyfe pozval Jacksona do Dolní sněmovny na skleničku na oslavu.[301)] Na večeři, kterou uspořádal Jowitt 7. srpna, v předvečer podpisu londýnské dohody, poznamenal nový britský ministr zahraničí, člověk dělnického původu a pravý cockney, že se ho onehdy kdosi ptal na Rudolfa Hesse, který byl od května 1941 v Británii jako osobní zajatec pana Churchilla. „No víte,“ odpověděl Bevin, „ňák se na něj zapomnělo.“ Otočil se ke generálu Nikičenkovi a řekl s úsměvem: „Vy Rusové jste dost vybrali na reparacích, tak co kdybychom vám za něj poslali hotelovej účet?“[302)]

O několik dní později Jowitt oznámil Jacksonovi, že oficiálním zástupcem Británie v soudním procesu s válečnými zločinci jmenuje generálního prokurátora, socialistu sira Hartleyho Shawcrosse, že však bude nezbytné, aby většinu práce dělal někdo jiný – v tomto případě to padne na jeho předchůdce Maxwella Fyfea. Sir Hartley navštíví norimberskou soudní budovu jen na vstupní a závěrečnou řeč britské žalující strany.[303)]

Čtyři zúčastněné strany tedy ve westminsterském Church House ve středu 8. srpna 1945 v 11 hodin dopoledne slavnostně podepsaly Londýnskou dohodu o stíhání válečných zločinců. Ještě týž den se sešli jejich hlavní žalobci, aby znovu prodiskutovali, která jména budou figurovat na definitivním seznamu obžalovaných. Britský zástupce G. D. Roberts se přimlouval za „malý seznam“ a dodal přezíravě: „Všichni vědí, že těch deset nebo dvanáct leaderů nacistické vlády je vinno. Podle mého názoru,“ pokračoval, „bychom měli postupovat u soudu velmi rychle. Veřejnost to žádá.“

Nikičenko za ruskou stranu souhlasil: „První proces by měl být rychlý. Prostě vybrat pár jmen, která hovoří sama za sebe, a odsoudit je.“

„Tím prvním procesem,“ vložil se do hovoru sir Thomas Barnes, „bychom se měli zbavit co největšího počtu velkých zvířat.“ (Schůzka byla tajná, takže bylo možno mluvit bez obalu.

„Neměli bychom zapomenout na průmyslníky,“ řekl Nikičenko. V tuto chvíli však Roberts varoval, aby proces nebyl příliš těžkopádný. Kdyby bylo obžalovaných více než 12, nutně by to podle něho k tomu vedlo.[304)]

POZDĚJI TÉHOŽ DNE je všechny ohromil ruský žalobce Nikičenko, který jim stroze oznámil, že jej Stalin jmenoval sovětským soudcem v procesu a že tedy odletí do Moskvy, aby si sestavil tým. V dalších rozhovorech ho bude zastupovat generálporučík Roman A. Rudenko. Při této zprávě i Jackson zvedl obočí. „Rusové tady předvedli akrobatický kousek,“ napsal v dopise manželce. „Nahradili Nikičenka jako žalobce nějakým Rudenkem a Nikičenka jmenovali soudce.“ Kdyby to náhodou paní Jacksonová nepochopila, vysvětlil: „On vybíral lidi, které budeme soudit, tak jak může být nestranným soudce!“[305)]

Jaké však měli Američané právo dbát na nestrannost souzení svých nepřátel? Dva dny před podpisem londýnské dohody odpálili první atomovou bombu na Hirošimu. Použitím této revoluční smrtící zbraně, o němž věděli a s nímž souhlasili jejich britští spojenci, nechali ve zlomku vteřiny zmizet z povrchu zemského sto tisíc lidských bytostí, z nichž téměř všichni

byli civilisté chráněni mezinárodními zákony. Den po podepsání dohody Američané tento akt zopakovali a shodili plutoniovou bombu na Nagasaki.

Jackson se ve svém deníku o atomových bombách nezmínil. Truman mu o nich neřekl. Z jeho soukromých zápisů je však patrné, že hlavní žalobce USA se začínal cítit jako lapený do pasti, svou mysl však nekompromisně zaměřil na konkrétní cíl, který si předsevzal – stanovit zákon, který zabrání válkám, a posvětit jej krví, až přijde čas.

JACKSON ZJISTIL, že ozbrojené síly nejsou jeho snahám ani zdaleka nakloněny. Když navštívil v den podepsání dohody velitelství americké letecké jednotky v High Wycombe a snažil se vojákům všechno vysvětlit, zjistil, že jsou velmi skeptičtí.[306)]

List *The Times* nyní oznámil, že první soudní proces s hlavními válečnými zločinci proběhne v Norimberku a že v čele seznamu souzených stojí H. Göring. (I když seznam neměl ani teď definitivní podobu, o tomto Göringově četném místě nebylo pochyb.) Dva nebo tři večery poté uspořádal Jackson další slavnostní večírek, tentokrát pro britské právníky v hotelu Claridges. Na jeho syna Billa Jacksona udělali britští orlové práva v proužkovaných oblecích velmi dobrý dojem. I jemu se nejvíce zamlouval nový ministerský předseda, ač nový generální prokurátor působil mnohem čilejším dojmem než jeho starší předchůdce z řad konzervativců sir David Maxwell Fyfe.[307)]

V pondělí 13. srpna se sešli hlavní žalobci, aby se dohodli na rozdělení práce. Shawcross, který schůzce předsedal, na rozdíl od Jacksona navrhoval, aby Britové a Američané vedli případ „útočná válka a válka jako porušení dohod“, zatímco Francouzi a Rusové se budou zabývat válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti. Jackson zamýšlel sestavit pět komisí, z nichž čtyři se budou zabývat čtyřmi částmi žaloby a pátá organizacemi. Rusové se přikláněli k Jacksonovi, jiný názor měli jen v otázce spiknutí vůdců, kterou navrhovali řešit společně s organizacemi. S jiným návrhem přišel francouzský profesor Gros. Navrhl pro komise pět nových témat: agrese, hospodářská destrukce, zločiny proti civilnímu obyvatelstvu, zločiny proti vojenskému personálu a zločiny lékařské.[308)]

Nakonec se shodli na Jacksonově plánu se čtyřmi komisemi přidělenými čtyřem mocnostem. Jedna se bude zabývat útočnou válkou a porušováním dohod a bude jí předsedat Británie, dvě komise budou pod ruským a francouzským předsednictvím vyšetřovat válečné zločiny a zločiny proti lidskosti na východní a západní frontě a Američanům zbude komise pro vyšetřování organizací a spiknutí za účelem rozpoutání útočné války.[309)]

Tyto schůzky pokračovaly v Londýně celý srpen. Jacksonova sekretářka je podrobně zaznamenávala. Záznamy odhalují mnoho obratů a triků, jimiž se žalující strana snažila chránit vlády zúčastněných zemí a celý případ. Německý soudce, kapitán Otto Kranzbühler, který obhajoval admirála Dönitze, později řekl, že až po zveřejnění těchto zápisků, tedy dlouho po vykonání rozsudků, se svět dověděl o skutečných zájmech britských představitelů, přestože plán britské invaze do Norska z roku 1940 vyplul na povrch už při procesu.[310)]

17. SRPNA VZAL JACKSON celou společnost včetně sira Hrtleyho Shawcrosse, tajemníka britské delegace plukovníka Harryho j. Phillimorea, generála Nikičenka s jeho tlumočníkem Trojanovským a včetně několika francouzských právníků, jejichž jména mu vypadla z paměti, svým soukromým letadlem opět na let nad Norimberkem. Veden jistou xenofobií, která je zdrojem konfliktů státu s jejich sousedy, jeho syn Bill s úsměvem popsal otcovy hosty jako „oslizlé Francouze s ropuším ksichtem a jejich lidi“.[311)]

K pozvednutí toho, co zbylo z města Wagnerových *Mistrů pěvců*, se zatím mnoho neudělalo. Norimberk byl neradostným místem k životu, natožpak k umírání.

Jeden z amerických právníků, který sem přijel, psal domů o procházce těmi několika průchozími ulicemi tohoto starobylého města. Kouř z ohně, na němž se vařilo, vycházel z neuvěřitelných míst- budovy téměř srovnané se zemí tedy byly ještě obydlené. Díry ve zdech byly ucpány volnými cihlami nebo prkny. Z těch nejnečekanějších míst čněly úzké roury od sporáků. V přízemí jednoho zbořeného domu si Američan všiml vraku kdysi obávaného osmdesátiosmimilimetrového vysokorychlostního protiletadlového děla.[312)]

Za maskou odevzdání a porážky lidé stále skrývali jistou povýšenost vůči vítězům, kterou dávali najevo, kde jen to bylo možné. Když se Američan zeptal na cestu, s největší pravděpodobností dostal odpověď: „Tamhle – za těmi troskami.“[313)]

Palác spravedlnosti byla velká, nepravidelná budova s nekonečnými chladnými kamennými chodbami a bezpočtem kanceláří. Rekonstrukce a přestavba, prováděné kvůli nadcházejícímu procesu, pokračovaly rychle. „Armáda,“ hlásil Bill Jackson, „sem poslala celou jednotku, aby se o nás postarala – řidiče, telefonisty, operátory rozmnožovacích strojů, hlídky, spojaře, poštu, krejčí, holiče – všechno, na co si vzpomenete, včetně nočního klubu!“[314)] Jedna stěna soudní síně byla stržena a ve vedlejší místnosti byla vybudována galerie pro veřejnost. Podél západní stěny se stavěly lavice pro čtyři soudce a jejich čtyři náhradníky. Podél protější stěny se připravovala metrová lavice obžalovaných. Napravo za ní byl výtah, jímž sem budou obžalovaní přivážení z přilehlé věznice.

Hlavní obžalováni byli umístění v celách o rozměrech sotva 2x4 metry s nízkým stropem. Spali na kovových, k podlaze přišroubovaných postelích podél levé stěny. Napravo od úzkých ocelových dveří byla porcelánová záchodová mísa, zčásti zasunutá do výklenku. To bylo jediné místo, na které dozorci, kteří vězně neustále sledovali otvorem ve dveřích, neviděli. Stejně jako v Mondorfu zde v oknech nebylo sklo a nebylo tu ani elektrické vedení. Bezpečnostní opatření byla dalekosáhlá. Zatímco setkání se žalobci probíhala volně u stolů, k setkání s obhájci byly určeny zvláštní místnosti, v nichž byl vězeň od obhájce oddělen tlustým sklem, a dozorce prohlížel všechny dokumenty, které si podávali, aby nebyly namočené do jedu.

V 7 hodin ráno donesl každému vězni vězeňský zřízenec snídani a podal mu ji spolu se lžíci otvorem ve dveřích. Vodu jim nalévali z konvic do cínových džbánů, které byly ze strachu před možnými sebevraždami zbaveny držadel. Potom přišel holič a vězně oholil. Dozorce s holí dohlížel na to, aby nikdo nemluvil. „Dozorci, kteří neustále chodí po chodbách, kontrolují vězně každou půlminutu,“ hlásil Andrus Jacksonovi. V šest hodin odpoledne byly každému vězni zabaveny brýle, péro a hodinky a v půl desáté v cele zhaslo tlumené světlo. Celou noc svítil vězňům do obličeje reflektor z chodby. Jediné, čím jim personál vyšel vstříc, bylo snížení napětí z 220 na 110 V.

Plukovník Andrus provedl právníky přilehlou věznicí, kde mohli nahlédnout do tváří vězňů, kteří právě přijeli z Mondorfu. Jackson, kterého doprovázel jeho syn, mezi nimi poznal Hitlerova nadutého ministra zahraničí.

„Největším zážitkem,“ napsal Bill, „byla prohlídka věznice, kde jsem nahlédl do Ribbentropovy cely a viděl ho pouhé dva metry od sebe.“ Ribbentrop byl rozzloben, že ho ruší, protože horečně psal jako kapitán Nemo v knize *Dvacet tisíc mil pod mořem*. „Možná,“ uvažoval mladý Jackson „připravuje svou obhajobu. Bylo to zvláštní, vidět ho tam v té kleci, byl zjevně nešťastný.“ Dále na chodbě našli polního maršála Jodla, jak tupě zírá do prázdna. Druhý den Bill Jackson asistoval u výslechu Wilhelma Keitela. Keitel ochotně mluvil. „Dejte těm hochům ještě měsíc samotky,“ řekl tento mladý americký právník, „a řeknou jeden na druhého, co budete chtít, budou zpívat, jak říkají státní zástupci na okresech.“[315)] Před odletem z Norimberku americká armáda právníky štědře pohostila na německé útraty (Jackson plánoval předložit účet za veškeré přípravy procesu jako okupační výdaj).

NA VRATKÉM STOLE v cele Hermanna Göringa stála fotografie malé Eddy. Bylo jí právě sedm. „Milý tatínku," napsala pečlivě na druhou stranu, „přijeď brzy ke mně. Moc se mi stýská. Líbá tě tvá Edda!!!!" „Není na tom moc dobře zdravotně," upozornil americký personál 15. srpna. „Dvakrát byl nalezen v pyžamu v posteli, měl slabý srdeční záchvat… a bronchitidu."[316) Vězni měli povolené tužky a papír, aby mohli napsat domů. Jejich soukromé dopisy, přiznal Andrus, „šly hned hlavnímu vyšetřovateli", plukovníku Amenovi, a vězni byli znepokojeni a zmateni tím, že nedostávali odpověď. „Dva měsíce smíme psát dopisy a pohledy," poznamenal si Keitel v říjnu, „ale nikdo nedostal žádnou odpověď." To patřilo k metodě psychologického nátlaku, kterou používala žalující strana a která měla vězně psychicky oslabit.

Koncem srpna se zhoršila morálka a úroveň zdravotního stavu všech vězňů. Andrus se zeptal německého vězeňského lékaře Ludwiga Pflückera na důvod. Pflücker z toho vinil nekvalitní stravu a nedostatek kontaktu s lidmi. Andrus povolil zkvalitnění stravy a odvolal nařízení, které zakazovalo vězňům mluvit s Pflückerem. Pflücker později vypovídal, že Göring v té době trpěl opakovanými srdečními záchvaty – on však byl urolog a ne kardiolog, a neměl ani nástroje k vyšetřování.[318) 21. srpna vytáhli američtí důstojníci Göringa tři patra po schodech k výslechu a k bezvýznamnému rituálu jeho „odvolání" z německých ozbrojených sil. Když se vrátil do cely, nemohl dýchat a trpěl bolestmi srdce. V noci dostal vážný srdeční záchvat. Americký lékař mu předepsal dva dny klid na lůžku a v soukromí varoval plukovníka Andruse, že nepovolí-li Göringovi, aby po třicet dní pravidelně denně cvičil na vzduchu, může být jeho příští srdeční záchvat poslední.

Ubytovat v Norimberku stále rostoucí zástupy právníků byl díky práci leteckých bombardovacích jednotek nelehký úkol. Jacksonův tým, ubytovaný zatím v Grand Hotelu, se začal rozhlížet po dalších možnostech. Britové odhadovali, že budou potřebovat pětadvacet lidí, ruská a francouzská strana počítala každá s dvaceti. Jackson bude mít ještě více lidí téměř 600. Později byly ubytovací možnosti pro Američany omezeny a ukázalo se, že v každém domě je jen jedna koupelna. Objevila se ještě jedna možnost ubytování, a tak se na ni šli podívat, soudce Jackson však neměl žaludek jít dovnitř, protože vojáci stále ještě vystěhovávali „ty chudáky bláznivý", co tu ještě bydleli.[319)

Vystěhování na rozkaz znamenalo, že dotyčný opustí byt do stanovené lhůty, zanechá v něm veškerý nábytek a zařízení a klíč ponechá na vnější straně dveří. Bez ohledu na to, co by řekla haagská konvence, soukromé vlastnictví v zemi, která prohrála válku, neexistovalo. Než odjeli z Norimberku, dostal mladý Jackson „osvobozené" německé zbraně. Nechal si je poslat domů do McLeanu u Washingtonu. Byl to skutečný arzenál německých dýk, bodců, mečů, šavlí, mauzerovek, apod.[320) Ani soudci nejsou imunní vůči válečnému rabování a takovéto předměty budou mít po letech velkou hodnotu na trhu.

Když se soudce Jackson vracel přes Paříž do Londýna, dověděl se od ministra spravedlnosti, že Francie nabízí místo hlavního žalobce v soudním procesu s válečnými zločinci Francoisi de Menthonovi, který byl ministrem spravedlnosti v exilové vládě v Alžíru a kdysi přednášel mezinárodní právo na universitě v Lyonu.[321)

Jacksonův vlastní tým zatím přišel kvůli drobným rozporům o několik lidí. Francis McShea se vrátil do Washingtonu na operaci a plukovník Murray Bernays, jeden z otců procesu, odjel 21. srpna údajně ze zdravotních důvodů – ve skutečnosti však mu bylo špatně z jiných důvodů. „Bylo mu ‚špatně', když jsme odlétali z Washingtonu," zapsal si Jackson jízlivě, „ale skutečným důvodem bylo, myslím, to, že nedostal práci na úrovni, kterou čekal." Jackson junior pokládal za „štěstí, že je pryč, protože tatínka neustále otravoval s každou

hovadinou“. Před odjezdem z Evropy Bernays poslal, jak se Bill vyjádřil, „megalomanský“ telegram oznamující, že byl soudcem uvolněn z funkce a že „poslání celé věci tím jistě utrpí“.[322)]

ČAS UTÍKAL. Na nátlak sovětské strany v Postupimi zveřejnil Spojenci 1. září seznam obžalovaných.

Seznam dostával definitivní podobu, ačkoli stále ještě nebylo s konečnou platností dohodnuto, kdo bude stíhán a pověšen. V Londýně Jackson 23. srpna zjistil, že Britové si pracovní schůzky komisí představují jak debaty o jednotlivých důkazech – tento den se četl celý Hitlerův projev. „Přesto jsme se dostali k tomu, abychom vybrali určitý počet obžalovaných, jejichž jména budou zveřejněna 1. září,“ poznamenal Jackson. Tisk dostal seznam jmen tři dny dopřed.[323)]

Pokud jde o dokumenty, zdálo se, že ty nejlepší vlastní Eisenhowerova armáda. Tyto hory dokumentů začal v Paříži studovat plukovník Storey a vybral z nich soubor důkazů k soudnímu procesu, na nějž odkazují celé generace historiků jako na PS – tj. Paris-Storey.[324)] Případ nabíral hrůzostrašné rozměry. „Právě jsme v Německu objevili 250 tun materiálů,“ napsal Bill Jackson. „Krom toho jsme našli 3000 německých mikrofilmů – každý z nich je samostatným dokumentem.“ Silně pochyboval o tom, že by byli do konce října k procesu připraveni.[235)]

Záznamu se skutečně zachovala kvanta, i když byly nashromážděny nouze kvůli stíhání válečných zločinců. K sepsání historického spisu by samy o sobě nestačily.[326)] Existuje také anekdotické svědectví o tom, že v lesích poblíž Norimberku si žalobci udělali táborák ze všech dokumentů, které by v jejich případu mohly napomoci obhajobě. Stohy soukromých materiálů – mezi nimi Hitlerova soukromá korespondence s Evou Braunovou, její soukromé deníky a deníky Hanse Lammerse, Heinricha Himmlera a Hermanna Göringa – však zmizely v rukou amerických a francouzských lovců a překupníků. kteří se ztratili do údolí kolem Berchtesgadenu.[327)] Bitové se ve Flensburgu zmocnili většiny deníků generalobersta Alfreda Jodla, mnoho z nich se však ztratilo neznámo kam. Robert Kempner se protiprávně zmocnil všech deníků Alfreda Rosenberga a držel je ukryté až do své smrti. Rosenberg jich nemohl využít ke své obhajobě. Jejich část, která byla zveřejněna, dodnes představuje jen špičku ledovce.[328)]

Mezi dokumenty, které se dostaly do rukou Američanům, byly i kompletní deníky guvernéra okupovaného Polska dr. Hanse Franka, který byl původně Hitlerovým právním poradce. Těchto čtyřicet strojem psaných svazků objevil v Bavorsku, v penzionu Berghof v Neuhausu poblíž Schliersee, poručík Walter F. Stein ze zpravodajské služby 7. jednotky americké armády. Frank používal jako kancelář hospodu penzionu a sám deníky dobrovolně odevzdal v dobré víře, stejně jako Speer, že tato jeho vstřícnost vyvolá vstřícnost žalující strany.[329)] Frankovy deníky byly odevzdány do Střediska dokumentace (Document Center), které 7. jednotka zřídila při knihovně heidelbergské univerzity. Zde je nalezl poručík Gerard Schaefer, zpravodajský spolupracovník Jacksonovy kanceláře, a 20. září je nechal převést do Norimberku.[330)]

Každý z těchto norimberských dokumentů dostal číslo, z něhož lze vyčíst jeho původ. Materiály označené C („Crimes“), a to C-1 až C-460, pocházejí od britského námořnictva, dokuementy označčené D z britského týmu žalobců v Norimberku. Dokumenty EC patří ekonomickým materiálům z amerických zdrojů (ECH z heidelbergského dokumentačního centra a ECR z rosenheimského centra). Písmenem L jsou označeny jsou označeny dokumenty z Londýna, např. známý padělek 003-L, hlášení o Hitlerově projevu jeho generálům 22. srpna 1939, který podvrhla protifašistická opozice americkému žurnalistovi Louisi Lochnerovi v Berlíně. Písmeno M označovalo další materiály britských žalobců a sbírka PS z pařížské kanceláře plukovníka Storeye byla největší (čítala 4 021 dokumentů a

zabrala 9 metrů polic) a nejautoritativnější. Malá sbírka 589 dokumentů označená R pocházela od poručíka Waltera Rotschilda z londýnské pobočky OSS a sbírka TC od výboru pro smlouvy při britském ministerstvu zahraničí, který měl na starost mezinárodní smlouvy a dohody, jako byla například versailleská, haagská nebo pakt Kellog-Briand, který stavěl válku mimo zákon.[331)]

Se všemi těmito materiály si museli soudci nějak poradit. Krom vlastní hlavy k tomu neměli vůbec nic.

Až do dne zahájení soudního procesu pokračovaly dohady, kdo bude vlastně souzen. Jména byla vybrána s překvapivým nadhledem a z Jacksonových dokumentů je vidět, že spojenečtí žalobci skutečně neměli tušení, koho vlastně soudí.

Jackson vynaložil mnoho úsilí, aby vedle jednotlivců byly v procesu obžalovány i organizace – SS, SD, SA, gestapo, říšský kabinet, vedení nacistické strany a generální štáb. Jeho tým byl však stále ještě zmítán pochybnostmi o postupu a technických detailech. S pojmy jako „německé nejvyšší velení“ a „generální štáb“ se léta pracovalo, aniž by kdo měl konkrétní představu, co přesně znamenají. „Jistě si vzpomenete,“ řekl Murray Bernays mladšímu Donovanovi, „že když jsme mluvili s poručíkem Rothschildem o skupinách obžalovaných, nebylo nám úplně jasno, koho všeho zahrnuje německý generální štáb.“[332)] Ve skutečnosti za Hitlera ozbrojené síly žádný „generální štáb“, jako byl za „Velké války“, neměly – byl to výplod představivosti spojeneckých propagandistů. Vedlo to tedy k tomu, že později bylo obžalováno více než 100 německých vojenských hodnostářů, které spojovalo pouze jejich vysoké postavení v armádě.

POSLEDNÍ DNY před 1. zářím, dohodnutým termínem zveřejnění definitivního seznamu obžalovaných, horečně drnčely telefony na linkách Washigton – Londýn – Norimberk. Ve zprávě nazvané „Keitel, Dönitz, Schacht a Krupp jako váleční zajatci“ upozornil pracovník britského ministerstva zahraničí, že pouze Keitel jako jediný ze všech může být na základě existujících důkazů souzen. Ostatní „by měli být propuštěni“. Zvláště „případ Dönitz je velmi málo podložený“.[333)]

Případ admirála Karla Dönitze byl vskutku pikantní. Dönitz byl jako nástupce velitele německé námořnictva Ericha Raedera v roce 1943 velitelem ponorek. Potom byl v dubnu 1945 jmenován na Hitlerovo místo hlavy státu. 28. srpna dostal Jackson strohé oznámení, v němž stálo, že britské námořnictvo je toho názoru, že „chybí dostatečné důkazy, které by umožnily Dönitze obžalovat“, a že tudíž pokládá tento úkol za ukončený. Autor analýzy dodal poněkud ironicky: „Pokud se na ministerstvu zahraničí či jinde neobjeví další informace usvědčující Dönitze z politických, nikoli vojenských zločinů, domníváme se, že stávající důkazy nestačí k jeho uvěznění a odsouzení. Pokud, jak bylo již poněkud nevybíravě řečeny, máme držet nějaké vězně jen proto, abychom mohli někoho propustit, měli bychom být opatrní, abychom i jiným obžalovaným nedali příležitost hájit se takovými důkazy neviny, jakými nepochybně disponuje Dönitz. Muž, který zprávu jménem amerických námořních sil psal, se zjevně podepsal na postoji britské admirality.[334)] Později uvidíme, jakými metodami vytvořili Američané zfalšovaný případ Alfred Dönitz.

Pokud o Hjalmara Schachta, dalšího z navrhovaných obžalovaných, generál Donovan hned na začátku Jacksonovi důvěrně sdělil, že tomuto nacistickému bankéři umožní svědčit proti Göringovi a „zajistit“ si tímto způsobem cestu ven. Jackson tuto taktiku rozhněvaně odmítl a Donovan se vrátil do Washingtonu značně rozladěn.[335)] Jackson pokládal bývalého prezidenta Říšské banky za zcela zavrženíhodnou osobu. To on poskytl peníze na přezbrojení Hitlerova Německa a rozmach zbrojařského průmyslu a jeho génius připravoval cestu

porušení versailleské smlouvy.[336)] Existovaly důkazy, že přestože jej Hitler v roce 1937 zavrhl, Schacht ho nepřestal obdivovat.

Bolavým místem však byl obžalovaný Krupp. Soudce vždycky předpokládal, že největší nacistické průmyslové trusty bude reprezentovat spíše jeho stárnoucí a nemocný otec Gustav mladý Krupp, Alfried Krupp von Bohlen und Holbach, když však byl seznam obžalovaných připraven k předložení tisku, Jacksonovi lidé si ztěžovali siru Hartleymu Shawcrossovi, že je na něm Gustavovo jméno. Když byl seznam 25. srpna čten po telefonu transatlantickou linkou, bylo na něm jméno Kruppa mladšího.

LONDÝN: „ – a Alfried Krupp von Bohlen und Holbach.“
WASHINGTON: „Toho posledního jsem neslyšel.“
LONDÝN: „Krupp, ten průmyslník.“
WASHINGTON: „Ten výrobce zbraní?“
LONDÝN: „… Fritz Saukel, Albert Speer, Martin Bormann –„
WASHINGTON: „Kdo že je to po Speerovi?“
LONDÝN: „Martin Bormann!“
WASHINGTON: „A je ještě vůbec naživu?“
LONDÝN: „To nevíme.“

Britové naléhali, aby seznam nebyl delší než 10 jmen. 29. srpna, kdy ještě zbývaly dva dny, jich na seznamu bylo už 22 a na poslední chvíli přibyla ještě dvě – admirál Erich Raeder a Hans Fritzsche, Goebbelsův rozhlasový komentátor. O obou se zjistilo, že jsou v rukou Rusů. Dr. Jackson neviděl žádnou výhodu v tom, že postaví Goebbelsova hlavního rozhlasového komentátora Fritzscheho před soud, Rusové však naléhali, zjevně proto, že to byl jeden z mála vysoce postavených nacistických hodnostářů v jejich rukou.[337)]

Když byl seznam předán tisku – ovšem s tím, že smí být zveřejněn až 1. září – bylo v něm stále jméno Gustava Kruppa, nikoli Alfrieda. Jackson naléhal, že ještě není pozdě najít jiného vhodného zástupce průmyslníků. Francouzi navrhli Berthu Kruppovou – Krupp po ní ostatně pojmenoval svou „Velkou Bertu“, jimiž byla ostřelovaná Paříž v první světové válce.

Jackson cítil, že by americká veřejnost nestrávila, kdyby postavili před soud ženu, když se očekávají tresty smrti. Pořád ještě uvažoval o Alfriedovi, byl však v hlasování sám proti třem, protože zdržení by příliš připoutalo pozornost tisku na „čachrování“ se seznamem obžalovaných.

Jackson tedy rezignoval na protest proti souzení Gustava Kruppa a poslal asistenta Jima Rowea, aby jej v loveckém sídle na Salzburgem zatkl.

Rowe zjistil, že život starého pána je spíše jen vegetace než skutečný život. Bylo mu šestasedmdesát a po dvou záchvatech mrtvice v roce 1942 a 1943 už nemluvil ani nerozuměl. Starala se o něho stejně stará manželka. V životopise, který měla k dispozici OSS, se o ničem takovém nemluvilo. „Armáda mu dala k dispozici celodenně dozorce,“ poznamenal Francis Biddle s úsměškem, když přijel do Norimberku jako soudce za USA. „Americký lékař, který psal zprávu o jeho stavu, se domnívá, že ho to zabije, když sem bude převezen, ale já se obávám, že na tom budou Rusové trvat.“[338)]

Není divu, že Jackson psal o dva měsíce později svým kolegům soudcům, že „psychický stav Gustava Kruppa je tak špatný, že by bylo krajně nemoudré přivádět ho k procesu.“ Nový sovětský žalobce generál Rudenko, který, jak se ukázalo, byl velký a žoviální Ukrajinec, souhlasil, ale požádal o odborné lékařské podklady, aby mohlo být veřejnosti vysvětleno, proč je Gustav Krupp z procesu vyřazen. Starého pána vyšetřovali jeden britský, jeden americký, jeden francouzský a tři ruští lékaři. Jejich zpráva nezanechávala pochyby o tom, že je to starý senilní člověk neschopný přestát soudní proces.[339)]

Martin Bormann na seznamu zůstal, takže v závěrečném znění bylo zahrnuto 22 osob:

* Reichsmarschall Hermann Göring, vrchní velitel Luftwaffe a šéf čtyřletého plánu
* Admirál Karl Dönitz, od ledna 1943 vrchní velitel německého námořnictva, Hitlerem určený v jeho politickém testamentu jako jeho nástupce ve funksi říšského prezidenta (nikoli Führera)
* Admirál Erich Raeder, jeho předchůdce
* Dr. Hans Frank (generálguvernér v okupovaném Polsku)
* Dr. Wilhelm Frick, říšský ministr vnitra
* Hans Fritzsche (hlavní rozhlasový komentátor)
* Dr. Walther Funk (říšský ministr hospodářství a prezident banky)
* Rudolf Hess (do května 1941 zástupce Führera ve funkci předsedy nacistické strany)
* Obergruppenführer SS Dr. Ernst Kaltenbrunner (od června 1942 šéf hlavní říšské bezpečnostní služby, RSHA
* Polní maršál Wilhelm Keitel (šéf štábu, nejvyššího velení ozbrojených sil, OKW)
* Generáloberst Alfred Jodl (šéf operačního štábu OKW)
* Dr. Robert Ley, vůdce německé fronty práce, DAF
* Constantin von Neurath (říšský minstr zahraničí do února 1938, později říšský protektor Čech a Moravy)
* Franz von Papen (do června 1934 vicekancléř, později Hitlerův zvláštní zplnomocněnec v Rakousku a vyslanec v Turecku)
* Joachim von Ribbentrop (říšský ministr zahraničí od února 1938)
* Reichsleiter Alfred Rosenberg (říšský ministr pro okupovaná východní teritoria od července 1941)
* Gauleiter Fritz Sauckel (Führerův generální zplnomocněnec pro pracovní síly)
* Dr. Hjalmar Schacht (říšský ministr hospodářství od roku 1937, prezident říšské banky do roku 1939)
* Dr. Arthur Seyss-Inquart (říšský komisař v Nizozemí)
* Dr.Albert Speer (říšský ministr zbrojařství od února 1942)
* Gauleiter Julius Streicher (francký gauleiter, vydavatel periodika *Stürmer*)

Z těchto obžalovaných bylo 13 luteránů – Göring, Ribbentrop, Keitel, Frick, Funk, Schacht, Dönitz, Reader, Schirach, Sauckel, Neurath a Fritzsche, pět katolíků (Ley, Kaltenbrunnerm Hans Frank (obrátil se na víru ve vazbě), Pappen a Seys-Inquart). Ostatní – Hess, Rosenberg, Streicher a Jodl – se zapsali jako bez vyznání.[340)]

V době dokončování seznamu, koncem srpna 1945, cestoval Jackson se svou sekretářkou a synem po jižní Evropě. Pravda, mohl tou dobou sedět někde nad dokumenty nebo při výsleších, ale účelem jeho cesty bylo prozkoumat techniku na simultánní tlumočení, kterou používala stará Liga národů v Ženevě, zeptat se papeže, zda nemá Vatikán nějaké důkazy o válečných zločinech, a podívat se zblízka, jak to vypadá s válečnými zločiny v Itálii. Pravým cílem však byl – a kdo mu to může mít za zlé – nějaký pěkný hotel na Napri.

O osudu italských fašistických vůdců se dověděl od soudce advokáta pro oblast Středomoří, generála Richmonda. Richmond mu soukromně řekl, že je na severu „stáhli z kůže“ a „podusili ve vlastní šťávě“. Je zvláštní, že se Jackson nezeptal na podrobnosti tohoto zásahu do pravomocí jeho mezinárodního tribunálu.[341)] V Římě jej ubezpečil americký podplukovník Charles Poletti, který velel vojenskému území severní Itálie, že „fašističtí zločinci byli do značné míry eliminováni nebo jsou v procesu eliminace“ a že Italové mají v tomto směru zdravý úsudek. „Domníval se,“ zaznamenal si soudce Jackson, „že v Itálii

mnoho materiálu pro mezinárodní tribunál nebude.“[342)] Krátce řečeno, většina cenných hlav už nesedí na krku.

V Římě byla Jacksonovi, protestantu a svobodnému zednáři, udělena audience u papeže, který byl v době Hitlerova nástupu k moci papežským nunciem v Berlíně. Jeho Svatost se vyslovila, že nikdy nesouhlasila s nacisty, a skutečnost, že v roce 1933 uzavřel konkordát s Hitlerem, čímž se stal první vlivnou silou, která uznala jeho post Führera, sloužila jen k tomu, aby udržel pro své stádo co nejúnosnější situaci. Nacisté, dodal smutně, dohodu nectili. „Jeho hlavním zájmem bylo,“ zaznamenal si Jackson, „aby Němci nebyli obžalovaní jako celek. Pokládal za nefér a nerozumné, protože věděl o mnoha lidech, kteří se vystavovali velkému riziku svým opozičním postojem proti nacistickému režimu.“

Jackson jej ujistil, že nikdy nepokládal Němce jako národ za zločince. „Kdyby stáli všichni Němci při Hitlerovi,“ řekl, „nepotřeboval by koncentrační tábory, gestapo a SS.“

Jeho Svatost přislíbila, že bude-li to žádoucí, bude svědčit u procesu.“[343)]

Americký vyslanec v Římě, admirál Alan G. Kirk, býval v Berlíně chrgé d’affaires. Na Jacksona však udělal dojem diletanta a „polovzdělance“. U noblesního oběda jacksonovi vyprávěl o svých sympatiích k Hermannu Göringovi, který je podle jeho názoru skutečným aristokratem bez velkého zájmu o nacisty a jejich způsoby. Jackson si o těchto poznámkách pomyslel své a vrátil se do Londýna.[344)]

Jacksonova hlavní starost byla, aby lékaři nesnižovali Göringovi dávky narkotik příliš rychle, aby nepřišli o svou největší kořist kvůli nějakému srdečnímu záchvatu. Když se na pár dní zastavil doma ve Washingtonu, stěžoval si Jackson na tuto záležitost Pentagonu „Měl jsem starost, aby neumřel,ů napsal si do deníku, „nešlo mi o to, aby se zbavil závislosti.“[345)]

Přál si Göringovu smrt, ale ani minutu před konečným vynesením rozsudku.

9. Ti chlapi jdou po krku

JAKMILE ČYŘI MOCNOSTI podepsaly 8. srpna 1945 londýnskou dohodu, která svým statutem zřizovala „Mezinárodní vojenský tribunál“ v Norimberku, začal být vyvíjen diplomatický tlak na ostatní země, a se s jejím závěrem ztotožnily. K londýnské dohodě se připojilo celkem 19 zemí reprezentujících 900 milionů lidí. Nepřipojila se Kanada a Jižní Afrika – tato dvě britská dominia zůstala stranou.

Samotné podepsání dohody bylo dílem diplomacie a vyjednávací taktiky soudce Jacksona. O rok později napsal v soukromém dopise:

> Naše londýnská dohoda z 8. srpna 1945 zašla v historii nejdále v tom, jak explicitně postavila útočnou válku mimo zákon. Podmínky, které to umožnily, však již dnes neexistují. Všechny vlády nedávno přislíbily svým národům potrestání nacistických válečných zločinců. Postup a způsob potrestání však nebyl dohodnut. V této věci měly trumfy v ruce Spojené státy a také těmi trumfy až do samého konce hrály. Amerika má v zajetí nejvýše postavené nepřátelé a má i důležité důkazy. Nikdo jiný nemohl bez nás vést úspěšný soudní proces.
>
> Na druhou stranu jsme však ani my nemohli vyžadovat pomoc někoho jiného. Při jednáních jsem opakovaně zdůrazňoval, že nedojdeme-li k dohodě, budou spojené státy postupovat proti svým zajatcům samy. To byl velmi přesvědčivý argument, takže bylo dohody o principech a metodách potrestání válečných zločinců dosaženo. Ale ani s těmito trumfy v ruce se mi nepodařilo do dohody dostat vymezení „útočné války“, i když jsem jedno navrhl, s nímž Rusko v předchozích dohodách s pobaltskými státy v zásadě souhlasilo.[346)]

Později Jacskon vysvětlil, proč byl soud nazván mezinárodním tribunálem. Hlavním cílem bylo odlišit jej od všech existujících civilních soudů, aby sena něj nemohl vztahovat žádný precedens a aby naopak tento soud nemohl vytvořit žádný precedens pro civilní soudy. Soud se krom toho konal v zemi s vojenskou okupací, bez vlastní civilní vlády.[347)] Sám pokládal za nešťastné, že tribunál byl složen jen ze čtyř vítězných mocností, které samy vynesou ortel nad poraženými. Prohlásil však, že „rozsah útoku nepřítele nenechal jedinou zemi neutrální“ – s čímž mnohé země krom čtyř mocností důrazně nesouhlasily.

KDYŽ BYLY VE DRUHÉM srpnovém týdnu 1945 oznámeny podrobnosti. Londýnského statutu, ve Spojených státech nastaly velké právní debaty.

Jackson začal dostávat dopisy, v nichž jeho kolegové odsuzují jeho postup a v politickém inscenovaném procesu vidí degradaci Nejvyššího soudu. Jackson však byl přesvědčen, že se mu podaří udržet integritu jeho právního statutu a posunou hranice mezinárodního práva.

Nesouhlasil ani předseda soudního senátu a jeho kritika byla nevybíravá. Harlan F. Stone napsal, že ačkoliv by mu osobně nevadilo, kdyby byli poražení předáni katovi jako za starých časů, vadí mu, že se to celé „halí do hávu obecného práva“.

Ani plán obžalovat celé organizace se nesetkal s příznivější odezvou. Americký časopis *Saturday Evening* otiskl varující článek „Soudíme zločince – ne třídy“. V září se k otázce soudu vyjádřil časopis *New Yorker* výzvou k otevřenosti: „Bylo by nesmírně prospěšné, kdyby advokáti a soudci pověření procesy nic nezakrývali a připevnili na dveře soudní síně nápis *ex post facto*. Pomohl by například lidem pochopit, že případ [Vidkun] Quisling nebo Pétain se zásadně liší od případu Göring nebo Keitel. Quisling byl souzen

v Norsku a podle norského práva byl obžalován z vlastizrady. Byla to věc zákona a řádu. Göring bude souzen v zemi nikoho, podle zákona nikoho a bude obžalován z pošpinění země…“[348)]

V listopadu napadl list *New York Times* Jacksona citací jakéhosi významného generála americké armády, který tvrdě zamítal soudní stíhání vojáků za to, že se řídili rozkazy politiků. List narážel na nešťastnou Morgenthauovu direktivu 1067 a uvedl, že v Německu jsou američtí důstojníci nuceni přijmout odpovědnost za politická opatření, která soukromě odsoudili jako neamerická a z kterých jsou nejhorší takzvané „gestapácké metod“ při zacházení s Němci, které používali uprchlíci přeběhlí za války k americké armádě.

Tento vodopád kritiky nebral konce. Časopis *Army and Navy Journal* charakterizoval v prosinci 1945 norimberský proces s představiteli německého nejvyššího velení jako Jacksonův pokus zdiskreditovat vojenskou profesi jako takovou. Jackson doufal, že až novináři uvidí důkazy, změní tón.

Nejenže Spojenci obvinili své nepřátelé z porušení zákonů, které v době údajného zločinu neexistovaly, ale také pomíjeli mnoho argumentů na obranu obžalovaných, které automaticky přicházely v úvahu. Obžalovaní Němci se např. nemohli bránit tím, že jako vojáci Führerova státu se museli řídit rozkazy, které dostali. Nemohli se hájit ani tím, že Spojenci se při nejedné příležitosti dopustili přesně stejných zločinů. Z jakých teď obžalovali je (obhajoba *tu quoque*).

Tribunál byl postavený na tom, že Londýnský statut je výrazem legislativní moci jediné autority nadřízené Německu. Soudce odvolacího soudu Lawrence, britský prezident tribunálu, si vzpomněl , že tuto zásadu vyslovil už dávno lord Mansfeld ve známém případu Campbell vs. Hall, že totiž „bitva“ dává vítězi přednostní právo „vytvořit zákony podle vlastní vůle“. Toho mohl stejně dobře využít Adolf Hitler ve své obhajobě, kdyby se byl chtěl řídit precedenčním právem.

Obhájci marně poukazovali na to, že je to *ex post facto*, čili retrospektivní spravedlnost. „Pokud jde o zločiny proti míru,“ tvrdili, „nemá tento postup podle mezinárodního práva žádné opodstatnění, nýbrž je založen na nových trestních zákonech, vytvořených až po zmíněném činu.“[349)]

Odvolávali se na železné pravidlo *nullum crimen sine lege, nulla poene sine lege* (kde není zákona, není zločinu ani trestu), které za normálních okolností brání potrestání lidí za činy, jež nebyly v době jejich spáchání protiprávní. Norimberk, prohlásil tribunál stroze, je výjimkou. „Pokud je toto odvolání proti jurisdikci tribunálu,“ prohlásil soudce odvolacího soudu Lawrence při zamítnutí odvolání, „je v rozporu s třetím článkem statutu a nelze mu vyhovět.“[350)] Krom toho lze podotknout, že vzhledem k paktu Kellog-Briand z roku 1928 (paktu zakazující válku mezi národy), který podepsalo i Německo, byla útočná válka zločinem už v roce 1939.

Retrospektivní povaha norimberské legislativy však trápila mnohé právníky, dokonce i amerického Nejvyššího soudu Williama O. Douglase. „Z hlediska práva,“ napsal, „nelze nikoho odsoudit proto, že porušil teprve později porušený zákon (*ex post facto*) … Podle mého názoru byly právě proti obžalovaným v norimberském procesu takovéto zákony uplatňovány. Hitler a jemu podobní spáchali podle běžného práva mnoho vražd a zasloužili by trest smrti. Nebyli však souzeni podle platných národních zákonů. V době před norimberským procesem nebyl naším trestním právem zločin, za který byli odsouzení nacisté, pokládán za zločin a ani podle mezinárodního společenství nemohl být potrestán smrtí.“[351)]

JAK JIŽ BYLO ŘEČENO, právníci, kteří navrhovali Londýnský statut, byli velmi obezřetní, aby předem vyloučili obhajobu „plněním rozkazů". Článek 7 statutu stanovil, že skutečnost, že obžalovaný byl hlavou státu nebo odpovědným pracovníkem ministerstva ho nezbavuje viny, ani ji nezmírňuje. V článku 8 se krom toho uvádělo, že pokud obžalovaný dokáže, že jednal na základě rozkazu své vlády nebo nadřízeného pracovníka, není tím zproštěn viny, může mu však za to být zmírněn trest, pokud to tribunál uzná za vhodné.

Toto pravidlo bylo v rozporu s příručkami vojenského práva, které existovaly na začátku druhé světové války na německé i americké straně. Článek 47 německé *Militärstrafgesetzbuch* stanovil: „Je-li vykonáním rozkazu spáchán zločin, je jim vinen pouze ten, kdo rozkaz vydal. Vykonavatel rozkazu však může být potrestán jako spolupachatel, 1) jestliže překročí rozsah rozkazu, který dostal, nebo 2) jestliže mu bylo předem známo, že rozkazem jeho nadřízeného bude spáchán trestný čin nebo přestupek podle vojenského nebo civilního zákona."

Spojenci se však s tímto problémem vyrovnali jakýmsi zvláštním aktem prozíravosti již dříve, v roce 1944. Britským představitelům bylo zdůrazněno, že článek 443 britské Příručky vojenského práva – podle níž musí v Británii všechny soudní procesy s válečnými zajatci probíhat podle ženevské konvence – od roku 1914 stanoví: „je nutno podotknout, že představitelé ozbrojených sil, kteří na základě rozkazu jejich vlády nebo nadřízeného poruší stanovená pravidla vedení války, nejsou válečnými zločinci a nemohou být jako takoví potrestáni."

Podobně zněl i článek 347 amerických Pravidel pozemní války. „Představitelé ozbrojených sil nejsou trestáni za zločiny, které spáchali na rozkaz nebo se svolením své vlády nebo nadřízeného."

Po moskevské schůzce v říjnu 1943 spojenečtí právníci věděli, že má-li být předvedeno před soud co nejvíce nepřátelských válečných zločinců, bude princip „plnění rozkazů" zdrojem komplikací.[352)] V dubnu 1944 byla tedy příslušná klauzule potají opravena v britské a o sedm měsíců později i v americké příručce, aby bylo obhájcům, kteří budou po vítězství Spojenců obhajovat poražené nepřátelé, vyražena z rukou mocná zbraň.

V NORIMBERKU bylo krom toho obhajobě znemožněno, aby se odvolala na trestné činy, kterých se dopustili vítězní Spojenci. Soudce odvolacího soudu Lawrence přerušil advokáta hájícího německé velení slovy: „My tu nesoudíme, zda se porušení mezinárodního práva, zločinů proti lidskosti nebo válečných zločinů dopustily nějaké jiné mocnosti. My tu soudíme, zda se jich dopustili obžalovaní."

Tak nebylo obhájcům dovoleno, aby předložili získanou britskou oficiální válečnou příručku, která vymezovala pravidla zacházení s německými válečnými zajatci: „Můžete použít gangsterských metod." „Pamatujte na to, že nejde o zápas, jehož cílem je položit nepřítele na lopatky, vy musíte zabít." „Zkopejte nepřítele nohama nebo koleny do slabin. Dokud je oslaben bolestí, dostaňte ho n zem a přišlápněte mu hlavu." Podle obrázků v příručce byli po útoku u Dieppe v srpnu 1942 němečtí zajatci spoutáni takovým způsobem, že každý pohyb přispíval k jejich postupnému uškrcení. Byla to tzv. „smyčka smrti".

Pokud jde o sabotéry, německé nejvyšší velení vědělo, že se dostali padáky do okupované Evropy s revolvery pod paží a byli odhodláni střílet, kdyby proti nim byla zvednuta zbraň, třebas jen na znamení kapitulace. V německých záznamech byl minimálně jeden takový důkaz, získaný tehdy, když se sabotérovi neotevřel padák a okolnosti umožnily všechno detailně prozkoumat.

Kterýkoliv solidní britský soud by tyto informace pokládal za cenné pro zjištění pozadí Hitlerových rozkazů, podle nichž byli nemilosrdně likvidováni všichni sabotéři, kteří padli do německých rukou.

Robert Jackson se vrátil do Washingtonu, aby podal prezidentu Trumanovi hlášení o vývoji situace.

Jeho syn zůstal v Norimberku a dále hledal vhodné ubytování. V neděli 9. září 1945 vyrazil ve „věci vdov a sirotků“, jak bezcitně říkával, do Neuhausu poblíž Veldensteinu, ležícího u Norimberka, aby tam „na jednom z jejich devětadevadesáti zámků“ navštívil Göringovu ženu. Tak o tom psal svým rodičům a dále pokračoval: „Byla to zjevně distingovaná žena velkého formátu.“ Bill si přál, aby neměla tušení o zločinech, které reichsmarschall páchal. Malá Edda byla nejroztomilejší dítě, jaké kdy viděl – s vlnitými blond vlásky, modrýma očima a okouzlujícím úsměvem. Po klonila se před ním a podala mu ruku a on byl zaskočen tragičnosti této situace.[353)] „Připadal jsem si jako kruťas,“ psal Bill, „když jsem si uvědomil, že mám jako válečného zločince soudit a pověsit otce malé Eddy, on ale také nikdy neváhal, když měl zabít tisíce malých dcerušek jiných lidí jen proto, že to byli Židé.“ Jackson a jeho kolegové prohledali Göringovu nyní skromnou domácnost. Dokumenty, které by stály za „záchranu“, než odjedou, nenašli, našli však několik kufrů plných různých věcí včetně pyžam s monogramem a „jeden kufr drog“.[354)]

O dva týdny později přijela z Mnichova do Norimberku Annelise von Ribbentropová s dcerou a žádala o povolení návštěvy manžela, bývalého ministra zahraničí, protože chtěla, aby změnil poslední vůli. Uvažovaly reálně a uvědomovaly si, že bude popraven. Sudce Jackson se s nimi odmítl setkat. Jeho syn oběma ženám vysvětlil, že tento „morbidní prozíravý skutek“ nelze realizovat, protože vězni mají návštěvy zakázané. Opět se nemohl ubránit pocitu lítosti nad paní Ribbentropovou, protože i ona „dělala dojem dobré ženy“. V dceři však viděl hřmotnou arogantní blondýnku s jízlivým úšklebkem typickým pro Hitlerovu mládež – „pro roli prosebníka to nebyl zrovna vhodný typ“.[355)]

Němci, kteří obývali věznici, tvořili různorodou společnost. Generálporučík Walter Warlimont, zástupce šéfa operačního štábu OKW, ztělesňoval se svými neustálými návrhy americké straně německou schopnost pracovat pro nepřítele. Vlastní rukou dokonce napsal Jacksonovi tajný seznam asi dvaceti bývalých kolegů a ministrů, o nichž byl přesvědčen, že by měli být stíháni jako váleční zločinci – seznam zahrnoval i dva jeho přímé nadřízené v OKW, polního maršála Keitela a generalobersta Jodla. „Warlimont,“ napsal Keitelův obhájce, „byl velmi slizký člověk a nikdy nešel daleko pro podvod. Chtěl se za všech okolností dostat ze smyčky a udělal by pro to cokoliv. Všechny pozitivní věci udělal on a všechny negativní – jeho šéf.“[356)]

Za svého advokáta si Keitel vybral staršího, velmi vzdělaného profesora Otto Nelteho. Nelte se zajímal jen o skutečnou historickou pravdu. Keitleův syn ho považoval za kultivovaného, chytře vypadajícího muže s čistýma rukama. Keitelova manželka Lisa Keitelova jej však pokládala za příliš jemného i intelektuálního člověka, kterému chybí dostatek bojovnosti. Když už bylo pozdě, vyjádřil sám polní maršál pochybnosti, zda soud dostatečně ocenil úsilí tohoto právníka dobrat se skutečné objektivity a pravdy. Nelte, který měl dobré informace o tom, co se děje za vězeňskými zdmi, líčil Keitelovu synovi, nyní rovněž uvězněnému, situaci v okupovaném Německu jako katastrofu hrozící revoltou, kterou se ale zatím daří držet pod kontrolou. Zkušenosti ukazují, komentoval právník, že lidé s tou nejhorší minulostí křičí nejhlasitěji.[357)]

Před vznesením žaloby žili vězni v prostředí paralyzujícího psychického teroru. Ubytovaní byli v oddělených celách norimberské věznice. Stejně jako miliony obyčejných německých vězňů v rukou Američanů hladověli. Třiašedesátiletý polní maršál Keitel zhubl od května do října o 15 kilogramů, z toho osm během prvních osmi týdnů po příjezdu do Norimberku. Je zřejmé, že to nemohlo zůstat bez následků na zdravotním stavu vězňů, na

jejich morálce, psychickém stavu a schopnosti klást odpor. „Podmínky, v kterých tu žijeme," psal Keitel v soukromé poznámce, „nejsou vůbec záviděníhodné, když uvážíme, že těch pět měsíců jsou v nejistotě a osudy svých lidí, našich rodin i nás samotných. Krom výslechů neslyšíme jediné slovo o tom, co se děje venku, ani náhodou. Dva měsíce máme dovoleno psát dopisy a pohledy, ale zatím nepřišla jediná odpověď."

Od půl šesté večer mohli starší vězni jen sedět a přemýšlet v přítmí cely, protože jim byly odebrány brýle. V slabém paprsku světla, který sem dopadal zvenčí, nebylo možné číst. Každý večer byly z cel na Andrusův příkaz odebrány stoly a židle. Nebylo kam odložit oblečení a prádlo, takže je vězni museli odkládat na špinavou podlahu. „K osobní hygieně nemohlo v nehygienických podmínkách špinavých cel (matrací, přikrývek, ručníků, atd.) stačit pouze mýdlo, zubní pasta a jednou týdně sprcha." Pohyb na vzduchu nebo v uličce byl omezen na 10 minut denně.[358)]

PREZIDENT TRUMAN jmenoval soudcem za USA u tribunálu bývalého generálního prokurátora Francise Biddlea. Biddle nebyl zrovna Jacksonův příznivec. Když o této funkci hovořil 5. září ve Washingtonu s prezidentem, souhlasil Jackson, i když ne příliš nadšeně, s jeho jmenováním. On sám navrhl jako druhého soudce Johna J. Parkera a tento návrh byl přijat. „Diskutoval jsem s ním o otázce, jestli mají mít jmenování nějakou vojenskou hodnost,ů napsal Jackson, „a on se domníval, že by to zastíralo celou věc a že vojenská hodnost není nutná. Nechal by je tam vystupovat jako civilisty."[359)] A tak tribunál, který nikdy nebyl mezinárodním, ale spojeneckým tribunálem, respektive tribunálem vítězných mocností, přestal být tribunálem vojenským.

Jmenování Francise Biddlea nebylo všeobecně přijato s nadšením. Nebyl oblíbený na ministerstvu války a Herbert Wechsler, kterého Jackson navrhl do funkce jeho asistenta, soukromně prohlásil, že on ani Biddle by správně neměli funkci v tribunálu přijmout, protože byli oba u toho, když v americké vládě vznikal plán na soudní stíhání válečných zločinců.[360)] U spravedlivého, nestranného soudu by to stačilo, aby byl takový soudce odvolán. Bylo však zřejmé, že Norimberk nebude obyčejný soud, a Biddle se necítil nikterak diskriminován, byť se ho dotklo, že jej Jackson požádal, aby s sebou nebral manželku, protože by to proti němu mohlo popudit jiné soudce, kteří by tuto výsadu neměli.[361)]

Ve Washingtonu také Jackson upozornil zástupce ministra války Johna McCloye, že mu generál Betts ukázal direktivu 1067, podle níž měly být až dva miliony Němců zařazeny mezi válečné zločince. Soudce zdůraznil, že jde spíš o pravomoc než o nařízení. Pentagon potvrdil jeho podezření, že tuto direktivu prosazuje Henry Morgenthau.[362)]

Robert H. Jackson odletěl se svou sekretářkou Elsie Douglasovou do Evropy a přistál ve středu 12. září 1945 v 1.15 hod. na letišti Orlyu Paříže. Měli k dispozici celé transportní letadlo C-54. Let byl stejně zdlouhavý a únavný jako příprava procesu. Po několikahodinovém letu přes Atlantik se pilot pro poruchu na přívodu paliva vracel do Washingtonu, po několika dalších hodinách se však přívod vyčistil a pilot se stočil k východu a natankoval na Bermudách. Jacksonův syn Bill už čekal na letišti. Dopoledne strávil v Paříži a další rušný den v Londýně. Zde jej informoval generální prokurátor, že Poláci trvají na účasti v procesu a chtějí soudit Hanse Franka, což je další komplikace. Potom se Jackson vrátil letadlem do svého působiště – či své Nemesis – Norimberku.[363)]

Bill mu zajistil velký prostorný dům na Linden Strasse 33 na pozemku lemovaném stromy, dokoce s tenisovým kurtem. Soudci připadalo ironické, že tu bude bydlet vlastně jako vězeň. „Náš dům," psal Ireně, „je obehnán vysokou betonovou zdí a plotem z ostnatého drátu. Nepřetržitě je střežen hlídkami. Hlídka stojí i u velkých kovových vrat a nevpustí nikoho

dovnitř, pokud jí telefonicky nedáme pokyn.“[364)] Uvnitř v domě je hudební salónek, vybavený, jak se vyjádřil Bill, „ve stylu unaveného Ludvíka XIV“, objevil v něm však překrásné křídlo Steinway, o které přišla nějaká nešťastná německá domácnost – a v jídelně bylo navíc pianino. Američané do obou nástrojů tloukli večer co večer.

Jídelna byla tak prostorná, že by se v ní mohly hrát kuželky. Jackson spočítal, že tu lze snadno pohosti 25 lidí. Kolem domu bylo několik krytých přístřešků. Vybavení Bill nazval zvláštní kombinací záměrné ošklivosti a praktičnosti, která je typická pro německé domácnosti, včetně „všech těch důmyslností a tretek, které tak potěší německé srdce“.

Jacksonův osobní strážce, majitel firmy Private Moritz Fuchs of Fulton, N. Y., spal po zuby ozbrojen u hlavního vchodu. „Fuchs chodí spát až se mnou… doprovází mě na oběd a jí vedle mě… Nazývají ho mým stínem.“[365)] Bill Jackson napsal matce ironickou poznámku, že tady jsou bezpeční před vším s výjimkou „atomových bomb“.[366)] Z Francie Jacksonovi přivezli Hitlerovo pancéřované auto, on je však patrně nikdy nevyužil, protože dával přednost dýchavičnému mercedesu.[367)] Ten prý patřil Ribbentropovi. Každý nový řidič s ním měl potíže, než zvládl šest rychlostí a různé zlepšováky, které si tu nechal namontovat bývalý ministr zahraničí, jehož má teď Jackson soudit.[368)]

O domácnost se starala německá hospodyně paní Hasselová, která strávila 5 let ve Spojených státech, a služka. Jídlo však připravovali Jacksonovi lidé. Strava byla velmi bohatá. „Nechtěl bych všechnu tu parádu na stole platit,ů napsal Jackson junior mamince.[369)]

První dny byly stejně chaotické jako zařízení domu. Jakási žena jim psala, že se Führer skrývá v jeskyni poblíž farmy Julia Streichera v Pleikershoffu. Bill Jackson se pro něho vypravil a vrátil se, jak hrdě napsal jeho otec, „bez Hitlera, ale s kořistí od Streicherů“ – Herr Streicher seděl za mřížemi s Ribbentropem, takže tomu nemohl zabránit.[370)] Jackson a jeho štáb se definitivně usadili v Norimberku 16. září.[371)] „Když tu sedíme na sluníčku pod překrásným bavorským podzimním nebem,“ nadiktoval druhý den, když čekal, až bude proces odstartován, „válka člověku najednou připadá tak vzdálená a naše poslání takové divné.“[372)]

PODLE ČLÁNKU 2 londýnské dohody byli stanoveni 4 soudci a za každého jeden zástupce bez hlasovacího práva. Stále ještě panoval názor, že by soudci tribunálu měli mít vojenskou hodnost. Ve skutečnosti byli tři z nich civilisté. Pouze sovětský soudce by voják – Rusové se totiž dopustili neuvěřitelného triku tím, že soudcem jmenovali samotného generála I. T. Nikičenka, který byl hlavním žalobcem a v srpnu zmizel z Londýna.

Britský a francouzský tým dorazil do Norimberku 21. září ráno. Jackson pověřil syna, by jim ukázal věznici. „Ti chlapi jdou po krku,“ zapsal si Bill ten den. „Oni dokonce navrhovali, abychom použili gilotinu!!“[373)] {Tento návrh nebyl tak odtažitý, jak by se zdálo. Nacisté gilotinu za Třetí říše používali – byli jí například popraveni žháři Říšského sněmu Marinus Van der Lubbe a rádoby Hitlerův vrah Maurice Bavard, bratranec Hjalmara Schachta. Ještě v prvních poválečných letech popravovali Němci gilotinou odsouzené zločince v britské zóně.}

Britové jmenovali svým soudcem v tribunálu nejvyššího soudce sira Geofreye Lawrence. Byl to starší pán, nositel řádu za vynikající služby, který dostal za hrdinství v první světové válce, a velmi oblíbený člověk. Jeho zástupcem byl sir Norman Birkett, vtipný a oblíbený chlapík který se stal před dvaceti lety justičním radou a vycházel dobře s Rusyi s Američany. Na setkání amerických právníků v Indianopolisu jej kdysi objal jakýsi opilý Američan kolem krku a vykoktal: Na tobě se mi, Birkette, líbí, že nejsi z těch protektorskejch mizerů, co nám sem věčně posílají.“[374)]

Pokud jde o francouzské soudce, profesora Henriho Donnedieua de Vabrese, byla to imponující postava s knírem jako Georges Clemenceau, ovšem v jeho nedávné minulosti

zůstalo stejně jako u řady představitelů francouzské vlády mnoho nejasností. Objevily se náznaky, že prestižní post v Norimberku získal prostřednictvím svého vlivného syna, politického poradce de Gaullea. Levice jej pokládala za reakčního, dokonce proněmeckého teoretika – jakéhosi intelektuálního stoupence nacistů. Dr. Raphael Lemkin, jeden z mnoha židovských expertů spolupracujících s americkým týmem žalobců, Vabrese nazval „omezeným profesorem“ a podotkl, že před válkou navštívil na oficiální pozvání nacistického právníka Hanse Franka – nyní jednoho z obžalovaných – Německou a za německé okupace ve Francii zůstal v Paříži. De Vabresovi se v roce 1943 podařilo publikovat knihu o 700 stránkách, přestože papír byl vzácný a jeho příděly Němci přísně kontrolovali.[375)]

Odborník na mezinárodní právo dr. Alred Zayas podotkl, že ačkoli se tribunál pokládal za mezinárodní soud, ve skutečnosti to byl spojenecký okupační soud, protože Německo nedalo k složení takovéhoto mnohonárodního orgánu souhlas.[376)] Složení tribunálu bylo v přímém rozporu s rozdělením sil, kterému demokracie už od Francouzské revoluce blahořečily jako záštitě jednotlivce proti přesile státu. „Je-li zákonodárce, soudce i žalobce jedná a taž osoba,“ argumentoval Dönitzův obhájce Otto Karanzbühler, „samo o sobě to stačí vyvolat silné pochybnosti o výsledku jejího působení.“[377)]

Jackson, Maxwell Fyfe, Falco a Nikičenko se všichni zúčastnili jednání o Londýnském statutu. Oni společně navrhli postup podle retroaktivních zákonů a dokonce sestavili seznam obžalovaných. Jackson a Fyfe se nyní objevili jako hlavní žalobci, Nikičenko nejdřív jako hlavní žalobce a potom dokonce jako sovětský soudce a Falco jako zástupce francouzského soudce. K tomu všemu ještě Francis Biddle, který zde bude figurovat jako soudce, navrhl v době jaltské konference ze své funkce amerického generálního prokurátora zprávu, která dala základ Londýnskému statutu a navíc prohlásila jisté nacistické organizace za zločinecké. „Bylo by slepým zastíráním kruté skutečnosti,“ řekl Kranzbühler, „kdyby za těchto okolností někdo pokládal soudce za nezávislé a nestranné.“ V každém jiném soudním systému by bylo možné soudce odvolat pro jejich zřejmou zaujatost. V Norimberku to však to však, jak řekl Kranzbühler, obhájcům Londýnský statut nepovoloval.[378)]

Přestože byl Jackson velmi mile překvapen úrovní sovětských právníků, s nimiž se setkal v Norimberku, jako skupina pro něho zůstávali hrozbou – byli z jiného světa. Američané je vybavili stejně jako ostatní žalobce Hitlerovými auty. Se svým komisařem tajné policie Rasunovem však byli světem sami pro sebe. Lidé od kontrašpionáže Jacksonovi ohlásili, že právě mezi členy sovětského týmu žalobců objevili zdroj padělaných německých bankovek. Rusové předstírali naprostou neznalost angličtiny, dokud se nešťastnou náhodou neprozradil skutečný stav věcí – a těchto nešťastných náhod bylo několik.

8. prosince byl v Norimberku v autě před Grand Hotelem zastřelen řidič ruského hlavního žalobce generála Romana Rudenka. Před smrtí řekl, že nějaký americký voják otevřel dveře a střelil na něho. Začaly kolovat fámy, že to byl útok na Rudenkův život, obětí však měl být ve skutečnosti spíše Lichačev, hlavní vyšetřovatel sovětské skupiny. Lichačev, bývalý vyšetřovatel ve známé moskevské věznici Lubjanka, vedl ruské vyšetřování a vyslýchal mezi jinými Hermanna Franka.

Jeho tlumočnice O. G. Svidovskaja si později vzpomněla: „Trávili jsme hodně času v restauraci Grand Hotelu… Část hotelu byla celkem dobře opravena a bohatě osvětlena. Hotel měl otočné dveře a foyer a v restauraci se hladoví Němci ze všech sil snažili bavit Spojence. Jednou jsme si chtěli – tedy Lichačev, Grišajev, Boris Solovov a já – vyjet ven, jako obvykle. Ale mně do toho něco vlezlo a zůstala jsem doma. Lichačevova společnost odjela do města velmi nápadným autem. Byl to černobílý Horch, prý přímo z Hitlerových garáží, uvnitř čalouněný červenou kůži. Lichačev vždycky sedával na místě řidiče. Tentokrát se Grišajev a Solovov zvedli a vešli do hotelu. V tu chvíli někdo otevřel pravé přední dveře a

zblízka vystřelil na řidiče Bubena. Já si osobně myslím, že stříleli na Lichačeva, že si mysleli, že tam sedí on. Buben ještě stačil říct: „Střelil na mě Američan.“[379)]

Sovětský komunistický deník Pravda otiskl rozhořčený článek a Jackson poslal Rudenkovi omluvný dopis s příslibem vyšetřování.[380)] Tím to skončilo. Lichačevova kariéra náhle skončila v roce 1953, když byl spolu s dalšími třemi popraven za falšování důkazů.

NĚKOLIK MĚSÍCŮ po zavraždění svého řidiče žádal Rudenko od Jacksona povolení z americké zóny mrtvé tělo. Jednalo se o pozůstatky jeho asistenta, generálmajora Nikolaje Dimitrijeviče Zorji, jednoho z nejzajímavějších sovětských právníků. Jacksonovi bylo řečeno, že „se zastřelil nešťastnou náhodou při neopatrném zacházení se zbraní“.[381)] Při dalším vyšetřování zjistil, že Zorja čistil zbraň a ta přitom vystřelila. Jackson poznamenal v soukromí, že je nepravděpodobné, že by jako právník vlastnil zbraň nebo že by ji jako generálmajor čistil. „A za třetí,ů dodal Jackson, „je podivné, že by ji čistil hlavní proti sobě“ Jacksonovi experti oznámili, že Zorju zastřelil někdo z úzkého okruhu kolem něho. Jackson si nad tím umyl ruce. Chtějí-li Rusové řešit své neshody touto cestou, prosím. My se však k aféře Zorja ještě později vrátíme. {V kapitole 17.}

Tři týdny nezapsal Jackson do deníku ani čárku, frustrován zpožděním a neustálými odklady zahájení procesu. V Paláci spravedlnosti chybělo občerstvení, nebyl dostatek tlumočníků a žalobci dosud nesestavili své týmy. Sir David Maxwell Fyfe přiletěl na krátkou návštěvu z Londýna, pouze však představil plukovníka Harryho J. Fillmorea, který jej bude v jeho nepřítomnosti zastupovat.

Před svým příjezdem požádal Jacksona, aby jim připravil k nahlédnutí všechny dokumenty. Jackson jim odpověděl, že má plnou místnost dokumentů, asi sedmdesát tisíc. „Je to fascinující práce a asi zůstane největším zážitkem mého života,“ psal své ženě v dopise, v němž omlouval svou protahující se nepřítomnost u rodinného krbu. „[Můj] vstupní projev musí být to nejlepší, o jsem kdy pronesl.“[382)] Britové na Jacksona naléhali, aby s nimi odjel do Londýna pracovat na žalobách, on však chtěl soustředit práci do Norimberku. Britové akceptovali jeho náčrt obžaloby za spiknutí, on akceptoval jejich návrhy na obžalobu z válečných zločinů a trestných činů proti lidskosti.

Neshody se vyskytly ve třech oblastech. Jackson chtěl obžalovat Hitlerův generální štáb jako celek. Britové nesouhlasili, v hlasování byli však poraženi třemi hlasy proti jednomu. Jacksonův návrh obžalovat zástupce každé organizace byl však poražen, opět třemi hlasy proti jednomu. Nakonec Rusové sáhli do vosího hnízda návrhem, který řadil Litvu, Estonsko a Lotyšsko mezi sovětská území, a když americká strana vznesla námitky, oznámil nový sovětský žalobce generál Rudenko, že se bude muset na pár dnů vrátit do Moskvy pro pokyny. Ministerstvo zahraničí doporučilo Jacksonovi ruský návrh akceptovat, avšak vydat prohlášení, že to neznamená formální uznání sovětské suverenity. Za tohoto stavu věcí Jackson odletěl 6. října do Berlína na první schůzku s hlavními žalobci.[383)]

Schůzka již byla v plném proudu, jen Francouzi museli předčasně odejít. Žalobci se mezi sebou dohodli na sledu událostí – kdo bude mluvit první a kdo poslední a v jakém pořadí budou prezentovány důkazy. Britové chtěli, aby každý obžalovaný předložil seznam dokumentů, Američané to však zamítli.[384)]

Jackson pro sebe vydobyl právo na vstupní projev, který bude v celém procesu klíčový, a vyzval britského lorda kancléře Jowitta, aby přišel v plné parádě a dodal události slavnostní ráz.[385)]

10. Tady to režíruju já

OBA AMERIČTÍ SOUDCI vybraní do norimberského tribunálu, Francis Biddle a John J. Parker, složili přísahu 30. září 1945 ve Washingtonu.[386)] Biddle byl demokrat, Parker republikán. Složili slib, který je mimo jiné zavazoval jednat podle Londýnského statutu. Lodí Queen Mary odpluli do Southhamptonu, aby měli dost času prodiskutovat celkový postoj k procesu.

Francis Biddle se narodil v Paříži a do Spojených států se dostal jako dítě. Vystudoval práva na Harvardu a pracoval jako osobní tajemník legendárního soudce Nejvyššího soudu Olivera Wendella Holmese. V září 1941 se stal Rooseveltovým generálním prokurátorem a vyhrál vládě u Nejvyššího soudu 19 ze 20 případů.[387)] Zabýval se lidskými právy, na rozdíl od Britů odmítl předat ruské vězně Sovětům.[388)] Jako jeden z vykonavatelů Rooseveltovy politiky „New Deal" byl v lednu 1945 presidentem Trumanem uvolněn z funkce generálního prokurátora. Truman mu to nemohl říct do očí, a tak pověřil svého pobočníka Stevea Earleye, aby Biddleovi zatelefonoval a sdělil mu, že má druhý den podat rezignaci. Truman Biddleovi nabídl jakékoliv místo ve vládě s výjimkou místa u Nejvyššího soudu, které rezervoval komusi jinému. Až do svého jmenování do norimberského tribunálu se Biddle zabýval soukromou právní praxí.[389)]

Queen Mary byla v roce 1945 špinavá, avšak hrdá loď s plachtami popsanými iniciálami vojenských jednotek, které přepravovala přes Atlantik na evropská bojiště. Společně s Biddlem a Parkerem se plavili i kanadský ministerský předseda William Mackenzie King a novináři Ed Murrow a William Shirer, kteří měli o soudu referovat v rozhlase a v listu *Herald Tribune*, a s nimi – což je jedna z ironií, kterých si historie nevšimla – bývalý britský velitel leteckého štábu Charles Portal, jehož bombardéry za války usmrtily přes milion německých civilistů.[390)] „Parker," řekl dominantní Biddle 3. října po dvou dnech únavné plavby přes teplý a nekonečný oceán, „udělá všechno, co řeknu." O několik dní později přesvědčil samotářského Parkera, který mu připomínal plachého školáka toužícího pomazlit se s maminkou, aby si tykali.[391)] Přesto však Parker při procesu mnohdy nalezl odvahu postavit se na jinou stranu než Biddle.

Jejich spolucestujícími byli Quinci Wright a Herbert Wechsler, asistent generálního prokurátora. Oba předvídali problémy, které z hlediska mezinárodního práva v procesu vyvstanou, především ze skutečnosti, že soud i rozsudek jsou *ex post facto*, souhlasili však s pojetím, že protokol podepsaný přede dvěma měsíci v Londýně je pouhým vyjádřením již existujícího zákona, nikoli vytvořením zákona nového.[392)] Byli však rozpačití nad Jacksonovou snahou usvědčit gestapo a SS z toho, že to byly zločinecké organizace. „Označíme-li tyto organizace za zločinecké,ů podotkl Biddle, „otevírá to Rusům - tedy vlastně komukoliv – možnost zastřelit jejich členy jen na základě prokázání členství s odkazem na náš rozsudek. To není zrovna žádoucí výsledek."[393)]

Ještě cestou přes oceán měl Biddle zneklidňující rozhovor s Mackenzie Kingem, prostým, ale velmi uznávaným státníkem, z něhož vyplynulo, že v roce 1937 ho Hitler osobně ujistil, že nemá s Británii žádné spory. Britové, řekl Hitler, musí mít možnost svobodně vládnout impériu. Führer vyjádřil zájem o další rozhovor a v létě 1939 poslal Mackenziemu Kingovi do Ottawy vzkaz, že by rád pozval do Německa větší delegaci, až dvacet lidí, budou-li si to Kanaďané přát a budou-li nestranní. Ministerský předseda nabyl dojmu, že Hitlerovi jde jen o mír s Británií.[394)] Tato možnost ztraceného spojenectví Kanadě dodnes, po šesti letech holocaustu a devastace, dělala starosti.

BRITOVÉ, FRANCOUZI A RUSOVÉ si na 8. října naplánovali schůzku do Berlína a pozvali Biddlea a Parkera, aby sem přijeli rovnou ze Southamptonu. Jackson pro ně zajistil zvláštní letadlo a po mezipřistání v Paříži dorazili 8. října v 16 hodin odpoledne do zničeného německého hlavního města. Tam se ubytovali v luxusním domě bývalého říšského ministra Rusta. Posvačili se soudcem nejvyššího soudu sirem Geoffreyem Lawrencem a se sirem Normanem Birkettem. Zároveň dorazili Francouzi – „malý legrační" Donnedieu de Vabres a jeho zástupce Robert Falco. Ruští soudci měli jako obvykle zpoždění, takže přijeli kvůli nepříznivým povětrnostním podmínkám až 9. října v 15 hodin odpoledne.[395)]

Od samého začátku se schůzek soudců ujal sir Geoffrey Lawrence a hned při příjezdu jim „podstrčil" stručný program, v němž ani nebylo jmenování předsedy, který bude schůzku řídit. Rusů se to dotklo a Lawrence se potom omluvil Biddleovi, že je „jen obyčejný soudce".[396)]

Charta zaručovala střídání předsedů tribunálu, Američané však požadovali jedno stálé předsednictví. Získali pro to i Francouze, kteří byli dosud na vahách.[397)] Jackson nabyl při jednáních hlavních žalobců neblahého dojmu, že Britové chtějí předsednictví nabídnout americkému soudci Biddleovi a ten že ochotně příjme. To posune odpovědnost za celý proces až příliš na americkou stranu, která už teď má takový podíl na jeho organizaci, že to Jacksona znepokojovalo. Když se 8. října vrátil z USA generál Donovan, slíbil, že s Biddlem osobně promluví.[398)] Neměl ho nikdy příliš v oblibě, ale tuhle smetanu už mu slíznout nedá. Biddle však dobrovolně souhlasil, že předsednictví nepřijme.[399)] Podle jeho slov totiž všechno rozhodl on sám. Na základě jeho návrhu byl předsedou schůzek zde v Berlíně jmenován Rus, generál Nikičenko. V Norimberku bude mít tribunál jiného předsedu – Rusové navrhli Američana, Biddle však odmítl, jak bylo dohodnuto, a post předsedy získal britský soudce Lawrance. Francouzi jako nejmladší partneři nepřicházeli v úvahu a o Rusech nemohlo být řeči.[400)]

Angličan Lawrence tedy po přidělení funkce předsedy historického tribunálu přednesl krátkou a skromnou řeč. „Byla by jistě zábava předsedat tady tomu," řekl soukromně Biddle ten den, „ale nelituju toho, tohle je rozumnější. Lawrence na mě tak jako tak visí, takže to tady stejně režíruju já."

Soudní proces měl začít asi o měsíce. Zahájení mělo být velmi slavnostní, závěr a poslední rozsudek už méně.[401)]

DISKUSE O FORMULACI obžaloby se táhly celé léto.V konečném znění měla obžaloba 25 000 slov a formulace byly často emociální a zaujaté. Obsahovala obvinění, která by dnes žádný historik nemohl bez uzardění obhajovat, která však měla namlsat média. Některé hlavní body shrnul časopis *Life*, například: Hitler zfalšoval Hindenburgovu závěť ve svůj prospěch. Schacht byl v roce 1935 jmenován „všemocným generálem pro válečnou ekonomiku". Keitel se zúčastnil spiknutí s cílem zavraždit německého zplnomocněnce v Československu, aby tak vyvolal incident.[402)] Göring, pokračoval článek, navrhoval nacistickým chuligánům, aby místo ničení majetku zabíjely Židy.[403)] Telefonicky nadiktoval zfalšovaný telegram o rakouské kapitulaci.[404)] Hitler vyhrožoval před fotografy, že kopne Chamberlaina do břicha. Keitel vydal v roce 1941 rozkaz k zatažení Japonska do války.

Korunu všemu nasadil generál Rudenko, když na poslední schůzce žalobců zařadil do žaloby masakr v Katyni a obvinil německou stranu ze zavraždění 11 000 polských důstojníků v Katyňském lese. V bodě 3 paragrafu C obžaloby stálo: „V září 1941 bylo zabito jedenáct tisíc polských válečných zajatců poblíž Katyně u Smolenska."[405)] Rusové si byli v té době plně vědomi toho, co oficiálně potvrdil 12. dubna 1990 Michail Gorbačev – že totiž Stalin osobně nařídil tajné službě NKVD, aby v dubnu 1940 zmasakrovala všech 15 tisíc polských

důstojníků a intelektuálů.[406] Bývalý důstojník NKVD Pjotr Soprunenko, který tento příkaz podepsal, dosud (1996) žije v Moskvě.

Jackson se této ruské nestoudnosti děsil. Polští představitelé v exilu důrazně nabádali, že není „vhodné“ zmiňovat se o Katyni. Jackson se dohadoval s ruskými žalobci několik dní. Vynechat Katyň by však znamenalo ukázat prstem na Stalina a Rudenko důrazně žádal, aby se Britové nikde nezmiňovali o paktu Stalin-Hitler, a stejně důrazně trval i na tom, aby přičetli Katyň na vrub nacistům. Ostatní tři žalobci k tomu mlčeli a v rozsudku se o vraždách nemluvilo.

Další nešťastně dvojsečnou záležitostí byly německé deportace obyvatelstva. Tribunál je bez váhání označil za zločin „proti lidskosti“ – v případě, že se jich dopustili Němci. Když proces začal, Francouzi a Rusové hovořili dosti nevybíravě o deportacích sta tisíc obyvatel francouzského Alsaska do Vichy a milion Poláků z Hitlerova „Warthegau“ do polské Generalgouvernment. Tak v lednu 1946 pronesl francouzský hlavní žalobce Francois de Menthon: „během několika hodin byli Alsasové vyštváni z domovů takřka bez jediného zavazadla a okradeni o majetek. Tyto nelidské deportace celých národů,“ pokračoval, „zůstanou stinnou stránkou našeho století.“[407] O několik týdnů později řekl sovětský žalobce L. N. Smirnov o deportacích Poláků: „V okupovaných polských územích byli Poláci odváženi z jedné vesnice za druhou, z jednoho města za druhým. Začalo to v říjnu 1939 vyklizením všech Poláků z vesnice Orlowo. Potom přišel na řadu přístav Gdyňe, v únoru 1940 Poznaň. Místo Poláků se tam nastěhovali pobaltští Němci.“[408]

V době, kdy tato slova zněla norimberskou soudní síni, dělali Poláci přesně totéž na svých nově získaných územích a odváželi obyvatele východního Pruska, Pomořanska a Slezska s odvoláním na rozhodnutí Spojenců podle článku XII Postupimské dohody z 2. srpna 1945. V tomto chaotickém, brutálním a nesmyslném stěhování čtrnácti miliónů Němců přišly dva miliony civilistů o život.

OBŽALOVAT NACISTY z využíváni nucené práce bylo ještě cyničtější. Sám Roosevelt na jaltské konferenci souhlasil s přesunem statisíců Němců na nucené práce do Sovětského svazu. Vzhledem j nadcházejícímu soudnímu procesu se Jacksonovi podařilo zabránit nejhoršímu, avšak se odkazem na Prohlášení kontrolní rady Spojenců č. 2 ze září 1945 bylo dvě stě tisíc německých zajatců odvezeno do Sovětského svazu. V dubnu 1947se odhadovalo, že Rusové mají ještě dva a půl milionu válečných zajatců, a počet civilistů, kteří sem byli na nucené práce deportováni z ruské okupační zóny v Německu, nebylo vůbec možné odhadnout. Ani Američané nebyli tak úplně nevinní. Nejen že dodávali do belgických uhelných dolů italské vězně, ale požadovali za ně tři marky za řadového vojáka, pět marek za nižší šarže a devět marek za důstojníka. O několik týdnů později museli Američané přerušit podobný „obchod s otroky“ z řad německých válečných zajatců, protože zajatci poslaní do Francie, byli podvyživeni.[409]

To bylo zjevné nedodržení mezinárodních dohod, které tyto národy dobrovolně a slavnostně podepsaly a ratifikovaly. Ženevská konvence o podmínkách pro válečné zajatce zakazovala kterékoliv zemi převážet zajatce do jiné země. Přesto, když britský ministr války varoval Kabinet, že Británie nemůže z „jasných politických důvodů“ vydat žádného ze svých 160 000 německých zajatců Sovětskému svazu, lord Cherwell – nechvalně známý svým podílem na propagaci neomezeného bombardování civilních cílů v roce 1942 – to popřel a týden po válce napsal Churchillovi, že „Němce bude možné využít po skupinách a skalní nacisty odvést Rusům, kteří, věřím, budou umět změnit jejich názory“.[410]

Za tímto návrhem však stály i finanční úvahy – reparace Británii. V oficiálních britských dokumentech je zařazena i zpráva Kabinetu o reparacích, v niž je zmíněno finanční vyrovnání za odeslání dvou milionů německých vězňů „jako otroků“ do Ruska ve výši 220

liber na hlavu.[411)] O týden později, 27. května 1945, byl Washingtonu oznámen souhlas Kabinetu s deportací. Kopie tohoto přísně tajného hlášení je i v Jacksonových soukromých materiálech. Britský Kabinet nemá námitek proti „využití německé pracovní síly jako formě reparací“ a doporučil střídání pracovních sil po šesti měsících. Aby bylo morálce učiněno zadost, vyjádřil Kabinet poněkud farizejskou naději, že země využívající tuto pracovní sílu podepíši deklaraci, v níž bude stanoveno „určité minimum, pokud jde o stravu, ubytování, zdravotní péči, pracovní podmínky a plat po dobu služby“. Pod záštitou této dohody vyvezly Británie i Spojené státy statisíce německých vězňů. Jak už bylo řečeno, Francie s nimi jednala tak povážlivě, že ostatní Spojenci museli nakonec podat protest. {Viz kapitola 12}

Norimberský proces ještě nebyl u konce, když v únoru 1946 vyhlásila Spojenecká kontrolní rada v západní zóně nový zákon, podle něhož měli všichni němečtí muži ve věku od 14 do 65 let a ženy ve věku od 15 do 50 let povinnost nucené práce. Odmítnutí této povinnosti bude mít za následek konfiskaci přídělových lístků. Tribunál tento trest, když jej praktikovali Němci, označil za „nelidský“.

Američtí, britští a francouzští žalobci byli k 10. říjnu připraveni podat žalobu u tribunálu. Rusové však opět protestovali, že jejich žalobce generál Rudenko není přítomen. Jackson poslal svého syna do Washingtonu, aby tam podal zprávu o stavu věci. „Bill ti řekne o těch schůzkách,“ napsal ten den ženě. „Je to fraška. Ale to je smutné – ne proto, že je to osudová záležitost, ale proto, že by to mohlo vypadat mnohem lépe.“[412)]

Rudenko dorazil až v pátek 12. října. Bylo dohodnuto, že vznesou žalobu na veřejném zasedání v pondělí a současně ji ten den ve 20 hodin předají tisku. V sobotu však Rudenko našel chybu ve formulaci a trval na puntičkářských změnách, které oddálí vznesení obžaloby až na čtvrtek 18. října. Jackson zuřil a v neděli večer napsal: „Rudenko vznesl námitky k žalobě. Za prvé, že je nepřesná – nepřesnosti jsou však triviální a týkají se pouze údajů, které dodal on, a za druhé, že jeho ruský překlad je nepřesný a musí se přepracovat. Co je skutečným důvodem,“ napsal Jackson manželce, „to nikdo neví.“[413)]

VE SKUTEČNOSTI VÍME, že Rusy začal proces znepokojovat. Hrozilo jim, že – jak se říká – píchnou do vosího hnízda. 20. září poslal Stalin hlavní žalobce Andrej Vyšinskij sovětského vojenského právníka N. D. Zorju letecky z Moskvy přes Berlín do Londýna, aby projednal s ministem zahraničí Molotovem, který tu byl na konferenci, háklivý problém „nežádoucích otázek“, které by mohla vznést obhajoba v Norimberku. A byla jich celá řada.[414)]

Tribunál se o tomto zpoždění dověděl a k Jacksonovu neskrývanému potěšení z něho veřejně obvinil ruskou stranu.[415)] Jacksonovi se soukromě zpoždění hodilo. „Dostaneme pár dní navíc na celý případ,“ napsal. „využiji je na přepracování úvodní řeči. Taková příležitost, aby člověk řekl něco podstatného k mezinárodnímu právu, se vyskytne jednou za život.“[416)] Soudce Biddle pochopil, že Rudenko požádal o zdržení proto, že obžaloba obsahuje nepřesnosti v údajích o nacistických obětích v Rusku a Polsku. Z jeho nepružnosti bylo na první pohled patrné, že dostává instrukce z Moskvy.[417)]

Tak se tedy 18. října v 10.30 hod. konalo první – a poslední – veřejné zasedání Mezinárodního vojenského tribunálu ve velké zasedací místnosti budovy Spojenecké kontrolní rady v Berlíně na Postdamer Strasse. Odtud se tribunál přestěhoval do Norimberku, kde byla o měsíc později zahájena soudní stání..

ZATÍMCO SE PRÁVNÍCI takto handrkovali a smlouvali, v norimberské věznici strádaly stovky vězňů v nevyhovujících podmínkách. Ani věk, ani hodnost je neuchránily před

neustálým napadáním ze strany Andrusových znuděných dozorců, z nichž většina cítila křivdu, že kvůli těmto mužům ve věznici trčí v Evropě, když se jejich kamarádi po demobilizaci vrátili domů.

Vězni se zprvu k sobě nesměli přiblížit víc než na vzdálenost deset metrů. Dokonce se diskutovalo o tom, že by měli být přivázaní. Andrus k nim odmítl pustit lidi z Mezinárodního červeného kříže a vánoční balíčky od Červeného kříže byly ihned zkonfiskovány.

Starému Hjalmaru Schachtovi zakázali spát na boku. Třiašedesátiletý maršál Keitel, který sloužil 43 let v armádě, trpěl nežity, které mu z nedostatku lékařského vybavení nikdo neléčil. „Není tu židle s opěradlem," psal Keitel, „takže člověk po šedesátce trpí krutými bolestmi zad."[418)] Většina vězňů trpěla hladem a zimou, protože okna v celách byla rozbitá a náhradní perspexové tabule nedržely, takže do cel táhlo.

Polní maršál Werner von Blomberg umíral na neléčenou rakovinu. 13. února, v den výročí spojeneckých náletů na Drážďany, se Milch dověděl, že Blomberg několik dní nejedl a že začíná být slabý a apatický. Milch upozornil německého lékaře, že je nutné polního maršála převézt do nemocnice. „Americký doktor to také navrhuje," napsal Milch ten večer do deníku, „ale má strach, že to Andrus ‚z důvodu všeobecné nenávisti' nepovolí. Je to kruté," pokračoval Milch, „když člověk vidí takhle trpět a nemůže jim pomoci!" Ten večer byl Blomberg odvezen z věznice. 13. března – na březnové idy, v den, kdy reichsmarschall Göring zahájil svou poslední velkou protiofenzívu na obhajobu Německa v soudním procesu, zemřel na rakovinu.

Jen Speer si najednou polepšil. Po několika týdnech samotky ve špinavé cele se slamníkem a roztrhanou přikrývkou, přímo přes uličku proti Göringovi., byl přemístěn na slunnou stranu věznice do místnosti s postelí. Zde jej poprvé navštívil plukovník Andrus. Oba si mysleli, že se navždy rozloučili v Mondorfu. Vězeňský velitel pozdravil muže, který se málem dostal ven, s neskrývanou ironií: „Rád vás vidím!"[419)]

Nepohodlí vězňů bylo zčásti zaviněno přísnými opatřeními proti pokusům o sebevraždu, která nařídil plukovník Andrus. Židle směly zůstávat v celách pouze přes den a stůl byl jen za kartonu. K oknu se smělo jen na půl druhého metru a před setměním byly vězňům odebrány brýle.[420)] Když později tribunál povolil vězňům v celách brýle, pera a tužky, aby mohli pracovat na svých případech, po celou dobu, kdy měl vězeň tyto pomůcky, stál vedle něho dozorce.[421)] Brýle mohli vězni používat i u soudu, aby mohli číst případné dokumenty. Nože byly zakázané. Jídlo dostávali vězni natolik rozmělněné, aby jej mohli jíst lžíci. Holil je vězeňský holič za přítomnosti dozorce, nesměl však s nimi hovořit.[422)]

Přes všechna tato opatření však docházelo k věcem, které Andrusovi nedaly spát. Ve víku kufru svědka Waltera Bucha byl nalezen řeznický nůž s deseticentimetrovým ostřím. Z Göringových naslouchadel, která používal v soudní síni, byla odstraněna tenká kovová membrána. Každá taková epizoda vyústila v další otřes u dozorců, kteří si potom vybíjeli napětí na vězních. Andrus později zaznamenal, že po každém pokusu o sebevraždu cítil mezi dozorci stres. Dva z hlavních dozorců dostali srdeční záchvat a museli být převezení do nemocnice.[423)]

Vězni proti těmto opatřením samozřejmě protestovali a odvolávali se na dopisy i na ochranný orgán (jejich dopisy však nebyly odeslány). Andrus znemožnil další protesty tím, že nekompromisně a jednostranně prohlásil ženevskou konvenci za dočasně neplatnou. Tento krok lze vysvětlit skutečně jen danými podmínkami a atmosférou vzájemné nenávisti.

1. Dáváme vám tímto na vědomí, [tímto způsobem Andrus informoval „všechny zúčastněné"], že váš protest proti způsobu, jakým, se s vámi jedná, je nejen zcela nepodložený, ale i neplatný, protože se zakládá na mylných předpokladech. Nejste ani ZATČENÝ DŮSTOJNÍK, ani VÁLEČNÝ ZAJATEC. Německá ARMÁDA,

NÁMOŘNICTVO a německý STÁT již neexistují. Nemáte žádné nároky podle Ženevské konvence, kterou váš stát zavrhl a opakovaně porušoval.
2. Patříte mezi představitele skupiny lidí, která přes třicet (30) let považovala dohody za bezcenné „cáry papíru“, které se použijí jen ve vlastní prospěch a poruší se kdykoli, když jde o někoho jiného než o Němce…

Jeho prohlášení pokračovalo zčásti podloženými odkazy na zacházení s vězni v německém zajetí, zvláště v koncentračních táborech. [424)]

Vyšší orgány patrně změnily pravidla v prvních týdnech po jejich příjezdu z tábora v Monfordu. Tam byla v květnu 1945 vydána nařízení, v níž Andrus stanovil, že „Všechny osoby uvězněné v táboře CCPWE’32 mají status válečných zajatců“. Po upozornění, že každý, kdo se pokusí o útěk, bude zastřelen, Andrus pokračoval: „Přestupky budou trestány podle Ženevské konvence, jejich regulí a válečných ustanovení.“[425)] V Norimberku se však o Ženevské konvenci ani o válečných zajatcích nemluvilo.[426)] Počet návštěv sprchy byl však zvýšen z jedné na dvě týdně. Andrus dále vyhlásil, že ačkoliv je salutování mezi vězni a personálem zakázano, zdravit úklonou je možné.[427)]

PROTOŽE BYL TRIBUNÁL zřízen za účelem dodržování a šíření mezinárodního práva, zasluhuje si pozornost, že Ženevská konvence, kterou podepsali Spojenci i nacistické Německo, výslovně stanovila, aby se předešlo takovým excesům, že po dobu celého jednoho roku po zastavení nepřátelské činnosti nelze pozastavit její platnost. Krom toho Hitler Ženevskou konvenci nezavrhl, jak mu radil jeho ministr Goebbels po bombardování Drážďan, ale naopak to odmítl (jak uvedli mimo jiné dva obžalovaní v Norimberku, Dönitz a Ribbentrop). Také odvrátili využití svých obrovských zásob nervově paralytických plynů, protože konvence jejich použití zakazovala.

Krátce řečeno, status válečného zajatce znamenal ochranu na základě Ženevské konvence, kterou neměl právo ani Eisenhower, ani jeho podřízení jako plukovník Andrus, porušit.

Přestože celkově byly podmínky ve vězení nepříjemné, měly i kladné stránky. Andrus nesměl přijít o jediného vězně, a proto měli vězni lepší lékařskou péči než německé civilní obyvatelstvo. Albert Göring, bratr Hermanna Göringa, z tohoto důvodu v prosinci oficiálně požádal o návrat do norimberské věznice (Andrus doporučil, aby žádost byla zamítnuta).[428)]

Kromě osmi amerických vojenských lékařů, zdravotních sester a dentistů tu byl ještě čtyřčlenný německý lékařský tým. Vězeňským lékařem byl major Ludwig Pflücker z Bad Wildungenu (Waldecku), profesí urolog. Jeho asistenty byli dentista Heinz Hoch, terapeut desátník Phillip Hambach a soukromý psychoterapeut Walter Harr, který konal vizity s Pflückerem.[429)]

Američané Pflückera zatkli, zabavili mu majetek a poslali jej do vězení, aby se staral o vězně – obžalované i svědky. Z mnoha důvodů je Pflücker zajímavá osoba. Mezi vězni byl velmi oblíbený. „Je to doktor každým coulem,“ říkal Streicher. „Se svou severskou postavou i vizáží s blond vlasy a modrýma očima, vždycky samý vtip. Bez něho by nebylo možné si to tu představit. Když ráno svítá a přes malé zamřížované okénko vypadá všechno tak ponuře, jeho ‚dobré jitro, jak se máte‘ vytrhne každého i z té nejhorší nálady a vykouzlí úsměv na rtech. Američané mu důvěřují a díky tomu může pro vězně občas udělat nějakou maličkost – přinést jim cigaretu, kousek čokolády nebo pár rozlámaných sušenek.“[430)]

Američané podcenili německou mentalitu. Polní maršál Milch, který sem přijel 12. října z Anglie jako svědek žalující strany, se cítil ve vězení natolik ponižován, že se rozhodl pracovat ze všech sil pouze pro obhajobu, ať to stojí, co to stojí.

Vězeňskou tichou poštou se dověděl o obrovské fyzické proměně, kterou prodělal Göring. Milch, slábnoucí von Blomberg – dokud byl naživu – a generaloberst Heinz Guderian vytvořili ve věznici určitou frakci. Jinou, daleko nepříjemnější frakci, vytvořili kolem generála důstojníci Franz Halder, Nikolas von Falkenhorst a Walter Warlimont. Ti si přisvojili cestičku v oplocené části vězeňské zahrady a dávali ostatním najevo, že po nikom netouží – na což zřízenci a gauleiteři ochotně přistoupili.

V říjnu a listopadu 1945 pracovala OSS společně s vojenskými právníky na případech obžalovaných. Jejich metody byly však často poněkud nečestné.

Soukromé svazky soudce Jacksona obsahují důkazy toho, jak se laškovalo s falšováním materiálů. Když Jacksonův štáb 14. listopadu poprvé viděl film k ilustraci obžaloby ze spiknutí, vyjádřil názor, že je v něm ještě příliš mnoho věcí, které by mohli obžalovaní využít ke své obhajobě a které tedy měly být vystřiženy. „Já," napsal jeden z expertů Jacksonovi, „bych vynechal scény, které následují po překročení hranice Rakouska a Sudet a překročení Rýna a ve kterých je lidé vítají – to popírá naše tvrzení, že naplánovali a rozpoutali válku proti sousedům."[431)]

Promítat se měl i německý film o varšavském ghetu. Když jej viděl major z Jacksonova štábu, byl ohromen záběry, na nichž židovská policie v ghetu kolaboruje s nacisty. Doporučil, aby z tohoto důvodu nebyl film vůbec promítán stejně jako další, který měl ilustrovat přepadení Říšské banky ve Frankfurtu, protože se na poslední chvíli zjistilo, že to nijak nedokazuje, že přepadení vzešlo z koncentračního tábora, jak se do té doby tvrdilo.[432)]

Přesto však zůstávalo mezi žalobci mnoho z těch, kteří věřili nebo chtěli věřit legendám o krutostech, které se kdesi doslechli. Jeden americký právník od Kempnera napsal z Norimberku domů: „Představte si, že nutili zubaře, aby sundali obětem ze zubů všechno zlato ještě při vědomí. Máme fotografie z továrny na mýdlo, kde oběti, hlavně Poláky, bijí tupým předmětem do hlavy, potom jim setnou hlavy a vaří je v jednom sudu a tělo ve druhém. Když se na to přišlo, objevili v jednom sudu 300 hlav."[433)] To všechno byly výmysly.

Stejnými výmysly byla i mnohá tvrzení uvedená pod přísahou v Norimberku. Jistý Polák z komise OSN pro válečné zločiny podepsal místopřísežné prohlášení, že v koncentračních táborech Treblinka a Belzek zabíjeli lidi parou.[434)] Tři členové Jacksonova týmu – James B. Donovan, podplukovník Calvin A. Behle a poručík Hugh Daly ze 32. divize Rainbow – prohlásili pod přísahou, že v koncentračním táboře Dachau existovaly plynové komory.[435)] Stejně vypovídal pod přísahou i český zajatec Dr. Franz Bláha.[436)] (Německá vláda dlouho po tom potvrdila, že v Dachau nikdy žádné plynové komory nebyly.)

Podobně tribunál ochotně akceptoval propagandistickou legendu sovětského Žida Ilji Ehrenburga, že nacisté vyráběli mýdlo z ostatků svých židovských obětí a označovali jej RJF – „čistý židovský tuk".[437)] Rusové předložili důkazy USSR-196 („předpis na výrobu mýdla z lidksých ostatků"). Celá léta byla takováto mýdla oblíbeným obchodním artiklem mezi sběrateli kuriozit v Izraeli a někdy se ceremoniálně pohřbívala podle židovských zvyklostí. Proč by si Němci chtěli mýt obličej rozvařenými ostatky svých zapřisáhlých nepřátel, zůstává velkým tajemstvím. I když je to zaznamenáno v závěrečném rozsudku z Norimberku – a v moderní Francii je trestným činem zpochybňovat historickou existenci takovéhoto mýdla – izraelští experti nakonec v roce 1990 potvrdili, že i tato „epizoda s lidským mýdlem" vždycky byla jen propagandistickou lží.[438)]

Jak však říká jedno německé přísloví, „lež má dlouhé nohy". Ještě v květnu 1995 se o legendě o „židovském mýdle psalo v prestižním německém tisku.[439)]

11. Hess si nemůže vzpomenout

TOU DOBOU PŘEVEZLI do Norimberku i Rudolfa Hesse. 8. října 1945 přiletěl zvláštním letadlem z Walesu. Spolu s ním byly letadlem přepraveny i materiály a deníky týkající se jeho uvěznění v Berlíně.[440)] Podle jeho slov s sebou vezl osobní příslušenství, které nashromáždil jako vězeň ve Skotsku, Anglii a Walesu poté, co v květnu 1941 nevyšla jeho dramatická mírová mise v Británii – rukopisy o socialismu, svou zdravotní dokumentaci, materiály o atomové bombě, ekonomice a její obnově, texty svých interview s lordem Simonem a Beaverbrookem a spoustu tajemných zapečetěných balíčků. Ty mu byly i přes jeho protesty odebrány. Obsahovaly důkazy, že mu Britové dávali drogy a jedy.

Hessovi bylo nyní dvaapadesát a tvrdil, že si krom svého jména téměř nic nepamatuje. Své jméno však našel na dveřích cely, do níž jej zavedli Andrusovi dozorci.

Nový norimberský vězeň předstíral amnézii se vším, co k ní patří, ale na svůj první výslech u plukovníka Amena 9. října si nezapomněl obléci uniformu Luftwaffe. Oficiální fotograf pořídil zajímavé záběry: Hitlerův zástupce v kožešinou lemovaných leteckých botách se zipy až ke kolenům sedí pohodlně roztažen na židli. Rozhodl se odpovídat německy a získat tak pár cenných vteřin, aby si rozmyslel odpověď člověka se ztrátou paměti. Z doslovných záznamů vyšly ty nejvtipnější repliky, které kdy v procesu zazněly.

Přiznal své jméno, ale když se ho Amen zeptal, „Jakou jste naposled zastával funkci?“ odpověděl: „To už bohužel patří do doby, na kterou se nepamatuji… Mnohdy ani nevím, co se stalo před deseti nebo čtrnácti dny.“

Plukovník se jej rozmrzele zeptal, na jakou dobu se nepamatuje. Hess odpověděl: „Na nic, co se stalo před více než čtrnácti dny. Často se mi přihodilo, že jsem se s někým seznámil, a když jsem ho potom potkal podruhé, tak jsem ho nepoznal. Je to hrozné! Včera mi řekl doktor – nebo to snad byl úředník – tam nahoře -, že se někdy stane, že člověk zapomene i jméno, a že by mi to vrátil snad jen šok.“ Patetickým tónem dodal: „je to hrozné – s tím se mám hájit v procesu.“

„Chcete říct, že si ani nepamatujete, jaké místo jste naposledy zastával v Německu?“

„Ne, nemám tušení. Je to jako mlha.“

„Pamatujete si, že jste byl v Německu?“

„No,“ přiznal Hess, „myslím, že je to jasné, každý mi to říká pořád dokola. Ale nevím, kde přesně jsem byl – ani v jakém domě. Všechno to zmizelo. Zmizelo!“

Amen dostal nápad: „Jak víte, že bude nějaký proces, jak jste říkal?“

Vůdcův zástupce tuto přihrávku odpálil přímo: „O tom procesu se pořád mluví. Četl jsem to v novinách… a ještě včera mi to říkali. A když mě sem vezli, řekli mi, že jedu na soud v Norimberku. Taková událost na mě samozřejmě zapůsobila, tak si ji pamatuju. Přemýšlím o tom celé noci.“

„Ale vy nevíte, o čem ten proces bude?“

„Nemám tušení,“ řekl Hess, ale neodpustil si narážku: „Vím, že je to *politický* proces… Snad mi i někdo řekl, z čeho jsem obžalován. Já už nevím.“

„Pamatujete si, jak dlouho jste byl v Anglii?“

„Ne… když jsme odjížděli, říkali, že jsem tam byl dlouho.“

Amen před Hesse přisunul knihu o nacistických zákonech a nařízeních, kterou Hess vydal v roce 1937, a zeptal se ho, zda ji už někdy viděl. Hess ukázal na podpis. „Tady to jsem já,“ řekl a poté, co si na Maenovu žádost přečetl pár stránek, dodal: „je to dobré, o tom není pochyb.“ Že by to však sám napsal, na to si nevzpomínal.

„Vy si nepamatujete, že byste měl co do činění se zaváděním zákonů v Německu?“ zeptal se Amen. Hess se podivil: „Myslíte jako, že bych já… měl zavádět zákony?… O tom

nemám ani potuchy. No podle toho tady," řekl a ukázal prstem na stránky knihy, „jsem musel mít – no, jak bych to řekl – musel jsem mít slušné postavení!"

Plukovník Amen změnil téma. „Víte, kdo jsou Židi?" zeptal se.

„Ano. Lidi – lidská rasa."

„Vy jste je neměl moc rád, že?"

„Židy? Ne."

„Vydal jste nějaké zákony o Židech, že?"

„No když to říkáte," odpověděl Hess.

A TAK POKRAČOVAL rozhovor připomínající občas frašku. „Pamatujete se na Führera? Zeptal se plukovník Amen.

„Ano, tam," odpověděl Hess a narážel na věznici v Británii, „jsem měl v místnosti jeho obraz. Führer byl vůdce," řekl a dodal na vlastní riziko: „Pro každého Němce to byla osobnost číslo jedna." Přiznal, že ví, že je mrtev, ale nemohl vysvětlit, jak to ví.

„Myslíte, že jste s ním někdy mluvil?"

„Podle tohohle," řekl Hess a zamával před Amenem knihou, „asi ano. Jestliže někdo zavádí zákony jako Führerův zástupce, tak s ním musí mluvit."

Amen poskočil na židli: „*Vy si pamatujete*, že jste byl Führerův zástupce!"

„Ne, já to tady vidím napsané."

Po chvíli se plukovník zeptal: „Co máte proti Židům?"

„Neumím vám to vysvětlit, nic si nepamatuju. Jen vím, že je to hluboce ve mně."

Když Amen viděl, že takhle se nikam nedostane, zkusil jména: Ribbentrop Hessovi nic neříkal. Göring? „Göring… ano. To mi zní povědomě."

Amen se vítězně naklonil k Hessovi.

„Je to napsané na dveřích," řekl Hess s kamennou tváří. „Vím jen, že je tady a že je to nějaká osobnost. Kdyby sem teď někdo přišel," pokračoval dobrovolně, „a vy jste mi řekl, že to je Göring, řekl bych mu ‚Dobrý den, Göringu!'"

A tak to šlo dál. Goebbels, Lammers, Brauchtisch, Keitel, Jodl, vrchní velení – Hess si na nic nevzpomínal. Věděl, že je po válce, protože se to dočetl ve včerejších novinách.

„Dává vám to, co čtete v novinách, smysl?" zkusil to Amen. Vypadalo to jako chyták a Hess se pojistil: „částečně ano, částečně ne."

„Měl jste rodinu?" zeptal se plukovník tónem, který zněl poněkud posměšně.

Hessovi patrně proběhl mráz po zádech. Celé čtyři roky mu Churchill upíral právo na návrat domů., které má každá mírová mise, jež překročí hranice tak jako Hess v roce 1941. A dalších pětadvacet let tohoto hrdého muže ještě čeká, než opět spatří svého syna. „V cele mi visela nějaká fotografie mé ženy a malého synka," odpověděl nakonec, „vedle té Führerovy."

Tento slovní souboj pokračoval ještě asi dvě hodiny a skryté mikrofony zaznamenávaly každé slovo. Jeden podpis je prý padělek, protože je tam napsáno *Hess* a ne *Heß*. Ví, co je letadlo, protože mu neustále létaly nad domem ve Walesu. Slovo *puč* mu zní, jako když se plácne rukou do vody.

„Víte, jaký je rozdíl mezi originálem a kopií?" zkusil to Amen, když obžalovaný označil jeden materiál za jasný originál.

„Tohle," vysvětloval Hess americkému důstojníkovi a ukázal na fotokopii, „je kopie. A tohle je originál. To se pozná pouhým pohledem." Na otázku, zda je válečný zločinec, se Hess usmál: „Jistě – jinak bych musel být vrah, protože mám pouta."

„Co je to válečný zločinec?" zeptal se plukovník.

„Na to bych se rád zeptal já vás," odpověděl Rudolf Hess.[441)]

Když se po obědě vracel k dalšímu výslechu, všiml si Hess Göringa stojícího napravo ve známé, byť poněkud velké, šedé uniformě. Reichsmarschall se na něho usmál.

„Podívejte se tady na toho pána vpravo," řekl Amen.

„Na toho?“ zeptal se Hess bez výrazu. Tvář měl netečnou.
„Vy mě neznáte?“ usmál se Göring s pocitem marnosti.
„Kdo jste?“
„Vždyť jsme spolu celá léta pracovali!“
„Tak to musí být z té doby, jak mi ráno ukazovali tu knihu,“ řekl Hess a otočil se ke Göringovi: „*Ztratil jsem dočasně paměť* – zrovna teď, před procesem.“
„Vy mě nepoznáváte?“ zalapal po dechu reichsmarschall.
„Podle obličeje ne, ale pamatuju si vaše jméno.“
Hess na okamžik ztuhl, ale jeho přehmatu si nikdo nevšiml. Göringovo jméno totiž nikdo nevyslovil, všechno se točilo kolem jeho přítomnosti.
„Poslouchejte, Hessi,“ řekl. „Já jsem byl nejvyšší velitel Luftwaffe. Vy jste letěl do Británie v jednom z *mých* letadel… Copak se nepamatujete, že jsem byl na schůzi Říšského sněmu jmenován reichsmarschallem a vy jste byl u toho?“
„je to hrozné,“ povzdechl si Hess a začal připravovat zázemí pro lurdský zázrak: „Kdyby mě doktoři pořád neujišťovali že se mi paměť časem vrátí, propadl bych zoufalství.“
„Hessi!“ zařval Göring. „Vzpomeňte si na rok 1923… Copak si nevzpomínáte, že jsme se oba pokusili o *puč* v Mnichově?“
„Ano, o puči jsme ráno mluvili.“
„Vy se nepamatujete, jak jste dal za mříže ministra?“
„Já – ministra?“ podivil se Hess. „To jsem měl dost bohatou minulost.“
Göringovi řekli, aby se postavil stranou, a Amen nechal předvést slavného odborníka v geopolitice Karla Haushoffera, který byl dlouhá léta, když byl Hessův otec obchodně v Egyptě, Hessovým poručníkem.

„MEIN GOTT!“ vzdechl Haushoffer, když spatřil pohublého a neoholeného Hesse připoutaného k dozorci. Se slzami v očích naléhal: „Dvacet let si tykáme“ a smutně dodal: „Viděl jsem tvou ženu a dítě, jsou oba v pořádku.“ Vzal Hesse za volnou levou ruku. „Můžu ti podat ruku? Máš krásného kluka. Je mu sedm, viděl jsem ho.“
Přestože konfrontace se starým přítelem a zpráva o ženě a dítěti musely být pro Hesse bolestné, sehrál svou roli s tvrdošíjnou důsledností až do konce. „Abych uklidnil starého přítele,“ řekl, „tak vás můžu jen ujistit, že mi lékaři říkají, že se mi paměť vrátí… a potom starého přítele zase poznám. Je mi líto.“
„Uvidíš,“ řekl Haushoffer, „že se vrátí. Jen si představ svého chlapce – je asi takhle veliký,“ ukázal rukou. „Je trochu po tobě a trochu po tvé mamince.“ Mluvil o Hessově matce a o tom, jak ho zatklo gestapo po Hessově odletu. „Chtěl bych se ti podívat do očí,“ řekl profesor. „Protože jsem ti z nich dvacet let četl. Vidím, že se do nich přece jen vrací špetka poznání… Vzpomeň si na Albrechta,“ dodal lítostivě, „který ti tak věrně sloužil. To byl můj nejstarší syn. Je po smrti.“ (Gestapo jej 23. dubna zavraždilo v Berlíně.)
„Nic mi to neříká,“ řekl Hess, přestože musel být Albrechtovou smrtí šokován.

TAK POSTUPOVALA i konfrontace s Franzem von Papenem.[442)] Když byl jako další předveden gauleiter Ernest Bohle, Hess řekl prostě: „Tak to je další pán, kterého neznám.“
„To je *příšerné*,“ řekl Bohle anglicky se svým rodným bradfordským přízvukem.
Hesse nedostali. Byl odveden do cely, tam si vzal papír a začal psát deník (samozřejmě s tím, že ho budou číst ti, kdo ho vězní).
„Byl ke mně přiveden Göring a ten starý pán, který mě prý léta zná. Šlo zjevně o to, jestli je poznám. Nepoznal jsem je.“

Druhý den, 10. října, se Amen Hesse zeptal: „Jaks se dnes daří vaší paměti?“

„Pořád stejně.“ Po několika minutách nesmyslného rozhovoru Američanovi došla trpělivost: „Jak jste přišel na ten nápad, že jako ztratíte paměť?“

Hess se ho klidně zeptal, jak by mu takový nápad mohl pomoci. „Třeba v tom, že máte na svědomí vraždy – a to máte!“

„Mám?“

„Ano,“ štěkl Amen. „Svědci to potvrdili.“

„Tím chcete říct,“ reagoval Hess, „že když si to nepamatuji, tak to ubírá výpovědím *vašich* svědků na váze?“

No, možná,“ řekl Amen bezmocně, protože se neorientoval v Hessově logice.

Hess podotkl, že stojí před procesem, v němž bude v sázce jeho život. „Já v tomto procesu můžu udělat jen jednu věc, bránit holou kůži tím, co mám – a to je jen můj mozek a moje paměť.“

JACKSONA TENTO NOVÝ PROBLÉM znepokojil, zvláště ve chvíli, kdy ho lékaři informovali o zhoršujícím se psychickém stavu vůdce Fronty práce Roberta Leye. 12. října se obrátil na předního newyorského psychiatra Dr. Johna Milleta, s nímž se setkal už v červnu, a požádal jej o seznam specialistů, kteří by mohli být součástí komise, kterou musí sestavit, aby ještě před procesem vyšetřila“některé vysoce postavené nacistické hodnostáře“.[443)]

Dopis předal svému synovi Billovi, aby jej doručil spolu se zapečetěným dopisem prezidentu Trumanovi k přednostnímu letu do USA. Instruoval Billa, aby problém Hessova a Leyova duševního stavu prodiskutoval s McCloyovou kanceláří v Pentagonu a aby tlumočil Jacksonovo stanovisko, že tyto obžalované musí vyšetřit nezúčastnění prvořadí odborníci. V této souvislosti zmínil jména Edwarda A. Streckera, profesora psychiatrie na universitě v Pensylvánii, o němž vědě, že vlastní sbírku 170 lidských mozků, a Oskara Diethelmana z kliniky Paynea Whitneye v New Yorku.[444)]

Ti podrobili Hesse důkladnému vyšetření. Jacksonův asistent Thomas J. Dodd se při výslechu 13. října zeptal Franze von Papena: „Co si o tom myslíte? Myslíte, že opravdu ztratil paměť?“

„Vypadá to tak. Velmi se změnil, i v obličeji… A že nikoho nepoznal, a ten způsob, jak mluví. To musí být duševní porucha.“[445)]

Znovu na Hesse poslali Göringa. Reichsmarschall na něho dvě hodiny dorážel a vymlouval se mu, ale Hess ho nepoznal. Göring nakonec ztratil trpělivost a zařval: „Tak podívej, Hessi, pro mě není vůbec jednoduché sem chodit a mluvit s tebou, já se musím soustředit na svý věci!“ Potom to zkusil znovu: „Pamatujete na Führera?“

„No, vím, jak vypadal – měl jsem v cele fotografii.“

„Vzpomínáte si, jak mluvil?“

„Na obraze nemluví.“

„Vy si to prostě odmítáte pamatovat,“ zařval opět Göring. „Vy si to prostě *nechcete* pamatovat!“

Na to vtrhl dovnitř plukovník Amen, který vedle odposlouchával jejich hovor, a vykřikl: „Ještě myslíte, že z toho vyjdete líp, když všechno zapomenete?“

Hess odpověděl, že to vyjde na stejno, jestli si pamatuje, nebo ne. Vrátil se do cely a napsal do deníku:

> Göring se hodinu snažil oživit mou paměť – marně. Řekl mi, že když jsem odletěl do Anglie, nechal jsem prý dopis pro Führera.

Jeho deník se plnil bizarními zápisy. Byly skutečné, nebo to byla jen léčka pro oči dozorců? „Dnes bylo vzrušení," napsal 17. října. „Udělal jsem bengál, protože jsem nedostal z kufru, co jsem potřeboval. Potom mi řekli, že si můžu jít stěžovat veliteli, že ale nesmím řvát na lidi… tak jsem si vyvěsil do cely cedulky: TICHO, PROSÍM. NEKŘIČTE NA NIKOHO. Jeden dozorce říkal, že to je dobrý nápad."

V následujících týdnech Hesse vyšetřovalo několik specialistů. Kapitán Richard V. Worthington v hlášení uvedl, že Hessovo rodinné zázemí se zdá vyrovnané a spokojené – narodil se v Egyptě v zámožné rodině německého obchodníka. Nejdále se pamatuje na dobu, kdy mu byly tři roky a narodil se mu mladší bratr. Od rodičů k této příležitosti dostal hračku – dělo tažené koňmi.[446)] Britský lékař, který Hesse doprovázel z Walesu, upozornil, že Hess předstírá příznaky totální amnézie od 4. října 1943 do 4. února 1945 a potom znovu od 12. června po současnost. „Dále," oznámil vojenský psychiatr major Douglas McG. Kelley, „Hess tvrdí, že mu v Anglii podávali jed, a přechovává zbytky potravy, čokolády a léků apod. jako „důkazy", které mají být před procesem analyzovány. Ať už je toto obvinění pravdivé nebo ne," podotkl Kelley, „buď bylo jeho jednání něčím motivováno, nebo jde o skutečně paranoidní reakci."

Metodou Roschachových karet (inkoustových skvrn) Kelley objevil příznaky vysoce schizofrenní osobnosti s prvky hysterie a posedlosti. Hess si velmi stěžoval na „žaludeční křeče", pravděpodobně neurotického původu. Jeho ztráta paměti se omezovala na dobu po jeho vstupu do nacistické strany. Kelley navrhl tzv. „chemickou hypnózu" – injekci amytalu nebo pentothalu sodného, tj. intravenózní aplikaci drog stimulujících k pravdomluvnosti. Přiznal, že v minulosti byla tato metoda někdy osudná. Závěrem Kelley zjistil, že „vězeň Hess je duševně v pořádku, je svéprávný" a Hessovu amnézii připsal vědomé simulaci.[447)] „Americký doktor," napsal Hess chladnokrevně do deníku, „si je jistý, že mi paměť vrátí jediná injekce."[448)]

Plukovník Andrus nesouhlasil s jakýmkoli experimentováním s drogami, zvláště když Hess podezírá Angličany z toho, že mu je podávali. Varoval Jacksona: „Když mu píchneme drogy, bude stejným způsobem podezírat nás." Krom toho v jeho duševním stavu může zbytečná panika způsobit další škody.[449)] Generál Donovan z OSS ochotně souhlasil s aplikací těchto drog u všech vězňů. Jackson vydal 20. října rozhodnutí, že k žádnému podávání drog, které by mohlo Hesse poškodit, nedojde.[450)] Nemohou si dovolit ztratit žádného vězně před procesem.

Po prvním a zároveň posledním zasedání tribunálu v Berlíně se maričtí soudci přesunuli do Norimberku. Francouzi odjeli domů k volbám, Britové čekali v Londýně, až opadne mlha, a Rusové otáleli v Berlíně. Americký soudce Francis Biddle měl sovětského generála Nikičenka stále raději. Francouzi jsou velmi příjemní, ale neumějí začít. „A Britové," poznamenal sarkasticky, „jsou fajn, když dostanou každý den čaj, ale když ne, tak ne!"[451)]

Soudce Biddle si všiml, že Norimberk byl za války zničen daleko víc než Berlín. Lidé byli zlomení a neteční, i když to byl větší ruch než v hlavním městě.[452)] Dostal ubytování ve velkém, nehezky zařízeném domě asi 20 minut cesty autem z paláce spravedlivosti.

V budově soudu dostal prostornou pracovnu se dvěma velkými okny. Z jednoho byl výhled na věznici a dvůr, z toho se však nikdo nesměl vyklánět.[453)] Když si byli prohlédnout soudní síň, Parker a jeden ze střídajících soudců zjistili, že jejich židle mají kratší opěradlo než židle soudců. Dotčeně tedy požadovali stejné, a to byl jen první problém. Ve městě nebylo čerstvé mléko ani vejce, a to ani pro Američany, soudce Biddle však zjistil, že tu jsou bohaté zásoby skotské, brandy a bílého vína – a to mu pomohlo přežít celé ty měsíce v Norimberku bez úhony.

Hlavní žalobce za Spojené státy Robert H. Jackson byl zatím hlídaný víc než vězni. Ve dne v noci jej následoval jeho osobní strážce Moritz Fuchs a jeho těžkým Mercedesem neustále jezdil vojenský džíp. Ráno většinou nebylo dost elektrické energie a Jackson se musel holit při svíčkách. Voda se před použitím musela čistit chlórovými tabletkami, protože pod sutinami stále ještě leželo mnoho mrtvých obětí náletů. Stejně jako Biddle i Jackson hledal východisko v alkoholu.[454)]

Protože američtí právníci neuměli německy, měli potíže odhadnout své odpůrce. Většinu z nich pokládali za nacisty, němečtí advokáti však byli názorově přesným opakem nacistů. Němečtí právníci Američany většinou pohrdali, k Britům chovali větší respekt a Rusů se báli. Jackson, řekl Keitelův obhájce Dr. Nelte, není objektivní, ale posedlý pudovou nenávisti ke všemu německému. Je ješitný a tvrdohlavý a je ve vleku svého téměř výhradně židovského týmu.[455)]

Vážnější bylo, že se Jackson postupně znelíbil i americkým soudcům. Bez něho a jeho idealismu by se totiž nebyli dostali do téhle díry. Americká armáda se netajila nechutí k celému procesu. Jak soudce Biddle ironicky podotkl 21. října, „armáda samozřejmě nemá zájem přivést sem 600 lidí," – to byla narážka na Jacksonův rostoucí tým – „kteří převálcují celé město, vysedávající nad skleničkou v Grand Hotelu a nakonec popraví 24 lidí."[456)]

Štáb žalující strany se v Norimberku rozrostl do rozměrů slušně zavedené advokátní kanceláře. Brzy čítal 120 právníků z různých vojenských i civilních míst. Kromě 180 překladatelů, které najali pořadatelé, tu bylo ještě 40 tlumočníků navíc.Čtyřiadvacet hodin denně nepřetržitě pracovaly kopírovací stroje. Kuchyně musela každý den nakrmit včetně pěší jednotky, která celou akci zabezpečovala, kolem 5 tisíc lidí. K nim se brzy přidalo kolem 4 stovek novinářů ubytovaných v tiskovém středisku zřízeném ze zámečku Eberharda Fabera ve Steinu u Norimberku v nevkusném stylu zapuštěných van, nástěnných maleb a nádherném lustrů. Po zahájení procesu vozily denně válkou a životem znuděné novináře do Paláce spravedlnosti autobusy.[457)]

PŘEDBĚŽNÉ VÝSLECHY obžalovaných byly v plném proudu. Tyto hrdé pruské vojáky nikdy ani nenapadlo mít při nich svého právníka. Vězni zde v Norimberku neměli žádná práva. Byli kořistí stejně jako nacistické medaile a mauzerovky a o jejich právech se nikdy nehovořilo. U některých výslechů byl přítomen i Bill Jackson a sledoval, jak plukovník Andrus dobývá z některých prominentnějších vězňů informace. „Strávil jsem dva dny s Göringem," napsal, „který skončil s drogami a zhubl. Když ho přistihnou při lži, svíjí se a potí, někdy se ale pokusí o vtip." Krátce řečeno Göring, podle tohoto vyprávění, nebude velký problém.[458)]

Ve skutečnosti byl Göring z těch odolnějších.

„Uvažte, že je to osm let," řekl, když Amen naléhal ve věci Hossbachova protokolu, „prostě už není možné si přesně pamatovat, co Führer řekl v roce 1937."

Také odmítl podepsat zápisy z výslechů.[459)]

Když Robert Kempner pi výslechu blufoval, že Göringův první šéf na gestapu Rudolf Diels a pobočník jeho šéfa Erich Gritzbach uvedli důkazy obviňující Göringa z požáru Říšského sněmu, Göring se hlasitě rozesmál a požadoval konfrontaci s těmito dvěma muži. Už o nich víckrát neslyšel.[460)]

Všichni obžalovaní se snažili svalit vinu na Hitlera, jehož pokládali za mrtvého, nebo na Bormanna, který tu nebyl.

„Včera jsem mluvil s von Papenem," zapsal Bill Jackson. „Je slizký jak úhoř – profesionální diplomat a zkušený lhář. Johanna Wolfová, Hitlerova sekretářka, je užvaněná stará běhna."[461)]

„To je úžasné," napsal jeden z amerických advokátů, když sledoval výslechy Dönitze, Göringa a hanse Franka („to je tedy sekáč"), „kolik důkazů podali tito svědkové proti sobě navzájem." Frank vedl obsáhlý deník, který vydal nade všechny důkazy a stačil k jeho

zatčení. Tento americký advokát byl překvapen jeho jemnou pletí a pronikavýma modrýma očima. „Na obličeji mu vystupují žíly a vidíte, jak mu v nich buší, když je vyslýchán nebo když se octne pod tlakem Všiml jsem si, že se mu při výslechu v několikavteřinových intervalech střídavě zužují a rozšiřují zornice, i když se světlo nijak nemění.“ Frankova manželka při výslechu řekla, že Hans Frank je naprosto nevinný, že jej na scestí svedl obergruppenführer Friedrich-Wilhelm Krüger.[462)]

Urostlý námořní důstojník Dönitz předložil při výslechu, jak se vyjádřil dokonce i jeho žalobce, „velmi věrohodnou a přesvědčivou historku“. Jejich vůdcem byl Göring – měl v sobě hrdost a nadnesenost, které se k němu hodily. „Je jiný, než ho vždycky líčili – daleko přátelštější. Ale je to svině, všichni jsou to svině.“[463)]

VĚZNI MĚLI NA SVÉ VYŠETŘOVATELE také svůj názor. Posedlý Julius Streicher konstatoval, že „mezi Brity není jediný Žid, zato Američané tam nikoho jiného nemají… a mezi Rusy je jeden“. Podle bývalého gauleitera zamořili celou věznici. „Dvakrát denně kolem mé cely prochází dozorkyně (Židovka), vždycky jen strčí nos do cely a řekne: „Tady je. Tentokrát nám neuteče!“ „Tlumočník s cvikrem na nose je taky Ž., profesor z kolumbijské univerzity. Chodí k mně často a myslí si, že jsem si nevšiml, že je Ž.“[464)] Na Streichera však udělali dojem Rusové. Vyzařují prý obrovskou energii. Je jen otázka času, kdy jim bude patřit celá Evropa.[465)]

Sovětská komise ho přišla vyslýchat. Zeptali se ho, jestli se jako učitel dopustil nějakých sexuálních poklesků.

„Kdo vám tohle řekl?“ zeptal se Streicher.

„Je to v novinách.“

„No,“ řekl Streicher, „když věříte všemu, co napíšou senzacechtivý židovský noviny.“ Doporučil jim, aby si to ověřili u Nejvyššího disciplinárního soudu v Mnichově, a tam zjistí, že byl propuštěn za účast v Hitlerově puči v roce 1923. Po chvilce mlčení Rusové zachmuřeně přikývli a řekli: „To je pro dnešek všechno.“ Streicher si zapsal do soukromého deníku:

> „Rádi by ze mě udělali sexuálního zločince. To by byl úlovek pro veřejnost, to by byl zásah proti hlavnímu válečnému zločinci.“

Neuniklo mu,že ruský vyšetřovatel tentokrát vypadal „*verdammt*“ židovsky.[466)]

Je pravda, že Spojenci v Juliu Streichrovi viděli profesionálního šiřitele antisemitismu a pornografie – „špinavého dědu“, jak jej popsala britská prozaička Rebeca Westová, „který obtěžuje v parku“. Nikdo o něm už dávno neřekl dobré slovo, takže by neměl být problém ho pověsit - ale za co, nakonec? Přesná formulace jeho obžaloby nebyla jednoduchá. V září navštívili dva američtí právníci bývalého německého kancléře Dr. Heinricha Brüninga, který na jaře 1934 včas emigroval – poté, co dostal tajnou hlášku od Rudolfa Hesse – a nyní přednášel jako profesor na Harvardu. Američané se na něho obrátili s dotazem, zda by měl být člověk jako Streicher propuštěn. Brüning odpověděl, že podle jeho názoru by bylo nejlepší postavit Streichera před normální německý soud. „Roberta Leye by obyčejný německý soud poslal na oprátku,“ řekl „ a Ribbentropa pravděpodobně taky.“[467)]

Zatímco psychiatři podrobně sledovali reakce obžalovaných, navštívil každého vězně 19. října plukovník Amen a formálně jej seznámil se žalobou v rozsahu 25 000 slov a se seznamem obhájců, z něhož si může vybrat. Kopie žaloby dostali i právníci obžalovaných organizací jako SS a „vrchní velení“. Od této chvíle byli vězni oficiálně „obžalovanými“. To

byl asi první posun ve vývoji událostí. Jak později vysvětlil Keitelův advokát Dr. Otto Nelte jeho synovi, měli před sebou obžalovaní dvě možnosti: buď všichni shodně odmítnout v procesu vypovídat, nebo řeknou holou historickou pravdu. Díky obžalovaným, jako byli Schacht nebo Papen, bylo dosažení solidarity zcela nereálné – a to možná, jak se domníval, bylo důvodem k jejich obžalobě.[468)]

Reichsmarschall Göring po obdržení žaloby požádal tlumočníka, kterému by mohl důvěřovat, a o poradu se svým bývalým právníkem Hansem Frankem – který rovněž čekal v téže věznici na proces - , koho zvolit za obhájce. Nakonec si vybral Dr. Otto Stahmera z Kielu. Stahmerovi bylo šestašedesát – byl přesně o čtrnáct let starší než reichsmarschall, nikdy nebyl nacista, dostával však privilegované případy, pracovní spory v námořnictvu a další civilní případy v Hamburku. Za asistenta si vybral jedenatřicetiletého Dr. Wernera Brosse, který se narodil v Kielu a vystudoval práva v Heidelbergu a v Berlíně.[469)]

Hess, který dostal materiály v 16.46 hod. odpoledne, hned zaznamenal do deníku: „Dodána žaloba. 100 stran. Prošel jsem ji a přečetl titulky." Plukovník Amen se ho zeptal, chce-li být vyslýchán. Hess řekl, že nevidí důvod. Amen se rozzlobeně zeptal, zda odmítá další výslechy. „Podle mého názoru," odpověděl vězeň, „to vyjde nastejno, protože to stejně k ničemu není. Četl jsem žalobu a nedává mi nejmenší smysl… Jestli se mě ale pánové chtějí na něco ptát, *vyslechnu* je." Z Hitlerova tvrdošíjného zástupce, obviněného ze všech čtyř zločinů, se stával podivný obžalovaný.

Rozsah dokumentů žaloby některé obžalované skutečně šokoval. Albert Speer si uvědomil, že prohrál. O několik dní později napsal své ženě: „Myslím, že můj život je u konce. Zbývá mi pouze se s tím smířit, abych jednal v jeho závěru tak, jak pokládám za nutné… Musím vystupovat jako říšský ministr a ne jako civilní bezejmenný vězeň. Nemohu už brát ohledy na tebe ani na sebe. Přeji si jen, abych našel sílu dotáhnout to až do konce. Jsem v dobré psychické kondici, i když to asi zní divně. Vzdal jsem se veškeré naděje, ale přesto se roztřesu při pomyšlení, že bych snad nakonec ještě mohl mít šanci… Snad bych ještě mohl něco udělat pro německý národ tím, že mu dám příklad."[470)]

Keitelův advokát poté, co si přečetl celou žalobu, poradil svému klientovi odpovídat pravdivě, krátce a jednoduše. Keitel s ním naprosto souhlasil. – proti dokumentárním důkazům není argument, řekl odevzdaně. Tak chtěl vystupovat ve své roli svědka. Nemá smysl zapírat, řekl svému advokátovi, protože jsou tu důkazy – dokumenty, které díky své typicky německé trvanlivosti přežily válku. V mnoha z nich byly uvedeny jeho komentáře, často charakteristické pro jeho povahu. Jak řekl Keitel o měsíc později svému synovi, Führer dobře věděl, že rozkazy, které vydával v průběhu ruského tažení, jsou nelegální, byl však názoru, že „když vyhrajeme, bude platit, že kdo má moc, má i pravdu. Tahle bitva se dá vyhrát jen výjimečnými prostředky a Rusové nám jen pomůžou dosáhnout těchto cílů jejich metodami."[471)]

Podstatu skutečnosti nejlépe vystihla reakce generalobersta Alfreda Jodla, bývalého šéfa operačního štábu. Napsal: „Jsem vzteky bez sebe, když čtu žalobu. Je to přesně jako v roce 1918. Jestli má táhle válka mít nějaký význam pro pokrok lidstva, potom musí vést k trvalému míru v Evropě, ne-li na celém světě. Ale v tom případě musí brutální sílu, která válku vyvolala a vedla ke konečnému vítězství, nahradit mezinárodní systém spravedlnosti, který uznávají všechny strany. Jinak národy nepostoupí dopředu ani o krok. Ovšem," dodal a prozradil tím jiskřičku naděje, která v něm ještě nezhasla, „žaloba není totéž co tribunál." A ještě: „Nejvíc ze všeho mě rozčílilo hromadné nařčení, že se všichni obžalovaní obohacovali z okupovaných území."[472)]

Když dostal Dr. Robert Ley žalobu, nejprve požádal o obhájce, nejlépe židovského původu, o „důvěryhodného židovského advokáta", zdůraznil. On a spolu s ním několik dalších obžalovaných prodělalo nervový šok. Několik jich začalo uvažovat i o sebevraždě: „Sebevražda," napsal Keitel 24. října svému obhájci. „Jak často jsem se s ní setkal jako

s cestou úniku. Ale nikdy jsem ji neuznal, protože – jak všechny sebevraždy dokazují – nic se tím nezmění a nic se nezlepší.“ Ozbrojené síly by jej označily za dezertéra a zbabělce. Hitlerova sebevražda byla jeho „konečným řešením“.[473)]

Major Kelley upozornil 25. října plukovníka Andruse, že vězni potřebují ventilovat psychický stres, a doporučil delší pobyt na vzduchu: „Takovýto tlak vyvolá endokrinní nerovnováhu a ta vede k jasným psychologickým změnám.“ Kelley jmenoval Hesse, Keitela, Leye, Ribbentropa a Sauckela jako nejohroženější osoby.[474)] Tentýž den doporučil generál Donovan, aby byl tribunál vyzván jmenovat komisi pro vyšetření Hessova duševního stavu a jeho schopnosti hájit se v procesu.[475)]

Jen o několik hodin později podlehl stresu Robert Ley. Rozházel po cele oznámení, že spáchal sebevraždu, roztrhal své oblečení na hadry a nacpal si je do úst, potom si obtočil namočený ručník kolem krku a počkal, až jej uškrtí. Musela to být krutá smrt. Američané jej pohřbili jako psa do neoznačeného hrobu. Nalezli u něho tlusté desky plné zčásti nesmyslných poznámek – včetně dopisů jeho krásné ženě, která se zabila za války. Jackson je zamkl a nikdy je nedal z ruky – dodnes jsou uloženy v jeho soukromých svazcích.[476)] Zneklidněn dalším důkazem, že jeho obžalovaní podléhají obrovským psychickým tlakům, instruoval svůj štáb: „Myslím, že bychom to [Leyův svazek] neměli uvolňovat, protože to bude mít vliv na celý případ.“

Zbývajícím jednadvaceti vězňům bylo stroze oznámeno, že Ley spáchal sebevraždu, a každý z nich musel podepsat, že to četl.[477)]

HJALMAR SCHACHT bedlivě prozkoumal sloupec podpisů. Připojil svůj a potom lakonicky navrhl americkému seržantovi: „Kdybyste chtěl, zakřížkuji vám všechny, které byste měli zastřelit.“[478)]

I Streicher si patrně zahrával s myšlenkou na sebevraždu, ale potom se rozhodl, že vydrží až do konce. „Myslím, že se L. pověsil proto,“ přemítal v deníku, „že nedostáváme nic z venku, ani košile. Píšu na stole, který tvoří papundekl na několika laťkách.“[479)]

Göringa zpráva o sebevraždě potěšila. „Dr. Ley byl labilní,“ řekl. „Pravděpodobně by před soudem zkolaboval.“ Dělalo mu starosti, že psychicky podléhá i Ribbentrop. „O vojáky se nebojím,“ řekl psychiatrovi a mínil tím Keitela a Jodla. „Ti se umějí chovat.“

12. Poctivý zločinec

V DEN LEYOVY SEBEVRAŽDY se soudce Biddle vydal v Jacksonových stopách na dovolenou do Říma. Zde se mu dostalo patnáctiminutové audience u papeže. Oblékl se na ni do proužkovaných kalhot a černého saka. Papež se zmínil o tom, že za ním byla paní von Papenová, a žádal amerického soudce, aby dohlédl na to, že se bývalému německému vicekancléři dostane spravedlivého soudu. Vyjádřil také znepokojení na tím, že Robert Ley, další z jeho stáda, byl dohnán k sebevraždě.[480)]

Generál Eisenhower zamítl žádost britských soudců Lawrence a Birketta, aby si na tuto podívanou mohli přivést manželky. Oba z toho byli velmi rozčarovaní a vyhrožovali, že způsobí poprask na ministerstvu zahraničí. Nejvyšší velitel se však obával ještě většího poprasku, pokud by sem přijela Mamie, a odmítal vytvořit precedens.[481)]

Biddle obědval s Eisenhowerem v jeho vile v Bad Homburgu – tady pil poprvé po svém příjezdu do Německa čerstvé mléko. „Řekl mi mnoho zajímavých věcí," poznamenal si Biddle a dodal: „Z francouzských vězeňských táborů musel odvolat 100 000 vlečných zajatců, protože jim Francouzi ukradli kabáty, oblečení a jídlo. Hodně z nich bylo na nosítkách."[482)] Takových přestupků se však nedopouštěli jen Francouzi. Mnoho Eisenhowerových důstojníků si vysvětlilo direktivu 1067 po svém a začalo týrat vězně, kteří se Američanům dobrovolně vydali na konci války, hladem.[483)] Téměř milion jich zemřelo na podvýživu, podchlazení a nemoci.[484)] I na východních teritoriích se začalo postupovat podle Morgenthauova plánu ve vší jeho zrůdnosti. V některých táborech na území dnešního Polska začali židovští důstojníci ve snaze o mstu systematicky vyvražďovat německé válečné zajatce.[485)]

Britský tým žalobců pod vedením sira Davida Maxwella Fyfea dorazil do Norimberku 24. října 1945. Nikdo z jeho členů netušil, že tu v poslední bitvě uvíznou téměř na rok. Ubytovaní byli ve vesnici Zirdorf 8 kilometrů na jihovýchod. Hlavní žalobce tu dostal starostovu vilu na Goethe Strasse 7.

„Phillimore se mnou mluvil po večeři dvě hodiny," stěžoval si Maxwell Fyfe druhý den v dopise. Máme tady včetně soudců a jejich kanceláří celkem 168 Britů. I když nepočítám jejich soukromé lidi a ochranku, odpovídám za 100 lidí,aby měli kde bydlet, co jíst, aby měli dopravu, atd."[486)] „Každému něco chybí nebo nefunguje," doplnil o několik dní později. Birkett nemá samostatné bydlení. Jestliže ubytujeme vojáky jinde než civilisty, rozpadne se to na dva tábory. Jestliže zůstanou pohromadě, plukovník Turill půjde na nervy útlocitému socialistovi Elwynu Jonesovi. Paní Kantishová má koupelnu bez záclon a ženy se tam bojí koupat, že je na ně vidět." A aby toho nebylo málo, „Jackson čeká problémy okolo Katyně."[487)]

Robert Jackson se zatím potil na případu Rudolfa Hesse. 29. října poslal Ericha M. Lipmana ze třetího velitelství, aby prohledal dům Ilse Hessové, jestli tam nenajde nějaké dokumenty. Lipman se vrátil se zprávou, že když prošel šedesát pořadačů Hessovy soukromé i úřední korespondence, zjistil, že to pomůže Hessovi, ale ne žalobě. „Upřímně," řekl Lipman poručíku Blummensteinovi v Norimberku, „mě překvapilo, s jakými lidmi se přátelil a jak odsuzoval protekcionářství dokonce i ve své rodině."[488)]

Obhájce o tom samozřejmě neinformovali. Hess stejně advokáta nechtěl a tribunál oznámil, že je mu jedno, jestli mu nějakého přidělí nebo ne.[489)] Na Andrusův příkaz se čtyři dny nesměl holit, což byl pokus zlomit jeho sebeúctu a morálku. On reagoval tím, že si odmítl přečíst žalobu. „Podívám se na to až před procesem," řekl pohrdavě majoru Kelleymu. Kelley se ho zeptal, jestli chce injekce inzulínu, aby přibral na váze, než dostane „tu druhou injekci, která mu vrátí paměť." Hess odmítl. „Na váze jistě přiberu, až budu na svobodě, řekl.

Jednou, 30. října, jej vyvedli z cely a zahrnuli hromadou svazků, které si přivezl z Walesu. Tvářil se překvapeně. „Když jste sem přišel," řekl plukovník Amen, „přinesl jste si s sebou různé papíry a dokumenty."

„To nevím."

„Jednou jste mi to říkal," naléhal Amen.

Než mu to přeložili, obrátil se Hess k tlumočníkovi. „Tomuhle pánovi?" zeptal se a ukázal na plukovníka. „Toho jsem, pokud vím, nikdy neviděl."

Plukovníku Andrusovi opět došla trpělivost. „Vy nevíte, že jsem vás mnohokrát vyslýchal?" vykřikl. Hess zakroutil hlavou.

„Paměť se vám spíš zhoršuje než naopak, že?"

Hitlerův zástupce Hess odpověděl, že to nemůže posoudit. Pohnul se, aby nalezl pohodlnější polohu s pouty na rukou. Jeho logika byla dokonalá.

TRIBUNÁL URČIL za Hessova právního zástupce dr. Güntera von Rohrscheidta. „Řekl jsem mu," poznamenal si Hess po jeho návštěvě 2. listopadu, „že pokládám celý proces za frašku, že rozsudek je stejně předem dohodnutý a že tribunál neuznávám." Rohrscheidt se ho zeptal, jestli ví o tom, že je jediný vězeň, kterému dávají pouta. Hess mu řekl, že je mu to jedno. „Mluvil o tom, že jsem letěl do Anglie," zapsal si do deníku. „Já si na to ale nepamatuju."

Amenovi lidé zatím pustili Hesse na čas ze zřetele.

S polním maršálem Milchem se zacházelo ostřeji. Zklamal své vyšetřovatele. Byl sem odvezen z Anglie v dobré víře, že bude svědčit proti Göringovi a Speerovi. 5. listopadu jej major Ernst Engländer soukromně upozornil, že nesvědčí pravdivě – že zatajuje, co ví o Göringovi a Speerovi. Milch znal Engländera jako Emeryho. „Tvrdí," zapsal si Milch později, že mu neříkám všechno, třeba o svém původu! Řekl jsem mu, že si o sobě nemůžu vymýšlet a že už jsem mu jednou říkal, že se vše může vysvětlit, jedině když se zeptám matky. On tvrdí, že o tom mluvil s Göringem a ten mu řekl, že je to zbytečné!" Engländer / Evans / Emery potom Milcha upozornil, že bude-li dále zamlčovat skutečnosti o Göringovi a Speerovi, Spojenci ho také postaví před soud pro válečné zločiny. Milch protestoval, že je nevinný. Engländer mu na to odpověděl: „To je toho! Když budeme chtít, přišijeme válečné zločiny kterémukoliv Němci."[490)]

9. listopadu si Milch zapsal do deníku: „Dnes se tu zastavil [Staatssekretär Wilhelm] Stuckart z ministerstva vnitra. Až dosud byl v izolaci. Zhubl a vypadá špatně. Vyslýchali ho o mém původu, určitě Engländer." Nacistický polní maršál ležel v žaludku židovským členům Jacksonova týmu. Pokládali ho za odrodilce.

TAKTIKA ZASTRAŠOVÁNÍ byla u Američanů patrně běžná. Bývalý advokát SS Konrad Morgen, jehož neohrožená práce vyústila v zatčení a popravu velitele buchenwaldského tábora *ještě za války*, o mnoho let později vylíčil nositeli Pulitzerovy ceny Johnu Tolandovi podobné zkušenosti z vyštřování v Norimberku. „Velitelé v táboře [Osvětim] si to všechno zjednodušovali," vyprávěl Morgen o svém válečném vyšetřování přestupků SS. „Když dorazili noví zajatci a on [Rudolf Höss] pro ně neměl místo, tak vzali poslední várku, postavili ji ke zdi a zastřelili, aby bylo místo pro novou." Na dotaz na magické číslo „6 milionů" Morgen Tolandovi odpověděl: „Takovému číslo se člověku nechce věřit."[491)] Vzpomínal, že Židé „pomáhali likvidovat své vlastní lidi". V Norimberku však odmítl dosvědčit, že Ilse Kochová, vdova po veliteli, kterého pověsili nacisté, vyráběla stínítka na lampy z lidské kůže. To je legenda. Na tom není kouska pravdy. „Američani mě málem zabili," vzpomínal Morgen. „Třikrát mi vyhrožovali, že mě předají Rusům, Francouzům nebo Polákům"[492)]

Nashromáždit použitelné dokumenty, to byl pro Jacksona obrovský problém, který jej pronásledoval jako zlý sen. Byl zklamán produktivitou a schopnostmi zpravodajské služby OSS generála Donovana. Slíbili hodně, hlavně dokumenty, le dodali velmi málo. To, co pokládal za důkazy Donovan, nemělo pro Jacksona žádnou cenu. „Nikdy jsem neměl pocit, že na mě někdo v téhle věci líčil past," řekl Jackson později. „Ale v pasti jsem!"[493)]

Brzy bylo všem jasné, že OSS zamýšlela zinscenovat celý proces podle vzoru NKVD a Jacksonovi přidělit pouhou hereckou roli. Jako součást scénáře plánovali propagandistickou kampaň v USA s „důrazem na publikaci historek o krutostech, kterých se dopouštěli nacisté, aby se udrželo žádoucí veřejné mínění." K tomuto účelu připravila OSS dvoudílný film o válečných zločinech nazvaný *Zločin a trest*. Na tom měl být postaven případ nacistických vůdců. Jackson účast odmítl. Odmítl i veřejně pronést řeč, kterou pro něho OSS napsala k vystoupení před kamerou. „Jak víte," sdělil písemně dotyčnému pracovníkovi OSS, „jsou Britové zvlášť citliví na to, když právníci řeší své případy prostřednictvím tisku a ostatních médií."[494)]

Po filmu přišel otevřený návrh OSS, že v průběhu procesu zahájí „černou propagandu" s agenty ve vybraných zemích, kteří budou mít za úkol šířit pomluvy a ovlivňovat veřejné mínění ve prospěch procesu proti obžalovaným. To by bylo mnohem efektivnější, zdůrazňovali, než běžná veřejná kampaň, která bude zjevně vycházet od strany, která proces vede. Jackson byl jedním ze svých lidí soukromně upozorněn, že tento návrh je „zcela nerealistický, ne-li přímo nebezpečný". Soudce sám na dopis připsal tužkou: „Je to nesmysl. Nepodporujte je."[495)]

Známky takovýchto nechutných metod OSS jsou patrné ještě v raných norimberských záznamech – například u předběžných výslechů nebyli přítomni obhájci obžalovaných a obžalovaní byli často triky nebo zastrašováním nuceni k nepravdivým svědectvím obviňujícím druhé. Také se například používaly anonymní strojové úryvky dokumentů místo celých originálů nebo výpovědi pod přísahou s podpisem, samozřejmě na podobeným,[496)] takových svědků, jak byl například osvětimský velitel Rudolf Höss.

Obžalovaní byli někdy vyslýcháni za okolností, které jim měly navodit pocit, že proces už začal. Tak se Keitel v jednom soukromém záznamu zmiňoval o tom, že jej „vyslýchali pracovníci (soudci) spojeneckého vojenského tribunálu".[497)] Při jednom výslechu v srpnu se Göring přímo zeptal: „Rád bych věděl, jestli je tohle jen předběžný výslech nebo už regulérní soudní proces."[498)] Plukovník Amen se přímé odpovědi vyhnul.

NESHODY S GENERÁLEM DONOVANEM vyvrcholily na podzim 1945 poté, co se vrátil ze služební cesty do Číny. Touto dobou už byl Jacksonův tým na dobré cestě k postavení pevných základů procesu proti nacistům. Donovan byl však trochu herec a chtěl případ postavit na veřejných výpovědích svědků, jako byl Schacht a Gisevius. Soud založený na dokumentech nebude tak přitažlivý pro veřejnost. Dokonce navázal s Göringem na Jacksonův až příliš přátelské styky. Při výslechu tkajícím se špinavé aféry s propuštěním polního maršála Wernera von Blomberga a generalobersta Wernera von Fritsche v roce 1938 Göring řekl, že je ochoten o tom diskutovat pouze soukromě.[499)] Tento zvláštní soukromý výslech, vedený generálem Donovanem, proběhl 6. listopadu bez přítomnosti zapisovatelů. Göring vypovídal zhruba shodně s tím, co je dnes o této skutečnosti známo, ale „požádal o utajení své výpovědi".[500)]

Vztahy mezi Jacksonem a Donovanem dosáhly bodu mrazu. 7. listopadu uspořádali Rusové divoký večírek na oslavu Říjnové revoluce. Protože Spojené státy měl reprezentovat generál Donovan, Jackson odmítl pozvání, i když pro něho přišel ruský generál Alexandrov osobně.[501)] Týž den sdělil Donovan Jacksonovi v krátkém dopise svou představu o režii procesu. Soudce odpověděl druhý den stejně stručně. Generál se vzápětí pokusil prosadit svou

koncepci tím, že vydal příkazy vojákům z Jacksonova týmu. Rovněž zakázal plukovníku Andrusovi povolovat další výslechy Göringam čímž způsobil Jacksonovi velké potíže, protože Francouzi a Rusové se samozřejmě domáhali stejných práv na jeho vyslýchání jako měli Američané. Od samého začátku," obořil se Jackson na Donovana v dopise, v němž ho informoval, že zrušil jeho instrukce, „spadá jednání s vězni do pravomoci plukovníka Amena. On rozhoduje o době a místu konání výslechu, o přísedících, apod."[502)]

Jak se blížilo zahájení procesu, zaujímal k němu generál Donovan stále nepřátelštější stanovisko, protože se octl mimo veškeré dění. Jackson, který pozval Donovana na jedenáctého na večeři s floridským senátorem Claudem Pepperem a soudcem Biddlem, řekl soukromně soudci, že je Donovan nervózní, protože nemá co dělat a, jak se vyjádřil, „taky nic nedělá".[503)]

O tři dny později napsal Schacht Donovanovi podlézavý dopis a nabízel mu spolupráci. Když dostal Jackson kopii od generálovy sekretářky, rozzlobilo ho to. S bankéřem Schachtem má zcela jiné úmysly. Týž den dostal Jackson dopis, v němž Donovan znovu navrhoval, aby Schacht „dostal možnost vypovídat proti Göringovi jako svědek žalující strany".[504)]

Jackson tento návrh už jednou zamítl. Schacht byl podle něho jeden z nejhorších zločinců, kterému nelze dát možnost, aby si tímto způsobem zachránil kůži. Nyní se dozvěděl,že Donovan ve svém norimberském domě hostí jednoho z válečných zajatců a svého protivníka z nacistické zpavodajské služby, generalporučíka Erwina Lahousena. Vyslýchal jej tam plukovník Amen za přítomnosti německého právníka Leverkühna z Hamburku.[505)]

Pro Jacksona to byla poslední kapka. V sázce byla bezúhonnost soudního procesu v očích historie. Zakázal tedy jakékoli styky s nacistickými vězni. Když jej generál Donovan oficiálně požádal o povolení rozmluvy s Göringem, Jackson žádost zamítl s komentářem: „Po zahájení procesu s Vámi nebudu moci počítat pro žádnou z významných funkcí. Přestali jsme si rozumět."

Donovan byl vzteky bez sebe, protože doufal, že bude odpovídat za velkolepou produkci svědeckých výpovědí. Několik dní se snažil spojit s Jacksonovými nepřáteli a získat je na svou stranu. Při večeři s plukovníkem Andrusem a soudcem Biddlem 27. listopadu – už sama tato večeře byla krajní nezdvořilost – Donovan řekl, že Jacksonův případ je „zmatený a jednotvárný", protože stojí na dokumentech (proces byl tou dobou už v běhu, svědci však dosud nebyli předvoláni). „Snaží se přinutit Jacksonona, aby předvedl Göringa," poznamenal Biddle, „a myslí si, že prorazí."[506)]

Jackson na nic takového nepřistoupil a rozzuřený generál opustil Německo. Vzal sis sebou důležité dokumenty a pohrozil, že Jacksona ve Washingtonu zdiskredituje. Jeho odjezd přiměl Jacksona k tomu, aby 1. prosince 1945 napsal dlouhý vysvětlující dopis prezidentu Trumanovi. „Když jsem ho požádal o spolupráci," psal Jackson o Donovanovi, „lidé mě opakovaně upozorňovali, že on zásadně nehraje druhé housle… Byl však v čele OSS a já jsem potřeboval její pomoc." Během svého pobytu v Číně Donovan příliš vyrostl a svou koncepcí se od Jacksona natolik vzdálil, že ho musel Jackson upozornit, že v procesu nedostane žádnou funkci. Tvrdil, že v týmu žalobců se po Donovanově odjezdu velmi zvedla morálka, „s výjimkou několika Donovanových lidí, bez nichž se v krajním případě obejdu". Přiznal prezidentu Trumanovi, že se snad dopustil chyb, „toto však chyba není". Obává se jediné věci, aby se proces „netáhl do nekonečna".[507)]

„Aféra Donovan," přiznal se Jackson manželce, „je příliš složitá, než abych o ní mohl něco napsat. Ale jestli se chce sám nebo za pomocí svých přátel zničit, tak ať mluví. Já už toho mám dost. Napsal jsem prezidentovi. Ono se na to za pár dní zapomene – on jde, já zůstávám, tak proč si dělat hlavu…"[508)] „Je to skunk," dodal o tři týdny později. „Teď se o tom nemůžu rozepisovat, ale prostě ho nemůžu nechat, aby se podílel na případu, který sabotuje. Jestli se někdy do něčeho pustí, Bůh s ním."[509)] Ani tím to však neskončilo. Koncem

března 1946 dostal Jackson z USA dopis který upozorňoval, že Donovan hledá v New Yorku vhodné odborníky na mezilidské vztahy, kteří by mohli norimberský proces sabotovat.[510)]

Obhájci obžalovaných neustále kroužili kolem míst tajných schůzek hlavních žalobců, protože se snažili zdiskreditovat celý proces odhalením historických skutečností, které by uvedly britskou nebo ruskou stranu do rozpaků. Francouzi a Američané v tomto směru neměli tolik důvodů k obavám.

Na schůzce 9. listopadu 1945 žalobci diskutovali o problému, který by vyvstal, kdyby se obhájci pokusili obrátit karty proti nim, pokud jde o obvinění z útočné války. Budou v tom případě protestovat, že takovéto útoky nemají nic společného s daným případem. Dohodli se také, že vzhledem k tomu, že Spojené státy vstoupily do války poměrně pozdě a budou tedy takovýmto útokům vystaveny méně, bude taktické, vznese-li námitku americký žalobce Robert Jackson. Ke sjednocení protiútoku v takovémto případě se žalobci dohodli, že každá strana sepíše protokol o stanovisku, které by v tomto případě zaujala.[511)] Maxwell Fyfe dodal protokol za britskou stranu na začátku prosince. Francouzi a Rusové nedodali nic.

Rusové si byli zvláště vědomí rizika, kdyby se u soudu začalo otevřeně diskutovat o paktu Molotov-Ribbentrop. Po této schůzce zástupce sovětského žalobce plukovník Jurij V. Pokorovskij telefonicky oficiálně ubezpečil svého nadřízeného Vyšinského, že „hlavní žalobci jsou odhodláni zabránit nežádoucím dotazům a nedat obžalovaným příležitost k zahájení debat nebo zavlečení tribunálu do zbytečných diskusí. V této souvislosti bylo navrženo vyměnit si před zahájením procesu seznamy témat, o nichž není žádoucí před tribunálem hovořit, abychom mohli okamžitě zarazit případné otázky.“[512)]

Hlavní žalobci za Sovětský svaz, Rudenko a Pokorovskij, nebyli svými pány. Byli na dálku ovládáni ve veškerém rozhodování sovětským orgánem, jistou „Kontrolní komisí pro Norimberský proces“. K jejím méně příjemným členům patřili hlavní prokurátor Sovětského svazu K. P. Goršenin, ministr spravedlnosti I. T. Goljakov a prezident sovětského Nejvyššího soudu Ryčkov, který ve své době pojednal nejeden rozsudek smrti, a s nimi ještě horší postavy jako Kobulov, Merkulov a Abakumov (který šel před popravčí četu spolu s Lichačevem v roce 1953).

Američané stále útočili na „amnézii“ Rudolfa Hesse.

Hess rychle ztrácel na váze. Měl vpadlé tváře, vystouplé oči a propadlý hrudník. Jako pokus oživit jeho paměť a udělat z něho řádného obžalovaného nařídil Jackson předložit mu soukromně děsivý dokument Leni Riefenstahlové z roku 1934, *Triumf vůle*. Jackson si později rozzlobeně vzpomínal, že se Hess chtěl evidentně bavit a asi padesát amerických a ruských důstojníků je v průběhu celého dvouhodinového filmu přísně sledovalo. Nespustili oči z jeho tváře osvětlené zespoda malou lampou, když na plátně mladý, silný Hess za zpěvu sboru otroků z *Aidy* a ovací reichsleitera a říšských ministrů kráčel po Hitlerově boku velkou norimberskou arénou.

Několikrát jakoby se na okamžik rozpomněl, jeho tvář však zůstala kamenná. „Byl bych se nepoznal,“ zapsal si později do deníku, „kdyby neřekli mé jméno.“ Takhle snadno ho nedostanou.

Jeho právní zástupce Rohrscheidt požádal tribunál, aby jmenoval neutrálního lékařského odborníka z university ve švýcarském Curychu nebo Lausanne, aby posoudil způsobilost jeho klienta podstoupit soudní proces. Tribunál nehodlal o Hesse přijít a rozhodl, že bude sestavena lékařská komise ze zástupců vítězných mocností. To vedlo k nepředstavitelným zmatkům. Všichni Hesse 14. listopadu vyšetřili a 16., 17., 19., a 20.

listopadu sepsali 4 samostatné a odlišné lékařské zprávy. Churchillův lékař lord Moran se domníval, že Hess je naprosto nezpůsobilý podstoupit soudní proces.

Američané dávali přednost taktice šoku. 16. listopadu připravili jejich psychiatři Hessovi nenadále setkání se dvěma sekretářkami, které u něho pracovaly 8 let, než odletěl v roce 1941 do Skotska.

„Ukážu vám něco, co vám pomůže si vzpomenout," začala Hildegard Fathová, nyní šestatřicetiletá. A začala vytahovat fotografii jeho syna, Wlofa Rüdigera. Hess se odvrátil a šeptal naléhavě německy: „ne, ne, ne."

Američané deset minut s obtížemi poslouchali polohlasý rozhovor a potom přivedli druhou dívku, Ingeborg Sperrovou.

„Já si nemůžu vzpomenout, kdo to byl, ten Hess" snímaly mikrofony vězňova slova. „Myslím…"

„Byla jsem zavřená," řekla „několikrát už mě vyslýchali." Prý „Amíci", řekla a dodala na vysvětlenou, že tím míní Američany. „Francouzsky je *ami* přítel, ale to s tím nemá nic společného."

„Já jsem vždycky říkal," neodpustil si Hess narážku, „že Američani jsou prevíti." Odpověděla, že ji 6 týdnů po jeho odletu gestapo věznilo v Dachau. „Vytrpěla jsem si taky dost."

„Byla jste u mě spokojená?" zeptal se.

„Ano," odpověděla tiše. „Byla sem tam od roku 1934."

„To je bláznivá kapitola…" řekl a vyjádřil naději, že jim opět povolí se setkat.

Do rozhovoru zasáhl plukovník Amen: „Pamatujete si ty dvě dámy, že?"

„Ne," řekl Hess, „nepamatuji."

„Vy jste je nikdy předtím neviděl?"

„Zrovna jsme o tom mluvili, že jsem je nikdy neviděl."

„Ale vidíte je rád," řekl Amen.

„Vždycky vidím rád Němce. Němce, kteří mi řeknou něco o mé rodině."

Odpověď zněla troufale a Amen se zeptal: „Jak jste přišel na to, že tohle jsou fotografie vaší rodiny?"

„Ty dámy mi to řekly. A krom toho mám fotografii svého syna v cele."

„Zdá se, že těm dámám věříte. Mám pravdu?"

„Nemám nejmenší důvod podezírat Němce, že mi neříkají pravdu."

„Myslíte, že Němci budou mluvit pravdu?"

„Ano," řekl Hess. „Všichni, které znám."

Přiznal však, že každá země má nějaké své zlosyny.

„Jak jste poznal, že tyhle dvě dámy jsou *Němky*? Zeptal se Amen.

„Podle toho, jak mluví," vysvětlil vězeň s nepřítomným pohledem. „Nabyl jsem dojmu, že to nejsou Američanky."

Amen navázal na jednu větu z rozhovoru – v níž Hess řekl jedné z dívek, že pro něho opět bude moci pracovat. Hess přikývl: „Ano, ano. To jsem jí říkal. Že se může spolehnout, že u mě jednou zase dostane práci."

Amen se zeptal, co tím myslel.

„Byl jsem informován, že jsem zastával vysokou funkci v národněsocialistickém státě, takže předpokládám, že tomu opět tak bude."

Vyšetřovateli se zatmělo před očima.

„Takže vy si myslíte, že budete mít opět vysoké postavení v nacistickém státě? Stejné postavení? To jsou vaše plány na dobu po procesu? Ano?"

Hess věcným tónem znovu trpělivě opakoval, že předpokládá, že bude zastávat vysokou funkci v německém nacionalistickém státě. „Nevím, kolikrát mám opakovat," pokračoval krátce, „že jsem přesvědčený, že Němci mluví pravdu."

„Já bych vám mohl přivést spoustu Němců, kteří pravdu nemluví!“ vykřikl plukovník Amen rozzlobeně.

„Jistě, hlavně z věznice, kde jsou obvykle zločinci.“

„Jako třeba Göring?“ zeptal se Amen.

„No tak jsem to zrovna nemyslel.“

„No a je tedy Göring zločinec?“

„Ano,“ odpověděl Hess, „ale poctivý zločinec – válečný zločinec.“

Amenovi se v tu chvíli zdálo, že ho drží v hrsti. „A jak víte, jaký je to zločinec?“

„Protože je to stejný typ zločince jako já,“ opáčil Hess.

BYLA TO HRA a Hess bodoval. „Odveďte ho,“ zařval plukovník. „A ty děvčata taky.“ Když je vyváděli z místnosti, Hesse připoutaného k americkému dozorci, pošeptal svým sekretářkám německy: „Buďte hrdé na to, e jste vězeňkyně.“ Řekl, aby nečekaly, že napíše, a víckrát je neviděl.[513)]

Rohrscheidt zatím formálně požádal tribunál o všechny britské materiály k Hessovu zdravotnímu stavu, o materiály ministerstva zahraničí a o svědecké výpovědi vévody z Hamiltonu, sira Ivone Kirkpatricka, dr. Henryho Dickse a dalších, kteří vězně vyslýchali. „Podle informací obhajoby tyto materiály obsahují,“ zdůvodnil žádost právník, „velmi důležité závěry týkající se motivu Hessova letu do Británie a jeho zdravotního stavu, zvláště duševní poruchy po jeho příjezdu.“ Britská vláda nakonec uvolnila pouze nejstarší dokumenty, hlášení vévody a sira Ivone Kirkpatricka. Žádné další dokumenty týkající se Hessovy závažné duševní poruchy nebyly obhajobě poskytnuty.

Tři dny lilo jako z konve a 12. listopadu bylo ošklivo a mokro. Francouzi a Britové vázli v mlze a zahájení procesu se den po dni zpožďovalo. Lidé byli rozmrzelí. Soudci Biddleovi tu chyběly ke štěstí takové drobnosti jako The New Yorker a New York Times. Sir Hartley Shawcross šel na nervy Herbertu Wechslerovi. Tribunál se za zavřenými dveřmi zabýval žádostmi. „Ti chlapi opravdu nemají co na práci,“ vysvětloval Biddle v dopise, „kromě Fischera, který zamítá hromadu žádostí obhajoby o dokumenty a svědky.“[514)]

Američané občas odpočívali při poslechu Schumana nebo Beethowena v podání norimberského symfonického orchestru. Jednou měli soudci možnost soukromě shlédnout sovětský film o procesech v Charkově, kde soudili tři německé důstojníky za válečné zločiny. „Je to strašné,“ napsal Biddle, „odsouzení jsou zmučení, kost a kůže, a před zraky davu jsou pověšeni.“[515)]

V Leningradě Rusové veřejně pověsili také několik německých důstojníků za vraždy v katyňském lese.

JEŠTĚ V TUTO poslední chvíli, když už se měla každou vteřinu zvednout opona, si Američané zahrávali s obsazením. Stále nebyli spokojeni s e seznamem obžalovaných. Jacksonův přední poradce Sidney Alderman tvrdil, že by k obžalovaným měl být přiřazen i Hessův přítel, geopolitik profesor Karl Haushoffer jako „Hitlerův duchovní otec“, protože hlavní aktér spiknutí, Hitler, není přítomen. Jackson namítl, že se bude svět dívat na Američany s despektem, když začnou věšet učence za jejich názory.[516)] V další fázi, začátkem října, se jména do seznamu snažil přidat sám Jackson. Šlo mu o rozšíření počtu zástupců „generálního štábu“ a „policie“. Za generální štáb jmenoval polního maršála Walthera von Brauchitsche, Erharda Milcha a generalobersta Franze Halder a za policii generála policie Kurta Daluegeho, obergruppenführera Karla Wolffa a dva další. Britové však výstižně

podotkli, že přidávat ještě teď do seznamu obžalovaných sedm jmen působí dojmem, že se žalující strana nemůže rozhodnout, a to sníží její prestiž v očích veřejnosti. 26. října napsal soukromě Maxwell Fyfe: „V 11 hodin jsem mluvil s Jacksonem, Rudenkem a Dubostem a dohodli jsme se, že žádná další jména nebudeme do seznamu obžalovaných přidávat.“[517)]

Pokud jde o Gustava Kruppa, byl Jackson v úzkých. Osobně přislíbil prezidentu Trumanovi, že bude soudně stíhat průmyslníky. Jak přiznala jeho sekretářka jeho kolegům, žalobcům v procesu, přiměla jej k tomu kampaň probíhající ve Spojených státech proti americkým zbrojařům, jako byl DuPont, o nichž se říkalo, že před válkou poslali do Evropy jistého pana Scherrera s posláním zabránit konferencím o odzbrojení. Průmyslníci na celém světě by měli dostat varování. „Tento problém je nabitý takovým množstvím dynamitu, že ho tolik nevyrobil ani Krupp ve své továrně,“ řekl Jackson 12. listopadu 1945, několik dní po zahájení procesu.

Proto musí Krupp – jakýkoli Krupp – před soud; raději by tam viděl Alfrieda, ale nebude-li Alfried, spokojí se s Gustavem.

Na prvním jednání tribunálu za zavřenými dveřmi 14. listopadu navrhli obhájci Gustava Kruppa, aby byl jejich mandant kvůli zdravotnímu stavu zproštěn žaloby – není už s to pochopit, co se vlastně děje. Jackson poněkud nejistě namítl, že to jej neomlouvá – podle Londýnského statutu může být i Krupp souzen *in absentia*, nebo jej zastoupí jeho syn Alfried. Sir Hartley Ahawcross namítl, že tohle je soud a ne partie šachu, aby byl jeden člověk nahrazován jiným.[518)]

Soudce Lewrence se zdržel vyjádření, zjevně však s Jacksonem nesouhlasil. Jeden člen amerického týmu žalobců soukromě napsal: „Já si osobně myslím, že starého Kruppa žaloby sprostí a na jeho místo dají mladého, protože stal v čele firmy od roku 1943. Kruppové si nebrali servítky, pokud jde o nucenou práci, a s muži i se ženami zacházeli hůř než georgijské gangy, o nichž se psaly romány…“[519)] Ironií takového procesu s „válečnými zločinci“ bylo, že Britové a Američané při svých náletech jiné muže a ženy za živa pálili a trhali na kusy.

Britská sjednocená fronta – Shawcross a Lawrence – nakonec návrh nahradit Gustava Kruppa Alfriedem zamítla – a dostala se jí za to pochvaly, o kterou věru nestála, od Julia Streichera, který si zapsal do deníku: „Britové prosadili, že přestože ne možné nahradit jednoho obžalovaného jiným, nebude se to dělat, takže obžalovaný, který není schopen podstoupit proces nebo který je mrtev, nebude nahrazen synem jako svým zástupcem. Je na tom vidět, že britští soudci mají alespoň dobrou vůli nevrhat se slepě na jednu stranu ve víru událostí, který se právě roztáčí.“[520)]

Objevovaly se však náznaky problému, které teprve přijdou. Když žádal obhájce jednoho obžalovaného, aby mohl předstoupit konkrétní svědek, který dokáže, že Rusové vozili dělníky na nucenou práci z Litvy stejně jako nacisté, kteří jsou z toho nyní obžalováni, ztratil ruský soudce podplukovník Volčkov hlavu a nazval tu urážkou. „Rozhodnutí se odročuje,“ poznamenal Biddle, „až do další schůze.“[521)]

Světový tisk byl informován, že proces bude zahájen 20. listopadu 1945 ráno. Jacksonova úvodní řeč, jeho životní dílo, byla již připravena. Bezpočtukrát je i opravoval, Elsie na ni pracovala noc co noc celé týdny a Bill ji až do pěti hodin ráno rozmnožoval na kopírce.

Devatenáctého však přišla zpráva z Moskvy, která zahájení procesu ohrozila. Ruský hlavní žalobce generál Rudenko, uvedla Moskva, onemocněl malárií, takže ruská strana žádá minimálně desetidenní odklad zahájení procesu. Soudce Jackson, který sledoval ruské metody již pět měsíců, měl najednou pocti, že Rusům teče voda do bot – z nějakého důvodu se snaží proces zastavit.

Francouzský hlavní žalobce Monsieur Dubost – dotčený tím, že tribunál nezařadil Alfrieda Kruppa do seznamu obžalovaných – ruskou žádost podpořil a dodal, že odstoupí-li

Sověti, odstoupí i Francie. „Má instrukce," zaznamenal si Biddle, stáhnout se, když u toho nebudou Rusové. Francouzi a Rusové totiž zvláště trpěli."[522)]

„Věřilo se tomu," zapsal si soukromně Jackson, „že Dubost je komunista, a vypadalo to, že jsou domluveni."[523)]

Následovala schůzka charakterizovaná později jako „nejtrpčí ze všech pracovních schůzek žalobců v celém procesu". Sir Hartley Shawcross upozornil kolegy, že zařazení Alfrieda Kruppa mezi obžalované nepřipadá v úvahu, protože proti němu prakticky neexistují důkazy (totéž však v srpnu nebránilo zařazení Dönitze, Papena, Hesse, Jodla a řady dalších na citovaný seznam). Shawcross podotkl, že Rusku jistě nic nebrání jmenovat za Rudenka zástupce. „Odklad zahájení," řekl, „vzbudí podezření, výsměch a opovržení veřejnosti na celém světě."

Podle Jacksona však šlo o víc. „Bylo by na pováženou," připomněl kolegům, „zmařit úsilí čtyř vítězných mocností o spolupráci."

Byl stejně jako Francouzi a Rusové nespokojen s tím, že na seznamu obžalovaných není jediný průmyslník. Existují závažné politické důvody, proč musí on jako představitel Spojených států na přítomnosti sovětského zástupce v procesu trvat. „V procesu jsou totiž záležitosti, kde se ruské zájmy s americkými rozcházejí. Jsou v něm i otázky, v nichž Spojené státy nemohou Rusku ani oponovat, ani s ním souhlasit – například válka v Polsku a Finsku a obsazení pobaltských států."

Co kdyby se obhájci zeptali na tělo a Rusové nebyli přítomni? Monsieur Dubost rozhněvaně zopakoval, že Francie stahuje svou účast, pokud se zítra začne bez Rudenka. Shawcross nahrával Jacksonovi: jestli je Rudenko nemocný, musí Rusové veřejně oznámit, že veškeré zdržení zapříčinili oni.

I to však bylo Jacksonovi málo. Ohlásil, že Spojené státy proces zítra v každém případě zahájí., třeba samy, bude-li to nutné. Nemůžeme zahájit proces," naléhal, „jako čtyři spojenci, kteří stáli bok po boku ve válce, protože jsme se v míru rozešli."

Schůzka žalobců skončila zmatkem. Téhož dne odpoledne byli všichni žalobci povoláni na poradu k soudcům.

V očekávání nejhoršího Jackson požádal několik členů svého týmu včetně stenografky Elsie Douglasové, aby jej doprovodili. Soudce Lawrence však oznámil, že schůzka bude tajná. Jackson zuřil a požádal o povolení se vzdálit. Toto, zdůraznil, je již podruhé, co protestuje proti tajným schůzkám (poprvé to bylo v Berlíně). Nezastupuje soukromého klienta, ale Spojené státy americké, musí informovat svou vládu a, bude-li to nutné, i předložit stenografický zápis. Jestliže zrovna teď hrozí dva státy odstoupením od procesu, řekl, je nezbytné, aby byl pořízen přesný záznam.

Lawrence byl neoblomný a na znamení brigádního generála Williama L. Mitchella, který soudu předsedal, vyvedl Jacksonův doprovod ze soudní síně. Když zůstali v síni sami, zeptal se Lawrence Jacksona na jeho postoj k sovětské záležitosti. Jackson dal přednost Dubostovi, aby se vyjádřil jako první za Francii. Dubost tak učinil. Vyjádřil se stejně jako na schůzce žalobců a opět pohrozil, že Francie od soudu ustoupí, bude-li zahájen bez Rudenka. Shawcross zopakoval, že se Rusové musí za zpoždění veřejně omluvit. Sir Norman Birkett podotkl, že tu jde o nebezpečný precedens. Když odloží proces pro nemoc žalobce, budou ho muset odložit i pro nemoc obhájce.[524)] Zdálo se, že jsou na mrtvém bodě.

Nenadále však dorazil Rudenkův zástupce plukovník Jurj V. Pokorovskij a oznámil s kamennou tváří, že právě telefonoval s Moskvou a dověděl se, že „díky ohromnému lékařskému objevu" je Rudenko zdráv a je na cestě do Norimberku. Dorazí asi za pět dní. (V jedné výmluvné scéně si pokorovskij, někdejší důstojník carské armády, který líbal ženám ruce, omotal zápěstí použitou telegrafní páskou z Moskvy a omluvil se Maxwellu Fyfeovi, „Takhle to prostě chodí"). „Proces bude zahájen," zapsal si Biddle slova sovětského zástupce,

„v nesmírně důležitou slavnostní chvíli.“ Pokorovskij trval na tom, že Rudenko musí být při zahájení osobně přítomen a odmítl ho v této věci zastoupit.[525)]

Proces by býval mohl začít druhý den.

Ze záznamů kontrolní komise sovětské vlády týkající se Norimberského procesu lze usuzovat, proč sovětská strana se zahájením procesu tak otálela.[526)] Opět byli ohromeni nedisciplinovaností obhájce, který nadzvedl pokličku nad delikátními politickými záležitostmi. O tři dny později, 16. listopadu, se odehrál tento rozhovor:

> VYŠINSKIJ: Soudruh Rudenko nemá žádný plán, jak v procesu postupovat. Náš návrh úvodního projevu jsem poslal ústřednímu výboru.
> KOBULOV: Naši lidé nás v Norimberku informují o chování obžalovaných při výsleších. [Nahlas čte zprávu]. Göring, Jodl, Keitel a další předvádějí při výsleších velké divadlo. V jejich výpovědích je spousta protisovětských narážek a náš vyšetřovatel soudruh Alexandrov na ně reaguje příliš mírně. Obžalovaní se staví do role pouhých podřízených, kteří vykonávali vůli nejvyššího velení. Raeder, když jej vyslýchali Britové, řekl, že se ho Rusové snažili přesvědčit, že vypovídal pod tlakem. Tato výpověď je zaznamenána na filmu.
> VYŠINSKIJ: Hlavní žalobce musí obžalovaného hned přerušit a nedat mu příležitost k těmto antisovětských útokům

Možnost, že obhájci zahájí svými narážkami útok na Sovětský svaz, dělala Vyšinskému, který se zodpovídal přímo Stalinovi, starosti. Tentokrát ve zpávě stálo:

> Věc: Seznam témat, kterým je nutno se u soudu vyhnout (Soudruh Vyšinskij):
> 1)Schválení seznamu otázek, které jsou pokládány za nepřípustné pro jednání před tribunálem – soudruh Vyšinskij
> 2)Dosažení dohody s ostatními žalobci, že nebudou do debaty zavlečena témata, která by umožnila kritiku SSSR, USA, Británie, Francie a dalších Spojenců ze strany obžalovaných.
>
> Přítomní krom toho trvali na tom, že soudruzi Rudenko a Nikičenko – sovětský žalobce a soudce – se vyjádří ke každému dokumentu, který předloží ostatní žalující strany, pokud jde o jeho přijatelnost z hlediska ochrany sovětských zájmů, a bude-li to nutné, znemožní obhajobě před soudem předložit nebo dokonce veřejně číst dokumenty označené jako „nepřijatelné“.[527)]

SOUDCI BIDDLEOVI se tento blok podařilo prorazit, čímž si získal úctu.
„Opět se mi podařilo odvrátit velmi závažný kompromis a chlapci mi jeden po druhém blahopřejí,“ pochlubil se 19. listopadu 1945 v 9 hodin večer v dopise své ženě.

> Rudenko, ruský žalobce, onemocněl malárií a řekl, že nebude moci přijít zítra na zahájení. Francouzi pohrozili, že také couvnou. My jsme se s Lawrencem zuby nehty bránili dalšímu zpoždění. Nakonec jsem navrhl kompromis, že se bude veřejně číst plné znění žaloby, což zabere dva dny, potom dostane slovo obhajoba a ostatní se asi ve čtvrtek odročí do příštího pondělka [26. listopadu]. Poslali jsme pro žalobce a vysvětlili jim svůj

plán. Rudenkův asistent plukovník Pokorovskij řekl, že zatelefonuje do Moskvy. Mezitím přesvědčil Birkett Brity [britské ministerstvo zahraničí], aby na ně [na Moskvu] zatlačili, a nakonec tedy Rusové přistoupili na to, že se začne. Francouzi se chovali povýšeně a veřejně na Jacksona zaútočili. S Rusy to není lehké. Dnes je ale každý rád, že zítra přese všechny překážky jednání zahajuje, jak bylo plánováno.“[528)]

13. Představení začíná

POD DOHLEDEM MOJŽÍŠE svírajícího Desky zákona bylo v úterý 20. listopadu 1945 dopoledne v norimberském Paláci spravedlnosti zahájeno první zasedání mezinárodního vojenského tribunálu.Do renovované soudní síně ve třetím poschodí s šedozelenými závěsy, červeně polstrovanými židlemi a koberci dovezenými z Francie vpochodovalo zbývajících dvacet obžalovaných. Ze svých cel v sousední věznici z minulého století sem byli odvedeni krytou chodbou dlouhou 183 metry. V cele zůstal jen Kaltenbrunner, jemuž zdravotní stav nedovolil přejí do soudní síně. Venku křižovaly ulice americké tanky. Byla to poněkud zbytečná ukázka moci Spojenců. Doprava byla odkloněna.

Jedenadvacet vězňů sedělo na lavicí obžalovaných ve dvou řadách, zády ke zdi. Göring seděl na prominentním místě na konci řady vpravo. Vedle něho seděl Hess, který se s velkým potěšením ponořil do rustikálního románu Hanse Fritze a proces zcela ignoroval. Julius Streicher se na celou věc díval úplně jinak. Pro něho to byla jen poslední bitva se Židy. Pozorně poslouchal, o čem je řeč. „Jeden z těch dvou Francouzů je stoprocentně Žid," poznamenal Streicher posedle. „Kdykoliv se na něho podívám, znejistí a otočí svůj žlutý obličej s černými vlasy jinam."[529] Stejně jako Göring ani gauleiter Streicher nepochyboval o tom, jak to pro něho skončí. „Nikdo z těch, kdo vidí," napsal si o tomto prvním dni, „nemůže zůstat na pochybách: v soudní síni je více Židů a položidů než ostatních lidí. Tři čtvrtiny novinářů a téměř všichni překladatelé (tlumočníci), stenotypisté – muži i ženy – a různí asistenti – to všechno jsou Židi. Jak na nás zahlížejí. Můžete jim to vyčíst z pohledu: tak je tady máme jednoho vedle druhého, a Streicher tam sedí taky. Pane Bože! Chvála Jehovovi a chvála našemu praotci Abrahamovi!"[530]

Tři obžalovaní nebyli přítomni. Pětaosmdesátiletý Gustav Krupp von Bohlen und Halbach byl oficiálně shledán nezpůsobilým podstoupit soudní proces, Robert Ley byl mrtev a Martin Bormann nezvěstný. Zastoupením nepřítomného (a ve skutečnosti zemřelého) reichsletera byl na žádost zástupce britského žalobce Aireye Nevea pověřen norimberský právník dr. Friedrich Bergold.[531] {V roce 1979 byl Neave, který se stal členem parlamentu, zabit teroristy z Irské republikánské armády, kteří nechali v jeho autě, když vyšel z Dolní sněmovny, vybuchnout nálož.}

Způsobilost několika dalších vězňů podstoupit soudní proces byla rovněž otazníkem. Streicherův právní zástupce dr. Hans Marx se odvolal k tribunálu a požadoval vyšetření svého klienta a jeho duševního zdraví. Lékaři tří zástupců žalující strany prohlásili, že je natolik zdráv, aby mohl proces podstoupit. Dva dny před zahájením procesu byl do nemocnice převezen Kaltenbrunner se subarachnoidním krvácením. Následujících několik měsíců docházel bývalý obergruppenführer k soudním přelíčením vždy jen na pár hodin. „Jestli on je v pořádku, tak já jsem Panna orleánská," poznamenal Göring. Ani Hessova způsobilost vypovídat před soudem nebyla jednoznačná.[532] V den zahájení si však napsal do deníku: „Zahájení procesu, nudné. Většinu času jsem si četl bavorský venkovský román *Der Loisl* nebo jsem odpočíval se zavřenýma očima. Nic z toho, co se tam říkalo," neopomněl pečlivě poznamenat, „si nepamatuji."

Soudní síň zaplnily tři stovky tiskových a rozhlasových dopisovatelů. Bzučely kamery, natáčela se každá vteřina a stoly, u nichž seděli žalobci, tlumočníci a němečtí obhájci v tradičních talárech a parukách, zaplavovalo mohutné světlo reflektorů. Na lavici seděli soudci čtyř vítězných mocností a na stejně vysokých židlích před jednotlivými státními vlajkami jejich zástupci – Britové ve škrobených límečcích s ohnutými růžky, Američané spíše ve stylu newyorských businessmanů, profesor Henri Donnedieu de Vabres s bohatým knírem a Rusové v uniformách, jak se patří u „vojenského tribunálu".[533] Na Julia Streichera

tito Rusové velmi zapůsobili – chovali se jako vojáci, což odpovídalo jejich uniformám navrženým ve starém carském stylu. Jak utíkal čas, zapůsobili na něho i oba angličtí soudci – oba vysocí, nordického vzhledu a aristokratického vystupování. Streicher byl přesvědčen, že jeden z nich je lord. Druhý, zástupce britského soudce sir Norman Birkett, měl velkou ušlechtilou hlavu a hluboký pohled. Hodil by se do kostela na kazatelnu, fantazíroval Streicher.[534)] V nižších poschodích čtyřpatrového Paláce spravedlnosti Jacksonovi lidé stále prohlíželi tuny zabavených materiálů a hledali v nich lahůdky, které by žalobci mohli použít proti obžalovaným.

Ruský hlavní žalobce zůstal v Moskvě, protože se mu malárie i přes deklarovaný medicínský zázrak prý vrátila. Souhlasil, aby tribunál proces zahájil, avšak s podmínkou, že němečtí obžalovaní nedostanou po dobu jeho nepřítomnosti slovo. Jackson pozorně sledoval tváře vězňů. Přemítal, zda se Göring pokusí zpochybnit jurisdikci tribunálu. Pokud ne, ostatní ho budou následovat. Soudce se jej zeptal, zda uznává svou vinu. Göring si vzal mikrofon a řekl: „Než odpovím -“

Lawrence jej přerušil. Jackson váhal. Göring opakoval úvodní slova své připravené řeči, ale soudce jej opět zarazil.

Göring tedy zadrmolil „nevinen“ a dodal, „ve smyslu žaloby“.

V ruce svíral své jednostránkové prohlášení, které zůstalo nepřečteno. Odmítal v něm uznat jurisdikci tribunálu. Není důvodu neuvést zde dodatečně, co chtěl říci:

> Jako reichsmarschall Velkoněmecké říše přijímám politickou odpovědnost za své činny. Přestože se za své činy zodpovídám pouze německému lidu a německým soudům, jsem nicméně ochoten – aniž však uznávám jurisdikci tribunálu – podat potřebná vysvětlení a vypovídat pravdivě. Odmítám však přijmout odpovědnost za činy, jichž se dopustili jiní – za činy, o nichž jsem nevěděl a s nimiž bych nesouhlasil nebo jimž bych zabránil, kdybych o nich věděl. Hermann Göring.

Tribunál přešel k Rudolfu Hessovi. Když dostal Hess slovo, k nesmírnému rozhořčení ustrnulých žalobců pouze vyskočil (rezolutně, jak si později zaznamenal do deníku) a vykřikl „*Nein!*“ Stovky diváků, pod nimiž se prohýbaly galerie, se svíjely smíchy. Jackson zuřil, protože cítil, že Hess mu sebral v představení hlavní roli. Předseda tribunálu soudce Lawrence s úzkými brýlemi na čtení na očích, každým coulem puntičkářský anglický soudce, jak vystřižený z hollywoodského filmu, polohlasně řekl: „Zapište to jako prohlášení ‚nevinen‘.“

Také polní maršál Keitel si připravil prohlášení, začínající slovy „než odpovím na položenou otázku stran mé viny…“, když však viděl, jak byl Göring zbaven slova, od prohlášení ustoupil.

ROBERT H. JACKSON, vedle něhož seděl jeho syn Bill, ponořený do dokumentů, zahájil úvodní řeč. Tomuto textu věnoval více úsilí než kterémukoliv jinému ve svém životě. Než s ním vystoupil, půjčil si v knihovně příručku *Řečnické umění*. Jeho řeč byla později označena za jedno z největších děl v historii právnické literatury. Ve Washingtonu dostala ocenění nejlepšího veřejného projevu „od doby F. D. R.“. Jeden z listů dokonce uvedl, že by se Jackson mohl stát „trumfem demokratické strany v budoucích prezidentských volbách“.

Mluvil zvolna, vyrovnaně a pevným hlasem, který se v této poslední bitvě evropské války nezachvěl ani na chviličku. Elsie mu pro názornost občas podala dokument, o kterém zrovna mluvil – svazek s fotografiemi likvidace varšavského ghetta, vojenské rozkazy podepsané nebo parafované obžalovanými nebo seznam mrtvých z mauthausenského

koncentračního tábora. Za ním seděl britský generální prokurátor sir Hartley Shawcross se svým předchůdcem sirem Davidem Maxwellem Fyfem, který v tomto procesu povede z větší části žalobu za britskou stranu.

Jacksonova řeč byla statečným pokusem položit základy žalobě ze spiknutí za účelem rozpoutání útočné války. Byla přijata velmi dobře a Jackson byl potěšen.[535)] Bylo v ní řečeno, že nacisté zabili odhadem 5,7 milionu Židů (znělo to lépe než populární zaokrouhlená cifra 6 milionů). Na dotaz o přestávce, kdo k tomu dal rozkaz, Göring odpověděl: „Nejspíš Himmler.“ Dosud o tom nepřemýšlel.

JACKSON NEHODLAL příliš využívat živé svědky, dával přednost dokumentárním důkazům, které hovoří samy za sebe. Na soukromé schůzce po zahájení procesu podal Jackson svým kolegům, ostatním hlavním žalobcům, následující vysvětlení: „Přestože mají Spojené státy největší sbírku potencionálních svědků – vlastně plnou věznici – většina z nich nadělá víc škody než užitku. Vedle [generálporučíka Erwina] Lahousena [šéfa sabotážní a kontrašpionážní sekce II abwehru] možná využijeme čtyři další svědky, hlavně pokud jde o koncentrační tábory, ale většinu případů postavíme na dokumentech.“[536)]

Na jednom takovém uzavřeném zasedání 24. listopadu požádal Lawrence Jacksona, aby mu vysvětlil politický účel procesu, a dostal odpověď: „Chceme dokázat Německu a světu, že nacistický režim byl tak zkažený a zločinecký, jak se vždycky předpokládalo.“ A navíc „chceme dát Němcům jasně najevo, proč bude naše politika vůči nim v mnoha následujících letech skutečně tvrdá“.[537)]

Tento motiv Norimberského procesu musíme mít na paměti, když pročítáme písemné záznamy. Norimberský archiv je cenný zdroj, používá-li se velmi obezřetně. Publikované svazky obsahují pouze materiály žalující strany, nikoli obhajoby. V průběhu procesu odevzdal dr. Hans Laternser, obhájce generálního štábu a OKW, tribunálu více než 3 186 místopřísežných prohlášení podepsaných polními maršály, generály a dalšími klíčovými svědky. Publikované modré svazky však neobsahovaly ani jedno.[538)]

V jedné záležitosti tribunál Jacksona přehlasoval. Jackson chtěl případ postavit převážně na dokumentech, avšak překládání dvaceti sad dokumentů by bylo velmi náročné, a tak soudci rozhodli, že do zápisu soudního jednání budou zahrnuty pouze ty dokumenty, které se budou v soudní síni nahlas číst a tudíž simultánně tlumočit.[539)]

Bylo zahájeno čtení dokumentů. 29. listopadu dostával soud záchvaty smíchu při poslechu Göringova nestoudného telefonátu s Ribbentropem (v Londýně) a s princem Philippem von Hesse v březnu 1938, jiež měl podle jeho nařízení Forschungsamt sledovat a zaznamenávat.[540)] Reichsmarschallovu veselou náladu však utlumilo, když Jackson na odpoledne připravil první filmové ukázky, které k promítání zpracovala OSS a jeho tým. Nejpůsobivější byl film o nacistických koncentračních táborech, ponuré záběry, které natočili vojenští fotografové doprovázející spojenecká vojska, když postupovala Německem. [541)] Nyní obžalovaní viděli, že jim mnoho naděje nezbývá, protože poslední zbytek sympatií veřejnosti, které měli, vzal za své v hrůzách zachycených na filmovém plátně.

Jakmile se na plátně postaveném na konci soudní síně objevil sestřih záběrů z nacistických koncentračních táborů, začal jeden z amerických právníků bedlivě sledovat výraz ve tvářích obžalovaných. „Schacht a Fritzsche se na plátno vůbec odmítali dívat,“ napsal, „ a odvraceli hlavy. Ostatní na něm měli naopak oči jako přilepené. Přál bych si, aby každý školák a každý dospělý tenhle film alespoň jednou za rok zhlédl, aby měli Američané stále na paměti, jak jsou Němci nebezpeční a jak je nutné, aby byli Američané dobře vyzbrojeni a připraveni. Promítat se budou také zabavené německé filmy z varšavského ghetta, které Němci natočili za účelem propagandy mezi německým lidem, aby mu ukázali, jak pokleslá,

ošklivá a nehumánní je židovská populace – což činí film ještě ďábelštějším nástrojem, než kdyby byl natočen jako dokument bez režijních zásahů.“[542)]

Hess se tvářil zmateně, a když se po promítnutí filmu v sále rozsvítilo, řekl nahlas Göringovi, který seděl po jeho pravici: „Já tomu nevěřím.“

Göring na něho křikl, aby byl zticha.

Generaloberst Jodl po zhlédnutí filmu napsal: „Tyto skutečnosti jsou tím nejhorším odkazem, který nám zanechal národněsocialistický režim. Je to horší než zkáza německých měst. Ty ruiny lze pokládat za čestné šrámy na tváři národa, který bojuje za svou existenci. Ale tohle vrhá stín na wehrmacht a jeho velitele. Už jsem se vyjádřil v tom smyslu, jak lehkověrně jsme se nechali oklamat. Nařčení, že víme o těchto věcech, je nepravdivé. Ani jeden den bych nesnesl vědět o takovýchto hrůzách.“[543)]

Jak řekl Kranzbühler o několik let později, nejhorší z toho, co zjistil Norimberský proces, byla likvidace politických nepřátel – ne brutální, avšak nezbytné vojenské operace proti partyzánům a odboji, ale systematické masakrování celých etnických skupin, zvláště „velká likvidační kampaň proti Židům“. „Každý, kdo byl nucen během předkládání důkazů studovat zdrcující fotografie žen a dětí stojících na okraji hromadných hrobů a čekajících na osudnou ránu do týla nebo zahnaných do plynových komor, se nikdy nezbaví pocitu viny za to, že se Němci – i když to bylo jen pár Němců – dopouštěli takovýchto činů.“ Ale i Kranzbühler položil otázku, zda se v Německu o těchto etnických čistkách všeobecně vědělo.

Zda to vítězné mocnosti pochopily, zůstalo i po padesáti letech stále aktuální otázkou. V jejich archívech, které dnes obsahují stohy šifrovaných zpráv a hlášení o balících pošty, kterých se Spojenci zmocnili na nepřátelských lodích nebo zajatých nepřátelských pozicích, není nikde ani zmínky o tom, že by o těchto krutostech věděla německá veřejnost.[544)]

Poslední den v listopadu se tribunál sešel za zavřenými dveřmi, aby projednal otázku Hessovy způsobilosti podstoupit soudní proces. Rudolf Hess mezitím v soukromí dospěl k názoru, že by nebylo správné odtrhnout se od svých bývalých kolegů. Dr. Gilbert řekl Hessovi, když se vězni vraceli do cel: „možná, že sem už nikdy nepřijdete. Ale já se za vámi čas od času zastavím v cele.“

„Já jsem dokonale připraven se hájit,“ řekl Hess se starostlivě podmračeným obočím. Ve chvíli, kdy měl jeho právní zástupce dr. Rohrscheidt začít hovořit na jeho obhajobu, naklonil se k němu a řekl šeptem: „Rozhodl jsem se, že řeknu, že se mi vrátila paměť.“

„Jak chcete,“ řekl právník rozhněvaně a spustil svou dlouhou hřmotnou řeč, jako by nic neslyšel. Dvě hodiny se právníci bezmocně brodili rozpornými zprávami různých psychiatrických komisí. Jak si Rohrscheidt a žalobci vzájemně citovali lékařské důkazy a křičeli na sebe psychologické definice, stával se Hess stále neklidnějším a uvědomoval si, že nejvíce rozumu tu má asi on sám.

Podal Rohrscheidtovi papírek se vzkazem, že by tu debatu rychle ukončil, kdyby dostal slovo. Rohrscheidt vzkaz ignoroval.

Hess nyní poprvé slyšel výrok, že podle článku 12 charty tribunálu by mohl být souzen *in absentia* i v případě, že bude shledán nezpůsobilým podstoupit soudní proces. „Tento obžalovaný je obviněn z takových zločinů, že přichází v úvahu i trest smrti,“ slyšel říkat svého právníka.

Maxwell Fyfe odpověděl, že amnézie nebyla podle britského práva nikdy překážkou vynesení rozsudku ani vykonání trestu. Soudce Lawrence se přikláněl k Rohrscheidtovi. Hess, řekl, bude jistě argumentovat ve stylu „hájil bych se lépe, kdybych si pamatoval, co se v té době dělo“. Jackson ironicky poznamenal, že Hess „trpí amnézií přece *dobrovolně*“.

Teprve potom udělil tribunál Hessovi konečné slovo. Hess se postavil, uklonil se směrem k soudní stolici a četl:

Pane předsedo, rád bych řekl toto. Abych mohl dále navštěvovat soudní jednání, aby byl nade mnou vynesen rozsudek stejně jako nad mými kolegy - a to bych si přál – a abych nebyl prohlášen za nezpůsobilého podstoupit soudní proces, předkládám soudu toto prohlášení – prohlášení, které jsem záměrně nehodlal učinit dříve než v pokročilejší fázi jednání.
Od této chvíle je moje paměť opět k dispozici okolnímu světu.
Důvody, proč jsem simuloval amnézii, jsou taktického rázu.
Ve skutečnosti je mírně porušena pouze moje schopnost koncentrace, nikoli však moje schopnost sledovat proces, hájit se, tázat se svědků a odpovídat na otázky.
Zdůrazňuji, že nesu zodpovědnost za všechno, čeho jsem se dopustil, co jsem podepsal nebo spolupodepsal.
To však nemá vliv na mé hluboké přesvědčení, že tento tribunál nemá žádné kompetence.
Amnézii jsem úspěšně simuloval i před svým obhájcem. On tedy jednal v nejlepší vůli.

Tribunál další jednání zmatečně odložil. Z obecenstva se ozýval smích. Hesse odvedli zpátky do cely v poutech. Udělal z nich ze všech hlupáky – ze soudců, z právníků, žalobců a především z odborných týmu psychiatrů čtyř vítězných mocností.

Když se Hess vrátil do nehostinné neútulné cely, byl upozorněn, že tribunál požaduje kopii textu, který četl. Bylo to pro něho zadostiučinění, že k němu musí přijít žádat. „Nikam jsem nespěchal," napsal si tužkou do deníku, „nejdřív jsem se v klidu najedl."[545)]

„Měli jsme dnes dramatický den," napsal Jackson v soukromí v pátek 30. listopadu 1945 večer. „Celý den svědčil generál Lahousen, protifašistický německý generál, a podepsal se na oprátce nacistů. A jako vrchol všeho Hess odvolal svého obhájce a přiznal se, že předstíral amnézii. Bylo to napjaté. Potom jsem měl večeři s Rusy – řekl jsem jim, že přijdu, pokud se uvolním před devátou – a podařilo se. Vodka a slanečky – no nazdar!"[546)]

Když se na celou věc podíváme s odstupem, je vidět, že mnoho materiálů nemělo být použito jako důkaz. 25. listopadu napsal soudce Biddle soukromý záznam o nejznámějším podvodu v procesu. V seznamu dokumentů byl zanesen jako Sidney Alderman. „Je nabitý zajímavým materiálem ze zabavených tajných dokumentů a zápisů ze schůzek mezi vůdci a Hitlerem, které pořídila jeho sekretářka a které poukazují na ‚agresivní' charakter německé války," napsal Biddle manželce do Spojených států. „Hitler například říká: ‚A potom, pánové, se v Rusku stane to, co jsem udělal v Polsku. Po Stalinově smrti pokoříme Sovětský svaz.' To bylo v srpnu 1939. Vydal rozkaz ‚zabít bez milosti všechny muže, ženy a děti polské rasy a jazyka'. Sekretářka dodala: ‚Projev byl vyslechnut s nadšením, Göring vyskočil na stůl. Následovaly krvežíznivé díky a krvavé sliby. Tancoval po stole jako divoch.' Ale," uzavíral Biddle, „to asi všechno najdeš v tisku ještě dřív, než dorazí můj dopis."[547)]

Bylo přehlédnuto, že je naprosto nepravděpodobné, že by byl Göring, vážící bezmála metrický cent, vůbec schopen vyskočit na stůl, a opomenuta byla i skutečnost, že Hitler *ne*zlikvidoval všechny příslušníky polského národa. Tento dokument byl padělkem, který soudu dodal novinář z Associate Press Louis Lochner, jehož osobní materiály jsou dostatečným vysvětlením, jak se k tomu dostal.[548)]

Objevy nových dokumentů vrhaly na obžalované stále nové světlo. Göringův případ zkomplikoval důkaz, že se reichsmarschall nakonec s Hitlerem rozešel a Hitler jej v dubnu 1945 odsoudil k trestu smrti. V listopadu byl konečně nalezen Hitlerův politický testament. Ten potvrdil, že v posledních hodinách svého života jmenoval svým nástupcem Dönitze a Göringa s Himmlerem označil za zrádce. Krom osobní zrady vůči jeho osobě, psal Hitler, způsobil Göring s Himmlerem zemi a jejímu lidu obrovské škody tajným vyjednáváním s nepřítelem, tedy bez jeho vědomí a proti jeho vůli, a ilegálními pokusy převzetí moci.[549)]

Jak dny míjely, bavil se Streicher tím, že lovil v moři lidských tváří v publiku židovské typy – „který z nich je ten parchant z židovské krve a kdo se k Židům přiženil a která přivdala?[550] Z místa, kde seděl, jej udivovalo, jak škaredou mají všechny Američanky tvář – zapisovatelky a stenotypistky, které sedí před stolicí soudců, v ústech převalují žvýkačku a poletují tužkami po papíru stejně rychle jako prsty po klávesnici maličkých těsnopisných strojů. „Pojí se v ženské části americké populace tak výrazně výkonnost s ošklivostí?“ přemítal Streicher.[551]

„Obžalovaní působí unaveným a nervózním dojmem,“ projel mu hlavou citát z jedněch novin a za ním hned myšlenka: „Ať si teda jeden z těch pánů od novin sedne na tři měsíce do cely, kam skoro nepadá denní světlo, kde se svítí slabou žárovkou dvě hodiny za celý večer, když dostane na chvíli tužku a papír, kde ho vypustí na vzduch tak na patnáct – dvacet minut denně a dost a kde ho celou noc budí dozorci. Potom bude taky vypadat trochu unaveně a nervózně, až začne proces.“[552]

Zde se ukázalo, kam až sahá Londýnský statut. Polapil do sítí i obžalované Streicherova typu, kteří by za existujícího právního systému dostali maximálně mírný trest. Jackson byl osobně přesvědčen, že nikdo neunikne trestu. I když tribunál někoho osvobodí, jak řekl ve své zahajující řeči, bude dotyčný předán „našim spojencům v Evropě“ k dalšímu soudnímu stíhaní – s čímž se britští žalobci sir Hartley Shawcross a sir David Maxwell Fyfe ochotně ztotožnili. „Plně souhlasíme s myšlenkou,“ napsali soukromně Jacksonovi několik dní před zahájením procesu, „předat žalované dál, aby „dostanou-li se z našich plamenů pekelných, skočili rovnou do polského nebo jugoslávského kotle.“[553]

Z JACKSONOVÝCH SOUKROMÝCH spisů jasně vyplývá, že soudce nyní pokládal účast ruských soudců ve svém procesu, která se mu původně zdála velmi žádoucí, za výsměch mezinárodnímu právu. Těsnopisné poznámky z jejich poslední tajné schůzky ukazují, že jim důrazně připomínal jejich vlastní prohřešky a že je varoval, že se Spojené státy neztotožní s žádným sovětským válečným zločinem. Pokud se obhájci podaří získat kapitál z tajného paktu Ribbentrop-Molotov v srpnu 1939, mohou z toho Rusové vinit jedině sebe. On sám se o tomto ve své vstupní řeči nezmíní. Jako právník těžko nese toto zamlčování pravdy, nemá však jinou možnost.

Když koloval návrh jeho vstupní řeči mezi žalobci, přišel k jeho překvapení a potěšení Shawcross s nápadem tento osudný pakt nejen do procesu zahrnout, ale převrátit jej naruby a mrštit jej do tváře obžalovaným podle těch nejvybranějších tradic anglického soudnictví. Whitehallští právníci mu zkonstruovali obhajitelný případ založený na tom, že během oné osudné návštěvy v Moskvě 22.-23. srpna 1939 donutil vychytralý Ribbentrop trikem nevinné Rusy k podepsání tohoto nestydatého paktu – prostě je obelhal a zatajil jim pravý záměr agresivního Německa, napadnout Polsko. I když tento argument nebyl z nejpřesvědčivějších, byl lepší než nic. Alespoň znemožní obhájcům tvrdit, že žalující strana zamlčela existenci dokumentu.

Rusy však tato právnická obratnost příliš nepobavila. Jejich hlavní žalobce generál Rudenko vtrhl bez pozvání do Jacksonovy kanceláře, před sebou mával kopií Shawcrossova vystoupení a křičel: „Tuto pomluvu nedovolím vyslovit!“

Jackson zůstal jako přimražený. Byl přesvědčený, že Rusové Shawcrossův švindl přivítají. Ty však rozzuřila představa, že by nějaký Ribbentropp přelstil Molotova a Stalina. Britové tedy neměli jinou možnost než celou pasáž vyškrtnout, a Rusové popřeli, že by kdy nějaký pakt existoval. Žádný takový pakt není, protože to oni tvrdí. Bylo to *nulle et non avenue*. Prostě za sebou zametli. Avšak ne na dlouho.

CELÝ PROCES strašila Spojence představa, že se v zabavených německých dokumentech objeví něco nežádoucího. Naštěstí se materiály německého námořnictva a ministerstva zahraničí, které Spojencům zrovna nelichotily, dostaly do rukou Britů a ti je okamžitě odeslali ze země. Jen s velkými okolky nakonec vydali jejich část Norimberku. Na jedné tajné schůzce hlavních žalobců v Norimberku britští zástupci trvali na tom – na základě instrukcí z Londýna -, aby se archivní materiály německého námořnictva a ministerstva zahraničí co nejrychleji vrátily do jejich sejfů v Londýně, protože by mohly být pro britskou vládu zdrojem „rozpaků", kdyby se dostaly do nesprávných rukou.

Ještě z jiného hlediska byla celá situace pro obžalované silně nepříznivá. Obhájci neznali postupy soudního procesu podle angloamerických zvyklostí, které byly v Norimberku používány. Němečtí právníci neměli žádné zkušenosti s metodami vyšetřování a křížového výslechu a byli velmi překvapeni možnostmi zasahovat a přerušovat, které dává angloamerický systém advokátům.

Ještě významnějším rozdílem bylo, že dokonce i v Německu za Třetí říše bylo primárním cílem všech soudních procesů v Německu dokázat pravdu – všechny zúčastněné strany vzájemně spolupracovaly na dosažení tohoto cílem soudci vedli hlavní výslech svědků a žalobce a obhájce pouze podtrhl aspekty ve prospěch žaloby nebo obžalovaného. Jak se později vyjádřil Dönitzův mladý advokát Otto Kranzbühler, angloamerické pojetí soudního sporu má zásadně konfrontační charakter. Každá strana předkládá pouze ty důkazy, které jsou pro ni přínosem, a na rozdíl od německých zvyklostí soud nemá prakticky žádnou povinnost zkoumat pravdu jako takovou. Když obhajoba předložila svá desiderata Jacksonovi, ten je hrubě zamítl s komentářem, že nemá v žádném případě zájem „sloužit dvěma pánům".[554)]

Kdyby váhy nebyly už předem nakloněny k jedné straně, nevedlo by to za normální situace k nespravedlnost. V Norimberku však měly váhy pouze jedno rameno, na straně vítězných mocností. „Když v září 1945 dorazili do Norimberku němečtí obhájci," řekl Kranzbühler, „neměli doslova nic. Žalující strana se naopak do té doby již zmocnila všech důležitých archivů a dokumentů a studovala je s obrovskou armádou expertů, kteří v nich hledali usvědčující důkazy." Jen tyto materiály potom dostala k dispozici obhajoba. Obhájci neměli možnost nahlédnout do zabavených archivů a hledat materiály, které zmírní nebo vyvrátí vinu. Ani zahraniční archivy jim nebyly přístupné.[555)]

U německého soudu by bylo nemyslitelné – a protiprávní -, aby jedna strana zadržela část dokumentů, které by mohly být užitečné straně druhé.[556)] Ale zde v Norimberku byly dokumenty, které by mohly pomoci obhajobě, systematicky ukrývány nebo dokonce ničeny. (Sir David Maxwell Fyfe ve svých pamětech nehovoří pravdu, když říká, že „obhajoba měla k dispozici všechny dokumenty".)[557)] Dr. Alfred de Zayas, expert v oblasti mezinárodního práva a historik, specialista na válečné zločiny Spojenců, vyjádřil názor, že rozsudek proti nejvyššímu velení (OKW) by se v mnoha bodech vznesených obvinění velmi lišil, kdyby byl německým obhájcům umožněn přístup k zabaveným záznamům OKW, zejména jeho Úřadu pro zvláštní vyšetřování přestupků proti mezinárodnímu právu (Wehrmachts-Untersuchungsstelle für Verletzungen des Völkerrechts), a kdyby z těchto materiálů mohli jako polehčující okolnosti v procesu použít dokumenty vysvětlující činnost nejvyššího velení. „Tyto materiály však byly ‚tajné' a veřejnosti byly zpřístupněny až v 70. letech."[558)]

Tak mohl být v Norimberku citován pouze úryvek z dokumentu usvědčujícího obžalovaného Alfreda Rosenberga, líčícího dopodrobna zločiny páchané na okupovaných východních územích. Obhajoba nakonec – ovšem s obrovskými potížemi – dokázala, že

žalující strana vynechala úvodní část dokumentu, která potvrzovala, že Rosenberg proti těmto činům oficiálně protestoval.

Podobně předložili Rusové těsnopisný záznam konference o potravinách ze srpna 1942, v němž chyběla klíčová stránka, na níž se Göring dotazuje na situaci v pobaltských státech a zvláště na potravu, kterou dostávají Židé v Rize. Na následující stránce mu odpovídá gauleiter Heinrich Lohse: „Odpovím i na tento dotaz. Žije tam už jen málo Židů, desetitisíce jsou pryč. Mohu vám ale říct, co dostává místní obyvatelstvo. Místní obyvatelstvo zde na váš příkaz dostává o polovinu méně než německé obyvatelstvo.“[559)] Logicky vzato, kdyby předchozí stránka dokazovala, že Göring *věděl* o likvidací Židů v Rize, nebyla by z dokumentu odstraněna. (Tím nechceme říci, že měl Göring s Židy slitování. Speer – který také nebyl žádný anděl – ve věznici jednou vzpomínal na to, jak Göring řekl, když mu kdosi vyprávěl o Židech v Maďarsku: „oni tam ještě nějaký jsou? Já jsem myslel, že už jsme je všechny vyštvali. To snad zase někdo proklouzl.“)[560)]

Přestože byla drsná, konfrontační a nepřátelská atmosféra angloamerických soudních síni pro Němce něčím novým, měli stále jednu velkou výhodu. Hovořili jazykem, v němž byly psané dokumenty, a prostřednictvím svých klientů byli obhájci informováni o skutečném stavu věci. Spojenci se museli fakta učit a museli se prokousávat někdy velmi nepřesnými překlady.

Naproti tomu měli Spojenci monopol na dokumenty zabavené v knihovnách a Němci se k nim nemohli dostat jinak než prostřednictvím kanceláří žalující strany. Ve Švýcarsku se prodávala závažná kniha bývalého rumunského ministra zahraničí Gafencua, norimberským obhájcům však nebyla poskytnuta., stejně jako válečná depeše amerického velení, v níž generál George C. Marshall potvrzuje, že před Pearl Harborem neexistoval mezi Německem a Itálii žádný pakt – což by vyvrátilo jeden z důležitých bodů žaloby.

Když vyzval Göringův právní zástupce polského exilového generála Wladyslawa Anderse, aby mu poskytl své svědectví, že ony tisíce Poláků v Katyni zavraždili Rusové, Andersovi spojenečtí nadřízení žádost zamítli. Dokumenty, které otiskl sir David Maxwell Fyfe ve třech stech kopiích, byly pro německé právníky prakticky nedostupné. 11. ledna 1946 požádal Alfred Seidl, právní zástupce bývalého polského guvernéra Franka, o zpřístupnění Frankových deníků, které jejich autor ve čtyřiceti svazcích dobrovolně odevzdal 7. jednotce. Tyto deníky byly uloženy v dokumentačním středisku soudní budovy, ale Frankovi byly poskytnuty pouze z části, které vybrala žalující strana.[561)] Zbytek žádosti byl zamítnut.

Zatímco žalobci disponovali mnoha telefonními linkami a možnostmi transportu, obhájci se museli podělit pouze o dvě linky. Když žalobci jeden den požádali o nějaký dokument, druhý den jej dostali letadlem přes Vídeň až do Norimberku.

Obhájci se naproti tomu setkávali s neustálými problémy. Jeden z Neurathových právníků byl bez obvinění zatčen a šest týdnů vězněn.[562)] Dr. Marx, který byl proti své vůli určen jako Streicherův obhájce, byl terčem útoků ze strany tisku. Jeho pracovna byla prohledávána a on sám se stále bál zatčení a uvěznění. Z důvodu sebezáchovy se od svého klienta maximálně distancoval.[563)] Když se proces v létě 1946 blížil ke konci, musel profesor Hermann Jahrreiss tribunál oficiálně požádat o ochranu.[564)] Soudci tedy zajistili určitou ochranu obhájcům před útoky a hrozbami nyní krajně protiněmeckých časopisů, které tehdy Spojenci v Německu povolili.[565)]

VELKÝ ROZDÍL byl rovněž v tom, jak se jednalo se svědky žalující strany a jak se svědky obhajoby. Svědci obhajoby byli ubytováni v hlavní věznici v podmínkách, které nebyly o nic lepší než podmínky vězňů. Pokud museli být chránění před zvědavci, byli přestěhováni na nedaleké „detašované místo“, kde byly podmínky lepší.[566)] Svědci žalující strany bydleli velmi pohodlně a měli k dispozici zvláštní příděly potravin. To však skončilo hned po prvním

procesu, kdy Walter Rapp vzkázal, že se s nimi nikdo nebude mazlit, pokud by se rozhodli „zpívat“.[567)]

Klíčoví svědci, o něž žádala obhajoba, byli pravidelně označováni za „nezvěstné“. Američané obvinili Keitela z účasti na vraždě jakéhosi francouzského generála – gruppenführer SS Hans Jüttner prý jednal podle Keitelova příkazu. Keitelův obhájce dr. Nelte požadoval předvolání Hanse Jüttnera jako svědka. Američané tvrdili, že je nezvěstný. „Když Nelte oznámil, že za ním hned osobně zajede,“ řekl Keitel o několik měsíců později svému synovi, „Američané teprve potom přiznali, že už Jüttnera před několika měsíci vyslýchali.“ Jüttner potvrdil, že neměl v tomto případě od Keitela žádný příkaz.[568)]

Totéž se stalo jednomu z klíčových svědků generalobersta Jodla. Protože potřebovali důkazy odborníků potvrzující britský plán invaze do neutrálního Norska v roce 1940, spojili se s oberstem Soltmanem ze zpravodajské pobočky OKW Fremde Heere West. Německé námořní velení dešifrovalo britský námořní kód a získalo britský operační plán. Nakonec byl britský agresivní plán vyhrazen ze záznamů schůzek Nejvyšší válečné rady v roce 1940, které Němci ukořistili z nákladního auta v Le Charité u Paříže.[569)] Stoltman telegrafoval, že je ochoten svědčit – a byl okamžitě zatčen Američany.[570)] V únoru 1946 žádali Göringovi právní zástupci o svědectví generála Karla Kollera, posledního velitele letectva. Američané prohlásili, že ho nemohou najít, přestože ho jejich vyšetřovatel Ernst Engländer osobně vyslýchal na CSDIC v Anglii.[571)]

Svědci, kteří dorazili do Norimberku, byli neustále napadáni nebo dokonce zatčeni. Většinou je před obhajobou dostali do rukou žalobci. Někteří z nich skončili na samotce ve věznici. Obergruppenführera SS Karla Wolffa, který se dobrovolně ujal jako právní zástupce případu Kaltenbrunner a SS, odklidili Američané do ústavu pro duševně choré. Až o rok později, když byl odvolán k dalšímu případu (Milch) , mohl prokázat svou svéprávnost a na základě rozhodnutí soudu byl propuštěn do normálního vězení. Další rozpaky vyvolalo Wolffovo tvrzení, že mu Allen Dulles nabídl v dubnu 1945 v Itálii ochranu, když bude jednat o kapitulaci Osy.[572)] Polní maršál Milch, který ignoroval pokusy amerického vyšetřovatele „Majora Evanse“ (Ernsta Engländera) o podplácení a svědčil ve prospěch Speera a Göringa, byl okamžitě převezen do známého bunkru v koncentračním táboře Dachau.[573)]

Je pravda, že se k obhájcům jejich kolegové ze strany Spojenců chovali většinou dobře. Poskytli jim ubytování, americké potraviny a dopravu. Advokáti žalující strany však byli v početní převaze a i v mnoha jiných směrech své kolegy předčili. Americký tým nyní zaměstnával stovky lidí. Dr. Nelte psal s politováním manželce svého klienta, polního maršála Keitela: „Vítězi vkládají do procesu kolosální úsilí. Důkazy, které nashromáždili, nás drtí, protože my nemáme k dispozici dokumenty srovnatelné kvality, s nimiž bychom mohli proti nim za německou stranu vystoupit. Můžeme jedině složitou cestou jako mozaiku skládat dohromady jejich důkazy, které si protiřečí.“[574)]

Nejmocněji však váhy na stranu žaloby naklonil sám Londýnský statut, jímž byly stanoveny zásady procesu. Většina obvyklých možností, které může využít schopný obhájce, byla předem vyloučena pečlivým plánováním žalující strany, která na své schůzce v Londýně statut navrhla. Statut nepřipustil Habeas Corpus a předem vyloučil mnoho praktik obhajoby., které by byly v Německu přípustné. Právníci nesměli zpochybnit jurisdikci tribunálu.

Obhájci v Norimberku samozřejmě nesměli zpochybnit nestrannost soudců. Streicher k tomu do deníku poznamenal: „Obvyklá soudní praxe je taková, že obhájce může protestovat proti soudcově zaujatosti. To by se mohlo stát třeba v případě, že je soudce spřízněn s protivníkem. V tomto inscenovaném procesu jsou vítězové žalobci a zároveň soudci poražených, čímž jsou nevyhnutelně zaujatí. Protože to dobře vědí, stanovili předem zásadu, že obhájci proti jejich zaujatosti nesmí protestovat.“ „A to je účelem celé té frašky,“ pokračoval. „V tomto procesu nejde o posouzení obžalovaných slepým a nestranným

soudcem, tento proces má za cíl dát nespravedlnosti zdání legality a obalit ji jazykem zákona.“[575)]

Tribunál tak rozdrtil každý pokus o stížnost na podmínky uvěznění. Když se Streicher snažil z místa svědka protestovat proti bití, které dostal, Jackson nechal poznámku vyškrtnout ze záznamu.

Ve veřejnosti převažovala pomstychtivá nálada – oko za oko, zub za zub. Soudce dostal dopis od jistého bohatého obchodníka z New Yorku: „Rád bych věděl, zda a kdy má být Julius Streicher popraven, protože mým nejvroucnějším přáním je nejen být na jeho popravě přítomen, ale podílet se na ní.“[576)]

Pisatel podnikl kroky k zaplacení výdajů na cestu a nabídl Jacksonovi stimul v podobě značné částky. Jackson neodpověděl.

14. Vodka a flám

PO ZAHÁJENÍ PROCESU čekalo obhajobu nemilé překvapení. Londýnský statut dává v sekci nazvané „Spravedlivý proces“ žalující straně možnost „úvodního slova“. To ve skutečnosti zabralo několik týdnů a denně získávalo nejširší publicitu prostřednictvím tisku a rozhlasu. Když potom obhajoba také žádala o možnost úvodního prohlášení, dostala odpověď, že statut nic takového nepovoluje. Totéž se opakovalo i na konci procesu. Každý obhájce dostal možnost jen krátce promluvit, zatímco žalující strana měla potom dlouhou závěrečnou řeč, na niž už nemohla obhajoba reagovat.

Obžalovaní dostali před vynesením rozsudku slovo ke krátkému „závěrečnému prohlášení“. Soudce Jackson jim nechtěl dopřát ani to, ale Rusové na tom překvapivě trvali, protože slovo na závěr je v ruských procesech základním právem obžalovaného. (V soukromém dopise prezidentu Trumanovi Jackson napsal: „Předpokládám, že toto privilegium bude využito k propagandistickým účelům“ – tento účel však měl ze strany Spojenců celý proces.)

Během procesu nepovolil soud, v souladu s Londýnským statutem, obžalovaným a jejich obhájcům jediný pokus zpochybnit jurisdikci tribunálu. Profesor Hermann Jahrreis, přední kolínský expert v oblasti mezinárodního práva, který byl určen obhájcem generalobersta Jodla, se však rozhodl věnovat svou závěrečnou řeč – první v pořadí mezi obhájci a tudíž velmi závažnou – komplexní kritice nových zákonů a zásad, podle nichž probíhal proces. Britové ji na rozdíl od Američanů brali vážně. Američané věděli, že doma už proces dávno není na titulních stránkách novin, takže se rozhodli Jahrreisovo vyjádření prostě ignorovat. Sira Hartleyho Shawcrosse však natolik vyvedlo z míry, že se rozhodl odletět do Norimberku a osobně Jacksona pobídnout, aby je nebral na lehkou váhu: „Předpokládám, že Jahrreis řekne, že podle mezinárodního práva neexistuje útočná válka jako zločin, že Londýnský statut je retroaktivní právo vítězů a že podle německých zákonů jednali tito lidé v každém případě legálně.“ Shawcrosse neuspokojilo Jacksonovo stanovisko, že vzhledem k tomu, že má tribunál pravomoc ignorovat jakýkoli útok na statut, nemusí na Jahrreisovu řeč brát zřetel.[577)]

Tribunál si přes protesty žalobců 20. prosince 1945 odhlasoval prázdniny a sešel se až po Novém roce.

Jacksona toto přerušení rozzlobilo. „Chtěli jsme pracovat dál jen s výjimkou svátků,“ vysvětloval své ženě. „Ale s Francouzi a Brity, kteří to mají kousek domů, nebyla řeč.“ Vyrazil na dvoutýdenní exkurzi, kterou zahájil návštěvou trosek letního sídla Adolfa Hitlera poblíž Berchtesgadenu.

Americký vojenský guvernér generál Joseph McNarney jim půjčil svůj soukromý vlak, který až do května patřil Hermannu Göringovi, takže byl dobře vybaven.[578)] Soudce Jackson cestoval přes Řím a Atény na Střední východ. Viděl tato místa poprvé v životě a doufal, že je ještě někdy uvidí. Dělníci, pracující v Egyptě neúnavně na stavbě mešity, mu připomínali jejich pradávné předky na stavbě pyramid.[579)]

Představitelé tribunálu si s ničím nedělali přehnané starosti. Soudce Biddle, který si rád přihnul, učinil své každoroční předsevzetí, že se měsíc nedotkne alkoholu.[580)] Netrpělivě se těšil na svou ženu. Britové a Francouzi dostali povolení přivést si do Norimberku manželky, Američané však nikoli. Cestou se zastavil v Paříži, popil čaj na britském vyslanectví a zjistil, že po jeho levici sedí půvabná sekretářka, jak si později v dopise dobíral manželku, jakási „slečna Lloydová Thomasová, která se chystá do Norimberku, má mou

adresu a přislíbila nám pomoc – má krásnou tvářičku a popředí, takže jestli Tě to zajímá, přijeď co nejdřív!“[581)]

S propadlými tvářemi a kruhy pod očima, jaké mívali kdysi jejich vlastní vězni, čekali norimberští obžalovaní ve svých celách na pokračování procesu. Vánoční balíčky, které jim poslal Červený kříž, zabavili Američané. Od rodin nedostali jediný dopis. V den svých posledních narozenin, 12. ledna, napsal Göring prezidentu Trumanovi stížnost, že dostal od svého zatčení pouze tři dopisy od své ženy a dcery. „Předtím, než jsem se dobrovolně vydal americké hlídce,“ psal, „jsem požádal generála Eisenhowera, aby se postaral o mou rodinu. Když jsme dorazili na velení 7. jednotky (generál Patch), dostal jsem výslovný slib, že se tak stane. Moje žena, dcera, příbuzní a další přízeň byli převezeni na náš zámek Veldenstein severně od Norimberku a zde internováni. Měli volnost pohybu v okolí zámku, byli však v izolaci od okolního světa, což mě uklidnilo.“[582)]

To, proč Göring a ostatní nedostávali dopisy, mělo svůj důvod. V polovině října svévolně zatkl agent CIC Paul H. Goldenberg Göringovu manželku i dceru. Matku poslali do věznice Straubig (nyní nazývané „civilní internační tábor“) a Eddu ji odebrali a poslali do sirotčince. Od 24. listopadu byla Edda ve Straubigu s matkou. CIC zatkla i Göringovu neteř, švagrovou a ošetřovatelku. Také děti ostatních norimberských vězňů byly odvedeny do náhradních domovů a jejich matky uvězněny. Dr. Schacht se dověděl, že i jeho dvě děti byly odebrány matce. Schirach, který byl ještě před procesem odhodlaný zavrhnout Hitlera a celou nacistickou ideologii, zjistil, že jeho žena Henrietta byla zatčena 22. prosince a poslána do věznice v Bad Tölz. Pod vlivem Göringa začal Schirach váhat a zatvrdil se proti Američanům (přestože měl matku Američanku).

JE TŘEBA UVÉST na Andrusovu obhajobu, že když se dověděl, jaké tažení zahájila kontrašpionážní služba CIC, kterou řadoví američtí vojáci jako on pokládali za organizaci německých emigrantů, proti manželkám a dětem vězňů, rozzuřil se do nepříčetnosti a napsal okamžitě protest na velitelství. Dožadoval se v něm, aby mu byly sděleny důvody těchto činů a aby byly manželky a děti obžalovaných propuštěny na svobodu. „Jinak,“ psal „bude obhajobě v procesu nabídnuta svědecká výpověď, která postaví americkou stranu do defenzívy.“[583)]

„Vidíte,“ zaslechl vojenský psychiatr, poručík Gustave M. Gilbert, Žid, který uprchl před válkou z Německa, Göringova slova, „jsou stejní jako gestapo. Nedovolte jim, aby se tvářili jako demokrati. Američani jsou pořád naši nepřátelé. Co mají s tímhle společného ženy a děti?“

O několik dní později nařídila armáda čtyřiapadesátiletému luteránskému pastorovi Henrymu F. Gereckemu, aby navštívil ve vězení Emmy Göringovou. Vrátil se s pozdravy jejímu odhodlanému manželovi.

„Teď jsem klidnější,“ odpověděl jí Göring. „Je jasné, proč jste všichni ve vazbě – prostě proto, že ke mně patříte. Führer je mrtev, takže já jsem válečný zločinec číslo jedna a vy jste mí příbuzní. Nenávist a touha po pomstě – vy víte, čí – neznají mezí… Ale já jim nedovolím, aby mě zlomili… Jak často se k tobě vracím v myšlenkách a představuji si, jak asi teď žiješ!Máš dost knih? Jsi můj poklad, neumím vyjádřit, jak moc tě miluji. Ty a Edda jste vždycky byly má radost a pýcha. Oběma jsem vám za to vděčný.“ Ale proč, proboha, dodal, zatkli i jeho ošetřovatelku Christu?

Vězeňští dozorci našli v Emmině odpovědi čtyřlístek. Nedali mu ho, ale on za ten nápad přesto poděkoval. „Štěstí – to nám teď utíká pod rukama.“ „Ve dne v noci,“ psal v jiném dopise, „se na mě dívají otvorem ve dveřích cely dvě oči. V noci na mě svítí reflektor… Tvé dopisy jsou jediným slunečním světlem v mém životě.“[584)]

PROCES POKRAČOVAL 2. ledna 1946. 3. ledna dopoledne zažila žaloba nepříjemné vystoupení obergruppenführera SS Otto Ohlendorfa, důstojníka bystrého, avšak zločineckého myšlení, který svědčil o masových vraždách Židů, k nimž on sám vydal rozkaz na východní frontě.

Ještě horší bylo odpoledne. Obhájce Alberta Speera vstal a zeptal se Ohlendorfa, zda si je vědom, že jeho klient zorganizoval v roce 1945 spiknutí s cílem zavraždit Führera. Göring si uvědomil, o co Speerovi jde, a vybuchl zlostí. Jakmile soud odročil další jednání, vrhl se na Speera, bývalý ministr se však od něho odvrátil. Nikdy nebyli přátelé.

V přímém svědectví se později Speer chvástal, jak sabotoval rozkazy k plánu „spálené země“, jak vetoval jeho pokyny k ničení strategických mostů a jak se spolčil s generaloberstem Gotthardem Heinrici, aby zrušili Hitlerovy rozkazy a ulehčili tak Berlínu. Po procesu Speer v zatrpklém dopise manželce přiznal: „Ostatní vězni mi dělali to nejhorší, když slyšeli podrobnosti o mé činnosti na konci války. Není těžké si představit, co by mi udělali, kdyby to byli zjistili ještě za války. Asi by toho moc z naší rodiny nezbylo.“[585)]

Při dotazu na svůj plán atentátu na Hitlera Speer chytře předstíral skromnost: „Raději bych o tom do detailu nemluvil,“ odpověděl. Soud musel tedy po poradě naléhat: „Tribunál by velmi rád znal podrobnosti.“ Speer tedy po zaváháni pokračoval: „O těchto podrobnostech hovořím jen s velkou nevolí, protože je na nich mnoho nehezkého. Tedy jen proto, že tribunál naléhá… Není však mým cílem, aby pro mě z této epizody vyplynuly jakékoli výhody.“

„*Gott im Himmel*,“ vykřikl opět Göring na dr. Gilberta. „Já jsem skoro umřel hanbou. To pomyšlení, že se Němec může tak hnusně zachovat, jen aby zachránil svůj mizernej krk – no jistě, komu by se chtělo prdět do hlíny! *Hergott Donnerwetter*! Mně,“ dodal, „mně je ukradený, jestli mě popraví nebo ne… Ale mam ksakru ještě nějakou čest!“[586)]

Britská a americká žaloba předala v polovině ledna 1946 slovo Francouzům a potom Rusům. „Ti Francouzi jsou hrozní,“ protestoval Jackson, „a v lednu mají přijít na řadu.“ Přemýšlel o tom, že se přesune do Berchtesgadenu, kde je čerstvý vzduch a vysoká zvěř, a zůstane tam až do konce přestávky. „Nechci zůstávat tady [v Norimberku], nedivte se, když je to tu samý Francouz.“[587)] Byl si vědom toho, že v americkém tisku narůstá kritika jeho dlouhé absence u soudu. Zjišťoval, že se tím, že podlehl svým samolibým ambicím zapsat se navždy do dějin mezinárodního práva, připravil o šanci postupu u Nejvyššího soudu. Napsal tedy prezidentovi a vyjádřil přání vrátit se do Washingtonu pokud možno na březnové a určitě na dubnové zasedání soudu.[588)]

25. ledna zahájil francouzský žalobce Monsieur Dubost drtivé líčení toho, jak gestapo a SS mučily představitele francouzského odboje – k nimž patřil i on sám – a jak je nutily k přiznání. Další večer hostil soudce Biddle své kolegy s manželkami a žalobce na velké párty, na níž se sešlo 75 hostů. Biddle hovořil s malou, nenápadnou manželkou pana Dubosta o kontrastech mezi zdrcujícím svědectvím, které zaznělo v pátek, a delikátní hudbou smyčcového kvarteta, které jim hrálo Haydna, Schuberta a Beethovena. Paní Dubostová odpověděla ironicky: „Ano, prý jsou to dobří otcové od rodin. Jenom neumějí být dobrými sousedy.“[589)]

Začátkem února již bylo jasné, že se soud potáhne ještě dlouho po jaru. Biddle napsal manželce do Spojených států o dva letní obleky.

V amerických vojenských kruzích panovala nelibost nad souzením nepřátelských admirálů a generálů, pokud jim nebudou klasickým způsobem, po staru, prokázány válečné zločiny.

Admirál Karl Dönitz, vrchní velitel námořnictva, se vzdal Spojencům ve Flensburgu. Ze zabavených dokumentů však Britové a Američané zjistili, že je vlastně nevinen. Byl nicméně uvězněn a britští právníci, kteří se zabývali jeho případem, mu slavnostně předložili

tytéž dokumenty, které jejich vlastní námořnictvo v srpnu 1945 tajně prohlásilo za nedostačující pro vznesení žaloby.

Případ se zkomplikoval natolik, že se žalobci snažili Dönitze obvinit z takzvané aféry Peleus. Jedna z jeho ponorek, U-852, totiž potopila řeckou válečnou loď toho jména a velitel ponorky kapitán Heinz Eck vydal rozkaz k postřílení zbytku posádky. On i jeho dva důstojníci byli nakonec odsouzeni válečným tribunálem a zastřeleni v Hamburku britskou jednotkou. Jackson o tom viděl záznam v deníku velitele ponorek ze 17. září 1942, v němž stálo: „Všichni velící důstojníci upozorňují, že jakýkoliv pokus zachránit členy posádek potopených lodí je v rozporu s nejzákladnějšími požadavky vedení války, totiž s likvidací nepřátelských plavidel s jejich posádkami. Rozkazy týkající se předvedení kapitánů a vedoucích technické posádky trvají.“ Na konci byl tužkou podepsán Dönitz, jak tehdy bylo zvykem.[590)]

Proti tomuto obvinění však mohla obhajoba postavit několik zápisů z jeho deníku z roku 1945, z nichž jasně vyplývalo, že přikazoval posádkám „i v současné situaci“ postupovat striktně podle Ženevské konvence a bránit pokusům SS o zasahování do záležitosti námořnictva.[591)] Dönitz byl také jedním z těch, kdo přesvědčili Hitlera, aby upustil od plánu zavrhnout Ženevskou konvenci, který pojal po bombardování Drážďan britskými leteckými jednotkami v únoru 1945.[592)] V záznamu z výslechu Dönitzova šéfa štábu admirála Eberharda Godta a jeho štábního důstojníka Fregattenkapitäna Hesslera je uvedeno: „Oba muži kategoricky popírají, že by Dönitz někdy souhlasil s chladnokrevným vybíjením těch, co přežili.“

Protože byly dokumenty kolem aféry Peleus proti Dönitzovi nedostačující, snažila se žalující strana ze všech sil opatřit si dostatek ústních svědectví. Její metody nepatřili k nejčestnějším. Americký kapitán českého původu vystupující pod jménem „dr. Korda“ vyslýchal Godta v táboře s krycím jménem Fort Washington.[593)] Když Godt odmítl zvláštní nabídku svědčit proti Dönitzovi, bylo mu řečeno: „Přemýšlejte o tom, jestli můžete. Máme toho na vás tolik, že by to i vám mohlo zkomplikovat život. Zatím to máte jednoduché. Buď budete svědčit proti Dönitzovi – a potom vás nechám na pokoji. Nebo nebudete – a potom budete viset hned vedle Dönitze.“ Velká a nyní již dobře známá komise pro válečné zločiny nakonec Godtovi slavnostně položila otázku: „Chcete svědčit proti Dönitzovi – ano nebo ne?“ Protože odmítl a admirálovi to velmi pomohlo, odešli od něho se slovy: „Toho budete litovat.“[594)]

Britové zkoušeli podobné metody na posádkách ponorek, které se ocitly v jejich zajetí.[595)] Podlehl jim však pouze Korvettkapitän Möhle, který odsouhlasil Britům, že Dönitz „výslovně“ nařídil postřílet posádky záchranných člunů. Proti tomuto prohlášení svědčily všechny důkazy, pořízené často pod nátlakem, od všech ostatních posádek ponorek a vzhledem k zprávě admirality, kterou Jackson vyslechl, bylo Möhleho tvrzení krajně nepravděpodobné. Během procesu vyšlo najevo, že britští vyšetřovatelé Möhlemu naznačili, že proti Dönitzovi je už tolik důkazů, že jej nelze zachránit, zatímco Möhleho svědectví by mohlo zachránit život třem odsouzeným členům posádky ponorky.[596)]

Abychom však byli spravedliví k Jacksonovi a k žalobcům, musíme zdůraznit, že o metodách, které používali jejich vyšetřovatelé, evidentně nevěděli. Jednou dostal Jackson v soudní síni vzkaz: „Maršál [generál Mitchell] říkal, že si Streicher myl obličej a čistil zuby v záchodové míse.“[597)] Znělo to dosti komicky a nevysvětlovalo to dostatečně, že Streicher byl k této činnosti donucen, aby byl zlomen jeho odpor. Krom toho měl Streicher mezi Američany pověst člověka, který si nezaslouží slitování.

V NORIMBERSKÉ SOUDNÍ SÍNI konfrontoval Dönitzovy svědky plukovník Phillimore. Britští pozorovatelé nesouhlasili s „kavalírským přístupem“, s jakým s nimi jednal. V každém případě byl celý postup nespravedlivý. Jak řekl jeden americký historik, Dönitz musel předstoupit před soud, „aby dokázal, bude-li schopen, že ve válce postupoval podle pravidel, která ani sama Anglie nebyla vždycky schopna dodržovat.“[598)] nepostříleli sami Britové

v roce 1940 neozbrojené německé námořníky, kteří utíkali přes led z nákladní lidi Altmark, a nestříleli na topící se posádku minolovky Ulm, když se potopila v roce 1942?[599)] Nakonec se ukázalo, že americké ponorky pracovaly podle naprosto stejných rozkazů jako německé.

Jak uvidíme dále, tento styl obhajoby na tribunál velmi zapůsobil. Jako jediný z obžalovaných měl Dönitz možnost hájit se způsobem *tu quoque* a obvinění týkajícího se jeho jednání vůči ponorkám byl zproštěn. Uvězněn byl na základě zdánlivého detailu, totiž toho, že nezpochybnil Hitlerovy rozkazy popravit spojenecké sabotéry a komanda. Admirál Dönitz dostával dopisy od desítek spojeneckých námořních důstojníků, kteří neuznali rozsudek tribunálu. Soudce Biddle přišel kvůli obviněním v bodě 2 a 3 s návrhem odlišného rozsudku, nakonec ho však přesvědčili, aby jej oficiálně nenavrhoval.[600)]

KLASICKÝM PŘÍKLADEM TOHO, jak nebraly vítězné mocnosti ohled na potřeby obhajoby, byla Hitlerova invaze do Norska z roku 1940, operace WESERÜBUNG.

Právní zástupci polního maršála Wilhelma Keitela požádali v březnu 1946 britskou vládu o jisté materiály ministerstva zahraničí a kabinetu, vztahující se k identickému Churchillovu plánu invaze do neutrální Skandinávie. Žádost vyvolala ve Whitehallu paniku. Sekretář Kabinetu sir Norman Brooke ministerstvo zahraničí varoval, že Keitel bude tvrdit, že Hitlerova invaze do Norska měla anticipovat francouzsko-britský plán vstupu do Norska. Bohužel, řekl Brook, je to pravda – potvrzují to dokumenty zabavené Němci ve Francii včetně záznamů schůzek nejvyšší válečné rady.[601)]

Ministr zahraničí Ernest Bevin o tom hovořil se svým premiérem Atleem. „Onehdy jsem s vámi hovořil,“ napsal mu, „o pravděpodobnosti, že Němci v norimberském procese předloží různé dokumenty, které ukořistili ve Francii a které vysvětlí jejich invazi do Norska tím, že jí odvrátili invazi Spojenců. Zmínil jsem se o tom, že generální prokurátor požaduje, aby byly v Norimberku předloženy telegramy ministerstva zahraničí a dokumenty kabinetu, které by tuto obhajobu vyvrátily.“

I když se nechtěl nikterak protivit Churchillovi, Bevin proti pořizování takovýchto dokumentů ostře protestoval. Podobně jako Rusové se obával, aby to nebylo píchnutí do vosího hnízda. „Jakmile jednou začneme,“ prohlásil, „bude velmi obtížné rozhodnout, kde máme skončit, protože jeden telegram navazuje na druhý, a mohlo by se stát, že bychom došli až k finské etapě našich plánů.“[602)] (V roce 1940 měli Churchill a jeho předchůdce Neville Chamberlein v úmyslu připojit se k finské válce proti Sovětskému svazu). Sir Norman Brooke upřímně radil ministerskému předsedovi: „Bylo by nejlepší, kdybychom nemuseli předkládat dokumenty jako důkazy, zvláště když nevíme přesně, které dokumenty mají nepřátelé v rukou.“[603)]

Tak se psaly dějiny. Jméno Británie bylo ochráněno a Keitel a Jodl nedostali dokumenty, o něž žádali, zato však mohli dostat oprátku (kterou by ovšem bývali dostali stejně).

Žalující strana měla k dispozici veškeré technické a zpravodajské služby. Běžně docházelo k porušování práva obžalovaných na to, aby jejich rozhovory s právníkem byly důvěrné. Skryté mikrofony zaznamenávaly rozhovory vězňů a psychiatři jako Gilbert a Kelley měli instrukce dotazovat se na jich na nejsoukromější pocity, morální zásady – a plánovanou strategii obhajoby. Jejich výpovědi dostala okamžitě k dispozici žalující strana. Britské a americké cenzurní orgány automaticky posílaly do Norimberku všechno, co zadržely na svých územích a co mělo nějakou informační hodnotu.[604)]

Dva druhy informací však nebyly do procesu zařazeny – soukromé rozhovory válečných zajatců monitorované ultracitlivými skrytými mikrofony (to by bylo porušení

Ženevské konvence, tato hlášení byla PŘÍSNĚ TAJNÁ) a kryptogramy ULTRA a MAGIC. V prvním případě vyhlásila tajná služba, že záznamy přísně tajných rozhovorů získané v různých táborech CSDIC {Combined Services Detailed Integration Center} nebudou za žádných okolnosti veřejně použity u mezinárodního vojenského tribunálu, i kdyby měly sebevětší cenu. V krajním případě lze data využít za předpokladu, že jejich původ bude trvale utajen.[605)]

Tak údajně řekl někdy v květnu nebo červnu v Anglii Göringův hlavní pobočník z Hitlerova velitelství, generál Karl Bodenschatz, polnímu maršálovi Milchovi, že reichsmarchall Göring je „nejnevděčnější člověk na světě“.

„Vždycky byl!“ vykřikl Milch. „Prevít je to.“

„To nebyla barva,“ řekl generál Adolf Galland, když mluvili o Göringových na fialovo nalakovaných nehtech. „To byl průhledný lak na nehty.“[606)]

„Bodenschatzi,“ řekl Milch, „vy říkáte, že Führer dával Göringovi měsíční plat 30 tisíc říšských marek. Myslíte, že z toho hradil všechny své výdaje?… Těch 360 tisíc marek, které dostal *ročně*, mu přece nemohlo stačit ani na měsíc!“

Milch poznamenal do deníku, co se říkalo v táboře 7 (u Latimeru v buckinghamském hrabství) o Göringových černých obchodech s továrnami na letadla a hliník.

„A víte,“ řekl Milch a uhodil pěstí do stolu, „že náš velitel vyinkasoval 14 milionů holandských guldenů jako pokutu za nějakou rebelii někde v Holandsku a že je převedl do Švýcarska ke svému osobnímu použití? To jsem se dověděl na SS, a mají o tom i důkazy. Ale ona spravedlnost nakonec existuje, pánové… Göringův šofér pláchl se všemi paní Göringové.“[607)] (Když byl 22. prosince 1945 Göring konfrontován s tímto obviněním, označil je za nesmysl a zdůraznil, že generál Christiansen, holandský nejvyšší velitel, spadá přímo pod OKW, nikoli pod Luftwaffe).[608)]

Stejná omezení platila i pro data ULTRA dešifrovaná v Bletchley v Británii. Například od roku 1942 zde pravidelně dešifrovali a četli hlášení, která posílaly do Berlína policejní jednotky SS, které se účastnily partyzánské války a obkličování Židů za východní frontou. Také rozluštili kódy, které používala velení sedmi největších koncentračních táborů včetně Dachau, Buchenwaldu a Osvětimi v hlášení svému nejvyššímu nadřízenému v Berlíně, Oswaldovi Pohlovi. Hlášení se týkala pohybu pracovních sil a počtu úmrtí mezi vězni. Přestože v nich nebyla ani zmínka o tom, že by byl někdo usmrcen plynem, nebo že by docházelo k nějakému masovému vyhlazování – ani v Osvětimi, o němž bylo známo, že zde od roku 1942 zahynuly desetitisíce vězňů na epidemii moru – byly tyto informace užitečné pro soudní stíhání takových lidí, jako byl policejní generál Pohl nebo Kurt Daluege. Ten nařizoval svým lidem, aby nedávali do hlášení podrobnosti nebo statistické údaje, protože tyto kódy nejsou bezpečné před nepřítelem.[609)]

Jedinou zajímavou výjimkou z tohoto obecného pravidla bylo povolení předložit několik kryptogramů rozhovorů vyslance Hiroši Ošimy s Hitlerem a Ribbentropem před napadením Pearl Harboru jako důkaz snahy Německa zatáhnout Japonsko a Spojené státy do války.

Žalobci měli pocit, že mohou použít jakékoli tajné materiály, které se jim dostanou do rukou. Musí se mít na pozoru před podvody nacistických svědků a obhájců. „Chtěl jsem vás jen upozornit,“ varovali Roberta Jacksona Amenovi lidé, „na záznam CSDIC, na kterém je rozhovor [generalobersta Franze] Haldera s ostatními generály. Mluví tam velmi otevřeně o tom, co by se mělo zamlčet nebo překroutit, a hlavně nabádá k opatrnosti u tvrzení, že německý generální štáb byl zapleten do všeho, hlavně do plánů rozpoutat válku.“[610)]

Halder, který byl šéfem Hitlerova generálního štábu až do svého odvolání v září 1942, nyní vystupoval jako Hitlerův odvěký odpůrce a projevil velké přání svědčit proti skutečnému nepříteli – polnímu maršálu Keitelovi, bývalému šéfovi OKW. Když o tom slyšel Keitelův obhájce dr. Otto Nelte, pohrozil, že použije jako důkazy dva dopisy, v nichž Halder opěvuje

Führera, a odradí tak generála od vystoupení proti Keitelovi. (Ve skutečnosti je nyní zřejmé, že takové zločinecké operace, jako bylo zahájení útoku proti Rusku a návrh rozkazu na likvidaci sovětských komisařů, vedl štáb generála Haldera a ne OKW.) Nelteho varování bylo typickou ukázkou zákulisních machinací, které byly v Norimberku běžné. V jiném podobném případě přesvědčil Papenův obhájce dr. Egon Kubuschok Američany, aby stáhli jednoho svého svědka proti jeho klientovi, když on stáhne svého svědka, který by narušil případ jiných obžalovaných.[611)] Takovéto obchodování německé právo nezná.

ZATÍMCO ŽALUJÍCÍ STRANA měla tajné zpravodajské zdroje, obhajoba neměla ani právo přizvat všechny svědky, které by potřebovala. Přestože bylo v sázce dvacet životů, tribunál zastával názor, že pohovor s příliš mnoha svědky by byl zbytečně zdlouhavý. Seznamy žádaných svědků byly zkráceny na minimum. Jodl žádal o 19 svědků a dostal čtyři. V mezinárodním procesu komplikovaném tím, že v něm šlo o záležitosti tuctu evropských zemí, dostala obhajoba jediného svědka neněmeckého původu. Byl jím Švéd Birger Dahlerus. Jako svědectví byly použity jeho memoáry, které prošly obvyklým evidenčním zpracováním, aby byly zveřejnitelné v klimatu poválečné Evropy. Britská vláda však utajila celý svazek týkající se jednání, která Göring vedl prostřednictvím Dahleruse ve snaze zajistit mír na mnoho let po válce. Británie dokumenty uvolnila až o několik let později než všechny ostatní. Ze svazku vyplývalo, že se britská vláda pokusila Dahleruse podplatit, aby mlčel.[612)]

Žalující strana byla ve velké výhodě díky tomu, že tribunál striktně trval na tom, aby obhajoba všechny žádosti o svědky a dokumenty v rukou Spojenců podávala s vysvětlením, co má příslušný materiál či příslušná osoba prokázat („to je velmi výhodný požadavek," řekl jednou Jackson).[613)] A tak je často lákavé si představovat, jak mohly dějiny také vypadat. Například Julius Streicher požádal gruppenführera SA von Obernitze, svého bývalého policejního šéfa z Norimberku, aby dosvědčil hádku, k níž došlo v listopadu 1938, když se Streicher distancoval od likvidace norimberské synagogy, kterou nařídil Goebbels o křišťálové noci (později ji odůvodňoval architektonickou povahou města). Tohoto svědka soud nepovolil.[614)] Podobně nevyhověl ani Göringově žádosti o předvolání svědka, jeho bývalého pobočníka a lékaře dr. Ramona von Ondarza z Reinberku poblíž Hamburku.[615)]

To však nesmí nijak zkreslit skutečnost, že tribunál nakonec poskytl sboru obhájců velkorysou pomoc a ochranu. Někteří němečtí právníci, kteří zažili okupační stanný soud (Sondergerichte), který posuzoval přestupky na územích okupovaných nacisty, byli velmi překvapeni zdvořilostí, s jakou s nimi vítězové jednali.[616)] V listopadu 1945 bylo otevřeno Informační středisko obžalovaných, které sloužilo informačním potřebám padesáti obhájců. Tím se, očima jednoho amerického právníka, který psal domů o svých zkušenostech, tento případ lišil od všech ostatních, o nichž kdy slyšel ve Spojených státech: „To, co všechno se tu dělá pro obhajobu – vozíme obhájce po městě, zařizujeme jim středisko, kde získají pomoc a informace, od každého dokumentu dostávají šest kopií osmačtyřicet hodin před příslušnou fázi případu, s německým překladem z každého jiného jazyka."[617)] Když se byli soudci jednou podívat v dokumentačním středisku, narazili tam na Jodla, jak se baví se svým obhájce. Kterýsi britský sudce poznamenal: „Myslíte, že by nám někdy něco takového poskytli, kdyby vyhrálo válku Německo?"[618)]

Po zahájení procesu napsal Jodl soukromně: „Po těch několika dnech jsem přesvědčen, že tribunál bude objektivní a poctivý. Ale žalobci jsou nebezpeční lidé, protože za prvé nejsou odborníky ve vojenských záležitostech a za druhé se vyžívají v tom, že nás zahrnují dokumenty, o nichž jsme v životě neslyšeli."[619)] O několik dní později však již psal docela jinak: „Jde mi jedině o to, prokázat, že mám čisté svědomí. Z toho, že jsem pro vítězství dělal, co jsem mohl, mě můžou obviňovat podle libosti."[620)]

PRAVDA BYLA KDESI UPROSTŘED. Přese všechny manifestace nestrannosti byli členové tribunálu přece jen lidé. Pocházeli z vítězných zemí a přišli soudit poražené – a na tom nemohly nic změnit ani černé taláry, zlaté paruky a impozantní vystupování, ani právnická řeč. Přiletěli stejnými letadly jako žalobci, obědvali ve stejných hotelech – prostě nemohli, jak říkají Němci, překročit vlastní stín. Zcela patřili k žalující straně – dokonce předseda tribunálu, lord Lawrence, ke své korespondenci ze zvyku bezmyšlenkovitě používal papíry s hlavičkou britského kolektivu žalobců.[621)] Jak později vzpomínal německý advokát Otto Kranzbühler, „postoj soudců k jejich práci kolísal mezi snaho o maximální objektivitu na jedné straně a chabě zastíranou servilitou vůči žalující straně na straně druhé“.[622)]

Ocitujeme-li nyní jednu pasáž z projevu soudce Lawrence, proneseného krátce po ukončení procesu, není to nikterak míněno jako výtka. Spíše je na tom vidět, jak těžké bylo pro tohoto džentlmena jako vystřiženého z Pickwickova klubu porozumět případu obžalovaných:

> Ani Anglie, ani Spojené státy možná v budoucnu nebudou ochotny vydržovat ozbrojené síly v takovém rozsahu, aby mohly zabránit dalšímu pokusu Německa získat vládu nad světem, kterou tato země pokládá za svůj osud. Můžeme si ale dovolit znovu budovat armádu narychlo? Z milosti Boží, díky genialitě a pevným nervů našeho velkého vůdce Churchilla a díky vůli našeho lidu jsme už podruhé za mého života unikli zkáze. Dopustíme to ještě jednou?[623)]

Jeho sympatie k žalující straně nebyly vyváženy žádným podobným vztahem k obhajobě. Když zemřel hlavní soudce amerického Nejvyššího soudu Harlan F. Stone, Lawrence vyjádřil jménem tribunálu soustrast.

Když přijel do Norimberku Andrej Višinskij, který byl žalobcem v nechvalně známých sovětských procesech během čistek před válkou – Jackson mu říkal prostě „proslulý“ – velkolepě jej hostil v Grand Hotelu nejen Jackson s americkým týmem žalobců (v Pondělí 26. listopadu), ale následující pátek i Rusové a pak v sobotu Britové.[624)] Na Jacksonově večírku se k hostům připojil o soudce Lawrence s ostatními.

Žádný řádný britský ani německý soud by takovouto zaujatost netoleroval. Lord Lawrence pravděpodobně nenese nejmenší odpovědnost za to, co se stalo po večírku. Po elegantní úvodní řeči, v níž Vyšinskij porovnával problémy mezinárodní diplomacie a mezinárodní spolupráci v oblasti práva, povstali všichni – soudci tribunálu i žalobci – se sklenkou v ruce a Vyšinskij pronesl rusky přípitek: „Na obžalované. Ať vedou jejich kroky ze soudní síně rovnou do hrobu!“[625)] Soudci připíjeli šampaňským ještě dříve, než vyslechli překlad. Jackson byl po tom ve velkých rozpacích. Ukázka diplomatické netaktnosti soudce Vyšinského zde však ještě nekončila. Na večeři, kterou pořádal Maxwell Fyfe 1. prosince na počest Rusů, přišel ke společnosti skotský dudák. Vyšinskij pronesl přípitek na vznešené spojence Sovětů, Brity a Američany. Francouzská delegace,o níž se nezmínil, spěšně opustila sál.[626)] Sir Maxwell Fyfe pokládal Vyšinského za schopného, veselého, přímého a poněkud hlučného společníka – tato charakteristika by bezpochyby vystihovala i Heinricha Himmlera nebo Rolanda Frieslera, když byli na vrcholu své kariéry.

A tak pokračovaly procesy. Soudci a žalobci se neustále vzájemně hostili, obhájci však nikdy nedostali pozvání. „Včera jsme obědvali u [sovětského hlavního žalobce] Rudenka,“ psal soudce Biddle 1. prosince manželce, „samá vodka a flám snad třicet proslovů!“ Jacksonovy svazky jsou plné soukromé korespondence soudců a vzájemných pozvání.[627)]

Poté, co Jackson pronesl závěrečnou řeč, dostal od britského soudce Birketta básničku o Ribbentropovi jako obchodníkovi se sektem. Tím dal soudce jasně najevo, jaký má názor na obžalovaného.[628)]

15. Kandidáti popravy

JAKMILE PŘIJEL do Norimberku soudce Robert H. Jackson, byl zavalen dopisy. Dojem, který získal o německé mentalitě, však příliš nezměnily. Mnohé byly velmi antisemitské. Psalo mu mnoho žen, většinou oznamovaly, že jejich sousedka patří také k válečným zločincům Psali astrologové, grafologové a rádoby popravčí, kteří nabízeli pomoc. Jakýsi muž žádal: „Žádám Vás, Vaše Ctihodnosti, o přidělení funkce popravčího v americké a britské zóně a o povolení používat popravčí sekyru. Jsem Vám kdykoli k dispozici. Zde v Aurichu začíná 9. prosince proces s generálmajorem Meyerem, bývalým členem SS, který vraždil spojenecké válečné zajatce. Kdybych měl povolení použít popravčí sekyru, zlikvidoval bych v Aurichu tohoto zločince.“[629)]

Úhledným písmem byl napsán dopis od kněze ze Schwäbisch-Gmündu, jehož bratr zahynul rukou gestapa po pokusu o atentát na Hitlera 20. července 1944. „Velmi bych přivítal, kdyby byla válečným zločincům na čas, řekněme půl roku před popravou, nařízená těžká fyzická práce, utrpení a kdyby jim byla odebrána voda. Rychlá poprava gilotinou nebo zastřelením je pro ně příliš snadná a milosrdná.“[630)]

Nějaký literát z New Jersey navrhoval, aby byli obžalovaní postaveni do řady na můstku německé válečné lodi u ostrova Bikini a aby salutovali, až se bude testovat další atomová bomba. V pozadí by měl stát jako pozorovatel odvážný Churchill.“[631)] Hloubavější byly dopisy z Německa i ze Spojených států, jejichž pisatelé se Jacksona ptali, jak se slučuje norimberský proces s glorifikací atomových bomb shazovaných na Japonsko.

Nebylo velkým překvapením, že nejshovívavěji se veřejnost stavěla k Rudolfu Hessovi. Psali obyčejní Němci a vyprávěli své zážitky, kdy se za ně Hess postavil. Začátkem roku 1946 začaly chodit i dopisy líčící podmínky německých civilistů deportovaných z Polska do ruské zóny a hlášení o dalších nelidských skutcích páchaných na Němcích a německých Židech v Polsku a Československu. V závěrečné fázi procesu dostal Jackson kolem pěti tisíc dopisů od Němců. Všechny byly analyzovány, opatřeny anotací a uloženy. Jackson se jimi nezabýval.

Soudce Jackson litoval, že se udělalo velmi málo pro zdůraznění důležitosti procesu pro Německou republiku. Carl Zuckmayer Američanům navrhoval, aby se ještě před vynesením rozsudku promítal film, který by ukazoval korupci, vraždění, mučení a jiné krutosti páchané ve jménu národa, jeho návrh však zůstal bez odezvy.[632)]

Na Kempnerovo doporučení svěřily americké úřady rozhlasové komentáře do rukou jistého dr. Gastona Oulmana, který užíval také jméno Ullmann. Byl to německý uprchlík a jeho nevraživé komentáře předčily i Goebbelse, když byl na vrcholu slávy. Německému uchu zněly tak nepřátelsky, že vyvolávaly přesně opačnou reakci, než bylo jejich cílem. Polní maršál Milch si zapsal do deníku, že Ullmannovi se daří i to, co se nepodařilo Hitlerovi, že totiž mění každého Němce, který přežil, na antisemitu. „To se jasně projevilo v táboře Dachau v roce 1946, když tahle svině vysílala komentáře k Mezinárodnímu tribunálu v Norimberku.Kdyby ten chlápek viděl tu nenávist těch osmadvaceti tisíc pravých Němců!“[633)] I Kranzbühler řekl, že jestli si i ti obžalovaní, kteří si to nejméně zasloužili, získali v procesu nějakou popularitu, bylo to díky Ullmannovi a jeho propagandě.[634)]

Největší problém bude představovat Hermann Göring, tím si byl Jackson jist. V listopadu 1944 řekl Göring v přednášce svým generálům: „Zůstat naživu za každou cenu, to byla vždycky filozofie zbabělců.“[635)] Nyní, v únoru 1946, řekl svému obhájci: „Já zastávám filozofii, že až přijde můj čas, tak přijde můj čas. Příjmu to a půjdu se vztyčenou vlajkou mezi

kulky. V tomhle soudu jde o obranu Německa - ne o hrstku nás obžalovaných, my to stejně máme spočtené.“[636)]

Dr. Gilbert na poradách s Jacksonem dále předával tajné informace, které nashromáždil. „Göringova obhajoba proti obvinění ze záboru Atlantických ostrovů po válce proti Spojeným státům,“ stálo v jednom varovném telegramu, který Jackson poslal do Washingtonu, „je zjevně založená na tom, že Roosevelt ve svých proslovech naznačoval, že zaútočíme… Také mám hlášení, že Göring potvrdil potvrdí Bullittovo a Daviesovo svědectví dokazující Rooseveltovy hrozby, že zaútočí na Německo.“[637)] Takto vypadaly zprávy, které Gilbert nasbíral při rozhovorech s vězni.

Drobné spory mezi psychiatry byly vyřešeny ke Gilbertově spokojenosti. 6. února plukovník Andrus propustil majora Douglase Kelleyho, který se k jeho týmu připojil jako psychiatr konzultant a praktický lékař 21. listopadu, a poslal ho do Spojených států. Kelley pak líčil podrobnosti ze svých vyšetřování novinářům, přestože byl na Andrusovu žádost vázán mlčenlivostí. Kelleyho odjezd z Norimberku byl zahalen tajemstvím – jak Andrus později zjistil, chystal se napsat paměti, a dokonce kvůli tomu zcizil část oficiálních dokumentů.[638)] O několik měsíců později, když se proces chýlil ke konci, přinesl soudce Lawrence Andrusovi článek, který právě otiskl *London Express* a z něhož vyplývalo, že Kelley nejen znovu neuposlechl, ale že navíc vkládá do úst obžalovaných výroky, které nikdy neřekli. (Kelley vyprávěl, jak Göring barvitě líčil Hitlerovu reakci na lynčování Mussoliniho – Göring však viděl berlínský bunkr naposledy týden předtím, než k tomu došlo.)[639)]

V ÚNORU 1946, těsně před dramatickou chvílí, kdy měl první obžalovaný stanout před soudem jako svědek, poslal Jackson psychiatra dr. Gilberta do věznice, aby důkladně prozkoumal přesný záměr jednotlivých vězňů. Gilbert se stále pohyboval po věznici, notes v ruce, zapisoval polohlasné poznámky vězňů, sledoval jejich reakce a gestikulaci. Navštěvoval je také v celách a dělal s nimi obvyklé psychologické testy. V říjnu 1945, když jim byla poprvé oznámena žaloba, požádal každého obžalovaného, aby napsal své stanovisko. Některá byla cynická, jiná spíše vyhýbavá. Speer napsal: „Tento proces je zásadní věc. I v autoritativním státě existuje něco jako hromadná zodpovědnost za takovéto kruté zločiny.“[640)] Speer už nastoupil svou bezohlednou cestu k sebezáchově: *vorwärts über Leichen*. Kupředu, přes mrtvoly – i když kandidáty popravy byli jeho bývalí kolegové z ministerstev.

Mezi Jacksonovými materiály jsou uložena psychologicko-zpravodajská hlášení, která Gilbert napsal o každém z hlavních obžalovaných.[641)] Tyto analýzy jsou silně subjektivní a často podávají stejně o Gilbertovi jako o jeho objektu. Když se Julius Streicher dověděl, že mu Žid Gilbert přidělil nejnižší IQ (106), poznamenal, že tento analytik patrně není zcela nestranný. Gilbert jej charakterizoval jako „nekompromisního, posedlého, bezcitného a hrubého člověka“. Streicher tvrdil, že celý proces je od začátku „triumfem světového židovstva“, a Gilbertovi řekl, že tři ze soudců vypadají jako Židé. (Žádný z nich Žid nebyl.) Očekával, že zemře jako mučedník tohoto procesu – tedy jako mučedník boje proti Židům. On sám však neměl s masovým vyvražďováním Židů nic společného, od roku 1939 stál mimo politickou scénu. Gilbert předpokládal, že Streicher bude svou obhajobu zakládat na „fantastických“ odkazech na učení Talmudu, světa sionismu a obřízky, na tyto argumenty není třeba odpovídat.

Z toho, co zaslechl, se domníval, že Speer, Schacht, Fritzsche a snad i Hans Frank by mohli vystoupit proti Göringovi. „Jedinou skutečnou oporu má v Ribbentropovi a Rosenbergovi, von Schirach váhá a Keitel se bojí.“

Schirach se na chvíli připojil ke Göringovi, ale potom najednou couvl. Podle Keitela klesl pod břemenem důkazů, o nichž předtím neměl tušení. „Také k tomu pravděpodobně přispěl ten spor [který měl v roce 1943] s Hitlerem. Hitler ho potom už nechtěl vidět.“[642-3)]

I Ribbentrop měl vysoké IQ (128), avšak, alespoň podle Gilberta, horší charakter. Byl to „ambiciózní egoista a oportunista, který podřídil všechny morální zásady své nezvladatelné touze po postupu“. Ve vězení trpěl depresemi a frustraci z pádu svých ambicí. Následoval Göringa – kdysi to bývali nepřátelé na život a na smrt – a uchýlil se ke lži a předstírání. Řekl, že nikdy nevyřkl antisemitská prohlášení, která mu připisuje generál Lahousen. Popřel, že by někdy prorokoval Hitlerovi, že Británie nebude bojovat. {Toto je patrně jedna z chytřejších legend britské propagandy, která měla za cíl zdiskreditovat Ribbentropa v očích jeho kolegů ministrů. V prosinci 1937 podepsal zprávu, která varovala Hitlera, Británie *bude* bojovat, dojde-li v Evropě k válce. Bitské ministerstvo zahraničí tento dokument na čtyřicet let „ztratilo“. Robbentropp si svou jedinou kopii v červnu 1945 vzal s sebou do zajetí a potom ji neprozíravě poslal polnímu maršálu siru Bernardu Montgomerymu.}

Gilbert viděl Ribbentropa zabraného do dokumentů, jak tužkou svým rozmáchlým rukopisem rychle píše poznámky ke své obhajobě. „Každou chvíli,“ hlásil Gilbert, „Ribbentrop rozhodil ruce a řekl: ‚Proč se musíme znova vrtat v minulosti? K čemu to proboha je, ta pomstychtivost?‘“

Podle Gilberta bude vyvrácení Ribbentropových úhybných manévrů snadné – stačí mu předložit fakta jako OSA Berlín-Řím, Mnichov, pakt Molotov-Ribbentrop a jeho souhlas s krutostmi, které se děly. „On by to rád popřel,“ řekl Gilbert, „ale dá se dokázat, že se Ptal Hitlera, co se děje v táboře Lubin, Hitler mu odpověděl, aby se staral o své věci, a on poslechl.“ {V září 1944 Ribbentrop dostal výtisk *Daily Mail* s ruskou reportáží o tom, co se děje v táboře Majdanek. Ribbentrop to ukázal svému synovi Rudolfovi, mladému důstojníkovi SS, s otázkou, co je podle něho na tom pravdy. Rudolf odpověděl: „Tatínku, tohle je naprosto stejná historka, jako se říkaly po první světové válce o těch belgických dětech, co jim usekávali ruce.“ Ministr zahraničí tedy noviny vzal a ukázal je Hitlerovi – dostal výše zmíněnou odpověď – Autorův rozhovor s Rudolfem von Ribbentropem, 20. 7. 1990.}Vojenští psychiatři se domnívali, že jak Neurath, tak Papen, Schacht a Speer budou ochotni Ribbentropa potopit, když se jim položí správné otázky.

Dalším diplomatem mezi obžalovanými byl Franz von Papen, uhlazený a sečtělý. Byl si plně vědom důležitostí tohoto procesu, byl však hluboce raněn tím, že se i on nachází mezi obviněnými. V červnu 1934 o vlásek unikl smrti při Röhmově čistce a dostal domácí vězení. Rezignoval na svou funkci vicekancléře, řekl, a přijal Hitlerovu nabídku postu vyslance ve Vídni. Mohl si klást podmínky, například okamžité propuštění rakouského kancléře Engelberta Dollfusse v červnu 1934. Až po porušení mnichovské dohody si uvědomil, že Hitler je „chorobný lhář“, ďáblem posedlý propagátor riskantní bezohledné politiky, kterému pomáhá „přihlouplý, oportunistický, arogantní a nafoukaný ministr zahraničí von Ribbentrop“. Byl to dobře postavený argument. Těžší však bylo vysvětlit, proč Papen později přijal Hitlerovu nabídku na vyslanecký post v Turecku. Pro jeho nenávist ke Göringovi, Ribbentropovi a Rosenbergovi, o Hitlerovi nemluvě, navrhl dr. Gilbert podrobit Papena křížovému výslechu. Ten měl sloužit spíše k tomu, aby prozradil něco na své kolegy, než proti němu samotnému. „Pracuje na odpovědích na určité otázky,“ dodal Gilbert, „které mi ukázal. Tyto otázky by mohl položit jeho obhájce nebo žaloba. Obžalovaní na něho nezaútočí.“

Rudolfa Hesse považoval za citlivou, apatickou a hysterickou zahalenou do mystiky a paranoidních sklonů. „Amnézii *ne*předstírá,“ usoudil. Je samotářský a uzavřený, každý dokument schovává u sebe v cele a téměř nemluví. Jeho strategie obhajoby se dá jen těžko předvídat. „Čekat se dá cokoli, včetně zhoršení amnézie.“ Je snadno ovlivnitelný, usoudil Gilbert, a částečně přejal Göringův postoj k soudu a versailleské smlouvě. Krom tvrzení, že se

v roce 1940 a 1941 pokusil udělat něco pro ukončení války že od května 1941 nebyl v Německu, nepřipravoval nic na svou obhajobu ani se současným, ani s minulým obhájcem. Odmítl pomoc, kterou mu nabízely jeho sekretářky jako svědkyně. Dosud vlastně nepožádal o žádného svědka ani o dokumenty. V hovoru o Hitlerovi poznamenal, že každý génius je trochu blázen – pravděpodobně tím mínil i sebe.

Ostatní obžalovaní, řekl Gilbert, odsuzovali přítomnost tohoto „podivného" nacisty ve svém procesu a nejeden z nich se obával, že bude mít nepříjemné následky pro vedení země, předstoupí-li tento člověk před soud jako svědek. „Bylo by lepší nechat to být," navrhoval Gilbert, „a nedělat křížový výslech."

Polní maršál Keitel měl podle Gilberta téměř stejné IQ jako Ribbentrop a opět se před ním projevil jako klasický stereotyp – ve vystupování typický Prus, zakrývá svou slabošskou povahu. Základním argumentem jeho obhajoby je, že jeho nadřízený byl Hitler a on sám že neměl žádnou pravomoc – on byl pouhým úředníkem. Nejraději by svalil všechnu vinu na Hitlera, Göring ho však od toho odrazoval a vyžadoval od něho loajalitu k Führerovi jako oplátku za to, že ho on sám jako svědek podpoří. Pro polního maršála to bylo smutné dilema a nepodařilo se mu je vyřešit dříve, než si navlékl oprátku.

V přísném soukromí řekl Gilbertovi, že Hitler zradil jeho i cely wehrmacht. Ve věcech obhajoby spolupracoval s Jodlem. Keitel začínal svou obhajobu až tažením do Polska. Pokud jde o temnější záležitosti z počátku války, jeho pozice byla problematická. Na rozhlasové stanici Gleiwitz rádio slyšel o plánech SS vyvolat inscenovaný polský výpad. Na otázku admirála Wilhelma Canarise, proč provádí SS rekvizici polských uniforem, odpověděl šéfovi *abwehru*, aby do toho nestrkal nos. Tvrdil, že neví, jak byly jednotky wehrmachtu dohnány ke krutostem, kterých se dopouštěly. Vedl neúspěšný spor s Hitlerem, řekl Gilbertovi, o omezení počtu rukojmích, kteří budou v rámci represálií popraveni. Podle Gilberta mohl proti Keitelovi jako svědek podle Gilberta vystoupit opět Speer.

Shovívavější byl ke generaloberstovi Alfredu Jodlovi, který byl podle něho osobností ve věcech vojenských i morálních. Bude tvrdit, že se do roku 1939 nesetkal s Hitlerem, ale připustí, že se podílel na přípravě útočné války – plnil své povinnosti jako Hitlerův podřízený. Na svojí obranu uvede několik ostrých sporů s Hitlerem, zvláště ve věci Hitlerova porušení zásad pozemní války vydáním rozkazů k hromadnému vyvražďování partyzánů. Za Keitelovými zády tyto rozkazy zrušil. „Žádá o dokumenty," upozorňoval Gilbert, „které to potvrdí."

Přijde také s dokumenty, v nichž se nacistická agrese bude jevit do jisté míry jako defenzivní. Pouze předběhli Churchilla v invazi do Norska. Před Hitlerovou invazí do Ruska ukázalo rozložení Stalinových jednotek, že se chystal k útoku. Na této invazi se jako představitel generálního štábu podílel i polní maršál Friedrich Paulus, který bude v procesu svědčit. „Bude-li na něj vyvinut tlak," prohlásil psychiatr, „asi bez váhání zavrhne Hitlera, a pro jeho pompéznost a chamtivost nemá nijak v lásce ani Göringa." Nebude však chtít napadnout svého Kolegu Keitela.

JODL MĚL pro „takzvané psychology" pouze pohrdání. „Co mohou tihleti psycho-doktoři a diagnostici vědět o tom, co se děje v mém nitru?" napsal pobouřeně manželce Luise, která pracovala jako sekretářka obhajoby v Norimberku. „Nevědí víc než ubohá moucha na stěně."[644)]

Alfreda Rosenberga charakterizoval dr. Gilbert „samé Weltenschauung a žádná odvaha." Byl to podle něho bigotní filozofický diletant, který zdůvodňuje své myšlenky falešnou kulturní antropologií a pseudovědou. (Rosenberg se mohl vyjádřit téměř stejně o amerických vojenských psychiatrech.) Podobně jako Ribbentrop visel na Göringovi a věřil, že nejlepší obrana je útok. Měl v záloze obvinění proti čtyřem vítězným mocnostem, které ho

soudí – britské koncentrační tábory v Boer War, bolševické masakry, imperialismus USA v latinské Americe, nedodržení čtrnácti bodů prezidenta Wilsona a drancování francouzsko-marockých jednotek v Německu v dubnu a květnu 1945. Tohle všechno, upozornil Gilbert Jacksona, nemá momentálně žádný význam, pokud jde o „vinu Německa na válce“. Měl by být chycen na tom, že kázal ideologii, která umožňovala všechny tyto kruté činy. „Nemá žádného skutečného zastánce kromě Streichera,“ uvedl Gilbert spokojeně, „a jeho podpory by se rád vzdal.“

V Hansi Frankovi, který nebyl obyčejný právník, nýbrž Hitlerův právník a guvernér okupovaného Polska, spatřoval psychiatr zajímavou osobu. Objevil u něho příznaky latentní homosexuality a rozpolcení osobnosti, ústící v sadistické a masochistické tendence. Obrací břemeno viny a potřebu trestu v pokání a mystickou transcendentální filozofii. „Frank ví, že je vinen a že bude viset,“ píše Gilbert. Všechno je póza. Motivován důkazy všech krutostí, plánoval původně, že vášnivě zavrhne Hitlera jako „vtěleného ďábla“, který přinesl lidstvu největší orgii zkázy v jeho dějinách. Stejným způsobem hodlal zavrhnout i Göringa, Rosenberga a další nacistické vůdce – zvláště Himmlera a generály SS, kteří likvidovali Židy přímo před jeho očima (v Lublinu i jinde), ač tvrdošíjně trval na tom, že o tom nevěděl. Frank byl však náladový a vrtošivý a časem jeho touha po pokání značně zeslábla. Jeho postavení mezi obžalovanými nelze dopřed odhadnout.

Obžalovaný Wilhelm Frick, další právník, dostal od Gilberta přísný cejch „člověka bez fantazie, necitelného, sobeckého a krátkozrakého“. Jeho úmysly jsou nevypočitatelné. Přiznal, že pomohl Hitlerovi k moci, a přitom tvrdil, že on po roce 1935 žádnou moc neměl a že norimberské zákony z roku 1936 byly pro Německo, zmítané židovským problémem, nezbytné. Svůj postoj ke světu okopíroval od Göringa: „No a?“ On jako jediný mluví se Streicherem, hlásil Gilbert. V podstatě se staral jen o své pohodlí ve věznici. „Je to nula.“

NEJVYŠŠÍ IQ naměřil Gilbert Hjalmaru Schachtovi. Když o tom slyšel Speer, vyprskl, že se jistě bral v úvahu Schachtův věk. Podle něho má nejvyšší skóre Seyss-Inquart, za ním Göring a on sám je kdesi v *aurea mediocritas*.[645)] Ambiciózní a arogantní Schacht kolem sebe postavil zeď přetvářky. Zuřil zlostí, že je uvězněn vedle Hitlerových nohsledů. Přiznal, že porušoval versailleskou smlouvu, ale uvedl jako protiargument, že Spojenci vytvořili proti Německu pakt, tudíž to nebyl žádný zločin. Hodlal použít jako doklady citace z knih jako *Mise do Moskvy* od bývalého amerického vyslance v sovětském hlavním městě Josepha Daviese, aby dokázal, že jeho mírový program byla známá věc. Přiznal, že chtěl znovu vybudovat válkou zničenou německou ekonomiku, ale ne k válečným účelům Jakmile Hitler zjistil, že by blokoval jeho agresivní plány, propustil jej. Potom, tvrdil Schacht – a byla to generální zkouška jeho obhajoby v procesu -, se proti Hitlerovi vzbouřil vedl několik spiknutí, která měla skončit atentátem. Skončil v německém koncentračním táboře.

Admirál Karl Dönitz měl v inteligenčních testech jen o několik bodů méně než Schacht. Gilbert jej shledal „inteligentním a velmi kultivovaným“ a byl přesvědčen, že integritu jeho osobnosti nenarušily ani měsíce strávené ve vězení. Avysmal se obvinění za spiknutí, které proti němu bylo vzneseno, a poukázal na to, že byl v době, kdy vypukla válka, pouze korvetním kapitánem. Ani zbytek žaloby nepokládal za opodstatněný – až do počátku procesu neměl zdání o Hitlerových stinných stránkách, Starosti mu dělalo obvinění, že vydal ponorkám rozkaz nezachraňovat – nechat utonout – posádky potopených lodí, ale u Spojenců to také byla běžná praxe. Z válečných plánů, z potopení Athenie v roce 1939 a z dalších záležitostí by se měl zpovídat Raeder, ne že by však měl nejmenší úmysl svědčit proti svému bývalému nadřízenému. Albert Speer chtěl svědčit v jeho prospěch, Gilbert však doporučoval odradit se Speerovou pomocí Dönitze od úmyslu vyjádřit věrnost Führerovi, což byla linie Hermanna Göringa.

Admirál Erich Raeder téměř patřil k jiné generaci. Byl námořním velitelem už v době, kdy se Hitler dostal k moci. Ten ho potom ve funkci podržel. Nyní to byl „popudlivý stařík praktického ducha, bez fantazie a dosti nepříjemného vystupování“. Zde v Norimberku vedl deník, který je dnes v soukromých rukou.[646)] Podobně jako Hess mnoho nemluvil a ze své strategie obhajoby neodhalil vůbec nic. Jednou však měl u oběda rozhovor s generaloberstem Jodlem, z něhož vyplývalo, že se oba budou snažit předložit důkazy, že Británie plánovala invazi do Norska už v dubnu 1940 a že je Hitler předběhl jen o pár hodin. Zdálo se také logické, že Reader vystoupí s tím, že anglo-německá námořní dohoda z roku 1935, v níž Británie povoluje Německu obnovit část jeho námořních sil, která by odpovídala třetině britských námořních sil, byla sama porušením versailleské smlouvy. Jistě to potvrdí vězeň Neurath, který byl v té době ministrem zahraničí. Pokud jde o incident s Athenií, přestože je jasné, že byla potopena německou ponorkou, z německých záznamů je zároveň zřejmé, že tato skutečnost v té době nebyla známa. Takže Reader nelhal, když to přešel. A pokud jde o Peral Harbor, existují důkazy, že Reader nabádal Japonsko k útoku, Japonci však udělali něco jiného, než co on doporučil.

Gilbert neměl v lásce Baldura von Schiracha, bývalého vůdce Hitlerovy mládeže. V nejlepším případě Schirach zavrhne Hitlera – a snad i Streichera – jako zrádce německé mládeže. „Toto,“ řekl Gilbert, „se může odehrát v zákulisí. V poslední době je však narcisista Schirach stále bojovnější. Jeho matka byla Američanka, a tak ho popudilo, že americká kontrašpionážní služba (CIC) zatkla jeho ženu Henriettu a děti. Göring mu řekl, že to je perzekuce a že CIC není o nic lepší než gestapo. Menší úspěch už mělo Göringovo přesvědčování, aby se Schirach stal prostředníkem, který dostane váhajícího Alberta Speera zpět do jednotné fronty.“

Gilbert provedl psychoanalytické vyšetření i u Ernsta Kaltenbrunnera, bývalého obergruppenführera SS, který nahradil zavražděného Reinharda Heydricha jako šéf Hitlerovy RSHA. „Makrocefalická hlava rodilého Rakušana nesla šrámy z mnoha studentských soubojů v Rakousku. „Když je zbaven moci,“ napsal Gilbert, „projevuje se jako kňučící zbabělec a citově labilní schizoidní osobnost a staví se do pózy nepochopeného nacionalisty-idealisty.“ Stejně jako Adolf Eichmann po zadržení před patnácti lety, i Kaltenbrunner tvrdil, že nenese odpovědnost za koncentrační tábory – ty měl na starost Pohl jako šéf hlavní ekonomické a administrativní kanceláře neboli Wirtschafts – und Verwaltungshauptamt (WVHA), která byla paralelou RSHA. Toto funkci převzal po Heydrichovi, když už byl systém krutostí a násilností v běhu. Reichsführer Kaltenbrunnera obešel a dal rozkaz Adolfu Eichmannovi, který předsedal židovskému úseku IV-b-4 v RSHA. Ten podle nařízení gruppenführera SS Heinricha Müllera, šéfa kanceláře Amt IV RSHA, po Heydrichově smrti v roce 1942 dále dohlížel na deportace Židů z Německa a dalších zemí, bez ohledu na Kaltenbrunnera. {V Eichmannových soukromých záznamech z let 1956-57 není žádná zmínka o Kaltenbrunnerovi. Hovoří se zde pouze o Heydrichovi a Müllerovi, které Eichmann velmi uctíval.} I on však na konci války upadl v nemilost, jak uvedl Kaltenbrunner, když nařídil Himmlerovi zastavit v říjnu 1944 všechny likvidační operace.

Gilbert poukázal na obvyklou logickou nepevnost tohoto argumentu. Vězni se domnívali, že „prakticky nic“ o tom, co se dělo, neví.

Kaltenbrunnerův krajan, Rakušan Artur Seyss-Inquart, byl docela jiný. Tento uhlazený intelektuál s brýlemi, bývalý právník, jemuž Gilbert spočítal IQ 141, stoicky rezignoval na svůj osud. Anschluss, anexe Rakouska, podle něho nic nebylo. Bude psát dopisy o tom, jak varoval Hitlera, že dojde k válce, napadne-li Polsko. Přiznal však Gilbertovi, že jeho činnost ve funkci posledního nacistického guvernéra Nizozemí „stačí na to, aby ho pověsili“, i kdyby se býval sebevíc snažil vytvořit mírnější vládu. Zabíjení rukojmích, organizování nucených prací a evakuace Židů je dnes „těžko ospravedlnitelná“, zněl Gilbertův závěr.

Ostatní byly malé ryby. Constantin von Neurath, konzervativní diplomat ze staré školy, byl v době Hitlerova nástupu k moci na žádost prezidenta von Hindenburga ministrem zahraničí. Nesnášel Göringa a Ribbentropa, což mu bylo k dobru, byl však členem „tajné rady kabinetu“, kterou ustavil Hitler v únoru 1938. Zdůrazňoval, ne bezdůvodně, že se rada nikdy nesešla. Přitěžující okolností pro něho však byla skutečnost, že přijal místo protektora Čech a Moravy po vojenské okupaci Československa v roce 1939.

Goebbelsův rozhlasový propagátor Hans Fritzsche jak by do Norimberku nepatřil. Byl tu především z toho důvodu, že byl kromě Raedera jediným nacistou v ruských rukou. Mohl by dokázat, že jej nepřátelská propagandistická vysílání znepokojovala, pokud jde o krutost a zločiny, na dotazy u SS a na gestapu však vždycky dostal odpověď, že jsou to lháři. „Když se nyní“, psal Gilbert, „setkal u soudu s důkazy, několikrát se u něho projevil citový kolaps a jednou musel být z tohoto důvodu na den zproštěn přítomnosti v soudní síni.“ Bude výmluvně hovořit, předpokládal psychiatr, o tom, jak byl on i celý německý národ „zrazen“. Při obratném křížovém výslechu by se však mohlo podařit dostat z něho nějaké přiznání osobní viny.

Ekonom Walter Funk měl pocit, že se nedopustil ničeho nesprávného, a stavěl na Göringově slibu, že mu dosvědčí, že pouze vykonával jeho příkazy týkající se čtyřletého plánu. Tento původně vtipný, bezstarostný člověk se nyní změnil v plachého pesimistického hypochondra. Totéž se stalo i s Franzem Sauckelem, bývalým thüringským gauleiterem a pozdějším Hitlerovým komisařem pro pracovní síly. Tento člověk mnoho nepřemýšlí, argumentovat bude pouze tím, že podle Hitlerových příkazů přivážel a rozděloval cizí pracovní síly. Předloží dokonce dokumenty, že dělal všechno, co bylo v jeho silách, aby bylo o tyto lidi dobře postaráno. „Je to Göringův nohsled,“ varoval Gilbert, znovu však dodal: „Speer by mohl svědčit proti němu.“

Z TOHO VŠEHO by se mohlo zdát, že Albert Speer měl v rukou osud mnoha svých spoluvězňů. Zde je plné znění Gilbertovy zprávy o tomto Hitlerově bývalém ministru zbrojařského průmyslu.

(a)*charakterové rysy*: V podstatě realista s nedostatkem sociální zralosti a představivosti, má jistou míru intelektuální cti a morální odvahy. (IQ 127)

(b)*Postoj k procesu a obhajoba*: Je jediný, kdo od samého počátku tvrdí, že nacističtí vůdci, včetně něho, nesou společnou vinu, protože podporovali politiku, která vyústila v destrukci a vraždění, jakkoli nevinný byl jejich motiv. Jeho vlastní vina spočívá v tom, že slepě věřil v Hitlera, dokud si neuvědomil, jaký je to destruktivní maniak – ale to už bylo dost pozdě. Přizná svou vinu a potom bude demonstrovat, jak špatná byla vláda na poli jeho působnosti. Má připravené otázky pro svědky, jimž chce dokázat, že válečná produkce porušila zákon v 70 bodech, má i další důkazy.

Potom bude líčit, jak se pokoušel o atentát na Hitlera a jak chtěl dostat Bormanna, Himmlera, Göringa a Keitela do rukou Spojenců. Ospravedlní to destruktivní mánií, která se u Hitlera objevovala od doby, kdy byla jasná jeho porážka ve válce. V lednu 1945 Hitlera vyzval, aby odešel. Hitler mu řekl, že pokud Němci nevyhrají válku, nezaslouží si vůbec existovat. Na všechno má důkazy a na vyzvání je předloží.

K jeho obhajobě nebude nutný křížový výslech, mohl by však přinést důkazy proti Göringovi, Keitelovi a nacistickému vedení obecně. (Dosvědčí ovšem, že Hitler pokládal Schachta za odpůrce svých agresivních plánů). Jako expert se mimo jiné vyjádřil v tom smyslu, že v důsledku Hitlerova prodlužování války bude Německo deset let skomírat a z jeho nepříznivého stavu nelze vinit okupační armády. Nechce za žádnou cenu připustit dojem, že tohle všechno dělá pro vlastní záchranu, a proto přiznává svůj podíl na společné

odpovědnosti, protože měl Hitlerovu důvěru a nepoužil ji včas k odvrácení katastrofy. Je zatrpklý, což lze vysvětlit ztroskotáním jeho plánů a nesmyslností jeho slepé víry v destruktivního maniaka.

Robert H. Jackson by těžko hledal lepšího svědka. Byla smůla, že tenhle člověk měl na rukou stejnou špínu jako ostatní.

Každý se nyní již přizpůsobil zvyklostem procesu. Soud zasedal pět dní v týdnu a někdy i v sobotu dopoledne. V poledne měli obžalovaní dvouhodinovou přestávku na oběd, který se podával v několika místnostech v horních poschodích budovy.

Andrus tu zprvu zakázal obžalovaným mluvit. Gilbert to pokládal za chybu a doporučil mu nechat je spolu hovořit, protože tak budou mít antigöringovská a antihitlerovská frakce lepší příležitost vzájemně na sebe působit a neochabnou. Progöringovské síly byly izolovány. „Pro každý případ jsem tady," řekl Gilbert Jacksonovi. Doporučil také, aby se svědkům promítal film OSS o zločinech proti lidskosti, aby jim to ubralo trochu sebevědomí, než předstoupí před soud. „Mám na mysli lidi, jako je generál Milch," napsal Gilbert, „který by za normálních okolností mluvil o Göringovi pohrdavě a který má vážné námitky proti tomu, že s nim Spojenci zacházejí jako s vězněm, nebo Hessovu sekretářku Fräulein Sperrovou, fanatickou nacistku, která tvrdošíjně trvá na tom, že nacisté jsou nevinni, že to všechno je jen propaganda, a další militaristy, kteří pokládají službu ve wehrmachtu v době Hitlerova vedení za bezúhonnou."[647)]

Gilbert později vydal velkou část svých norimberských pozorování knižně.[648)] Pouze dvě věci na doporučení Billa Jacksona vynechal: poznámku Baldura von Schiracha, že notoricky známý traktát Henryho Forda *The Eternal Jew* měl velký podíl na vzestupu antisemitismu v Německu (Ford byl naživu a byl velmi svárlivý), a přiznání generalobersta Jodla, že on a Eisenhowerův šéf štábu Walter Bedell Smith uzavřeli v květnu 1945 dohodu, že podrží porážku o 24 hodin, aby ustupující Němci získali část svých 700 tisíc jednotek a jejich vybavení mimo ruskou zónu. Protože Bedell Smith byl nyní americkým vyslancem v Moskvě, chtěli ho právníci ušetřit rozpaků.[649)] Chvílemi se zdálo, že norimberský proces je jedna velká a složitá síť, která se den ze dne ještě více zaplétá.

16. Jak dostat Göringa

VEŘEJNOST VE SPOJENÝCH STÁTECH znepokojovala délka trvání procesu.Týdny utíkaly a konec byl v nedohlednu. Sovětský soudce generál Nikičenko poslal všem svým kolegům v tribunálu dopis vyjadřující obavy ze zpoždění a z jeho dopadu na veřejné mínění.

Měsíce vleknoucího se soudního procesu a přemíra alkoholu i jídla si začaly vybírat svou daň. Trpěla bystrost jejich úsudku.Každému z nich šli ostatní na nervy. Soukromé záznamy poskytují mozaikovitý obraz téměř nepřetržitého pití a banketů konaných pod nejrůznějšími záminkami. Britský žalobce sir David Maxwell Fyfe uspořádal 6. února 1946 večeři na počest Augusta Champetiera se Ribes, postaršího francouzského žalobce, který přijel vystřídat Francoise de Menthona, a pozvání dostali samozřejmě i britští a američtí soudci.[651)] Kolaborantský francouzský ministerský předseda Piere Laval poslal De Ribese za války na 18 měsíců do vězení spolu s bývalými ministry Leonem Blumem a Eduardem Herriotem, de Ribes však nyní přiznával, že žil ve vězení v přijatelných podmínkách.

A tak to šlo dál. O pár týdnů později se soudce Biddle zúčastnil tanečního večírku, který pořádali ruští žalobci na počest dne Rudé armády, a dobře se tu bavil.[652)] 12. února uspořádal americký žalobce Robert Jackson velkou večeři a opět pozval všechny soudce tribunálu. Sudci Biddleovi, který teď nebyl zrovna Jacksonovým příznivcem, připadala nudná – málo spontánní a příliš aranžovaná „s nadšenými výkřiky paní [Elsie] Douglasové, která byla namalována růží až pod oči a přehnanou gestikulací se snažila vystupovat jako *grande dame*." Jackson pronesl řeč „plnou sentimentálních vzpomínek na „pionýrskou" práci žaloby – zbylo již jen několik „veteránů" – jako kdyby měli dobýt kótu ve válce… zkrátka ohromný scénář."

„Drahoušek Borb," psal Biddle v poněkud zlovolném dopise své ženě, „se stává – pokud se už nestal – nudným. Jeho mysl a duch vypadají tak, jako vypadalo jeho tělo a tvář před dvěma lety, když ještě nebyly prodchnuty tou oslnivou inteligencí. Obávám se, že to bude pokračovat."[653)]

Ani další kolegové z tribunálu soudce Biddlea příliš nenadchli. „Není to schopný tým," napsal, když se 13. února Rusové prokousávali nařčením z mučení a zabíjení zajatců. „Lawrence nemá jedinou vlastní myšlenku, není schopen ničeho jiného, než si hrát za Birkettova a mého vedení na obdivuhodného předsedajícího soudce. Francouzi nedělají skoro nic. Falco [francouzský zastupující soudce] se vším souhlasí."[654)] „Včera jsem opět zvítězil v jedné tříhodinové debatě na uzavřeném zasedání." Psal Biddle 13. března, „nad ruskou tvrdohlavostí a nepoctivostí a *měkkou* britskou nerozhodností, I u Birketta. Já to opravdu režíruju sám, vyhrál jsem ve všech směrech a nikdo mi do toho nemluví, krom Parkera, který občas unavuje, a Herba [Wechslera], který je grand. Ale tribunál nic moc nepomůže. Chybí jim bystrost, skoro stejně jako kuráž."[655)]

„Teď začala nejzajímavější část procesu," psal Biddle 24. února a přál si, aby tu jeho žena byla s ním a sledovala to představení? „Do týdne, do deseti dnů bude na řadě Göring, potom Hess, Keitel, Ribbentrop atd."[656)]

Potom se však konec procesu ocitl ještě více v nedohlednu. Dostane-li každý obžalovaný týden, poběží proces ještě celých 5 měsíců, než začne vyvracení důkazů. Potom přijdou na řadu svědectví proti zločineckým organizacím – to Jacksona strašilo – závěrečné projevy a několikatýdenní přestávka, než se tribunál rozhodne. Pani Biddleová poslala manželovi omluvný dopis, že za ním nemůže přijet, protože má nemocná záda. 5. března ji Biddle opět psal: „Moc piju, málo spím a moc pracuju. Řešení je jediné – potřebuju Tě."[657)] V polovině března už toho měl soudce Biddle dost. Manželka pro nemoc stále nepřijížděla a

zaháněla ho tím do defenzívy a nekonečných stížností. To všechno odvádělo jeho pozornost od důležitých věcí.

Soudci se s rostoucí hrůzou dívali do kalendáře. Biddle předpokládal, že proces poběží do července. Sir Norman Birkett byl ještě pesimističtější a počítal dokonce s celým srpnem. Biddle uvažoval optimisticky o tom, že se obhajoba musí každou chvíli zhroutit, až zjistí, jaké proti ní máme důkazy – „a ty máme“.[658)] Tato slova napsal den před tím, než před soud předstoupil Hermann Göring.

NA ZÁKLADĚ KALKULACÍ, že čím déle se proces táhne, tím spíše se čtyři žalující strany vzájemně pohádají, se reichsmarschall Göring snažil ze všech sil proces zdržovat. Měl ještě předstoupit jako svědek. Mezitím se snažil zvrátit proces v propagandistickou ofenzívu proti Spojencům. Přesvědčoval obhájce říšského kabinetu Egona Kubuschoka, aby žádal o další a další svědky. Právníci však mnoho o reputaci poražené Třetí říše nedbali. Kubuschok, který měl na srdci především zájmy svých klientů, požádal pouze o jednoho člověka.[659)]

Jak nyní proces vstoupil do své kritické fáze, upozornil psychiatr dr. Gilbert Jacksona, že Göring bude dělat problémy. Jackson však takové upozornění ani nepotřeboval. Reichsmarschall stál se svým IQ 138 teoreticky na třetím místě za Schachtem (143) a Seyss-Inquartem (141). Dr. Gilbert pro Jacksona tajně pořídil hloubkovou analýzu Göringovy osobnosti – rozebíral jeho silné stránky a taktiku obhajoby, ale i jeho slabiny. Charakterizoval jej jako agresivního extroverta, bezohledného dobrodruha a cynického realistu, který pokládá mezinárodní vztahy za pouhou hru protikladných zájmů, „v níž hrají silní a chytří (jako on) vedoucí roli“. „Vítězi,“ citoval Gilbert Göringa, „budou vždycky soudci poražených.“ Svým spoluvězňům stále vnucoval nebezpečnou myšlenku, že Německo bylo svrchovaným státem a Führer svrchovaným vládcem, a soud proto nemá vzhledem k nim žádnou jurisdikci.

Když mu Gilbert řekl o útočných válkách a imperialistickém dobývání, Göring odpověděl: „Nechtějte mě rozesmát. Amerika, Anglie a Rusko, ti všichni dělali to samé – propagovali své národní zájmy -, ale když to udělá Německo, tak je to zločin – protože jsme prohráli.“

Měl v úmyslu prokázat, že byl proti válce s Británií. Za Hitlerovými zády se snažil vyjednávat s lordem Halifaxem. Akci Barbarossa, napadení Ruska, pokládal za „předčasnou“, byť časem nevyhnutelnou. Göringova obhajoba má dvě slabiny, upozorňoval Gilbert: nacistickou krutost a chamtivou touhu po bohatství a uměleckých hodnotách. Tyto dvě věci podkopaly Göringovu pozici hrdiny, vlastence a vzorového důstojníka. A tak se rád zaměří na nespravedlnosti spáchané jinými, například na Versailles. Bude jistě tvrdit, že historky o krutých činech pokládal za výmysly. Nikdy nic takového nenařídil – a vůbec, „Nebyli snad Rusové skutečnými odborníky na masové vraždy?“ Hovořil o tom, že má „důkazy“, že se dopouštěli mnoha krutostí, z nichž nyní obviňují Němce – snad jde o narážku na Katyň a masakry u Babi Jaru -, naznačil, že v Ženevě existují fotografie a hlášení, která to dokládají. Pokud jde o jeho umělecké předměty, řekl, legálně je koupil a má na ně stvrzenky.

Dr. Gilbert sdělil všechny tyto důvěrné informace Jacksonovi a doporučil: „Göring by měl dostat otázku, jak přišel k uměleckým předmětům z mnoha zemí v celkové hodnotě bilionů marek, proč nezkoumal zprávy o páchaných krutostech, zda vzal při přípravách na válku v úvahu životy milionů Němců.“ Toto, uvedl Gilbert, podkope jeho pozici.

Dr. Gilbert navrhl různé taktiky – dnes bychom je nazvali „špinavými triky“ -, jak Göringa demoralizovat a oslabit jeho vliv, například jeho izolaci v jídelně při obědě. Američané, vychovaní ve společnosti, kde oběd byl stěžejní událostí, při níž se odbývaly obchodní i společenské transakce, nemohli přijít s jiným nápadem. Na základě Gilbertova návrhu Jackson přesvědčil sira Davida Maxwella Fyfea, aby vězně při obědě posadil tak,aby

Göring se Streicherem nemohli ovlivňovat ostatní vězně. Obhájce neměl v tomto směru samozřejmě žádná práva.

„Oznamujeme Vám tímto," informoval vězeňský velitel Andrus 16. února své vězně, „že tribunál ani jiný orgán si nepřejí,aby spolu vězni vzájemně komunikovali."[660)]

Nový zasedací pořádek byl zaveden o dva dny později. Speer byl nadšen z toho, že je Göring izolován, a dr. Gilbert shledal, že Göring je skleslý a rozechvělý jako odvržené dítě. Za několik dnů hlásil Jacksonovi: „Separace obžalovaných a izolace Göringa má příznivý dopad na celý proces."

Göring si opět připomněl že vězeňský velitel s lakovanou červenou přilbou, plukovník Andrus, postupuje proti němu, a tiše přísahal pomstu. Vězeňský holič, bývalý voják signalizační jednotky Luftwaffe, řekl vězňům, že reichsmarschall hovořil o Američanech tak, že se to nedá opakovat, a plukovníka Andruse nazval „řezníkem".[661)]

BLÍŽIL SE DEN, který napjatě očekával Göring a s ním celá soudní síň. Chystal se na své vrcholné vystoupení jako atlet po tréninku. Jackson dělal,co mohl, aby Göringa, už tak oslabeného měsíci tvrdých vězeňských podmínek a špatné stravy, vážícího místo původních 97 kg pouhých 69 kg, demoralizoval, ponížil a ranil. Göringovi bylo třiapadesát, byl to však člověk, který má poslání. Byl přesvědčen, že obstojí lépe než americký maloměstský právník ponořený do lihu. Ano, soudci a žalobci si nežili špatně, ale Göringa ani měsíce vězení, izolace a hladu nedostaly – naopak jej zocelily, poskytly mu čas na přemýšlení a uspořádání myšlenek a na zbystření mysli. 6. března potkal na chodbě věznice starého nepřítele Erharda Milcha. Milch, kterého převezli z Anglie s nadějí, že ho přesvědčí, aby vypovídal proti Speerovi a svému bývalému veliteli, byl překvapen, jak je Göring svižný a štíhlý. Přestože byli pouty spojení se svým doprovodem, vyměnili si oba důstojníci Luftwaffe vojenský pozdrav.[662)]

Útok na Göringovy svědky byl zahájen o dva dny později, v pátek 8. března. Jako první stanul před soudem Göringův servilní *chef de bureau* generál Karl Bodenschatz. Jackson ho rozthal na kusy. „Počkejte, až se pustí *do mě*," řekl Göring, když si od něho bral třesoucíma se rukama cigaretu. Jako další byl vyveden z cely Milch. Zahájil statečnou řeč o Hermannu Göringovi a dohnal tím Američany, kteří ho sem přivezli až z Anglie, k zuřivosti.

Když se vrátil do cely, zapsal si Milch zážitky ze soudní síně do deníku:

> „Přísaha, každý má na uších sluchátka. Potom mě vyslýchal obhájce Stahmer… Když se mě zeptal na Göringův postoj k válečným zajatcům Jackson to přerušil: „Měli jsme dost velkou trpělivost, ale tohle už zachází moc daleko. Námitka!" Tribunál námitku přijal a chudák Stahmer, trochu zmatený, mi dal ještě jednu krátkou otázku a potom se posadil.

Další jednání bylo odročeno na pondělí. „Obžalovaní," všiml si Milch, „byli většinou zdrceni. Viděl jsem, jak odvádějí Jodla, a měl v očích slzy."[663)]

V pondělí 11. března vedl Jackson Milchův křížový výslech. Jeho otázky nikdo neomezoval, to bylo jedno z privilegií vítězů. Mnoho otázek mělo malou spojitost se žalobou, nebo dokonce nemělo žádnou. Na žádost svých židovských kolegů věnoval Jackson pár otázek původu obžalovaného. Dr. Kempner mu podal papírek se slovy: „Milch byl na Göringovu žádost arizován, přestože měl otce Žida." O tom, že Milchův otec, Anton Milch, byl Žid, není pochyb. {Díky detailnímu průzkumu, který provedl profesor Klaus Herrmann z University v Montrealu v rodinných archivech a dalších židovských dokumentech.} Jeho pravým otcem však byl někdo jiný, matčin strýc. Octl se tedy před rozhodnutím, že buď připustí nepravdivé nařčení, že je poloviční Žid, nebo odhalí, že on i jeho sourozenci jsou

plody matčina incestu – matka byla ještě naživu a při jejich posledním setkání mu dokonce potají dala kapsli kyanidu. Kousal se do rtu a mlčel.

JACKSON: Vy jste nevěděl, že dekrety, které připravily Židy a položidy o místa, vydal Göring?
MILCH: Ne. Pokud vím, vydalo je ministerstvo vnitra – oddělení, které to má na starosti.
JACKSON: No, vy jste vlastně nemusel nic udělat, aby se na vás ty dekrety nevztahovaly, že?

Milch se zamyslel a potom řekl:

Ne. Vím, na co narážíte. Tahle záležitost se vysvětlila už dávno předtím.

JACKSON: Jak dávno?
MILCH: Pokud se dobře pamatuju, tak v roce 33.
JACKSON: 1933 – tedy přesně potom, co se k moci dostali nacisté!
MILCH: Přesně tak.
JACKSON: A tehdy vás Göring – abychom si rozuměli – Göring vás prohlásil za čistého Árijce. Je to tak?
MILCH: To ne – on mě nikým „neprohlašoval“. Já jsem *byl* čistý Árijec.
JACKSON: No on to zařídil, řekněme.
MILCH: On mi jen pomohl vysvětlit, co mi bylo dost nejasné.
JACKSON: Že manžel vaší matky byl Žid. Je to tak?
MILCH: To jsem neměl na mysli.
JACKSON: Vy jste musel prokázat, že nemáte mezi předky Žida. Je to tak -?
MILCH: *Jawohl*. Jako všichni ostatní.
JACKSON: - a ve vašem případě šlo o … vašeho otce, o vašeho *údajného* otce. Mám pravdu?
MILCH: *Jawohl*.[664)]

Timesy psaly, že se Milch s Jacksonem přeli pět hodin a často to vzbuzovalo dojem, že na lavici obžalovaných je spíše Milch než Göring. „Musel jsem jim jejich plány roztrhat na cucky!“ napsal Milch, když si přečetl tuto zprávu. „Dokud nebude zaveden prostředek,“ varovaly Timesy, „který donutí svědky držet se v prvé řadě tématu, stane se nakonec norimberská obhajoba platformou pro nacistické polemiky a v každém případě slepou uličkou.“ Milch neměl s Jacksonem slitování. Když se ho Jackson zeptal na jeho názor na letecké útoky na civilní cíle, odpověděl, jak si zapsal večer do deníku: „Neznám nic krutějšího a odpornějšího než tyto nálety. A každý, kdo by o tom mohl pochybovat, ať se raději podívá na Hamburk, Berlín, Lipsko a města v Porúří, hlavně Drážďany, aby viděl, co tím myslím.“

TYTO PODOBNÉ ZÁPISY ukazují, jak nespolehlivé jsou publikované záznamy norimberského procesu. Věrohodný byl pouze původní záznam, později zpracovaný na 2 011 zvukových disků. Jediným dostupným zdrojem byl pro soudce při jejich rozhodování cyklostylovaný přepis na 17 077 stranách. Je často chybný, nepřesný a neúplný. Navíc byl upraven, místy naprosto bezostyšně, ve prospěch žalující strany. A tak byl i výše uvedený rozhovor, který je nyní dostupný na disku č. 1440B Národního archivu norimberského procesu (National Archives Nuremberg Trials) jako kopie původního záznamu,

z cyklostylovaného přepisu ze strany 5 661 vynechán. Navrácen byl do tištěné verze (v modré vazbě) až poté, co Milch po přečtení zápisu protestoval.

To se stalo vícekrát. Když se Robert Jackson zeptal Milch, „Věděl jsem že Speer předal Spojeným státům všechny své osobní materiály včetně zpráv ústřední plánovací komise?“, Milch odpověděl: „To mě nezajímá.“

Jackson reagoval výhružně: „Ono vás to bude zajímat.“

Tento rozhovor se v publikovaném záznamu neobjevil.[665)] Na Jacksonovu otázku, zda je americký zajatec, odpověděl polní maršál, že je *britský* zajatec, kterého Američané prohlásili za svého vězně, což je porušení mezinárodních zákonů.[666)] Mezery ve své paměti vysvětlil soudu tím, že jeho paměť utrpěla špatným zacházením, které musel snášet od britských komand po svém zajetí, „zvlášť když mě bili do hlavy“ (brigádní generál Derek Mills-Roberts).[667)]

Když se ho britský žalobce G. D. Roberts zeptal chladným a distingovaným tónem: „Vy jste ale věděl, že byla narušena neutralita Norska?“, Milch vyštěkl: „*Jawohl!* Podle našeho názoru byla porušena dvakrát!“ To byla narážka na Churchillův katastrofální pokus o invazi do Norska ještě před Hitlerem.

Od britského žalobce to bylo téměř rouhání, protože jeho otázka překračovala hranice zakázaného tématu, které si hlavní žalobci mezi sebou tajně stanovili. Rozhovor byl v cyklostylovaném přepisu vynechán, do tištěné verze však byl na Milchův protest vrácen.[668)]

Jacksonovy hrozby však nebyly vysloveny jen tak naprázdno. Američané, popuzeni způsobem, jak Milch hájil Göringa *pour encourager les autres*, poslali polního maršála do známého bunkru koncentračního tábora Dachau, který nyní spravovali. Tam se octl v cele pro jednoho vězně ve velmi zajímavé společnosti – bylo tam mimo jiné několik dalších polních maršálu. Zacházeli s nimi jako s dobytkem, možná hůře. „Převzali od nadporučíka H. L. Cooka z vrchního velitelství, interní bezpečnostní útvar 6850, čtyři (4) živá těla –„ stálo v potvrzení z PWE´29, jak byl nyní označován koncentrační tábor v Dachau. Na potvrzení byli jako „živá těla“ registrováni dr. Karl Brandt, generál von Falkenhausen, generál von Falkenhorst a polní maršál Hugo Sperrle.[669)] Všichni tu zůstali několik měsíců, dokud se o tom nedoslechl Mezinárodní červený kříž a nezahájil vyšetřování – nebo dokud američtí kati nepřeměnili živá těla na mrtvá.

„Všechno šlo dobře,“ přemítal Jackson o několik dní později, „dokud nepřišel na řadu Göring. Věděli jsme, že to pro nás bude oříšek. Tisk to celé nafoukl a udělal z něho hlavního klauna, ale je pravda, že je to člověk velmi tvrdý a vychytralý.“[670)]

Göring nepochyboval o tom, jaký je jeho pravděpodobný osud, a nehledal cesty, jak ho zmírnit. „Je lepší zemřít jako lev než kličkovat jako zajíc!“[671)] říkal svým právním zástupcům. Když jedno ráno usedl na lavici obžalovaných pozdě, omluvil se hlasitě právníkům za to, že se zdržel na krevních testech. „Brzy si ze mě budou moci vzít tolik krve, kolik se jim zachce!“ řekl žertem.[672)] Očekával, že bude zastřelen. Soudce Birkett si ze soudní stolice uvědomil, že Göring dominuje celému procesu. Ten pozorně sledoval svědectví, když byl vyzván, a spal jako nemluvně, když k pozornosti vyzván nebyl. Nikdo, řekl britský soudce, nebyl dostatečně připraven na Göringovy schopnosti a vědomosti a na jeho orientaci v zabavených dokumentech.

Když tedy Göring ve středu 13. března u soudu poprvé promluvil, byla soudní síň plná až po strop. Göring nejen bojoval lví silou, ale projevil se i jako mistrný řečník – dodával svým odpovědím situační vtip, který vyvolával na galerii pro veřejnost výbuchy smíchu. Doufal, že někde v lese poblíž města jsou svědky jeho bravurního posledního vystoupení i jeho žena a dcera. Celému představení naslouchaly miliony rozhlasových posluchačů po celém světě. Ve vězeňských táborech po celé Británii, po celé osvobozené Evropě a

v Americe vybíhali muži ven a tlačili se kolem tlampačů, z nichž nezaměnitelný „Hermannův“ hlas doléhal až k jejich chatrčím a plechovým boudám. Bývalý německý válečný zajatec autorovi vyprávěl, jak stáli a radovali se nadšeni z tohoto velkého představení, v němž jejich reichsmarschall opět bojuje za Německo. Jeden lékař Luftwaffe, který sbíral a zpracovával útržky zpráv pro své kolegy z Luftwaffe uvězněné v Latimeru v buckinghamském hrabství, zpozoroval, že Göring ten den získal zpět značnou část své ztracené prestiže.[673)]

Spojenečtí a registrovaní němečtí novináři, kteří se tlačili kolem stolu pro představitele tisku v budově soudu v Norimberku, ztratili řeč, protože – jak Jackson zatrpkle poznamenal – uvěřili svým vlastním historkám, že reichsmarschall je neurotik závislý na drogách a fyzická troska. Jeho první vystoupení bylo triumfem a pro žalující stranu katastrofou a hrozilo zřícením celé stavby, kterou Jackson se svými kolegy tak pečlivě budoval. Když bylo po všem, seděl Göring na svém lůžku v cele a kouřil svou dlouhou pěnovku. Natáhl ruku, aby dr. Gilbert viděl – byla pevná jako skála.

Dr. Gilbert, který stále slídil po jakýchkoli drobných informacích, se ho druhý den u oběda zeptal, co hodlá říci ke krutostem, jichž se dopustila SS. „Že jsem ty drby nebral vážně,“ odpověděl Göring neklidně. Když se odpoledne opět ocitl v soudní síni, všiml si, jak mu významně pokyvuje americký soudce Parker, a věděl, že je na řadě.

„Ten Göring je chlapík,“ vykřikl Speerův obhájce „*Mordskel* – umí jít přes mrtvoly,“

Speer, popuzený Göringovým úspěchem, řekl, že doufá, že Jackson Göringovi ukáže, až přijde příští týden křížový výslech.

PŘED ROZHLASOVÝMI MIKROFONY, které přenášely dění v soudní síni do celého světa, se v pondělí 18. března naostro utkali Göring s Jacksonem. Göring, hladce učesán, s hrdým a vyzývavým výrazem ve tváři, předstoupil před soud. Věděl, do čeho jde. Věděl, že Jackson, který za několik let odvykl slovním soubojům v soudní síni, bude v nevýhodě, zvláště tady – kde se musí každé slovo překládat. Göring angličtině zhruba rozuměl a tím měl v ruce zbraň. U vědomí toho, jak je tento den důležitý, Jackson zaváhal. Původně chtěl Göringa hned na začátku usadit otázkou týkající se jeho protižidovských dekretů a pochybné sbírky uměleckých předmětů. Potom však udělal změnu – která se později ukázala jako fatální – a na poslední chvíli se rozhodl začít závažnějšími a obecnějšími politickými záležitostmi. „Křížový výslech,“ poznamenal si sir Norman Birkett, „neběžel ani deset minut, a už bylo jasné, že obžalovaný má pana soudce Jacksona totálně v hrsti. Göring vystupoval uhlazeně, bystře, pohotově, byl obratný, duchapřítomný a rychle dokázal zhodnotit situaci. Jeho sebevědomí rostlo s s ním i jeho mistrovství… Téměř dva dny byl nerušeným pánem soudní síně.“[674)]

Göring ani zdaleka nevyvracel Jacksonova dalekosáhlá nařčení, naopak je rád přiznal. Byl *hrdý* na to, že zničil výmarskou republiku a potlačil opozici v parlamentu. Jacksona tato nečekaná taktika obhajoby, na niž jej Gilbert nepřipravil, vyvedla z míry. Když se Göring pustil do delší rozpravy, Jackson mu kategoricky nařídil – jak by to udělal u soudu v New Yorku -, aby odpověděl ano nebo ne. Jeden z amerických soudců se však naklonil k předsedajícímu lordu Lawrencovi a cosi mu šeptem řekl.

„Pane žalobce,“ řekl na to Lawrence, „tribunál se domnívá, že by svědek měl mít možnost podat jako odpověď na tuto otázku tak dlouhé vysvětlení, jak uzná za vhodné.“

Göring zářil štěstím. Snad se soudce Lawrence dopustil osudného omylu. Birkett měl pocit, že kdyby Lawrence rozhodl jinak a zabránil Göringovi vést dlouhé monology, udržel by jej více pod kontrolou a vrátil Jacksonovi ztracenou sebedůvěru. To se však nestalo.

Posílen svým fatalismem, odolával Göring křížovému výslechu druhý den, v úterý 19. března, ještě pevněji. Část jeho případu byla založena na německých materiálech, které se týkaly povolení místním úřadům, umožňující lynčovat spojenecké letce, kteří se jim dostali do rukou, protože tyto letecké jednotky střílely na civilisty a osobní vlaky. Jackson se na těchto obviněních snažil Göringa potopit, přestože ho jeho lidé zavrhovali, že důkazy obsahují jednu problematickou záležitost – totiž otázku, zda spojenecká letadla ostřelovala bezbranné civilisty.[675)] (Tribunál byl možná v rozpacích, protože stejně jako v případě Katyně se v Göringově rozsudku o tomto obvinění nehovoří.)

Konfrontace Göringa a Jacksona se stala součástí mýtů kolem procesu, protože symbolizovala konflikt mezi uspořádaným a počestným světem maloměstského právníka se škrobeným límečkem a bezohledným světem chvástavého a arogantního gangstera v uniformě, jímž Göring byl. Jackson byl prostý a nepříliš sečtělý člověk, maloměstský právník ze státu New York, který se z větší části politickou cestou dostal až k nejvyššímu postu ve své profesi, k Nejvyššímu soudu. Na tomto vznešeném místě však ztratil mistrovství, které mají právníci v běžné praxi, mistrovství křížového výslechu. Soudní procesy se pro něho v posledních letech změnily ve vyvažování drobných nuancí zákona na základě argumentace, kterou provedli jiní před ním.[676)] S každým Göringovým výpadem byl stále zuřivější. Jako býk rozzuřený toreadory slepě útočil do všech směrů. Před ním stál obžalovaný, který se odmítl řídit dohodnutými pravidly, jež se zdála na první pohled jasná – toto jsou vítězi a tam poražení. Göring se však rozhodl Jacksona zesměšnit a poškodit jeho autoritu u soudu a k tomu mu dopomáhal jeho vybroušený jazyk a odvaha tváří v tvář smrti.

Když se Jackson zoufale snažil zachránit cosi z dokumentu, který jeho tým mylně označil za důkaz toho, že nacisté plánovali rok před válkou remilitarizaci Porýní, a poukázal na označení dokumentu PŘÍSNĚ TAJNÉ, jako by to samo bylo zločinem, Göring domýšlivě odsekl, že by kdy viděl tajné plány amerického nejvyššího velení veřejně publikované před válkou. Po celé soudní síni zaburácel smích. Jackson strhl sluchátka a odhodil je na zem a potom nedůtklivě vyzval soudce, aby zjednali pořádek a donutili svědka, aby odpovídal na otázky a nezabředal do dlouhých a zbytečných proslovů.

Lawrence rozhodl, že Göringova odpověď byla v pořádku.

Jackson, rozhodnutý, že to tak nenechá, se rozhořčeně a zdlouhavě začal dohadovat., kam by se případ dostal, kdyby měli všichni obžalovaní tak dlouze hovořit. „Göringovy odpovědi," poučoval potom své kolegy žalobce, „byly nestoudné a zpochybňující a soudce měl použít svého předsednického kladívka."[677)]

Všichni se shodli na tom, že v tomhle kole zvítězil Göring. Soudce Jacksona zachránil jenom gong, napsal později jeden z britských novinářů.[678)] Na tajné schůzce hlavních žalobců se ten večer odehrály pozoruhodné scény.

JACKSON: Göringova arogance na dnešním zasedání dokazuje, co vždycky říkali odpůrci procesu – když dáte těmhle lidem možnost mluvit, udělají z toho svou propagandu a z celé věci frašku.
Když jsem měl námitku proti Göringovu chování a požádal jsem soud, aby ho instruoval, jak má odpovídat, americký soudce řekl cosi šeptem předsedajícímu soudci a soud potom mou námitku zamítl a ani nevyslechl Göringova advokáta.
Jestli bude Göring moci tímhle způsobem pokračovat, povzbudí to všechny ostatní obžalované, aby dělali totéž. Nikdy jsem o tomto pravidle křížového výslechu neslyšel. Svědek má vždycky odpovídat na otázku a vysvětlení si nechat na potom (na další výslech). Je naprosto nemožné provádět křížový výslech, pokud soud nedrží svědky v určitých mezích. A Göring dobře ví, že má teď soud tam, kde ho chtěl mít.

Znechucený neúspěchem, rozhodl se Jackson od Göringova křížového výslechu vůbec ustoupit. Maxwell Fyfe tím byl šokován. „Když toho teď necháme," namítl, „bude se to vykládat jako vítězství Göringovy obstruktivní taktiky."

„Göringa nechávají kázat," odpověděl Jackson. „Je stále arogantnější, a když to tak půjde dál, nadělá to našim zemím více škody než užitku."

S tím britský soudce souhlasil. „Musíme soud upozornit na to, že před námi stojí zkušený politik. Pokud nebude tribunál jednotný, Göring ho zesměšní a to bude katastrofa pro celý proces. Dohodli se, žena to neoficiálně upozorní „své soudce" s dodatkem, že „spojenecký kontrolní výbor je znepokojen tím, že Göringův výslech napomáhá do velké míry obnovit prestiž nacistické strany". (Takovéto pasáže z tajného stenografického záznamu samozřejmě ukazují, jak dalece byl tribunál politickým nástrojem a jak málo byl nestranný.) „Toto," pokračoval Jackson, „je kritický moment procesu na jeho cestě k dosažení vytčeného cíle."

„Göring," naléhal dále Jackson na své kolegy, „se stává hrdinou nacistů, protože si troufá na Spojené státy. Tím si získává obdiv všech nacistů, kteří zůstali v Německu, a ovlivní i další obžalované a ti jej budou následovat. Dnes odpoledne jsem málem měl pocit, že by bývalo bylo nejlepší tyhle lidi rovnou zastřelit."[679)]

MAXWELL FYFE byl pevnější než Jackson. Převzal po Jacksonovi křížový výslech a Göringovi vystupovaly na čele krůpěje potu, když dostal otázku týkající se popravy třiceti britských letců, kteří v březnu 1944 uprchli ze saganského vězeňského tábora. Přesto však i Maxwell Fyfe později přiznal, že reichsmarschall byl bezpochyby nejhorším protivníkem, kterého kdy vyslýchal.[680)]

Maxwell Fyfe položil obžalovanému jednu závažnou otázku: je Göring i nyní věrný Hitlerovi, i potom, co vypluly na světlo všechny krutosti, kterých se dopustil? Po chvilce zaváhání Göring odpověděl, že člověk musí v těžké době zůstat věrný. Dodal, že Hitler o nich se vší pravděpodobností nevěděl o nic víc než on sám. Na to se zeptal ruský žalobce, proč obžalovaný neodmítl vyplnit Hitlerovy rozkazy. „Kdybych byl odmítl," odpověděl Göring, už opět duchapřítomně, „nemusel bych si býval dělat starosti se zdravím."

„Göring nám dal zabrat," psal Jackson o několik dní později. „Tentokrát jej tedy tribunál skutečně neodhadl. Asi hodinu se mi dařilo dostávat z něho odpovědi, potom ale odbočil a já jsem ho zarazil. Biddle se naklonil k nevyššímu soudci a řekl: ‚Ať odpovídá, jak uzná za vhodné,' a soudce to odkývl. U člověka Göringova typu to samozřejmě byla katastrofa. Dva dny jsme místo odpovědí poslouchali přednášky. Došlo to tak daleko, že sám soudce uznal, že ho nechali příliš řečnit. A nadělalo to spoustu škody."[681)]

Když sir David Göringa nakonec uzemnil, Jacksonovi spadl kámen ze srdce. „Nakonec jsme ho dostali do latě," psal Johnu McCloyovi. „Byla to dlouhá a těžká bitva a znovu nakrmila Německo zbytečnou propagandou." A dodal: „Ale měli jsme na něho tolik dokumentů, že jsme ho nakonec dostali. Myslím, že jsme mu vypálili rybník."[682)]

Po této epizodě, ne-li dříve, vypukla mezi Jacksonem a americkými představiteli tribunálu otevřená válka. Bezostyšně se navzájem napadali. Když si soudce Biddle hledal v Norimberku nové ubytování, dával dobrý pozor, aby to nebylo poblíž Jacksona. Jeho nejpříznivější hodnocení Boba Jacksona, hlavního žalobce za jeho zemi v tomto procesu století, bylo, že potřebuje ránu do hlavy, než poslechne druhého. „Myslím, že má pletky s takovou druhořadou husičkou," psal Biddle své ženě o Jacksonovi a jeho sekretářce Elsie

Douglasové. „Ona ho baští, lichotí mu, na všechno mu kýve a probouzí v něm jeho nejhorší vlastnosti.“[683)]

Jacksonové Biddlea vpravdě nenáviděli. Soudce je z povinnosti několikrát pozval k sobě domů, oni však jeho pozvání vždycky ignorovali. Jackson junior, jak vyplývá z dopisu, který napsal koncem března, dával vinu za obrat, který vzal proces po katastrofálním duelu Jackson-Göring, „neschopnosti a zaujatosti toho břídila Biddlea“ a bezpáteřnosti britského přesedajícího soudce, „toho hnidopicha Lawrence“. „Proces skřípe, a to díky Francisi Biddleovi, který vystřídal [generála] Donovana v roli prvotřídní svině. Chorobně na otce žárlí a šel by přes mrtvoly, jen aby za ním nebyl pozadu. Všechno to začalo závistí, že táta má větší auto, větší kancelář, větší dům atd. On je totiž taky větší formát, ale to Biddlea žere. On chce být jednička a shrábnout všechnu publicitu.“

Bill Jackson potom pokračoval o duelu Göring-Jackson: „No zkrátka Biddle naléhal na předsedajícího soudce, což je slaboch, aby nechal Göringa mluvit podle libosti, ať je to k věci, nebo ne. Vedlo to jedině k tomu, že ani otec, ani nikdo jiný nemohl s Göringem udělat křížový výslech a Göring celý výslech zvrátil v glorifikaci Hitlera a nacistického režimu. Byl to skandál a pohrdání soudem, ale ten je natolik stupidní, že to nepochopil. Takže Biddle dostal, co chtěl.“ Jacksonovou jedinou útěchou bylo, že všichni věděli, o co Biddleovi jde, hlavně novináři. „Není oblíbený o nic víc, než byl ve Washingtonu – myslím, že zašel příliš daleko.“[684)]

Soudce Biddle viděl všechno samozřejmě jinak. Pár hodin potom, co skončil Göringův výslech, si zapsal soukromně líčení porážky svého amerického kolegy. „Bob Jackson dnes v Göringově křížovém výslechu krutě propadl. Vůbec *neznal* jeho případ a neprostudoval si dokument, na jehož podkladě byl dnes Göring vyslýchán. Göring dělal jeden vtip za druhým. Bob: ‚A vy jste ty vojenské plány tajil?‘ Göring: ‚Americká armáda snad své vojenské plány vysílala rozhlasem?‘ Bob: ‚Svědek je stále vzpurnější a neodpovídá na otázky.‘ A tak dále. Požádal nás, abychom se ho zastali. Lawrence se na mě podíval, abych zasáhl. Já jsem si ale řekl, ať si svou práci udělá sám, nijak jsem nereagoval a sezení jsme odročili za všeobecného pocitu, že Göring vyhrál. Taky že vyhrál.“

Jacksonova chyba byla, psal soudce, že chtěl být kazatelem. Ono není lehké, filozofoval Biddle, utkat se s vychytralým gangsterem, jako je Göring, „bystrý extrovert ze šestnáctého století“. Göring pozorně poslouchal každou otázku, nikam nespěchal a v klidu odpověděl. Jackson naproti tomu jeho odpovědi neposlouchal. Byl naprosto závislý na svých poznámkách a nebyl schopen postavit se k případu tak, jak by to měl vynikající žalobce před křížovým výslechem udělat.[685)]

Ten večer večeřel se soudci Jacksonův hlavní vyšetřovatel plukovník Amen. Biddle – stejně jako Jackson – souhlasil s tím, že britský soudce Lawrence je slabý a u soudu působí příliš apaticky. „Potřebovali by průvodce,“ měl pocit, „a já už nevím, kam dřív, Birkett se vším souhlasí a sám nic neřekne.“ Byla to těžká situace. Amen, jeden z nejlepších Jacksonových asistentů, zuřil – jeho šéf, stěžoval si, má okolo sebe samé přikyvovače, a proto není připravený. Je zmatený publicitou. „Ztrácí půdu pod nohama,“řekl Amen, „a potřebuje pomoct.“[686)]

Ze všeho toho je vidět, že duel Göring-Jackson zasekl klín mezi tribunál a žalobu. Obnažil nervy už tak zkoušené do krajnosti protahujícím se procesem. „Jestli má ta bezpáteřnost soudců nějakou výhodu,“ uvažoval Bill Jackson cynicky, „pak je to to, že se nakonec stejně neodváží udělat nic jiného, než většinu obžalovaných odsoudit k trestu, takže proces nakonec splní svůj účel.“[687)]

DVA TÝDNY SE JACKSON zmítal pod tíhou Göringova veřejného vítězství a vlastního ponížení. V letadle z Norimberku do Paříže kde měl přijmout poctu francouzských právníků,

napsal 30. března rozhořčený dopis manželce: „Tribunál umožňuje svými slabými a nerozhodnými zásahy, aby proces skončil výsměchem.“ Největší kus práce má ještě před sebou, uvědomil si, a bude závěr – konečné rozhodnutí. Ale při současném tempu nelze vůbec odhadovat, kdy budou hotovi. „Žalobci by to chtěli skončit do 1. července. Kdybychom tak měli předsedajícího soudce, jako je třeba Scars, ale s tímhle bidlem Biddlem to nebere konce.“[688)]

Ernst Engländer, vyšetřovatel amerického letectva, který se v roce 1946 vrátil do civilu jako finančník na Wall Street, byl ohromen Göringovým úspěchem i tím, jak jej Milch podpořil. Napsal Jacksonovi rozzlobený dopis, v němž se dotazoval, zda měla obžaloba v Norimberku k dispozici nezpochybnitelné důkazy získané prostřednictvím skrytých mikrofonů v táboře CSDIC v Británii. „Göring a Milch se nenáviděli,“ psal, „a my máme záznam jejich vlastních slov – o tom nemůže být pochyb… Jsem si jist, že s důkazy v podobě Milchových vlastních slov bylo možné na něho zaútočit takovým způsobem, že by se musel přiznat ke křivému svědectví.“ Psal v dopise Jacksonovi. „Rád bych viděl tyhle chlapíky na šibenici, a ne, aby ze sebe dělali hrdiny a mučedníky.“[689)]

Stále ještě v naději, že nakonec Göringa přece porazí, poslal Jackson za Milchem do tábora Dachau vyšetřovatelku. Polní maršál však tvrdil, že pokud ví, nebyly jeho rozhovory s Engländerem zapisovány. Vždycky věřil, že jsou neformální a nikdo je nezaznamenává. O skrytých mikrofonech nevěděl. Engländerův návrh byl proto zamítnut jako bezpředmětný.[690)]

Göring dostával do vězení poštu od příznivců z celého světa, se vzkazy jako „hlavu vzhůru, Hermanne“, nebo „dobře, Hermanne“. Tyto dopisy však nesměl vidět.[691)]

I Jacksonovi chodily dopisy vyjadřující podporu, i když ne v takovém množství jako Göringovi. Jistá vdova z Bringhtonu mu na modrém reklamním papírku firmy Basildon Bond napsala: „Vážený pane – ve Vašem soudním stíhání vzpurného Georinga [*sic*] lidé patrně zapomněli, že podpis mnichovské dohody byl nafilmován. Já jsem ho viděla tady v Brightonu, buď v ‚Regentu‘, nebo v ‚Savoyi‘. To znamená, že to je ‚British Gaumont‘ nebo ‚Pathé‘ Gazette. Georing v tom filmu stojí v pozadí a na sobě má bílou uniformu. Chodí sem a tam, usmívá se a mne si ruce. – To není gesto člověka, který si přeje mír, ale gesto mizery, kterému se podařilo *vlákat do pasti* důvěřivého člověka, jakým byl tehdejší ministerský předseda, který po příjezdu domů volal – ‚to znamená v současnosti mír!‘ Srdečně Vás, vážený pane soudce, zdravím a cítím s Vámi v boji s takovým slizkým tvorem, jako je Georing. Slečna FERIDA RASSAMOVÁ.“

Jackson se podivil, označil dopis za „bláznovství“ a zařadil ho do archivu.[692)] Göringovo vítězství není konečné, bude jej však strašit do konce života.

17. Schachtova čestná záchrana

JEDEN Z DOPISŮ, které přišly Göringovi, byl od jeho dcery. Byla v něm vylisovaná květina. „Maminka byla smutná, že Tě neslyšela v rádiu," psala Edda. „Já bych dala všechny hračky za to, abych slyšela Tvůj hlas. Strašně ráda bych Tě chtěla taky vidět. Nemohla bych taky za Tebou? Já Tě mám *táááák* ráda a neviděla jsem Tě tak dlouho. Tatínku, kdybych tak mohla taky za Tebou! Slibuji Ti, tatínku, že budu vždycky utěšovat maminku a že ji budu chránit. Bylo by to hezčí, kdybys nás tu chránil Ty!!!! Každý večer se modlím, abychom Tě s maminkou zase brzy viděly a mohly Ti dát velkou pusu."

Ze stenografického záznamu tajné schůzky hlavních žalobců 5. dubna 1946 je vidět, jak hluboce ještě cítil Göringův oponent Robert Jackson svou porážku a újmu na cti a jaké měl obavy o budoucnost procesu.

Nyní se doslechl, že Rosenbergovi obhájci dali přeložit 800 stran dokumentů, z nichž 300 stran jsou jeho filozofické práce. Dr. Gilbert mu řekl, jakou mají vězni zlomyslnou radost.

> JACKSON: Kdyby soud věděl, o čem mluví vězni mezi sebou (a to jednou stejně vyjde tiskem), měli by hned jiný pocit. Göring například řekl Ribbentropovi, že jestli se chce zbavit dlouhých keců jako on (Göring), musí mít zajímavou historku.
>
> MAXWELL FYFE: Na uzavřeném zasedání soudu jsem e snažil zdůraznit, když soud požadoval omezení křížových výslechů, že Göringa vyslýchal jeho vlastní obhájce dva a půl dne a nadělal vítězným mocnostem tolik problémů, že teď bude žalující strana prostě potřebovat nějaký čas na to, aby mohla vyvrátit jeho svědectví…[693)]

Jackson hledal vhodnou cestu, jak naservírovat soudcům, co o nich říkají obžalovaní za jejich zády.[694)] Není pochyb, že jim to sdělil soukromně při početných večeřích a pitkách.

Kdyby všichni obžalovaní, nebo aspoň jejich většina, jednali jako Göringem nastal by v procesu nebezpečný zmatek. To byl názor sira Normana Birketta.[695)] Ne všichni však viděli budoucnost tak bezútěšnou jako Göring. Někteří, ti rafinovanější, se skutečně uvědomili, že on je nyní b*ete noire*, a dali si pozor na to, aby jej dostatečně jasně zavrhli.

Albert Speer jako svědek charakterizoval Göringa jako člověka zkorumpovaného a závislého na drogách. Schacht 3. května uvedl, že se o Göringovi povídalo – a nebyla to žádná lež – že si v soukromí obléká římskou tógu jako císař Nero, maluje se rtěnkou, ze sandálů mu vyčnívají nalakované nehty a na tvářích má růž. (Göring ten večer v rozhovoru s dr. Gilbertem rtěnku popuzeně popřel.) Potom Göring vzkázal Jacksonovi, že pokud by dostal popravu zastřelením a ne provaz, řekl by žalující straně *opravdu* ošklivé věci na Schachta. Jackson na něho nebral ohled – způsob popravy nebyla jeho věc.[696)]

Ostatní obžalovaní sledovali Schachtovo vykrucování s opovržením. „Schacht nezapůsobil dobře," řekl Keitel o několik týdnů později svému synovi. „Myslí si, že je nejchytřejší ze všech. Dělal to, co pokládal za nejlepší. Někdy byl naprosto apolitický, prostě jen obyčejný ekonom."[697)]

V DUBNU PŘED SOUD PŘEDSTOUPIL Hans Bernd Gisevius, uprchlík z abwehru, s nímž se Jackson poprvé setkal ve Wiesbadenu. „Manipulant" OSS Allen Dulles chtěl původně Gisevia využít jako svědka žalující strany, Jackson, který se snažil omezit ústní svědectví na minimum, se však rozhodl jej nepovolat. Ale koncem března 1946 o něho požádali Schacht a Frick, aby byl přivezen ze Švýcarska, kam se uchýlil před Němci. To byl nečekaný obrat.

„Osobně, psal Dulles Jacksonovi, „lituji, že jej do procesu zatáhl Schacht, ale on je člověk, který bude pokládat za svou povinnost jet do Norimberku, a já předpokládám, že bude vypovídat, že Schacht od roku 1938 laškoval s antihitlerovskými silami.“ Zatímco Schachtovi může Gisevius pomoci, ve Frickově případě očekával Dulles opak.

Protože Dulles věděl, jak Američané v Norimberku zacházejí se svědky předvolanými obhajobou, zajistil Giseviovi nejlepší možné podmínky.[698)] Jako bývalý důstojník abwehru mohl být okamžitě zatčen americkými orgány, OSS tedy pro něho musela žádat zvláštní povolení. Vyjádřil také doporučení, aby „naši lidé v Norimberku“ nezpochybňovali Giseviovo svědectví „vzhledem k jeho činnosti v náš prospěch.“[699)]

Gisevius jako svědek v zásadě nadělal mnoho šoky Göringovi a příliš neprospěl ani Frickovi, ani Schachtovi. Jackson byl nadšený a 28. dubna napsal Allenu Dullesovi děkovný dopis.: „Svědek [Gisevius] splnil očekávání, která jste vyjádřil ve svých dopisech.“ Göring se dostal do těžké deprese. Němečtí důstojníci na lavici obžalovaných byli rozhořčeni, když Gisevius vybalil všechnu špínu o Blombergově „nežádoucí“ svatbě s mladou berlínskou dívkou. Keitel řekl později svému synovi, že když Gisevius vytáhl onu Blombergovu historku, řekl dr. Neltemu, aby protestoval, protože to nemá nic společného se žalobou. „Gisevius,“ řekl Keitel, „byl špatný člověk, kterého Canaris, který hrál dvojí hru od samého začátku války, poslal do Švýcarska se zpravodajskými úkoly pro Británii a Ameriku. Když se Nelte zeptal, kolik Giseviovi za jeho služby platili, Gisevius odmítl odpovědět. Obhájci povstali do boje proti němu jako jeden muž.“[700)]

V náladě, která byla postupem času stále černější, a stále ještě ve vleku Göringova vítězství napsal Jackson 24. dubna osobní dopis prezidentu Trumanovi, v němž si stěžoval na chování soudce Biddlea.[701)] Ten byl od doby, kdy za ním do Norimberku přijela jeho manželka – možná právě proto – neustále nenaložen. 21. května, když soudce Lawrence zamítl jeho žádost položit svědkovi několik otázek, zcela ztratil sebekontrolu. Řekl soudci, že má stejné právo ptát se svědka jako on. Lawrence byl dotčen a položil jeho otázky za něho. Biddle se později omluvil. „Musím si dávat pozor,“ řekl. „Ale ten starý osel je tak nešikovný a natvrdlý, že je to každý den jen série žabomyších sporů.“[702)]

Všichni byli nervózní. Admirál Rawder napsal ve vězení v Moskvě jen pro sebe sžíravou obžalobu svých kolegů, zvláště Keitela.[703)] Ve své naivitě Reader věřil, že tento dopis nespatří nepovolané oko. Zmocnili e ho však Rusové plukovník Pokorovskij se ho 21. května pokusil prosadit jako dokument obžaloby USSR-460. Tribunál dokument z technických důvodů zamítl, Keitel byl však zdrcen Raederovymi poznámkami a v soukromém dopise zdůraznil svému obhájci Neltemu, že admirál podobnou kritiku za války nikdy nevyslovil, i když to byla jeho povinnost. „Viděl jsem, jak velmi vážený představitel ozbrojených sil závažně pošpinil mou osobu,“ psal. „Nemohu nadále očekávat porozumění ze strany tohoto tribunálu.“ Nabídl dr. Neltemu, aby obhajobu vzdal. Ten pochopitelně odmítl.[704)]

Málokdo pochopil, že navzdory nabubřelému titulu šéfa vrchního velení nebyl Keitel nic víc než manažér Hitlerovy vojenské kanceláře. 25. května zmírnil Raeder kritiku Keitela v místopřísežném prohlášení Pokorovskému, v němž uvedl, že by přirozeně nikdo neměl vyhlídky na delší setrvání v kanceláři, kdyby měl každý druhý den spor s Führerem.

První týden v červnu uchlácholil poškozeného polního maršála Keitela generaloberst Jodl svým statečným svědectvím v jeho prospěch. Jodl, který byl šéfem operačního štábu nejvyššího velení, řekl před tribunálem jasně a otevřeně všechno, co se Keitel zdráhal říci. „Mám pocit,“ psal Keitel 9. června Jodlově mladé manželce, „že Vám musím napsat, jak jsem nadšen obratem, který vzala tento týden obhajoba. Pevnost a poctivost Vašeho manžela a způsob, jímž si zachoval svou vojenskou čest, byly stejně působivé, jako byly jeho

nenapadnutelné odpovědi jasné a přesvědčivé. Veškeré úsilí, které jste vložila do spolupráce, se tu tisíckrát zúročilo.“[705)]

Oba Jacskonové, mladší i starší, znechuceni posloucháním obžalovaných, kteří ignorovali zásady procesu a přednášeli v soudní síni celému světu o slávě nacistického státu, rozmrzele odjeli z Norimberku do Prahy, aby se podívali na soud s „lidickým řezníkem“ Karlem-Hermannem Frankem.

Američané měli o tento případ možná větší zájem než ostatní. Frank byl v jejich zajetí a oni jej pod tlakem české strany vydali Praze. Cítili také morbidní zvědavost spatřit lidový soud sovětského typu při práci. Šlo, jak prohlásil Jackson mladší, o inscenované procesy, „v nichž je obžalovanému dopřáno soudu a potom je pověšen“.[706)] Soudce Jackson poznamenal, že proces „je ukázkou efektivity a poctivosti celého postupu“.[707)] Frank byl odsouzen a pověšen – či spíše uškrcen bez šibenice.

PŘEŠLY VELIKONOCE a stále se zdálo, že konec procesu je ještě v nedohlednu. „Hodně se mluví o tom, jak dlouho proces trvá,“ psal Jackson manželce. „Ale ještě před rokem patřila tahle budova Němcům.“ A dodal poznámku, která prozrazovala, jak velké si nyní dělá starosti. Nemám strach, co tomu řeknou dějiny, ale je to samozřejmě pěkná otrava, když sem člověk přijde na pár měsíců a zůstane tu tak dlouho.“[708)] Krátce potom začal téměř vážně psát o svém vlastním „uvěznění“ v Norimberku.[709)]

PŘÍŠTÍ TÝDEN, psal Jackson 18. dubna 1946, pravděpodobně zahájí křížový výslech Hjalmara Schachta – „nejtvrdšího hned po Göringovi“.[710)]

Schachta vždycky pokládal za jednoho z nejodpornějších obžalovaných. Jeho arogantní přístup od samého začátku procesu jej ještě více pobouřil. Když například vězňům promítali otřesné filmy z koncentračních táborů, Schacht i s opovržením založil ruce a otočil se k plátnu zády.[711)]

Ještě více Jacksona pobuřovalo, že Schacht v cele neustále tvrdil, že bude propuštěn. Kolovaly různé zvěsti o tom, že Schachtova obžaloba není míněna vážně. Pisatelé dopisů Jacksona strašili, že se mu nikdy nepodaří velkého bankéře odsoudit – ať je to přítel, nebo nepřítel, patří k oné hrstce nedotknutelných.

Jacksonův syn brzy zjistil, že tento nacistický bankéř má skutečně přátelé na nejneuvěřitelnějších místech a vliv téměř všude. Jednou mu řekl člen jeho týmu, prominentní newyorskýexpert v oblasti mezinárodního práva Ralph Albrecht, že jej na chodbě oslovil asistent britského týmu žalobců, plukovník Harry J. Phillimore – později soudce nejvyššího odvolacího soudu v Londýně – a žádal, aby americká strana přestala na bankéře tak tvrdě naléhat. {O pětadvacet let později byl Phillimore jedním ze tří soudců, kteří vyslechli autorovo neúspěšné odvolání v případu Cassel & Co. Versus Broome. Phillimore, Schacht, Montagu Norman a sir Norman Birkett, jeden z britských soudců, kteří požadovali v roce 1946 Schachtovo propuštění, byli svobodní zednáři. Svobodný zednář byl i sám Jackson. 16.6.1945si napsal do deníku poznámku o rozhovoru s Trumanem, mistrem zedánřů v Missouri (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).}Na Albertův udivený dotaz „Proč?“ Phillimore neochotně vysvětlil, že sir Montagu Norman, guvernér banky Bank if England, který se znal se Schachtem už šestnáct let před válkou, poskytl jisté údaje. „Bylo by velmi nešťastné,“ řekl polohlasně britský plukovník, „kdyby se Schachtovi něco stalo.“[713)] Schacht byl totiž celých 16 let před válkou informátorem sira

Montagu Normana a tajně mu sděloval veškerá politická rozhodnutí a finanční záležitosti v nejvyšších berlínských kruzích.[713a)]

V britském archivu je v záznamech ministerstva financí zajímavý a mnohé vysvětlující svazek o snaze sira Montagu Normana dostat Schachta na svobodu.[714)]

Albrecht dával tomuto Angličanovi malou naději. Jak předpokládal, Jackson žádnou intervenci ve prospěch H. Schachta nepřipustil. Jeho případ pokládal za zkoušku celé obžaloby. Jak řekl v dubnu na tajné schůzce všech hlavních žalobců, z níž je v jeho svazcích stenografický záznam. „Zastává-li soud názor, že proti Schachtovi nemáme důkazy, potom tedy nemáme důkazy proti žádnému průmyslníkovi, protože proti Schachtovi jich je víc než proti komukoli jinému.“ Sir Hartley Shawcross s ním souhlasil.[715)]

Tak Jackson zamítl Phillimoreovu přímluvu a rozhodl se, že od této chvíle vezme Schachtův případ do ruky sám. Později si soukromně poznamenal: Alespoň budu přímo požadovat jeho uvěznění – kdybych mohl, odsoudil bych ho sám.“[716)] Zařadil Schachta nemilosrdně mezi ostatní svědky, oslovoval jej „Schacht“, *tout court*, konfrontoval jej s důkazy jeho účasti na Hitlerových agresivních plánech, až dokud obžalovaný nepřiznal, že nemluvil pravdu, pokud jde o jeho vztahy s Führerem.[717)]

Jackson promítl tribunálu filmové záběry Hitlerova triumfálního návratu do Berlína v červenci 1940 po porážce Francie – tedy dlouho potom, co – jak tvrdil Schacht – upadl bankéř v nemilost. Na záběrech byl Schacht v obleku ve stylu prince Alberta jako jediný civilista mezi generály, kteří stáli v řadě a čekali, až budou moci Führerovi potřást rukou. Chytil Führera oběma rukama, vstoupil z řady a následoval vůdce „jako patolízal,“ jak se později vyjádřil Jackson.[718)] TO byl ten nacistický džentlmen, za něhož se přimlouval britský právník Phillimore a bankéř sir Montagu Norman.

Tím větší byla Jacksonova zuřivost, když tribunál – veřejně nesouhlasil pouze ruský soudce – Schachta zprostil viny.[719)] Americký soudce, který četl tuto část rozsudku, o několik měsíců později tvrdil, že i on byl pro Schachtovo uvěznění, že však britský soudce tak naléhal, že ostatním prakticky nedal šanci.[720)] Dr. Raphael Lemkin, pozdější externí konzultant OSN v otázce konvencí v oblasti genocidy, později potvrdil, že Biddle hlasoval pro odsouzení. Podle něho Schachtovo zproštění viny požadoval de Vabres.[721)] Ke skutečnému sledu událostí za zavřenými dveřmi pracoven soudců se dostaneme později.

Přišlo jaro a Robert H. Jackson zatoužit podívat se do své milované Virginie. Začátkem května neměl na programu žádné křížové výslechy a doufal, že nebude nutné žádné vyvracení protivníkových důkazů. Takže by už v červnu mohl být doma. „U soudu to jde dobře,“ psal své ženě 8. května. „Pomalu, ale dobře téměř se všemi obžalovanými. Schacht a Funk se ukázali jako prolhaní podvodničtí bankéři.“ Britský tým žalobců nyní pracoval na případech Karla Dönitze a Ericha Readera, psal a neodpustil si kousavou poznámku na adresu Britů: Případy těchhle admirálů patří k nejslabším v celém procesu.“[722)]

Unavený Jackson nechal britský tým pracovat a odletěl na dovolenou do Paříže a potom do Londýna. Do Norimberku se vrátil až 18. května. Celou dobu pracoval na závěrečné řeči a shrnujících argumentech pro soud. To bude jeho poslední vystoupení před tribunálem.[723)]

Světy nyní věnoval procesu v norimberském Paláci spravedlnosti jen letmou pozornost plnou zklamání, Jackson si však za tu dobu zvykl na veřejné mínění nebrat ohled. Zjistil, že zájem ve Spojených státech vzbudila jedna věc – že Göring udělal dlouhý nos na Schachta. „V první řadě to není pravda,“ obořil se Jackson na novináře v dopise své ženě, „ta reportáž lže. A potom, i kdyby to byla pravda, co je to ve srovnání s historickými událostmi, které se tu každý den zaznamenávají? To by ale nebyl tisk!“

Hladinu rozvířil až dr. Alfred Seidl, drobný, avšak odvážný mladý bavorský obhájce Rudolfa Hesse a Hanse Franka, když požádal o povolení předložit soudu text tajného dodatkového protokolu k paktu, který v Moskvě 23. srpna 1939 podepsali Molotov a Ribbentrop a který umožnil Hitlerovi o týden později vtrhnout do Polska. Podle tohoto dokumentu si Hitler a Stalin mezi sebou rozdělili východní Evropu a pobaltské státy. Seidl prohlásil, že tento přísně tajný dokument dostal od amerického důstojníka, kterého nebude jmenovat.

A už byl oheň na střeše. Sovětská vláda existenci tohoto tajného dodatkového protokolu vždycky popírala. Od léta 1945 se jim dařilo držet jej mimo tento proces. Na začátku března 1946 se však Jackson prostřednictvím svých zpravodajských zdrojů dověděl, co má Seidl v plánu, a osmého připomněl svým francouzským a sovětským kolegům, co k tomuto tématu řekl 8. listopadu na tajné schůzce žalobců, a upozornil, že obhajoba pravděpodobně chystá útok na sovětskou zahraniční politiku s cílem dokázat, že Sovětský svaz vedl útočnou válku proti Finsku, Polsku, balkánským a pobaltským státům.[724)]

Generál Rudenko Jacksonovi o tři dny později v soukromém dopise připomněl témata, která sovětská delegace pokládá za nevhodná k diskusi v soudní síni a proti nimž by tedy žalobci měli ostře protestovat.Seznam témat byl kratší než původní seznam Vyšinského, bylo v něm nicméně 6 bodů: struktura sovětské společnosti, pakt Molotov-Ribbentrop a všechno, co s ním souvisí, Ribbentropova návštěva v Moskvě a Molotovova v Berlíně, balkánská otázka, sovětské pobaltské republiky a sovětsko-polské vztahy.[725)]

Jak Jackson předpokládal, 15. března podal Seidl písemné svědectví o historii a původu paktu z 23. srpna a dodatku z 28. září 1939. Bylo to místopřísežné prohlášení dr. Friedricha Gause, který by říšským ministrem zahraničí a Ribbentropovým právním poradcem. Potvrdil, že byl v Moskvě osobně svědkem podepsání tohoto dokumentu.[726)] Seidl přečetl úvod tajného protokolu ke smlouvě, jak ho líčil Gaus, při Ribbentropovu výslechu 1. dubna. Ribbentrop potvrdil, že pokud si pamatuje, text souhlasí.

Rudenko v tuto chvíli přednesl námitku, že to nemá nic společného a obhajobou Rudolfa Hesse, kterého Seidl zastupuje, ani s jeho druhým klientem Hansem Frankem. Řekl, že je to pokus odvést pozornost soudu. Soud se poradil a potom Lawrence Seidlovi povolil položit Ribbentropovi otázky. Ribbentrop se v odpovědích dlouze rozhovořil o paktu, který podepsal s Molotovem, a tajném dodatkovém protokolu.

Seidl měl v rukou skutečný dynamit – jistý americký důstojník mu anonymně předal fotokopii tajného dodatkového protokolu k paktu. Po letech Seidl usoudil, že mu tento dokument podstrčilo samo americké ministerstvo vnitra jako první výstřel ve studené válce. Právním problémem v Norimberku však bylo, že šlo pouze o fotokopii bez pečeti nebo ověření. Takovéto drobnosti samozřejmě nebránily žalující straně v předložení různých pochybných materiálů, jako byl Hossbachův protokol. Seidl požádal Maxwella Fyfea, aby Angličané potvrdili autenticitu jeho protokolu (Britové a Američané měli kopie původního mikrofilmu německého ministerstva zahraničí). Ten však Seidla s dotazem, zda může být dokument pokládán za autentický, odkázal na Rudenka. Seidl se s ním tedy zkontaktoval.

První týden v dubnu se vydal za sovětským žalobcem do Paláce spravedlnosti a požádal o návštěvu. Celková atmosféra tu byla krajně nenávistná. Rudenkova sekretářka zmizela a vrátila se se zprávou, že Rudenko není přítomen, že však Seidla přijme soudruh generál Zorja.

„Zde v aktovce," začal Seidl před nešťastným generálem, „mám fotokopie dvou tajných ‚dodatkových protokolů' podepsaných 23. srpna a 28. září 1939 po uzavření paktu o neútočení a smlouvy o přátelství, s podpisy říšského ministra zahraničí von Ribbentropa a vašeho sovětského lidového komisaře pro zahraniční věci." Připustil, že jde pouze o neověřené fotokopie originálních dokumentů (ve skutečnosti pořízené z Loeschových mikrofilmů), dodal však, že mu sir Maxwell Fyfe potvrdil jejich autentičnost. Když požádal

sovětskou delegaci o souhlas s předložením těchto dokumentů soudu, Zorja se na chvíli zamyslel a potom odpověděl: „Obávám se, že je to zbytečné.“[727)]

Bylo však již pozdě. Tato schůzka Zorju zničila. Rudenko, který odmítl číši jedu se Seidlovými kompromitujícími dokumenty, předhodil vllkům místo sebe Zorju. Zorja mezi ně nepatřil. Pro všechny své kolegy, kteří pocházeli ze státní prokuratury v Moskvě, byl Zorja zde v Norimberku cizí. Než byl v září 1945 vyslán do Norimberku, byl u ozbrojených sil a potom působil jako právní poradce lublinského výboru národního osvobození Polska.

Zdálo se, že každou chvíli vzplane politický požár. Seidl neměl tušení o propasti, která se Zorjovi rozvírá pod nohama kvůli tomu, že nechal tento dokument proklouznout do procesu, a tak stále přikládal polínka. Znovu se s fotokopiemi obrátil na Friedricha Gause a získal nové místopřísežné prohlášení potvrzující jejich věrohodnost. Místopřísežné potvrzení záhadně zmizelo v oddělení překladu, které řídila žalující strana, Seidl však mohl předložit Gausův stvrzující podpis na fotokopiích.

Pak došlo k dramatickému zvratu. 21. května předstoupil před soud jako Seidlův svědek Ribbentropův Staatssekretär Ernst von Weizsäcker, aby vypovídal o tajném dodatkovém protokolu. Sovětský žalobce Rudenko opět vznesl námitku. Soud se poradil a potom Seidlovi povolil klást otázky. Seidl řekl svědkovi, že drží v ruce text, který Gaus s téměř naprostou jistotou prohlásil za autentické znění této smlouvy. „Nyní vám jej ukáži –„

Soudce Lawrence, jako by se probudil ze spánku, Seidla přerušil otázkou, o jaký text jde. Je to týž dokument, který soudu již předložil a který soud zamítl? „Je to,“ naléhal, „tento text?“

Seidl odpověděl: „Je to týž text, který jsem soudu předkládal spolu s dalšími dokumentárními důkazy a který byl zamítnut – předpokládám, že proto, že jsem odmítl uvést zdroj.“

Když pokračoval ve snaze dokument předložit s vysvětlením, že má pouze osvěžit Weizsäckerovu paměť, Rudenko opět hněvivě zasáhl: „My jsme zde proto, abychom se zabývali válečnými zločiny, které spáchali přední němečtí představitelé, a ne proto, abychom zkoumali zahraniční politiku ostatních států.“

Soud, řekl, už jednou tento dokument zamítl jako podvrh bez průkazného významu. Američan Dodd s Rudenkem souhlasil, jak se předem dohodli. Seidl odmítl uvést, jak dokument získal – řekl pouze, že pochází z věrohodných spojeneckých zdrojů. Soud se poradil a potom rozhodl, že dokument nebude vzhledem k jeho pochybnému původu svědkovi předkládán. Nicméně už to bylo venku. Druhý den, 22. května, otiskl jeden z největších amerických listů, saintlouiský *Post-Dispatch*, poprvé autentický text „tajného dodatkového protokolu“, který odhalil všechny Stalinovy cynické plány, jak se připojit k Hitlerově agresi a vytěžit z ní co nejvíce.

SOVĚTŠTÍ GENERÁLOVÉ v Norimberku nepotřebovali žádné jasnovidné schopnosti, aby si dovedli představit, jakou bude mít Stalin radost z toho, že se jim nepodařilo smlouvu utajit. Generálmajor Zorja byl 23. května nalezen mrtvý ve své pracovně v Paláci spravedlnosti, s kulkou v hlavě. 24. května podepsal sovětský hlavní žalobce Rudenko cestovní příkaz svému zástupci Pokorovskému, aby „dopravil do Lipska na vojenské velitelství v sovětské zóně ostatky asistenta žaloby SSSR N. D. Zorji, který zahynul při nehodě v Norimberku.“[728)] Ruské interní vyšeřování jeho smrti bylo nazváno „vyšetřování případu sebevraždy“ a skončilo 28. května.[729)]

Když se tlumočnice Svidovskaja zeptala plukovníka Lichačeva, vedoucího sovětské vyšetřovací komise, který na ně na všechny dohlížel, co bylo příčinou Zorjovy smrti, odpověděl tajuplně: „Zapletl se do problémů a dostal strach.“ Po letech dostal Zorjův syn soustrastný dopis od bývalého sovětského žalobce v Lipsku D. M. Rezničenka. „Jednou večer

v květnu 1946," psal, „mi v 8 hodin telefonovala Stalinova kancelář v Moskvě. Měli jsme přímou linku. Byl jsem v pracovně sám. Ze Stalinovy kanceláře jsem dostal instrukce obstarat do rána zinkovou rakev a zajistit převoz ostatků Vašeho otce na pohřeb do Moskvy."

Letadlo do Lipska mělo z důvodu nepříznivého počasí tři hodiny zpoždění. „Potom přišla nová direktiva od Stalina, že máme ostatky pohřbít hned na místě." Generál Zorja byl tedy pohřben jako řadový ruský voják – ne jako generál – někde na německé půdě. Rodině sovětského státního zástupce generálmajora Nikolaje Dimitrijeviče Zorji nebylo v Moskvě oznámeno vůbec nic. Dostala pouze jeho kufr s osobními věcmi a zprávu, že byl zastřelen při nehodě.[730)]

Rudenko se v Norimberku ze všech sil snažil zabránit dalším škodám. 31. května svolal do sálu 231 zvláštní schůzku hlavních žalobců a stěžoval si, že Seidlova žádost byla bezostyšným pokusem rozdělit jednotnou frontu žaloby. Nepředvídal snad Jackson 8. listopadu přesně takovéto výpady? Žalobci se shodli, že Seidlova taktika je zavrženíhodná a že proti němu využijí všech možných právních prostředků. Maxwell Fyfe označil jeho žádost za nedůležitou a škodlivou. Dodd navrhl, jak postupovat proti tomu zástupci americké strany, který mohl obhajobě napomoci poskytnutím fotokopií.[731)] 1. června podepsali všichni čtyři žalobci protest proti postupu tribunálu v případě Seidlových žádostí. O pár dní později nechal Jackson mezi hlavními žalobci kolovat oběžník, v němž vyjadřuje souhlas s protestem generála Rudenka proti přílišné volnosti, která je ponechávána obžalovaným.[732)]

Po návratu z Paříže a Londýna se Jackson zabýval křížovým výslechem obžalovaného Alberta Speera.

Pro Jacksona byl bývalý ministr zbrojařství jedním z nejproblematičtějších obžalovaných. Budil dojem upřímného, zdvořilého a kultivovaného člověka a navíc odmítal jakékoliv spojení s Göringovou „frontou". To mu mohlo Jacksona jedině naklonit. I britští žalobci vůči němu postupovali mírně. „Moje žena," zapsal sir David Maxwell Fyfe, „byla jednou z mnoha, na které udělala Speer předloženými důkazy a vystupováním hluboký dojem. Griffitu Jonesovi řekla, že je to typ člověka, jaké bude Německo v budoucnu potřebovat."

Není pochyb, že Speer byl velmi inteligentní člověk. Jeho intelektuální flexibilitu dokládal jeho rychlý vzestup v nacistické hierarchii i jeho schopnost neutopit se ve víru norimberské vězeňské politiky. Téměř všeho se zbavil – kdyby ovšem nebylo soudců, kteří zjistili, že všechno je jinak.

Historie nyní nepochybuje o rozsahu Speerovy viny, zvláště pokud jde o využívání pracovních sil v podzemní továrně na zbraně, která produkovala ve velkém raketové střely V-2 a tryskové motory pro letadla Messerschmit 262, a o vystěhování 50 000 Židů z bytů v Berlíně, které potřeboval v rámci svých asanačních plánů – což byl první krok k vyhoštění těchto židů z Německa do východních teritorií a do Osvětimi, kde je nečekalo nic dobrého.

V zoufalém, avšak bravurně provedeném pokusu zachránit si život Speer donášel na své norimberské kolegy. V soukromých dopisech adresovaných Jacksonovi a napsaných povinně tužkou tiskacími písmeny, vyjádřil vůli uzavřít s Američany – na rozdíl od ostatních Spojenců – dohodu.[733)] Thomas Dodd, původně pověřený Speerovými výslechy, oznámil, že hlavními Speerovými pocity jsou marnost a žárlivost na Göringa. Protože si Speer připadal opomíjený, když se Jackson rozhodl předat jeho případ svému podřízenému, naléhal Dodd na Jacksona, aby uznal chybu a vzal si říšského ministra na starost sám. „Podpoří to jeho morálku," řekl, „bude se cítit důležitější a jako svědek potom bude ještě upřímnější." To bylo velmi přesné vystižení Speerovy povahy.

Jackson se zařídil podle Doddovy rady a poslal Speerovi soukromý dopis. Speer, jak se čekalo, odpověděl vězeňskou tichou poštou, že je připraven. Do svých pamětí napsal: „V

předvečer křížového výslechu vtrhl do mé cely americký důstojník a řekl mi, že se Jackson rozhodl chopit se mého výslechu osobně.“

Jako svědek tento Hitlerův bývalý přítel a ministr odhalil tolik a s takovou vehemencí zavrhl Führera a své kolegy na lavici obžalovaných (citoval například Hitlerův výrok o Göringovi, v němž jej označil jako „ztroskotance a zkorumpovaného narkomana“), že byl americký hlavní žalobce nadšen. „Prokázal nám dobrou službu,“ napsal Jackson po výslechu.[734] Později soukromě řekl: „Kdybych měl jednoho obžalovaného propustit, propustil bych Speera.“[735]

Speer však přes veškerý svůj intelekt zapomněl, že závěrečný rozsudek leží v moci někoho jiného než Američanů.

Červen 1946 přinesl žalující straně zklamání.

Tribunál jí ponechal tři dny na pronesení závěrečné řeči, což bylo, jak se všichni shodli, dost. Potom však udělil obžalovaným čtrnáct pracovních dní – necelé tři týdny – na přípravu závěrečné argumentace – ani ti nejoddanější obhájci však už nemohli mnoho zachránit. Dr. Otto Nelte ve své závěrečné řeči 8. července vyzvedl tragickou roli, kterou má diktatura i pro polního maršála. Jeho klient, uvedl, nebojuje za svůj krk, ale za svou tvář. Nežádal o Keitelovo propuštění, žádal o pochopení.[736]

Američtí právníci poslouchali závěrečné projevy netrpělivě. Oni už své řekli a chtěli domů. „Proč na to mají mít tolik času,“ stěžoval si Jackson v dopise manželce, „to nepochopím.“ V Británii a ve Francii však, jak se dověděl, neomezují závěrečné slovo obhájců vůbec. Soudce Biddle, který však v tomto případě sdílel Jacksonův postoj, se snažil prosadit, aby každý obžalovaný dostal na své závěrečné slovo pouze dvě hodiny, avšak neuspěl. Znamenalo to, že proces se potáhne minimálně do poloviny července. „Je to holt skutečnost,“ uvažoval Jackson v cynickém rozpoložení, „že ti Evropani vůbec nespěchají. Americké jídlo je dobré, tak kam spěchat?“ Bouřil se proti tomu, že musí sedět u soudu o dva nebo tři týdny déle, než je nutné, aby němečtí právníci mohli dělat své obstrukční průtahy. „Nehodlám,“ psal rezolutně, „den co den sedět a poslouchat je.“[737]

Přál si být zpátky ve Washingtonu a byl už také nejvyšší čas. Kritika jeho absence u Nejvyššího soudu sílila, a když zemřel hlavní soudce Stone, vyvolal velký rozruch. Jacksonovi rivalové útočili na soud, aby mu nedovolil na Stoneovo místo postoupit. Byl vlastně odsouzen *in absentia*. Soudce Hugo Black, kdysi přední přestavitel Ku-klux klanu, napsal dopis, v němž Jacksona odsoudil.[738] 11. června poslal Jackson – jak se vyjádřil – „strohý nediplomatický“ telegram prezidentu Trumanovi, v němž chtěl upozornit na rozporuplnost celé věci.[739] „proboha, oni na mě nic nemají,“ stěžoval si manželce. „Jsem moc daleko, ale ještě jsem neumřel! Samozřejmě si budou po tom telegramu říkat, že brblám – ale vem to čert. Rozhodující je, jestli si [Nejvyšší] soud někdo nekoupil.[740]

Nakonec musel tribunál o rozsudcích rozhodovat ještě tři měsíce.[741] Pozice u Nejvyššího soudu Jacksonovi navždy utekla mezi prsty. Je to zvláštní, jak se jednou vyjádřil Göring, jaké drobnosti mohou mít rozhodující vliv na osud člověka (on sám jako mladík jednou sledoval jakousi neznámou blondýnu a přitom mu doslova ujel autobus a s ním i šance stát se svobodným zednářem – kdyby se jím stal, nevstoupil by do nacistické strany a nebyl by nyní v cele č. 5 v norimberské věznici).

Ať je to, jak je to, přemítal Jackson, nacisté se mají z čeho zodpovídat.

18. Konečné řešení

ŽIDOVSKÉ ORGANIZACE V New Yorku přesvědčily Roberta Jacksona o „šesti milionech“ židovských obětí toho, co bylo později nazváno holocaustem. Po měsících práce s dokumenty změnil americký hlavní žalobce názor a v dubnu 1946 poznamenal: „V norimberském procesu se soudí zavraždění čtyř až pěti milionů lidí, podle některých odhadů až šesti milionu. Tato cifra nezahrnuje lidi zabité v bitvách a ty, kteří zahynuli na následky mučení v koncentračních táborech s výjimkou vyhlazovacích táborů. Například v Dachau bylo zabito 268 000 lidí.“[742] {Tento odhad byl chybný. V době osvobození bylo v táboře asi 75 000 vězňů, včetně 43 401 politických a 22 100 Židů. Procento poprav nepřesahovalo 0,001 %. Německá vláda nyní odhaduje celkový počet úmrtí v Dachau na 31 951. Dvě třetiny z nich byly zaviněny tyfovou epidemií v posledních sedmi měsících. Z tohoto celkového počtu obětí 2 226 lidí zemřelo za jeden měsíc potom, co správu tábora převzali Američané.}

Ze zpětného pohledu je zajímavé, že nacistické „továrny na smrt“ sehrály v norimberském procesu mnohem méně důležitou roli než zastřelení důstojníků britského letectva, kteří uprchli ze saganského zajateckého tábora, a než podmínky, v nichž žili Speerovi dělníci na nucených pracích. Snad tomu tak bylo proto, že v době zahájení procesu byl osvětimský velitel ještě na svobodě. Navíc se zločiny tohoto druhu zabývali Rusové a Francouzi. Přestože byly podmínky v koncentračních táborech, které obsadila americká a britská armáda, nesmírně kruté, nepodléhaly mezinárodnímu soudnímu stíhání.

Tábor Dachau zůstal pro Američany do jisté míry nevyřešeným problémem. V Norimberku byl vyslýchán jistý dr. Franz Blaha. Údajně pomáhal v plynových komorách a vypovídal zcela typicky: „Z osmi nebo devíti lidí v komoře byli tři ještě živí, ostatní vypadali mrtví… Později bylo takhle zabito mnoho vězňů.“[743] V Dachau však žádná plynová komora nebyla.[744] Na jedné fotografii jsou zachyceny dveře s utěsněním proti plynu s emblémem lebky s nápisy typu GASZEIT:ZU… AUF… (práce s plynem: od… do…) nebo VORSICHT! GAS!LEBENSGEFAHR! NICHT ÖFFNEN! (Pozor! Plyn! Životu nebezpečno! Neotvírat!).[745] Tato komora sloužila k likvidaci vší, přenášejících tyfus, z oděvů vězňů. Její fotografie byla často publikována.

Americké úřady jmenovaly soudního patologa dr. Charlese P. Larsona, aby provedl pitvu těl objevených a exhumovaných v Dachau. Nenašl však žádné důkazy – ani vpichy jehlou, ani zbytky jedu – které by potvrdily senzační historky o jistém „dr. Blankem“, který před osvobozením tábora likvidoval vězně obrovskou injekční stříkačkou. Po odkrytí hrobu Larson provedl pitvy – podle jeho vlastního odhadu bylo okolo pětadvaceti denně. Dnes už nás nepřekvapuje, že zjistil, že většina pohřbených zemřela na „běžné příčiny“ smrti za války, především na tyfus, a že by bylo vhodné nechat hrob na pokoji.[746]

Celá nacistická kampaň na likvidaci Židů a dalších nežádoucích osob proběhla v takovém zmatku a dezorientaci, že je těžké pokoušet se tvrdit s určitou dávkou jistoty, co se skutečně stalo a co ne. Úkol historiku nijak neusnadňují zákony, které po padesáti letech přijaly některé evropské země. Ty naopak brání zdravému odhadu a výzkumu. Krom precedentu plynové komory v Dachau je v SRN trestným činem, sankciovaným pokutami a odnětím svobody, zkoumat otázku „plynových komor“. {Autor dostal v lednu 1993 v Mnichově, pokutu 30 000 DM za to, že uvedl v jedné přednášce, že plynová komora, kterou předvádějí turistům v Osvětimi, je podvrh. Zároveň mu byl trvale zakázán vstup do německých archivů a na německé území. Osvětimské úřady později přiznaly, že komora byla postavena tři roky po válce v rámci „rekonstrukce“ podle předpisů polské vlády. Návštěvníkům se to však neříká. Viz. *L’Express*, Paříž, 29. 1. 1994}Ve Francii jde zákon ještě dále. Od roku 1990 je tu trestným činem *contester* (zpochybnit) jakýkoliv zločin proti

lidskosti, jak jej definovala norimberská charta. Tudíž je trestné připisovat vraždy v Katyni Rusům a zpochybnit věrohodnost „židovského mýdla“. {Zákon Fabius-Gayssot zavedli komunističtí poslanci a podepsal jej prezident Francois Mitterand na výročí dobytí Bastily v roce 1990. Na základě tohoto francouzského zákona už bylo stíháno několik osob. Autor této knihy byl v roce 1995 pařížským soudem pokutován asi 500 britských liber za názory, které o tři roky dříve vyslovil ve svém domově v Londýně v interview prestižnímu francouzskému listu. Francii několik let nenavštívil.}

V NORIMBERKU udal do záznamu důstojník SS dr. Wilhalm Höttl, který byl v letech 1944-45 sekčním šéfem Amt VI Kaltenbrunnerovy RSHA, působící v jihovýchodní Evropě, že na konci srpna 1944 měl doma v Budapešti rozhovor s obersturmbannführerem SS Adolfem Eichmannem o nedávném odstoupení Rumunska od Osy. Podle Höttla – který se později stal agentem OSS a nyní v Noriberku vypovídal jako svědek – vyjádřil Eichmann přesvědčení, že Německo válku prohrálo a že jeho osobní osud je zpečetěn, protože má na svědomí „miliony Židů“. Höttl tvrdil, že se zeptal, o kolika Židech mluví. Himmler, odpověděl Eichmann, ho nedávno žádal o přesnou cifru, a Eichmann pro něho napsal hlášení. „Ve vyhlazovacích táborech,“ začal Eichmann podle verze, kterou sepsal Höttl pro Američany, „zabili asi čtyři miliony Židů. Další dva miliony zahynuly jinak – většinou byli zastřeleni k tomu určenými skupinami (Einsatzkommandos) bezpečnostní policie při tažení proti Rusku.“ Himmler s hlášením nebyl spokojený,“ řekl Eichmann, alespoň podle Höttla, „protože podle něho byl počet zabitých Židů vyšší než 6 milionů.“ Himmler tedy poslal svého člověka ze statistického úřadu, aby s Eichmannem vypracoval nové hlášení podle jeho podkladů. {Jediná statistická analýza židovské otázky, kterou provedl Himmler se svým inspektorem statistiky dr. Richardem Korherrem, je z ledna 1943, a měla za cíl informovat Hitlera o výsledcích SS v prvních deseti letech Třetí říše. V létě 1944 nebyla žádná podobná analýza provedena.}

Höttl uvedl, že tuto záležitost ohlásil OSS, „s níž jsem byl tehdy ve styku“, ještě před koncem války.[747)]

MÁME-LI POKLÁDAT Höttlovo svědectví za věrohodné, musíme je vidět ve světle jeho snahy zajistit si brzké propuštění z amerického zajetí. Tato snaha byla úspěšná i přes jeho podíl na operacích SS na Balkáně. 26. září 1945 Höttl napsal plukovníku Andrusovi a připomněl mu Eichmannovu službu OSS ve Švýcarsku a Itálii, stovky stran zpravodajských hlášení, která předal generálu George S. Pattonovi, velitel třetí vojenkské jednotky americké armády v jižním Německu, a důkazy, které již předložil, proti obergruppenführerovi SS Kaltenbrunnerovi. K tomu si Höttl stěžoval, že několik let trpí žaludečními vředy v důsledků žaludeční neurózy: „Mívám koncem jara a na podzim pravidelné záchvaty.“ Protože se chýlilo k podzimu, požádal o propuštění, než se žaludeční záchvaty vrátí. Dopis ukončil žádostí o povolení „podávat verbální a explicitní hlášení a současně probrat podrobnosti eventuální spolupráce“.[748)]

18. října, den předtím, než byla oficiálně vznesena žaloba jednadvaceti norimberským vězňům, podepsal Andrus, který normálně neměl s nějakou obětí žaludečních vředů slitování, laissez-passer pro bývalého důstojníka SS. „Dr. Wilhelm Höttl,“ stálo v něm, „je německý občan a… má povolení tohoto úřadu pohybovat se volně na území Norimberku bez policejní doprovodu nebo bezpečností služby.“[749)] I s žaludečními vředy je však Höttl dosud naživu.

Zcela nezávisle na Höttlovi poskytl Jackson podobné vyjádření dalšímu nepochybnému válečnému zločinci, sturmbannführerovi SS Dieteru Wislicenymu. Byl to jeden z mála svědků, které nakonec povolala žalující strana, a vypovídal, že „Eichmann, který měl celý program na starost, mu řekl, že bylo zabito mezi 4 a 5 miliony Židů“. Dále

Wisliceny uvedl, že obersturmbannführer Eichmann jednou řekl: „Půjdu do hrobu s radostí, když budu vědět, že mám na svědomí 5 milionů Židů."

PO PŘEČTENÍ svědectví Wislicenyho stojí za zmínku, že je Eichmann, který se stále skrýval v Argentině, nazval *Blödsinn* – nesmysl -, později však v soukromém rozhovoru přiznal, že něco takového patrně řekl. Jeho první reakce byla, že toto prohlášení jeho bývalého přítele, nadřízeného a později podřízeného Wyslicenyho nemá žádnou hodnotu, protože podle jeho názoru muselo být získáno pod nátlakem. V Argentině řekl do magnetofonu, že je mu těžko pochopitelné, že by na Slovensku nepřátelé zlikvidovali svědka, který jednou před takovým soudem, jako byl norimberský tribunál, prohlásil, že jeho šéf mluvil o tom, že má na svědomí 5 milionů lidí – a to je hlavní obvinění našich protivníků. „Zrovna tak není pravda," řekl Eichmann při jiném rozhovoru, který se natáčel, „že jsem řekl, že bych šel s chutí do hrobu s vědomím, že jsem zabil 5 milionů Židů. Mí vlastní lidé by se na mě dívali jako na velkohubého troubu."[750)] Při této příležitosti si vzpomněl, že jej z něčeho podobného nařkl dr. Wilhelm Höttl. „To je stejná blbost," napsal Eichmann později. „Höttl asi slyšel v rozhlase prohlášení Wyslicenyho nebo ho četl někde v novinách nebo v knížce, kterou napsal někdo z druhé strany, a potom se s tím pochlubil jak s vlastním přínosem."[751)]

Později si však Eichmann všechno rozmyslel a přiznal, že inkriminovanou větu přece jen řekl – ovšem nemluvil o „Židech jako takových", ale o „nepřátelích Říše" obecně.[752)]

Konečné řešení spadalo do zločinů proti lidskosti, které měli soudit Francouzi a Rusové.

3. ledna svědčil Wisliceny, že Himmler nařídil v březnu 1944 Eichmannovi, aby připravil mauthausenský tábor k nacistické invazi do Maďarska.[753)] On, Wisliceny, jel do Maďarska s Eichmannem. Ze zápisků soudce Biddlea je vidět, jak na něho zapůsobilo vyprávění svědka o poměrech mezi maďarskými Židy: „Nemožná strava a podmínky bydlení. Eichmann navrhl maďarské vládě, aby byli převezeni do Auchlitzu *[sic]*, to se stalo pod dohledem maďarské policie." Podle tohoto svědka bylo „předvedeno ke konečnému řešení" celkem 450 000 Židů, jak si zapsal Biddle.[754-5)]

28. ledna předvolali Francouzi první svědkyni. Čtyřiatřicetiletá vdova Marie-Claude Vaillant Couturierová bývala poslankyní Národního shromáždění. 9. února 1942 ji zatkli nacisté a 23. ledna ji poslali do Osvětimi spolu s dalšími dvěma sty vězňů. Z nich, jak uvedla, přežilo válku pouze 49. Tito vězni museli stavět silnice a čistit bažiny neustále po kotníky ve vodě a mokrém písku. Živě líčila, jak jednoho mrazivého dne v únoru stáli při nástupu, potom dostali ránu a měli se rozběhnout. „Ti, kdo nemohli, byli odvedeni do bloku 25 – to byla vstupní hala k plynové komoře – a tam byli zabiti. Na nádvoří se povalovaly mrtvoly," zapsal si Biddle, „z nichž tu a tam vyčnívala hlava nebo ruka snažící se z haldy vyprostit." Od rána do večera se ozývalo sténání ve všech jazycích: ‚Vodu! Vodu!' Zpívali marseillaisu, když se plynový vůz *[sic]* dal do pohybu."

A tak pokračovalo svědectví dál a soudci si zapisovali, až byli natolik zmatení vší hrůzou, že nemohli pochybovat. „Nemocní často umírali na podchlazení nazí před nemocnicí." (K čemu by byla ve „vyhlazovacím táboře" nemocnice? Biddle ani jeho kolegové to nekomentovali). „Ženy raději umíraly při práci." „Slámníky byly plné hmyzu a vší." „Během dezinfekce oděvů zůstali všichni nazí a nemocní umírali." „Byla zaměstnaná u lékaře a viděla, jak mladé Židovky čekají na sterilizaci. Rovněž časté kastrace mužů – experimenty – vysoká úmrtnost."

Bylo to otřesné vyprávění a částečně bylo evidentně založeno na tom, co se povídalo. „Běžné byly potraty. Novorozence topili v kbelíku vody. Kdosi jí řekl, že z Berlína přišel

pokyn zabíjet matky s kojenci. Ženy z SS byly stejně kruté jako muži. Atmosféra teroru a korupce. SS trestala padesáti ranami do zad holí na jakémsi stroji." Na jednom místě si Biddle poznamenal skepticky: „O tom pochybuji." Dále však zaznamenával výpověď svědkyně:

> Vybrány z konvojů židovských žen, stařeny, nemocné a děti šly rovnou do plynu ještě před přijetím do tábora. Místní orchestr složený z členů tábora hrál při jejich příchodu svižné melodie jako „Veselá vdova", aby nevěděly, co je čeká. Došly k domku z červených cihel, svlékly se, dostaly ručníky a šly do plynu. Zemřely v bezvědomí. Z popela po jejich spálení se vyjímaly zlaté zuby. Jednou bylo málo plynu a děti strčili do pecí živé. Tak zabíjeli i slabé dělníky, židovské ženy a lidi nakažené tyfem. Na vánoce 1943 naložili nahé ženy na vozy a Hessler *[sic]* bil ty, které se snažily utéci, protože věděly, že jedou na smrt. Z vozů se ozývalo „žalostné sténání"… Do plynu šli i Romové z celé Evropy.

Při křížovém výslechu tato svědkyně „stroze" (německy!) přiznala, jak si Biddle udiveně poznamenal, že byla zatčena jako komunistka pro účast v hnutí odporu.

Streicherův advokát Marx jí položil otázku: „Jak si vysvětlujete, že jste prošla tak hladce?"

„Byla tam rok," zapsal si soudce Biddle její odpověď. „Většina jejích prohlášení se zakládá na osobní zkušenosti," zapsal v uvozovkách – z čehož vyplývalo, že si nyní uvědomil, že poměrně mnoho se na její zkušenosti nezakládá.[756)]

I GÖRING o tomto svědectví silně pochyboval stejně jako o filmu, který jako důkaz dodatečně předložili Rusové. „Film o krutostech jde natočit všelijak," řekl 15. února dr. Gilbertovi, „když vykopou těla z hrobů a potom je zase traktorem zahrnou zpátky." 20. února se promítal sovětský film plný mučících nástrojů, zmrzačených těl, gilotin a košů lidských hlav. Göring nahlas zíval a večer řekl majoru Leo N. Goldensohnovi, nástupci Kelleyho: „To mohli zrovna tak zabít pár set německých zajatců, obléknout je do ruských uniforem a natočit film. Vy neznáte Rusy tak jako já!" Také zdůraznil, že mrtvoly byly natočeny ještě předtím, než se dostavila posmrtná ztuhlost, což znamená, že smrt nastala jen několik hodin před tím, než Rusové začali filmovat, a ne za nacistické okupace.

27. února si Biddle bez komentáře poznamenal úryvky ze svědectví jisté Polky, tlumočnice, která přežila Osvětim. „Lékaři a SS vybírali případy k usmrcení, mladí a silní byli přijímáni do tábora. Ženy s malými dětmi byly poslány ke krematoriu, tam byly děti ženám odebrány a usmrceny plynem zvlášť. V roce 1940 bylo nařízeno, aby děti byly strčeny do pecí živé." (Dnes je již samozřejmě známo, že v roce 1940 ani tábor Osvětim, ani jeho pobočka Březinka). „Často bylo slyšet výkřiky. Těžko říci, zda to byla opatření k úspoře plynu, nebo zda bylo v plynové komoře málo místa… V plynové komoře se často pracovalo ‚od svítání do soumraku.'"[757)]

Protože v Himmlerově trestním systému hrál pracovní tábor v Osvětimi ústřední roli, vyhlásili Spojenci úporné pátrání po prvním z jeho tří velitelů, obersturmbannführerovi SS Rudolfu Hössovi. Celé měsíce na něho platil zatykač. Ve skutečnosti byl již v květnu 1945 několik dní v britském zajetí zadržen a neidentifikován v kabině pro vězně SS v Heide poblíž Flensburgu, protože však byly v britské zóně velmi potřebné jeho zemědělské znalosti, byl propuštěn.

Devět měsíců potom pročesávala vojenská policie celé Německo. Začátkem roku 1946 objevila britská vojenská policie z 92. polní bezpečnostní sekce jeho ženu a děti ve Šlesvicku-

Holštýnsku. Drželi je pod přísným dohledem a 11. března z ní vymohli přiznání, že její manžel pracuje jako zemědělský dělník na farmě u Flensbergu pod jménem Franz Lang.[758] Hösse nalezli v jedenáct hodin večer. Spal na pryčně na jatkách. Ještě před dvěma dny měl ampuli kyanidu – než ji rozlomil. Už tedy nemohl uniknout důsledkům své kariéry jako Himmler. Pro jistotu dostal pouta a zůstal spoután ještě tři týdny.[759] Spoutaného Hösse vytáhli z lůžka, svlékli jej a hodili na jeden z jatečních stolů. Potom na něho začaly dopadat rány, dokud nezasáhl lékař: „Odvolejte si je, jestli z něho nechcete mít mrtvolu."[760] Seržanti odvlékli vězně, zabaleného do přikrývky, v bezvědomí do Clarkeova auta a tam mu nalili do hrdla whisky.

Když vůz zajížděl do kasáren v Heide, vál silný vítr. Höss byl odveden nahý přes nástupní prostory do cely.[761] Následující tři dny celé probděl a po celou dobu byl vyslýchán v němčině – anglicky neuměl. Kenneth Jones od pátého královského jízdního dělostřelectva vzpomínal, že on a ještě další dva vojáci se střídali u Hösse v cele, a jakmile usnul, píchali do něho násadami od motyk. „Po třech dnech a nocích bez spánku," řekl Jones, „Höss konečně zkolaboval a přiznal se ke všemu."[762]

Höss později napsal: „Při prvním výslechu mě bili. Nevím, co je v záznamu, i když jsem ho podepsal. Kombinace alkoholu a bití na mě byla moc." „Zápis", který mu předložili, byl osmistránkový připravený text v němčině. Höss jej podepsal za úsvitu 15. března. Měl tolik duchapřítomnosti, že doplnil čas 2.30 hod.[763]

Toto doznání se nakonec ocitlo mezi dokumenty norimberského tribunálu jako NO-1210. Jak prohlásil sám Clarke, trvalo to tři dny plné nátlaku, než jsme je z něho dostali. Bylo v něm mnoho možná záměrných chyb, například to, že Höss hovořil o vyhlazovacím táboře „Wolzek u Lublinu", mimo táborů „Belzek" a „Treblinka". Wolzek nikdy neexistoval a další dva tábory neexistovaly v době, o níž Höss povídal.

Rudolf Höss byl nyní předán britské zpravodajské službě v Mindenu nad Weserou. „Tady," zaznamenal Höss, „se mnou opět hrubě zacházel anglický prokurátor, nějaký major." Vyslýchal jej plukovník Gerald Draper, bystrý jednatřicetiletý právník, který byl hlavním vyšetřovatelem britské komise pro válečné zločiny. Hössovo přiznání bude vrcholem jeho kariéry.[764]

Odtud patrně pochází krátký dokument napsaný v angličtině (ani v americké angličtině, ani v němčině), který zní:

> Dobrovolné prohlášení ve věznici
> Rudolf Hoess, bývalý velitel osvětimského koncentračního tábora
> dne 16. března 1946
> Na základě instrukcí, které jsem ostal v květnu 1941 od Himmlera, jsem během června a července 1941 a koncem roku 1943, tj. v době, kdy jsem byl velitelem v Osvětimi, osobně zajistil usmrcení dvou milionů osob plynem.
> podpis

Höss si dával na podpisu záležet: „Rudolf Höss, SS-Ostubaf., fr. Kdt. v. Auschwitz-Birkenau".[766]

O jedenáct dní později byl Höss připoután k jinému vězni a převezen do americké okupační zóny v jižním Německu. Zde dostal ubytování v norimberské věznici jako svědek. Vězeň, k němuž byl připoután, byl bývalý Goebbelsův tiskový mluvčí Moritz von Schirmeister, o jehož předvolání jako svědka obhajoby požádal Hans Fritzsche. Od Schirmeistera máme výpověď o tom, o čem hovořil Höss po cestě. „Samozřejmě jsem to podepsal," řekl mu Höss, „podepsal jsem, že jsem oddělal dva a půl milionů lidí. Mohl jsem klidně podepsat pět milionů. Jsou totiž metody, kterými donutíte kohokoliv podepsat cokoliv,

ať je to pravda, nebo ne.“[767)] Höss nazval Andrusův režim v norimberské věznici „zotavovnou“
Ve srovnání s tím, co zažil v rukou Britů.[768)]

OKAMŽITĚ PO PŘÍJEZDU do Norimberku byl Höss několikrát vyslýchán.[769)] Téměř denně za ním chodili vyšetřovatelé nejrůznějších národností a považovali ho za „zvláště zajímavý exemplář“, jak se vyjádřil. Není divu, že mu tyto návštěvy byly velmi nepříjemné – ani ne tak fyzicky, jako psychicky.[770)] Nenechávali ho, napsal Höss, v nejmenších pochybnostech, jaký osud má před sebou. Touto dobou už mu to mohlo být jedno. Dr. Gilbert charakterizoval Hösse jako apatického člověka, jak o tom psal na dvou stránkách svých pamětí, a nalezl u něho projevy schizoidní apatie, jak psal na třetí.[771)]

V paměti měl mezery a nepamatoval si data a místa, ani co se stalo před čtyřmi nebo pěti dny. Tak Höss 1. dubna 1946 prohlásil, že se pamatuje, že terén v okolí Osvětimi je bažinatý, a že si nevzpomíná na přesné pořadí židovských transportů. V červnu 1941 (jinde však uvedl „těsně před ruským tažením“) mu Himmler potom, co se kapacita všech tří táborů na polském území ukázala jako nedostačující, dal instrukce zlikvidovat Židy v Osvětimi. V této souvislosti se Höss opět zmínil o třech táborech „Belzek, Treblinka a Wolzek“. V Osvětimi, řekl, někdy obstarával dva vlaky denně. Transportní vlak přivezl dva tisíce lidí, řekl. Usmrcování plynem probíhalo na dvou starých statcích v Osvětimi. Potom Höss mluvil o „malém otvoru, jímž se vháněl plyn dovnitř“. V další výpovědi upřesnil, že používali Zyklon-B, který byl „krystalický“. (Pravý pesticid Zyklon má kyanidovou složku v podobě interních sublimujících tablet velikosti kostky cukru, takže nebylo možné jej „vhánět dovnitř malým otvorem“, sprchami apod.) Po třech až patnácti minutách byli všichni v místnosti mrtví, řekl Höss. Stál opodál a slyšel, když začalo smrtelné sténání utichat. Ti, kteří čekali, až bude v místnosti volno, však nic neslyšeli, vypovídal dále. Po půlhodině byla mrtvá těla vynesena a spálena v otevřených jámách vzadu. Nebyl tázán a nevysvětloval, jak mohli těla pálit v otevřených jámách v bažinatém terénu.

Hössova výpověď byla dosti rozporuplná, postupně však nabývala smyslu, jak ji svědek upravoval a doplňoval. 2. dubna Höss uvedl, že dva transportní vlaky přivezly celkově mezi 1 600 a 1 700 vězni. Na přesné celkové počty si však nevzpomínal. V Mindenu, vypověděl, mu řekl jistý Angličan, že bylo zabito kolem 100 ruských válečných zajatců. Připadalo mu to nemožné – snad 10 tisíc. Potom prý řekl, že mu Himmler nařídil zničit všechny statistiky, i ty nedokončené – tak proč by je dokončoval? – a nevést o likvidacích žádné záznamy.[772)] Později Höss říkal při výslechu cosi o třech nebo čtyřech otvorech vyříznutých do střechy plynových komor, kudy se plyn vháněl dovnitř, a o šachtách z drátěného pletiva, které se táhly od těchto otvorů až na zem. Během půl hodiny byly jedovaté plyny z místnosti vyčerpány elektrickými ventilátory. Touto dobou napadlo i vyšetřovatele, že se lidé, kteří manipulovali s takto usmrcenými těly, dostali sami do nebezpečí smrti.[773)]

Podle Hösse spálila dvě velká krematoria s pěti dvojitými retortami až dva tisíce těl každých dvanáct hodin. Na otázku, jak dlouho trval jeden takový kremační cyklus, Höss neuměl přesně odpovědět. Jindy však vypovídal, že každá retortová pec má maximální kapacitu tři těla na jeden cyklus, který trvá až šest hodin. Z toho tedy vyplývá, že maximální počet zpopelněných těl nepřesáhl 120 za den při plném výkonů pecí.

3. a 4. dubna byl Höss dotazován na své předchozí působení, na koncentrační tábor v Dachau, na vztah s Eichmannem a na masové vraždy v Rize. Čtvrtého opět hovořil o vyhlazovacích táborech „Treblinka, Wolzek a Belzek“ a tvrdil, přestože přede dvěma dny trval na tom, že nemůže udat žádné celkové počty, že v Osvětimi bylo usmrceno 2,5 milionů lidí a půl milionů lidí zde zemřelo na následky nemocí. (2. dubna vypovídal, co mu jednou

řekl Eichmann. Ohlásil prý Himmlerovi jako reichsführerovi SS, že poslal do Osvětimi 2,5 milionů lidí – zdravých i práce neschopných. Jeho údaj ze 4. dubna o 2,5 milionu usmrcených osob je také dosti nespolehlivý.)

5. DUBNA mu američtí vyšetřovatelé předložili k podpisu místopřísežné prohlášení, které sami zestylizovali a napsali. Bylo v angličtině a obsahovalo přiznání, že Höss v Osvětimi „usmrtil plynem“ 2,5 milionu lidí, mimo dalších půl milionu, kteří zemřeli na následky nemocí. „Připravili jsme místopřísežné prohlášení v angličtině…,“ oznámili vězni. Na to, podle záznamu, svědek (Höss) prohlášení „přečetl“ a odpověděl, že je četl a že mu rozumí. „Ano,“ pokračuje zápis, „rozumím všemu, co jsem četl.“ Ve skutečnosti neuměl Höss anglicky ani slovo, natož aby rozuměl. Stojí za zmínku, že toto prohlášení ve skutečnosti *není* od Hösse podepsané, přestože je dopředu podepsali norimberští vyšetřovatelé a tlumočník jako svědci Hössova podpisu.

Tři dny Höss neviděl německý překlad anglického prohlášení („které jste podepsal“). Ze záznamu výslechu z 8. dubna vyplývá, že Hess později naléhal na provedení změn v textu. V textu měnila celé pasáže anonymní ruka a nežádoucí řádky se škrtaly, aniž by autor těchto zásahů uvedl své iniciály na konci řádku či nějaké své oprávnění. Celý německý dokument v nové podobě Höss podepsal na každé stránce („potom, co si dokument přečetl“). V závěru obsahoval poznámku v angličtině: „Rozumím výše uvedenému textu v angličtině. Prohlášení je pravdivé a učinil jsem je dobrovolně a bez nátlaku.“[774)]

Žaloba si možná včas uvědomila, že Höss by pro ni patrně byl nepřesvědčivý, možná i nebezpečný svědek, a tak se rozhodla jej nepovolávat. Povolala ho však obhajoba, vyžádal si jej právník dr. Karl Kaufmann jako svědka obhajoby Ernsta Kaltenrunnera v poněkud naivní víře, že Höss svalí vinu žijícího obžalovaného na zesnulého Heinricha Himmlera. „Nikdy jsem nemohl pochopit,“ psal Höss později, „a dodnes mi není jasné, jak bych zrovna já mohl pomoci Kaltenbrunnerovi.“

15. dubna 1946 nakonec vstoupil oholený a upravený Rudolf Höss do soudní síně. Nyní svou výpověď opakoval veřejně a dobrovolně uvedl, že v Osvětimi zahynuly 3 miliony lidí, z toho 2,5 milionu v „plynových komorách“ a půl milionu na následky nemocí.

Hössuv křížový výslech už potom byla víceméně formalita. Amen předčítal do zápisu odstavec po odstavci dokument, který předložil tribunálu jako anglický překlad Hössova místopřísežného prohlášení. Ve skutečnosti to vlastně bylo naopak. Vynechal dva odstavce – číslo 8 a 9 – kde byl text díky překladu nejasný. Čas od času se pouze Hösse zeptal, jestli to souhlasí. Höss s výjimkou několika izolovaných vět odpovídal pouze „*Jawohl*“ nebo „*Ja, es stimmt.*“.[775)]

Další otázky už nepadly. Stejně jako bezpočet vězňů v Moskvě, v Praze a v Budapešti v předchozích i v následujících letech se Höss nezmínil o tom, co se s ním dělo, když byl ve vazbě. Šokovaný nebo snad unavený obhájce se ani nepokusil vyvrátit jeho hrůzyplné přiznání.

Druhý den potom, co podepsal své svědectví, 16. dubna, byl Höss opět tajně vyslýchán a při této příležitosti konfrontován se zahradníkem z osvětimského tábora Otto Mollem, specialistu na vraždu jednou střelou do zátylku a správcem jednoho ze dvou statků, „bunkrů“, které byly údajně využívány v Osvětimi jako plynové komory. (Höss je 30. dubna lokalizoval „za [krematorii] trojkou a čtyřkou, kousek dál od trojky a čtyřky“). Moll tvrdil, že pohřbil 30-40 tisíc těl, nevěděl jakých, v hromadných hrobech. Höss při konfrontaci tento údaj „opravil“ na „106-107 tisíc těl“. Při výslechu 0. dubna Höss opět změnil výpověď a uvedl, že „105-106“ tisíc těl bylo pohřbeno, ne zpopelněno, v jámách. Na Himmlerův a

Eichmannův příkaz v zimě 1941-42 nařídil Mollovi těla exhumovat a spálit. Höss tvrdil, že ne kremaci osobně dohlížel vrchní lékař SS dr. Ernst-Robert Grawitz – který se zabil na konci války – aby nevzniklo nebezpečí epidemie.

Ve skutečnosti Eichmann neměl pravomoc mu něco přikazovat, protože patřil k jiné větvi SS. Zároveň je třeba zmínit, že objem sto tisíc těl lze odhadnout asi na 10 tisíc m^3, což by vyžadovalo hromadný hrob o rozloze 50 tisíc m^2. Na leteckých fotografiích tohoto místa, které průběžně pořizovala spojenecká letadla, není po takové hromadné likvidaci ani stopa. Spojenci však v procesu tyto fotografie Osvětimi nepředložili ani v tomto případě, ani v žádném jiném.[775a)]

5. května se opět promítaly filmy z koncentračního tábora, tentokrát pro vybrané publikum včetně Hösse, Wolffa Jüttnera.[776)] To byla Hössova poslední norimberská zastávka. 25. května 1946 jej Američané na letišti předali polským důstojníkům, kteří ho letadlem odvezli do Varšavy.[777-82)] 2. dubna 1947 byl v Krakově odsouzen k trestu smrti a o dva týdny později veřejně pověšen na místě, na které se soustředila jeho krutost, v osvětimském koncentračním táboře.

Höss se pokusil propašovat z norimberské věznice dopis manželce, v němž se jí i celé rodině omlouvá za „přiznání“ ke zločinům v Osvětimi. Tvrdí, že byl mučen a donucen k falešnému přiznání násilím. Dopisu se zmocnil vězeňský personál, a tak je dodnes v soukromém vlastnictví ve Spojených státech. Jeho majitel nabídl dopis v roce 1996 Benu Swearingenovi, jednomu z předních odborníků v zemi. Ten s ním však nechce mít nic společného, protože se obává, že je to „politická bomba“.

19. Za zavřenými dveřmi

27. ČERVNA ZAHÁJILI soudci za zavřenými dveřmi jednání o rozsudcích. Důvěrné diskuse o přiměřeném trestu pro každého obžalovaného se protáhly déle, než předpokládali. Teď už tu však byli zabydlení a konečně se jim tu začalo líbit.

Původním záměrem bylo udržet tato jednání navždy v tajnosti – aby se okolní svět nikdy nedověděl, co je vedlo k propuštění některých obžalovaných a k pověšení jiných. V soukromých spiscích amerického soudce Francise Biddlea jsou však i denní záznamy z těchto jednání. Je překvapující až znepokojivé, jak byli soudci nerozhodní, jak se nemohli shodnout ani v nejjednodušších záležitostech, jak váhali až do poslední chvíle a jak jim ani týdny a měsíce soudních přelíčení nevymýtily z hlavy naprosto neopodstatněné předsudky. Jejich diskuse odhalují naprosto nereálný svět, zcela odtažitý od drsné reality války a míru. V jednu chvíli žádal britský soudce potrestání obžalovaného za to, že vyvolal bombardování jakéhosi britského města. Právní aspekt věci byl často zastíněn politickým. Rozsudky musely být přísné. Tribunál je příliš významný, řekl jeden ze soudců, než aby dával měkké tresty.

Nejmírnější byli obecně Francouzi. Rusové naopak od samého začátku trvali na přísných trestech – v každém případě trest smrti. Myšlenka, že by obžalovaní mohli být zproštění obvinění, alespoň některého, jim byla cizí. Postupem času se Rusové přidali k názoru Američanů. Američane byli nečekaně tvrdí, hlasovali pro trest smrti častěji než jejich kolegové.

Přestože nám Biddleovy poznámky dovolily nečekaně nahlédnout do zákulisí, je zřejmé – zvláště z handrkování okolo Schachta – že docházelo ke komplotům a intrikám na různých jiných rovinách, o nichž zatím nemáme ponětí.

Britové a Američané připravili první hrubý návrh společného stanoviska, po jeho přečtení 27. června však generál Nikičenko protestoval proti jeho délce a požadoval kratší a objektivnější znění. Sestavme pouze seznam zločinů, požadovali Rusové, s údaji o tom, jak dlouho se jimi tribunál zabýval, jak získával důkazy a jak dospěl k rozhodnutí. Soudce Lawrence se domníval, že by se na první místo mělo postavit vedení útočné války. Americkému soudci Francisi Biddleovi se to nelíbilo, protože tak by bylo vše příliš postavené na důkazech žalující strany a nebral by se ohled na důkazy obhajoby. Francouzský soudce Donnedieu de Vabres měl také své výhrady proti délce stanoviska.

Někteří soudci měli námitky proti obvinění ze spiknutí za účelem rozpoutání války, protože nic takového mezinárodní právo nezná, a tak by to mohlo být hodnoceno jako *ex post facto*. Navíc to není nezbytné, navrhoval Donnedieu de Vabres, protože všichni obžalovaní – snad jen s výjimkou Franze von Papena se dopustili i jiných zločinů. Bylo vlastně vůbec nějaké spiknutí? ptal se. Žalobci zatím nedoložili nic víc, než že 5. listopadu 1937 Hitler oznámil své plány (Hossbachův protokol). „Máme právo popřít jakékoliv obvinění," řekl, „a měli bychom prokázat na to, že žádné spiknutí nebylo."

Potom hovořil ruský zástupce plukovník Volčkov. Dosti silně naléhal, aby se dokumentu vhodně zmínili o „plynových komorách, mýdle, ženských vlasech atd."[783)]

Protože se Donnedieu de Vabres rozhodl zrušit obvinění z konspirace, požádal jej americký soudce Biddle o písemné zdůvodnění. De Vabres vysvětlil, že ani evropské, ani mezinárodní právo takovéto obvinění nezná – že podle mezinárodního práva lze nalézt opodstatnění snad jen pro obvinění z útočné války. Zcela nezávisle na tom, řekl de Vabres, nepředložila žaloba žádný důkaz toho, že by Hitlerovy operace měly nějaký „obecný plán a účel", který je pro spiknutí nezbytný. Ani Hossbachův protokol z 5. listopadu 1937, který byl takovému důkazu nejblíže, nedokazoval nic víc, než že Hitler povolal své velitele a ministry a informoval je o svém plánu dobýt Evropu. Hovořit o konspiraci, která předpokládá mnoho mozků, by znamenalo negovat vůdcovský princip.

Jaký má význam, pokračoval de Vabres stále na stejné téma, dokazovat spiknutí, když budou všichni obžalovaní uznáni vinnými vedením útočné války a ještě dalšími zločiny?

Obával se i „psychologického dopadu“ skutečnosti, že bude za příčinu války pokládáno spiknutí, tedy něco „temného, tajného a skrývaného“, protože by tím všichni Němci byli najednou nevinní, což se mu jako Francouzovi velmi nelíbilo.

Biddle souhlasil s de Vabresem, ale obával se, aby to neznamenalo Papenovo propuštění, protože obsazení Rakouska v roce 1938, které bylo Papenovým nápadem, nebylo v tomto smyslu „útočnou válkou“.

„To by samozřejmě odstranilo mnohé problémy,“ psal o francouzském návrhu v dopise Herbertu Wechslerovi do New Yorku, v němž jej žádal o radu. „Zbavili bychom se všech těch nekonkrétností a nejednoznačností v žalobě“, za které dával vinu především Jacksonovi.[784)]

PO DALŠÍM ZVÁŽENÍ svých názorů se soudci opět sešli 11. června. Francouzský soudce naléhal, aby upustili od polemického tónu – měli by se držet fakt a ne postojů. Postoje se však lišily. Soudce Lawrence požadoval, aby byla zdůrazněna skutečnost, že se nacisté násilně chopili moci. Biddle to pokládal za méně důležité a větší důraz kladl na spáchané násilnosti. Sovětský soudce generál Nikičenko trval na zdůraznění rasistických teorií nacistické strany a podílu německých průmyslníků a diplomatů.[785)]

Po šesti dnech znovu procházeli návrh spoelčného stanoviska. Francou de Vabres se opět zabýval záležitostmi, v nichž tribunál dosud váhal, a neléhal, aby dokument věnoval méně pozornosti Rakousku a Československu, které nebyly výslovnými případy útočné války, a aby za počátek války uznal Hitlerův útok na Polsku. Zpochybnil spolehlivost dokumentů, které nazval „neoficiálními“, např. Hossbachova protokolu, a navrhl nezmiňovat se „o agresivních záměrech Anglie v Norsku, Německa proti Rusku, Anglie proti Belgii apod.“ Soudce Biddle měl však pocit, že by se měli více věnovat důkazům týkajícím se Norska, které by mluvily ve prospěch obhajoby.

NESTRANNÉMU POZOROVATELI připadá při čtení poznámek soudce Biddlea pozoruhodné, že po devíti měsících soudního procesu se soudci stále ještě dohadují o těch nezákladnějších otázkách. Generál Nikičenko chtěl více citací z knihy *Mein Kampf*, které by dokázaly, že Hitler měl vždycky v plánu získat Lebensraum. Momentálně, podotkl, by měli soustředit méně pozornosti na Sovětský svaz a Polsko. „Norsko,“ připustil, „je samozřejmě něco jiného než Rusko: Německo muselo udělat obchvat.“ Na rozdíl od Vabrese charakterizoval Hossbachův protokol jako „nesmírně důležitý dokument, který sepsal odpovědný úředník“. Pokud jde o Hitlerův útok na Řecko v roce 1941, Joh Parker se domníval, že i když jako první měla jednotky v Řecku vlastně Británie, tribunál může stále trvat na tom, že Hitlerův útok byla agrese. S tím Biddle nesouhlasil: „To je nebezpečná spekulace proti mezinárodnímu právu.“[786)]

Po této poradě navrhli oba američtí soudci soukromně siru Normanu Birkettovi, že přepracují pojetí útočné války, „aby ho uchránili nátlaku“. Birkett ochotně souhlasil.

Tyto diskuse o verdiktu tribunálu se obecně vyznačovaly překvapující vůlí ke kompromisu. Biddle odsuzoval chvástavý tón dokumentu a neustále naléhal na vynechání emocionálních výrazů jako „událost nesmírného významu“ nebo „šokoval svědomí lidstva“. I generál Nikičenko se snažil do debat vnést střízlivý tón. 20. června podotkl, že perzekuováni nacistickou „nadřazenou rasou“ nebyli jen Židé – i jiní byli označení jako Untermenschen,

podlidé. Protestoval také proti pokusům učinit mučedníka z někdejšího šéfa štábu SA Ernsta Röhma, kterého Hitler zlikvidoval v roce 1934 v rámci své čistky. Röhm byl „typický nacista“, řekl Nikičenko, a jeho případ by měl být pojat „velmi stručně“.

Lawrence souhlasil se škrty v textu s tím, že bude velmi strohý a věcný a že v něm bude, jak se vyjádřil „jistý odstup“.

Nikičenko dále žádal, aby bylo v dokumentu výslovně řečeno, že Hermann Göring zapříčinil požár říšského sněmu {Není to pravda} - jak tvrdil Hans Bernd Gisevius -, aby mohl obvinit levici. Nikičenkův zástupce Volčkov však argumentoval proti tomu, aby se zmiňovali konkrétně o Göringovi a uváděli, že po tomto historickém požáru následovala represivní opatření.[787)]

SOUDCI SI DÁVALI na čas. „Villa Conradty mě úplně zničí,“ psal 10. července soudce Francis Biddle Herbertu Wechslerovi. „Třeba včera jsme měli k večeři vynikající květákovou polévku, pstruha na studeno s majonézou, dušené telecí, čerstvý hrášek a výborný salát s česnekem a angreštové řezy. A potom suché Martini Cliquot a trochu brandy Martel, kterou nám poslala Madame de Fels. Sbíhají se ti sliny?“ Ve sklepě, dodal, mu přibyly Sauterne, burgundské, klaret a ještě nějaká rýnská vína z Bruselu – ačkoliv tato řeka tímhle městem neprotéká.[788)]

Vězni a jejich odloučené rodiny však měli poněkud méně epikurejské hody. Göring se s nezvykle tvrdými podmínkami vyrovnával lépe než jeho žena. Emmy s dcerou byly propuštěny z vězení a žily v chatě bez vody a elektřiny hluboko v lesích u Sackdillingu. Naléhavě žádala tribunál, aby ji povolil návštěvu manžela. „Neviděla jsem ho rok a čtvrt,“ psala, „bezmezně po něm toužím a nevidím východisko. Potřebuji nabrat sílu, abych mohla jít dál bez manžela… Manžel má o mě i od dceru starost, protože jsme zůstaly bez ochrany a bez pomoci.“ Tribunál jí návštěvu povolil, vězeňský velitel plukovník Andrus ji však zakázal.

Göring už netrpělivě čekal na konec procesu. K zajímavé scéně došlo 22. července poté, co dr. Friedrich Bergold pronesl závěrečnou řeč obhajoby svého nepřítomného klienta Martina Bormanna. Göring ho k sobě zavolal, zamnul si ruce a řekl mu s úsměškem: „Tihle norimberští nikoho nepověsí, dokud ho nebudou mít v hrsti.“ Bylo to staré německé přísloví, ale způsob, jakým je vyslovil, Bergoldovi napověděl, že Göring v žádném případě viset nehodlá.[789)]

Jak soudci pokračovali v jednáních, bylo zřejmé, že se jejich stanoviska velmi liší, a to ještě nezačali diskutovat o otázkách individuální viny. „Britové jsou tak nepředstavitelně vágní,“ kritizoval soudce Biddle předsedu tribunálu, „a Francouzi nelogičtí. Někdy mám pocit, že nejlépe z nás všech tomu, co se tady děje, rozumějí Rusové.“ „Volčkov,“ řekl jak by na omluvu, „mě vezl domů z hlučného ruského večírku plného alkoholu a vřele mě políbil.“[790)]

8. SRPNA už soudci dospěli k takové podobě společného dokumentu, že k němu mohl každý vznést konkrétní připomínky. Vyhostili z místnosti všechny kromě dvou tlumočníků a pokračovali v místy žhavé diskusi.

Donnedieu de Vabres se stále domníval, že by měli zavrhnout celou myšlenku spiknutí, a předložil k tomuto bodu nový text. Nelíbil se mu ani způsob, jakým se dokument stavěl k Hitlerovým prvním „ďábelským“ válečným plánům proti Rakousku, Československu a Polsku, proti nimž vypadá zbytek války jako pouhý antiklimax. Soudci se stále ještě zaplétali do problémů jako „plány Anglie proti Norsku“, jak poznamenal Biddle, a chystali se reprodukovat Hitlerovu tajnou řeč z 22. srpna 1939. Hitler se v ní však přímo zmiňoval o tajném paktu Ribbentrop-Molotov a Nikičenko se svým zástupcem Volčkovem trval na tom,

aby byla tato pasáž v textu vynechána. Jednali na základě instrukcí z Moskvy a neměli na výběr, nechtěli-li napodobit osud generála Zorji.

Objevily se však i jiné problémy. Parker se domníval, že by se měli zmínit o Hitlerově válce proti Anglii a Francii, Biddle a de Vabres však nesouhlasili (Samozřejmě, protože válku vyhlásila Británie a Francie Hitlerovi, a ne naopak),[791)] Po nekonečných debatách tohoto druhu bylo osvěžením ponořit se do teplých slunečních paprsků v norimberských ulicích a nechat se odvézt zpět do vily na předměstí.

Po týdnu se soudci opět sešli a konečně zamítli de Vabresův návrh zrušit obvinění ze spiknutí, bod 1. Lord Lawrence jej vyzval, aby zahájil závěrečnou debatu, francouzský soudce se však obrátil na svého zástupce Falca a předal mu slovo. Ten argumentoval prostě, že konspiraci nelze nijak definovat a že bod 1 je zbytečný, protože obžalovaní jsou stejně vinni jako přisluhovači těch, kdo vedli útočnou válku. Krom toho zastával názor, poznamenal si Biddle, že žaloba vůbec nedokázala, že by nějaká konspirace existovala. Měli by tedy obvinění ze spiknutí zamítnout na základě toho, že nebylo prokázáno.

Donnedieu de Vabres dospěl k témuž názoru po poněkud filozofičtějších rozvahách. Poukázal na to, že Londýnský statut má jen tři obvinění – zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Obvinění ze spiknutí se objevilo až v žalobě. Psalo se v ní o „jednom velkém spiknutí, z něhož vyšly tři dosud nepopsané zločiny“. Němci byli neustále varováni, že budou za své zločiny nakonec potrestáni, „ale ne za pouhé spiknutí“. Francouzská právní věda, vysvětloval, je založená na dvou závazných principech: na přesném vymezení zločinu a na skutečnosti, že trestní právo nemůže být retroaktivní. Za nacistické okupace Francie, vzpomínal, se nacisté ihned pokusili zavést retroaktivní zákon proti komunistické propagandě. On sám proti tomu protestoval a byl odsouzen tiskem, který byl v rukou Němců. „Pro vás ostatní jde jen o drobnou technickou změnu,“ argumentoval. „Proto byste nám, pro něž to má nesmírný morální význam, mohli vyhovět.“

Americký zastupující soudce John Parker se zmateně zeptal, zda tedy budou podle Donnedieua de Vabres všichni obžalovaní v bodě 1 „nevinni“. De Vabres odpověděl „ano“ a opět dodal, že k vynesení rozsudku stači vina podle ostatních bodů.

Lawrence debatu shrnul, nenašel však společnou platformu s de Vabresem. Jsou prostě vázáni Londýnským statutem. Jistě, takhle se to může zdát retroaktivní. „Pokud tam stojí, že konspirace je zločin, musíme se toho držet,“ řekl. Nemůžeme dávat faktům falešný výklad jen proto, abychom si pomohli v dané situaci. *Ex post facto* je jeden z možných přístupů v soudnictví.“ Oni jsou vítěznými mocnostmi a oni mohou vyhlašovat statuty, jaké chtějí. Takto si soudce Biddle zaznamenal Lawrencovy argumenty a dodal k tomu svou osobní, pravděpodobně nevyřčenou poznámku: „Britové nejhrubšího zrna“.[792)]

KDYŽ SE ZNOVU SEŠLI druhý den, Nikičenko se vyslovil pro zachování obvinění ze spiknutí. Hovořil dlouze celé dvě hodiny. Jako ilustraci použil příklad jednoho z obžalovaných, rozhlasového zpravodaje Hanse Fritzscheho. „Není zločin hovořit v rozhlase,“ řekl rusky. „Pokud je však účastníkem spiknutí, je vinen i jinými zločiny.“ K námitkám proti legislativě *ex post facto* rusky řekl: „Proč proti této novince protestovat? Tribunál není instituce, která by měla chránit staré zákony před porušováním.“ Postupem od dobrého ke zlému zrekapituloval všechny zločiny nacistů, „krematoria a drtiče kostí, které vynalezl nacistický režim“, jak zaznamenal Biddle do svých zápisků.

Sir Norman Birkett hovořil padesát minut a litoval, že tento nesoulad v tak základních věcech vyvstal až tak pozdě v procesu: všichni seděli deset měsíců v soudní síni a o těchto věcech veřejně nediskutovali. „Obvinění podle bodu 1,“argumentoval, „je základem žaloby.“ Pokud bude tento bod vyškrtnut, jak navrhuje Donnadieu de Vabres, „celý proces ztratí svůj význam“. Jeho smyslem je ukázat, že druhá světová válka nespadla z čistého nebe, ale že byla

pečlivě naplánována a připravena nacisty. Takový plán v roce 1939 v době Hossbachova protokolu nepochybně existoval, řekl Birkett. Podle něho šlo zhruba o dohodu na: „a) společném plánu, b) s účelem zahájení války, c) o době uskutečnění plánu, d) aktérech (kteří obžalovaní na něm mají podíl) a e) míře zavinění zúčastněných.“

To znělo jednoduše. Tomuto procesu vyrvete srdce, řekl, zavrhnete-li obvinění podle bodu1. „Můžete říci, že tuto hroznou válku nikdo nenaplánoval. Způsobíte národní katastrofu. Zprostíte viny nacistickou stranu.“ Sir Norman se otočil k ostatním soudcům a řekl: „Chcete zprostit nacistický režim viny?“ Chystali se tribunálu způsobit nesmírnou škodu.[793)]

19. srpna pokračovala debata na toto téma, probíralo se znovu dokola a ze všech stran. John Parker hodinu hovořil ve prospěch zachování obvinění podle bodu 1. Pokládal spiknutí za dokázané. Po něm se ujal slova Francis Biddle a pokoušel se tyto extrémní názory nějak sloučit. Jistě by bylo velmi problematické shledat vinným obžalovaného, jako by byl Schacht, kdyby se museli spokojit s obvinění podle bodu 2. Tím vlastně mimoděk naznačoval, jak jsou tyto zákony psány *ex post facto* právě kvůli těmto obžalovaným. „Navrhuji,“ pokračoval, „napsat rozsudek, který by kladl důraz na jednotlivé válečné plány spíše než na jedno velké spiknutí.“

Biddle potom přemítal: „Jak můžeme splnit de Vabresův požadavek a současně zachovat obvinění podle bodu 1?“[794)]

Být či nebýt vinen podle bodu 1, to byla velmi diskutabilní otázka.

Robert H. Jackson byl odvolán do Spojených států. Senzacechtivá americká veřejnost se cítila podvedena, protože slíbil, že proces skončí v roce 1945. V norimberských novinách navíc otiskl článek, v němž nesouhlasí s novým předsedou Nejvyššího soudu. Obhájci byli přesvědčeni, že se cítil dotčen, že nebyl do této funkce jmenován sám. Jeho dovolání bylo patřičně zaobaleno vyjádřením lítosti. „Krom toho všeho,“ poznamenal podplukovník Karl-Heinz Keitel po rozhovoru s právním zástupcem svého otce, „je mezi americkými vojáky silně zakořeněno mínění, že důstojníky nelze povolat k odpovědnosti.“ Jackson na to reagoval, že zde v uniformě nejsou vojáci, ale zločinci. Měl pocit, že mu američtí generálové takovýmito nezodpovědnými poznámkami zasazují ránu do zad.[795)]

O několik dní později, 1. září, začal Keitel sepisovat paměti. „Za sebe a za svou rodinu,“ napsal na jednom místě, „si přeji důstojnou a čestnou smrt vojáka. Proč mě osud zklamal 20. července 1944 při pokusu o Führerův život?“[796)] Jeho pero klouzalo po jednom listu linkovaného papíru za druhým. 7. září se dostal ke krizi Blomberg-Fritsch z ledna 1938.

Zatímco se soudci stále scházeli a diskutovali o právních záležitostech, vězni čekali v celách na rozsudek. Generaloberst Alfred Jodl napsal 28. srpna manželce, že kdyby se ho někdo zeptal, jaký trest očekává, musel by přiznat, že „nic dobrého“. „Třeba se všechno nakonec ukáže příznivější, než jsme se obávali, ale možná, že se to ukáže horší, než jsme doufali.“ Měl sbalená zavazadla, ať už bude verdikt jakýkoliv. Jedním pohybem by je popadl a mohl by být pryč. Když však mu na dveře cely přijde zaklepat smrt, psal, ani to ho nepřekvapí. „Nenajde mě tu jako zlomenou a rozervanou kořist, ale jako hrdého muže, který se jí dívá přímo do očí.“ Nic ho nepřesvědčí, že si tento osud zasloužil.[797)]

Alfred Jodl napsal do své závěrečné řeči před tribunálem tato slova: Německé ozbrojené síly se octly před nemožným úkolem, totiž „vést válku, kterou vést nechtěly, pod vrchním velitelem, který v ně neměl důvěru a jemuž ani ony nedůvěřovaly. Vůdce často opovrhoval základními principy velení a posuzoval a ověřoval stanoviska pomocí policie a jednotek, které spadaly jen částečně pod vojenské velení, a využíval zpravodajské služby, která částečně pracovala pro nepřítele.“

Když si Jodl připravoval řeč, věřil, že bude moci říci: „A proto já, vážený tribunále, ať nade mnou vynesete rozsudek, jaký chcete, odejdu z této soudní síně s hlavou vztyčenou

stejně vysoko, jako když jsem do ní před tolika měsíci vstoupil. Ve válce, jako byla tato, v níž byly zabity statisíce žen a dětí při kobercových náletech a v níž partyzáni používali všech – úplně všech – prostředků k dosažení svých cílů, nejsou tvrdé metody, jakkoli pochybné z hlediska mezinárodního práva, zločinem proti morálce nebo svědomí.“[798)]

Göring věděl, jaký trest má čekat. Ve své závěrečné řeči uvedl: „Němci důvěřovali Führerovi. Při jeho autoritativním vedení státu nemohli běh události ovlivnit. Nevěděli o zločinech, o nichž víme dnes, a proto bojovali oddaně, s odvahou a nasazením života. Oni také trpěli v tomto boji na život a na smrt, do něhož byli bez vlastního přičinění vrženi. Německý národ je bez viny.“ Jeho poprava snad smyje jejich hřích.

Nejchvástavější ze všech byla řeč, již pronesl 31. srpna Rudolf Hess, který za celý proces takřka nepromluvil. Své vystoupení, vysílané do celého světa, ukončil slovy:

> Dostalo se mi cti pracovat řadu let pod vedením největšího člověka, kterého moje země za poslední tisíciletí zplodila. I kdybych mohl, nechtěl bych tuto epochu ze svého života vymazat. Jsem rád, že jsem pro svůj národ vykonal svou povinnost – svou povinnost Němce, národního socialisty a Führerova žáka.
> Ničeho nelituji. Kdybych žil ještě jednou, jednal bych stejně i s vědomím, že na konci už doutná hranice pro mé obětování. Je mi jedno, co řeknou ubozí smrtelníci. Přijde čas, kdy budu stát před věčným soudem. Jemu se budu zpovídat a on mě uzná nevinným.

2. září navrhl plukovník Andrus tribunálu, aby vězni dostali povolení setkat se s návštěvami a pohovořit si s manželkami a obhájci. Tribunál neviděl důvod návrhu nevyhovět.

Ten den se soudci začali radit o jednotlivých rozsudcích. Od této chvíle nesměli do místnosti vstoupit už ani tlumočníci a sekretářky.

Většina vyjádření vinen-nevinen byla pronesena bez váhání a vzájemně se shodovala. Göring, shodli se, by měl být vinen ve všech bodech. Donnedieu de Vabres však z principu chvíli trval na tom, že je nevinen v bodě 1 (obvinění ze spiknutí).

Dále byl na pořadu jednání Rudolf Hess, který seděl vedle Göringa. Zde už shoda nebyla tak jednoznačná . Většina soudců souhlasila s jeho vinou v bodě 1 a 2 (spiknutí a zločiny proti lidskosti). Generál Nikičenko chtěl, aby byl v těchto bodech uznán vinným, a když plukovník Volčkov dodal, že Hessův podpis na norimberských rasistických zákonech jej činí vinným smrtí milionů Židů, soudce Biddle si s povzdechem poznamenal: „Rusové budou velmi tvrdí.“

U Ribbentropa se shodli na vině ne všech 4 bodech. Donnedieu de Vabres dal nyní jasně najevo, že se u všech obžalovaných zdržuje vyjádření k bodu 1, obvinění ze spiknutí. I Keitel byl shledán vinným ve všech 4 bodech. U Alfreda Rosenberga se názory lišily: Falco, Lawrence (který navrhoval doživotí), Nikičenko a Volčkov jej hodnotili „vinen“ ve všech 4 bodech, Donnedieu de Vabres argumentoval, že obvinění v bodě 2 je pochybné. Američané souhlasili.

U Hanse Franka Volčkov, Birkett a Američané hodnotili „vinen“ v bodech 1, 3 a 4. Donnedieu de Vabres opět zamítl bod 1 a Nikičenko hodnotil „vinen“ ve všech 4 bodech.

Fricka nakonec Falco a Parker shledali vinným v bodech 1 a 3 a Rusové s Angličany ve všech 4 bodech. Problémem byl bývalý obergruppenführer SS Ernst Kaltenrunner. Biddle, Falco a Donnadieu de Vabres jej hodnotili „vinen“ v bodech válečné zločiny a zločiny proti lidskosti a „nevinen“ v bodech 1 a 2. Birkett se domníval, že by mohli přidat bod 1, Parker a

Volčkov souhlasili. Soudce Lawrence souhlasil dosti váhavě. Podle Nikičenka byl Kaltenbrunner vinen ve všech 4 bodech.

Překvapující shody bylo dosaženo mezi Američany, Rusy, Birkettem a Falcem v případě viny generála Jodla ve všech 4 bodech. Donnedieu se Vabres protestoval proti bodům 1 a 4 a Lawrence proti bodu 4.

Když se dostali k přítomného reichsleitera Martina Bormanna, Parker a Biddle navrhovali, aby se tribunál spokojil s prohlášením, že je mrtev, Donnedieu de Vabres a Birkett však trvali na prohlášení „vinen“ ve všech 4 bodech. Rusové podotkli, že není dostatek důkazů, že je mrtev, a že by tudíž měl dostat trest odnětí svobody.

Arthura Seyss-Inquarta, který přišel na pořad jako další, všichni rychle prohlásili vinným ve všech 4 bodech, přestože měl Biddle námitky proti bodům 1 a 2.

Soudci chtěli za něco pověsit Julia Streichera, nemohli se však dohodnout, za co. Falco, Donnedieu de Vabres, Parker, Biddle, Birkett, Lawrence a Rusové váhali mezi body 1, 3 a 4. V zápisech, na nichž je vidět atmosféra tohoto rozhodování a poněkud povrchní váhání mezi životem a smrtí, si Biddle poznamenal:

> Rusové, Falco a dokonce Britové hovoří o tom, že by obžalovaní měli být uznáni vinnými proto, že zastávali vysoké pozice. „Streicher,“ říká Volčkov, „byl například v osobním spojení s Hitlerem.“ Já namítám, že je absurdní označit malého nepřítele Židů za účastníka spiknutí jen proto, že měl Hitlera za kamaráda. Lawrence zvedne hlavu a řekne, co to mám za způsoby. Parker to potom uhlazuje, že musíme teorii spiknutí omezit a že Streicher nemá s válečnými plány nic společného.

Při dalších jednáních shledali Falco, Parker, Lawrence, Birkett a Rusové Waltera Funka vinným ve všech 4 bodech. De Vabres opět vynechal bod 1 a Birkett také. Fritze Sauckela označili téměř všichni vinným jen v bodě 3 a 4, Rusové i v bodě 1 a 2. Také Speer byl uznán vinným pouze v bodě 3 a 4. Parker a Birkett měli tendenci dodat i body 1 a 2, ale nakonec od toho upustili. Hitlerova prvního ministra zahraničí Neuratha označili Rusové a Falco vinným ve všech 4 bodech, Američané byli mírnější.[799)]

DRUHÝ DEN, 3. září, se dohadovali o rozsudku pro obžalované organizace. Američané zdůrazňovali, že statut dává tribunálu v tomto směru velkou volnost, Rusové naopak tvrdili, že tribunál musí na každou organizaci něco najít. „My můžeme jen říci, je-li organizace vinna nebo ne.“ Lawrencovi dělalo starosti, že tímto způsobem tribunál vynese hromadný ortel nad možná zcela nevinnými členy organizací, které prohlásí za vinné. Soudce Biddle pokládal celou věc za odpornou a řekl: „Já bych je všechny poslal do háje. To je hrozná věc, tenhle hromadná zločin.“[800)]

Znovu se sešli 4. září, aby se opět pokusili vyvrátit de Vabresovy základní námitky proti obvinění podle bodu 1. Odpoledne se snažili dohodnout na znění pasáže o válečných zločinech a zločinech proti lidskosti. Američané a Francouzi opět žádali, aby omezili emocionální jazyk a vyjadřovali se věcně ̈, zatímco Birkett a Rusové naopak dávali přednost patetičtější formulaci. Donnedieu de Vabres možná poněkud netaktně naléhal, aby bylo na verdiktu vidět, jací byli ve skutečnosti partyzáni, chtěl je „popsat podle pravdy“, s čímž nesouhlasil ruský generál Nikičenko. Jeho zástupce Volčkov opět neodbytně trval na tom, aby bylo do textu zahrnuta detailní pasáž o plynových komorách a o výrobě mýdla z lidských ostatků.[801)] {Není to pravda. Viz. Kapitola 17.}

6. září se tribunál vrátil k diskusi o jednotlivých obžalovaných, kteří před ním deset měsíců sedali v soudní síni.

Lord Lawrence přímo přiznal, že by chtěl vidět dr. Hjalmara Schachta – svobodného zednáře, bývalého nacistického šéfa banky, kamaráda guvernéra Bank of England – *na svobodě*. Donnedieu de Vabres z principu nesouhlasil s propuštěním kteréhokoliv z obžalovaných – souhlasil však s mírnými tresty pro „několik obžalovaných" včetně Schachta a Papena. Francouzský soudce přiznal, že jej pobouřilo, když viděl filmový záznam, jak Schacht třese rukou Hitlerovi po vpádu do Francie. Z morálního hlediska, pokračoval, by byl šokován, kdyby Keitel dostal trest smrti Schacht byl propuštěn na svobodu.

Soudce Biddle zastával stejný názor, žádal však více času na posouzení důkazů proti Schachtovi. Jeho kolega Parker poznamenal, že Schacht neprotestoval proti válce. „Jestli je vinen," pokračoval, „zasloužil by nusené práce. Jestli není vinen, ať je propuštěn. Odnětí svobody by tribunál diskreditovalo." Schacht, podotkl, odmítl financovat Hitlerovo přezbrojení, které mělo sloužit právě k útočné válce. „Byl to bankéř, tedy osobnost." Francouzský zastupující soudce Robert Falco řekl, že Schachtovu údajnému podílu na protihitlerovském spiknutí nepřipisuje velký význam. Sir Norman Birkett zpočátku budil dojem nestranného muže: „Schacht musí být buď propuštěn, nebo přísně potrestán." Hned na to však zrekapituloval všechny důvody, proč si myslí, že by měl být Schacht propuštěn. „Domnívá se, že smysluplné pochybnosti byly vyvráceny," poznamenal si Biddle, „a je přesvědčen, že by měl být propuštěn." Rusové byli šokováni a žádali uznat Schachta vinným alespoň v bodech 1 a 2.

Ani rozsudek nad Franzem von Papenem nebyl jednoznačný. Falco se domníval, že by měl být uznán vinným v bodě 2 – za to, že aktivně připravoval obsazení Rakouska v roce 1938, a za to, že napomáhal Hitlerovi dostat se k moci – a navrhoval mírný trest. Donnedieu de Vabres zhruba souhlasil, nazval Papena „zkorumpovanou osobou" a podotkl, že tribunál má pravomoc stanovit si určité morální zásady. Američané však hlasovali pro propuštění, protože neexistují důkazy, že by se ve své funkci dopustil konkrétně něčeho špatného. Soudce Lawrence připomněl, že v době Anschlussu byl Papen propuštěn z funkce. „Neměl s tím nic společného," řekl Biddle. „Vzít místo na ambasádě v Ankeře je těžko zločin. Nejsou důkazy, že by se snažil zatáhnout Turecko do války. *Propustit*."[802)]

Druhý den se Nikičenko za podpory svého zástupce Volčkova pokusil dostat Papena na šibenici otázkou, zda by se nemohli shodnout na tom, že nacistický režim po nástupui k moci porušil versailleskou smlouvu a vyzbrojil Německo pro útočnou válku. V tom případě totiž – tak argumentovali Rusové – je každý funkcionář strany do jisté míry vinný. Rusové se domnívali, že by měl být Papen shledán vinným ve všech 4 bodech.

NEDOHODLI SE a nakonec souhlasili s návrhem vyjádření k útočné válce, které přednesl sir Norman Birkett. Generál Nikičenko se ze všech sil snažil vyhýbat textu Hitlerova projevu z 22. srpna 1939, ve kterém Hitler pokládá izolaci Polska za důsledek paktu Ribbentropp-Molotov („Teď mám Polsko tam, kde jsem ho chtěl mít…")[803)] Druhý den protestoval Biddle, když Birkett navrhl vynechat v textu konstatování, že vyhlášení války Spojeným státům byl zločin útočné války. Nikičenko se potom pokoušel manipulovat s postupem hlasování tvrzením, že výsledek musí být alespoň tři ku jednomu, má-li být obžalovaný propuštěn, že dva na dva nestačí. (Další den soudci odhlasovali, že naopak musí být převaha tři ku jednomu, aby bylo možné odnětí svobody. Nikičenko byl proti.)[804)]

Ani na vině či nevině admirála Dönitze se tribunál nemohl shodnout. Robert Falco pokládal admirálovu vinu za jednoznačnou, alespoň v bodě 2, a to kvůli invazi do Norska v dubnu 1940. Vzal v úvahu i to, že Dönitz vydal v září 1942 instrukci, že není žádoucí zachraňovat posádku potopených lodí. Přinejmenším, uvažoval Falco, byla tato instrukce

dvojznačná a korvetní kapitán Eck si ji vyložil tak, že musí všechny, kdo potopení lodi přežili, zlikvidovat. Dönitz také v říjnu 1942 předával dále Hitlerovy rozkazy a sestavil resumé porady s Hitlerem o opatření pro dánským sabotérům. Pokud jde o využívání pracovní síly z koncentračních táborů, Dönitz požádal o dvanáct tisíc dělníků a řekl, že osobně nedbá na jejich „původ".

Falcův kolega Donnedieu de Vabres byl mírnější, ale také on seznal Dönitze vinným v bodě 3. Dönitz neměl nic společného s útočnou válkou, protože byl v době invaze do Norska v roce pouhým podřízeným. Ve věci válečných zločinů proti neutrálním lodím byl Donnedieu de Vabres v rozpacích. Nebyla britská blokáda také porušením haagských úmluv a dohody, kterou Británie podepsala před válkou ve Washingtonu a v Londýně? Nejsou protiopatření oprávněná? Měl pocit, že Dönitzovy instrukce, byť dvojsmyslné, by se neměly vykládat jako rozkaz zabít posádku lodi. Je to nejednoznačné, řekl, a jejich povinností je vybrat si výklad hovořící ve prospěch obžalovaného. Krom toho, uvedl soudce Falco, korvetní kapitán Eck popřel, že by jednal na základě Dönitzových instrukcí. Donnedieu de Vabres tudíž žádá pro Dönitze velmi mírný trest.

Francis Biddle zašel ještě dále a naléhavě žádal propuštění. „Žaloba je založena na Dönitzově zacházení s posádkami ponorek," shrnul. „Ostatní obvinění jsou drobnosti. Eck potvrdil, že neměl od Dönize žádné instrukce. Bylo by od nás dost hloupé, kdybychom tvrdili, že je vinen tím, že nevaroval a nezachránil ty, kdo přežili. Kdyby to byl udělal, byly by ponorky zbytečné, když Británie vyzbrojila všechny obchodníky, aby mohli klást odpor, a [americký admirál Chester W.] Nimitz vydával rozkazy potápět bez varování a nezachraňovat posádku. Německo," uzavřel Biddle, „vedlo mnohem čistší válku než my." Je však nutné podotknout, že Biddleův zástupce Parker zastával na Dönitze mnohem přísnější názor a seznal jej vinným podle bodu 2. Rusové zaujali, jak se vyjádřil Biddle, „obvyklou linii", tedy argumentovali tím, že Dönitzovo propuštění by bylo totéž, jako říci, že jeho válka proti ponorkám byla legální a správná.

I soudce Lawrence dal najevo, že vy Dönitze raději uznal vinným. Argumentoval tím, že ponorky musely povinně upozornit na nebezpečí, a řekl, že oznámení, že se ponorka potopí, je totéž jako „oznámení smrti". Pokud jde o zavraždění posádky, která přežila, je podle Lawrence Dönitzova vina pochybná. Všechno, co dělal, však bylo typicky nacistické, hrubé a nehumánní. Dönitzův rozkaz zabít vyzvědače, řekl Soudce Lawrence, ilustruje jeho hrubost. Lawrencův váhavý postoj se na muže tohoto postavení mohl zdát příliš málo sebejistý a přesný. Jeho vlastní názor však byl jasný a jednoznačný: vinen v bodě 2 a 3.

Biddle měl pocit, že tento starý pán zcela ztratil kontakt s realitou. Admirál Nimitz potápěl nepřátelská plavidla bez varování. Němci museli použít stejné metody jako jejich nepřátelé. Oni tu sedí jak jejich soudci ve městě, kde leží desetitisíce lidí pohřbených pod troskami, které tu zbyly po britských bombách, a hovoří o nepříteli, jak by se stejná měřítka nevztahovala i na vítěze. Měl silný pocit, že Dönitz je nevinný a že by měl být propuštěn.

Admirála Raedera odbyli bez velkých řečí. Všichni soudci jej shledali vinným v bodě 2 a 3, Falco, Lawrence, Rusové a Američané ještě v bodě 1. (Francis Biddle se domníval, že by měl být Reader zastřelen, jeho zástupce Parker však v jeho případě proti trestu smrti protestoval.)

Když se dostali k Balduru von Schirachovi, všichni s výjimkou Lawrence se shodli na tom, že je vinen v bodě 4. Rusové trvali ještě na bodě 1, protže Nikičenko tvrdil, že Schirach kdysi diskutoval s Hitlerem o deportaci 400 tisíc lidí.[805)]

KDYŽ SE 10. ZÁŘÍ sešli, aby definitivně odhlasovali rozsudky a navrhované tresty, dosáhli v mnoha případech shody.

Zůstalo jen několik tvrdošíjně podporovaných návrhů, například v případě Hanse Fritzsche. Byl to jen propagandista, tvrdil Falco, nicméně byl komplicem ve válečných zločinech a zločinech proti lidskosti. Donnedieu de Vabres prohlásil, že tenhle člověk je nejméně vinný ze všech. John Parker připomněl, že rok, který strávil ve vězení, je za jeho přestupky už dost tvrdým trestem. „Hitler by s ním neztratil ani pět minut," řekl. „On byl obžalován jen proto, že Goebbels je mrtvý." Stejně jako v případě Kruppů šlo vlastně o oběť. „Svoboda slova a tisku je nesmírně důležitá. Člověk by neměl být zatčen za to, co říká nebo píše, není-li to navádění k zločinu." Biddle byl na svého kolegu pyšný a souhlasil s ním tak vřele, až se mu zdálo, že je tím Donnedieude Vabres otřesen.

Generál Nikičenko nesouhlasil a žádal, aby byl Fritzsche vinným v bodě 1, 2 a 3. „Jeho propaganda vedla ke krutostem," řekl. Volčkov se snažil postupovat shovívavěji a řekl: „Samozřejmě nemůžeme soudit žurnalisty za to, co napíší. Fritzsche je však souzen jako přední představitel tisku za falešné představy o rasové nadřazenosti, apod., které vedly k hromadnému vyhlazování mnoha obětí." Krom toho, řekl Volčkov, vedl „pomlouvačnou a urážlivou kampaň proti Rusům a obviňoval je z nelidských činů".

Soudcem Lawrencem pohnuly americké argumenty. Pokládal Fritzscheho vinného v bodě 3 a 4, původně i v bodě 1, teď však kvůli tomu, co řekli Parker a Biddle, své rozhodnutí znovu zvažoval.

S úlevou přistoupili k případu Hermanna Göringa. Zde nebyly polehčující okolnosti. Všichni se shodli, že je vinen ne všech bodech a že zaslouží trest smrti. „Je to lepší bandita," řekl Donnedieu de Vabres, má jistou noblesu," přiznal. Navrhl zastřelení – vlastně se domníval, že všechny tresty smrti by měly mít formu zastřelení. Biddle jej přerušil, že by dal přednost oběšení, i když v některých případech by jako lehčí formu trestu zastřelení uznal. Donnedieu de Vabres měl tendenci rozlišovat „čestné" a „ponižující" tresty. Navrhoval dokonce rozlišovat různé formy vězení, například po francouzském způsobu izolaci (ponižující trest), Nikičenko jej však přerušil: „Nebudeme se přece zdržovat takovými bezvýznamnými drobnostmi." I on dával přednost oběšení jako hlavní formě trestu a vylučoval gilotinu.

Pokud jde o další tresty, přestože jim článek 28 statutu dával možnost konfiskace majetku obžalovaného, rozhodli se tohoto opatření nevyužít a ponechat je kontrolní radě v Berlíně. Rusové však naléhali, že by v rozsudku mělo být alespoň uvedeno, že obžalovaným bude zkonfiskován odcizený majetek. Biddle je rozzlobeně přerušil: „To je blbost, ukradený majetek se musí vždycky vracet. Tak proč tam dávat takové samozřejmé věci?" Krom toho nedostali žádnou evidenci odcizeného majetku. Tři proti jednomu schválili Biddleův návrh a Nikičenko nevrle namítl: „Takže je jasné, že ukradený majetek zůstane těm banditům."

Konečně se vrátili ke Göringovi. Všichni souhlasili, že je vinen ve všech 4. bodech a že by měl viset (všichni kromě Donnedieua de Vabrese, který žádal zastřelení). „Toto je konečné hlasování," řekl Biddle, „nebudou-li výhrady."[806)]

20. Zločin a trest

HLASOVÁNÍ – bylo stále 10. září 1946 – potom proběhlo rychle.

Když došli k Hessovi, Rusové žádali trest smrti za vinu ve všech 4 bodech. Lawrence dával přednost doživotí. Američané a Donnedieu de Vabres považovali obžalovaného za nevinného v bodě 3 a 4, přičemž Američané žádali doživotí a de Vabres se vyjádřil pro „nějakých 20 let“. Hlasování nedospělo k žádnému výsledku. „Lawrence navrhuje doživotí a Nikičenko smrt,“ psal Biddle. „Nakonec jsme se – s výjimkou Francouzů – shodli na doživotí.“ Nikdo z nich si snad neuvědomil, že tento trest, na němž se tak rychle dohodli, znamená pro Rudolfa Hesse živoření ve vězeňské cele trvající celých 41 let, z toho 20 let v izolaci. Hess přežil všechny své kolegy.

S Ribbentropem naložili stejně rychle jak s Göringem: vinen ve všech 4 bodech, oběšení. Diskuse o Keitelovi se ubíraly stejným směrem, jen s tou výjimkou, že Francouzi nesouhlasili s oběšením. Kaltenbrunnera shledali všichni soudci vinným v bodě 3 a 4. Lawrence by přidal ještě bod 1 a Rusové i bod 4. Rozhodli se pro šibenici. V případě Alfreda Rosenberga se Francouzi zachovali překvapivě shovívavě, a ačkoli jej shledali vinným ve všech bodech, žádali doživotí. Parker souhlasil, „protože se zachoval lidsky.“ Francis Biddle se domníval, že by měl být oběšen za vinu v bodě 3 a 4 a snad i 1 a 2, prozatím se však ještě definitivně nerozhodl. Rusové s Lawrencem šli do druhého extrému a navrhovali nacistického filozofa oběsit na základě viny ve všech 4 bodech. I v případě Hanse Franka se Biddleovi zdál Donnadieu de Vabres „podivně mírný“, když navrhoval „raději“ doživotí než šibenici, přestože podle ostatních byl obžalovaný vinen v bodě 3 a 4, podle Rusů i v bodě 1. Nakonec tedy převážil názor většiny, že Hans Frank bude oběšen, protože je vinen v bodě 3 a 4.

V případě Wilhelma Fricka se názory lišily. Falco požadoval, aby byl bývalý právník a říšský ministr oběšen jako vinný ve všech 4 bodech. Parker souhlasil s vinou, avšak dával přednost doživotí, „protože to byl pouhý byrokrat“. Donnedieu de Vabres se nevyjadřovalo. Biddle nesouhlasil s vinou v bodě 1, ale navrhoval šibenici za ostatní 3 body. Rusové a Lawrence opět ve shodě shledali obžalovaného vinným ve všech 4 bodech. Lawrence se zjevným nesouhlasem podotkl, že Frick nevystoupil u soudu jako svědek. „Závěr zněl ‚vinen‘ v bodě 2, 3 a 4, tudíž trest smrti oběšením,“ zapsal si Biddle.

Streicherův případ si v Biddleových poznámkách zasloužil jen dva a půl řádku. Soudci se shodli, že je vinen v bodě 4, Rusové přidali bod 1. To stačilo na oběšení. I Walter Funk byl hned napoprvé shledán vinným ve všech 4 bodech, a tudíž mu byl navržen trest smrti. De Vabres však podotkl, že se Funk „nepodílel na útočné válce“, váhal na rozsudkem a John Parker potom navrhl doživotí. Nikičenko důrazně protestoval. „Podceňujete Funkovu roli,“ řekl a s Volčkovem a Lawrencem hlasoval pro trest smrti. I přes de Vabresovy výhrady byl tedy trest smrti odhlasován.

U Fritze Sauckela, komisaře pro pracovní síly, prakticky nedošlo k diskusi. Všichni se shodli na vině v bodě 3 a 4 a na šibenici. Rusové přidali i bod 1 a 2. Přestože na vině v bodě 2 trval pouze Lawrence, v závěrečném rozsudku byl podivnou shodou okolností vynechán bod 3 a Sauckel byl oběšen jako vinný podle bodu 2 a 4.

Z historického hlediska byl velmi zajímavý případ generalobersta Alfreda Jodla, „vojáka se vztyčenou hlavou“. Dokonce i krvežíznivý Robert Falco jej shledal méně vinným než Keitela a zastával názor, že si Jodl zaslouží „doživotí nebo několik let“ na základě viny ve všech 4 bodech. Donnedieu de Vabres souhlasil, že generál zasluhuje, jak se vyjádřil, „čestný trest“, tedy odnětí svobody. Američané, Rusové a Britové však shledali Jodla vinným v prvním třech bodech (Biddle, Lawrence a Rusové ve všech čtyřech) a žádali šibenici (Biddle si k tomu napsal otazník). Zřejmě to nebylo jednoduché, protože konečné rozhodnutí o Jodlovi bylo o několik dní odloženo.

Proti bývalému právníkovi Arthuru Seyss-Inquartovi vystoupili všichni shodně s požadavkem trestu smrti za vinu v bodě 3 a 4. Parker přidal ještě bod 1 a soudce Lawrence v obvyklém spojenectví s Rusy i bod 2.[807)]

U ALBERTA SPEERA se názory velmi lišily, neboť Speer si svými metodami některé soudce zcela získal a jiné naprosto odradil. Všichni e shodli na tom, že je vinen v bodě 3 a 4, zvláště pokud jde o nucenou práci. Francouzi chtěli odnětí svobody. Zatímco na Johna Parkera udělala dojem Speerova osobnost i respekt, který si obžalovaný získal u žalobce Roberta Jacksona, Francis Biddle měl pocit, že Speer zasluhuje pověsit. Ruský generál a jeho zástupce Biddlea překvapivě velmi podporovali a vinu jako obvykle rozšířili na všechny čtyři body. Soudce Lawrence, který snad nacházel jistou spřízněnost se Speerovou uhlazenou osobností, souhlasil s tvrzením profesora de Vabrese, že Speer pouze převzal již existující systém nucených prací. Formálně navrhl trest odnětí svobody na patnáct let. De Vabres mu přizvukoval. Biddle a Nikičenko žádali v ďábelské alianci trest smrti. Debata se zmítala z extrému do extrému. „Nemůžeme se dohodnout," zapsal si Biddle závěrem. Norman Birkett, který byl nepřítomen, protože pracoval na návrzích k projednání, přišel hlasovat pro deset let odnětí svobody. Toho dne nebyli schopni dospět k jakékoliv dohodě a odložili jednání na zítřek.[808)]

Druhý den, 11. září, zahájil Biddle jednání revizí důkazů a dospěl k závěru, že Rosenberg je vinen ve všech 4 bodech a zasluhuje šibenici. Donnedieu de Vabres stále ještě trval na doživotí.

Potom se vrátili ke Speerovi a dohodli se na patnácti letech vězení na základě viny v bodě 3 a 4 (to však ještě nebyl definitivní rozsudek). Pak přistoupili k případu bývalého ministra zahraničí Neuratha. Biddle, Parker a Falco jej shledali vinným pouze v bodě 3 a 4 a navrhli: Biddle patnáct let, Parker 5 let a Falco „raději přísný trest". De Vabres souhlasil s 10 až 15 lety, avšak za vinu v bodě 1-3. Sir Norman Birkett shledal obžalovaného vinným ve všech 4 bodech a navrhl patnáct let vězení. Jeho kolega Lawrence se domníval, že za vinu ve všech 4 bodech zaslouží Neurath doživotí, a Rusové typicky žádali provaz. Konečné rozhodnutí bylo tedy kompromisem – vinen ve všech 4 bodech a trest odnětí svobody na patnáct let.

Úvahy o Bormannovi byly spíše akademické, protože Američané byli přesvědčeni, že je po smrti, takže navrhovali ponechat jeho případ stranou. Britové nesouhlasili a Rusy důkazy o jeho smrti nepřesvědčily, a tudíž žádali trest smrti za vinu v bodech 1, 3 a 4. Závěr zněl vinen v bodech 3 a 4 a odsouzen k trestu smrti. Důkazy o tom, že je mrtev, nebudou v závěrečném rozsudku uvedeny.

Baldur von Schirach zasloužil podle Roberta Falca doživotí na základě viny v bodech 1 a 4, možná i trest smrti. Tento obžalovaný publikoval ve *Stürmeru* dopis, kde souhlasil s Hansem Frankem v otázce deportace padesáti tisíc Židů se zdůvodněním, že je pro Židy lepší, budou-li posláni do koncentračních táborů. Protože pravidelně dostával hlášení o Einsatzgruppen, musel vědět, co se děje. Profesor de Vabres vyzýval k opatrnosti, aby se nedopustili chybného rozhodnutí. „Vžijme se do Schirachovy pozice," řekl a navrhl trest dvaceti let odnětí svobody raději než šibenici. Na Biddlea negativně zapůsobila Schirachova funkce vídeňského gauleitera. Sir Norman Birkett připomněl citací z důkazů, v nichž si četl, že se tento obžalovaný dokonce chlubil, že deportace Židů z Vídně je pro evropskou kulturu krok kupředu. „Dvacet let," navrhoval. „Rusové: nucené práce, jako obvykle," poznamenal si Biddle se stejným náznakem ironie, s jakou se zmínil o tom, že lord Lawrence požaduje trest smrti za vinu v bodě 1 a 4, protože Schirach „nařídil po Heydrichově smrti bombardování [jakéhosi] anglického města". TO byl podivný názor soudce ze země, jejíž letecké jednotky za

posledních pět let při náletech zaživa upálily milion civilistů. Nakonec se shodli na dvaceti letech.

Raedera shledali všichni soudci vinným v bodě 1, 2 a 3. Francouzi hovořili o dvaceti letech, Lawrence a Američané navrhovali doživotí a Rusové provaz. Konečným kompromisem bylo doživotí.

KDYŽ SE DISKUSE stočila na Dönitze, připojil se k nim Norman Birkett. Falco zdůraznil, že jeho vina je daleko menší ne Raederova. S de Vabresem navrhovali 5-10 let odnětí svobody a Parker s nimi souhlasil. Siru Normanu Birkettovi to připadalo málo a navrhl dvacet let. Tentokrát Rusové souhlasili, protože se domnívali, že si Dönitz zaslouží mírnější trest než Raeder, který dostal doživotí. Lawrence podporoval deset let, přestože Dönitze charakterizoval jako „bezohledného nacistu“. Biddle však nesouhlasil ani s tímto trestem a tvrdil, že by bylo nespravedlivé trestat Dönitze za válku ponorek. Parker jej však už nepodpořil. Rozhovořil se obecně o „ďábelské válce“ a upřímně se přiznal, že i přes Nimitzovo svědectví nevěří, že by „naše země“, čímž mínil Spojené státy americké, mohla udělat něco tak barbarského jako Dönitz. Biddle varoval, že přednese protinávrh. Ostatní soudci se přiklonili k deseti letům vězení.

V ZÁJMU JEDNOTY tribunálu nebyl Biddleův protinávrh nikde zaznamenán, přesto však stojí za pozornost.

Tento proces, napsal Biddle, měl být nestranný, ale takovým zjevně není. Dokud Dönitz v lednu 1943 nevystřídal Raedera, nijak se příprav útočné války neúčastnil. Od roku 1943 Německo „vedlo výslovně defenzivní válku“, vyjádřil se Biddle. Proto není možné hodnotit Dönitze jako vinného v bodě 1 a 2. (Tribunál dospěl k opačnému závěru, že totiž Hitler „v dřívějších letech téměř vše konzultoval s Dönitzem“.[809] To však nebylo nikdy dokázáno.)

Pokud jde o bod 3, obvinění z válečných zločinů, Biddle poukazoval na to, že Německo nedělalo nic víc než jeho nepřátelé, někdy dokonce dělalo méně. Je mi jasné, a patrně je to jasné i mým kolegům, že britské námořnictvo připravilo před začátkem války své obchodní lodě, že je začlenilo do námořní a letecké sítě zpravodajského systému a vybavilo vysílačkami, jimiž měly podávat zprávy o ponorkách. Tyto akce, podobně jako využívání konvojů a doprovázení obchodních lodí eskortou válečných plavidel, patrně rušily zákaz bez varování, kterým chránila londýnská dohoda „obchodní plavidla“. Sám Churchill přiznal, že nařídil, aby byly ve dne německé lodě potápěny vždy a v noci vždy, „když to bude možné“.

Pokud jde o zabíjení posádek, Biddle ve svém protinávrhu uvedl, že v nejmenším nepochybuje o tom, že Dönitz osobně nikdy nic takového nenařídil.

Námořní síly USA vedly v Pacifiku neomezenou ponorkovou válku od prvního dne, kdy Spojené státy vstoupily do války. „Všechny lodě v této zóně byly potopeny bez varování,“ zjistil Biddle, „a celý Tichý oceán byl prohlášen za operační zónu.“ Aniž by chtěl kritizovat Winstona Churchilla, admirála Ernesta Kinga nebo admirála Chestera Nimitze, Biddle tyto příklady citoval proto, aby ukázal, že Spojenci dělali přesně to, z čeho obviňovali Němce. „Podle mého názoru,“ pokračoval, „je na škodu naší koncepci práva trestat druhého za něco, co jsme dělali i my.“

Uvěznění admirála Dönitze, argumentoval soudce Biddle, ve skutečnosti není trestem za to, že začal válku, ale za to, že ji prohrál.[810] Poté, co Biddle napsal tato statečná slova, mu statečnost došla a rozhodl se protinávrh nepodat. Bylo by to zbytečné, byl jeden proti třem a tři hlasy podle článku 4, paragrafu 4 Londýnského statutu postačily k odnětí svobody

obžalovanému. Soudce Biddle však svůj soukromý názor nijak netajil. Údajně řekl: „Němci bojovali na moři čestněji než my.“[811)]

Nakonec byl toto jediný případ, kdy se obhajobě podařilo prokázat princip *tu quoque*. Na základě důkazů, jak bylo uvedeno v závěru rozsudku admirála Dönitze, zvláště vzhledem k rozkazu britského námořního velení z 8. května 1940 (jinými slovy, rozkazu lorda Churchilla), že každá loď v Skagerraku má být potopena, a dále vzhledem k výpovědi Chestera Nimitze uvedené v dotazníku obhajoby, v níž potvrzuje, že USA vedly v Tichém oceánu ode dne svého vstupu do války neomezenou ponorkovou válku, nebyl Dönitz trestán za porušení mezinárodních zákonů ponorkové války.[812)] Byla to malá útěcha, ale útěcha to byla.

Hansi Fritzschemu navrhoval tribunál zprvu mírný trest. V jeho prospěch silně mluvila svoboda tisku. Soudci se většinou spokojili s trestem pěti let odnětí svobody včetně času již stráveného ve vězení.

Potom se objevily ještě zajímavější názory. Donnedieu de Vabres upozornil na to, že by byla škoda dávat tak nízký trest – lepší by bylo hned ho propustit. Parker souhlasil: „Nebudeme přece střílet vrabce kanónem.“ Biddle přikývl a řekl: „Propustit.“ Rusové horečně argumentovali proti propuštění, Volčkov tvrdil, že to z Fritzscheho udělá mezi Němci hrdinu, bojovníka za svobodu slova. Lord Lawrence řekl váhavě: „Je to důležitý případ.“ Propustit propagandistu, který pracuje pro válku, však bylo neméně nebezpečné. „On nevěděl, že války jsou protiprávní?“ položil řečnickou otázku a rozhodnutí bylo odloženo na druhý den.[813)]

Druhý den, 12. září, zastavil před soudní síní Donnedieu de vabres Biddlea, aby mu řekl, že už není pro Fritzscheho propuštění. Lawrence pokračoval přesně tam, kde přestal, u argumentu, že Fritzsche lhal z řečnického pódia. Biddle stále trval na propuštění. Nesoudí Fritzscheho za falešnou propagandu řekl. Do debaty se vložil Parker. Řekl, že uvěznění nechápe. Když se zmínil o tom, že žurnalista je ve válce něco jako soukromník, Nikičenko na to reagoval dlouhým proslovem. Profesor de Vabres chvíli „chodil kolem horké kaše“, jak si zapsal Biddle, a hovořil o tom, že by Fritzscheho nikdy netrestal odnětím svobody, kdyby se rozhodli propustit Papena – což bylo stále pravděpodobnější.

Rozhodnutí tedy odložili na pozdější dobu a přistoupili k rozsudku nad Hitlerovým bankéřem, dr. Hjalmarem Schachtem. První hovořil Falco. Shledal obžalovaného vinným v bodě 1 a 2 a k tomu připojil argument, že bankéř věděl, k čemu válka povede. (Biddle nesouhlasil.) Nicméně při polehčujících okolnostech by snad pět let byl přiměřený trest. Donnedieu de Vabres v podstatě souhlasil a podotkl, že kdyby byl Hitler vyhrál válku, Schacht by neměl žádné pochybnosti o nacismu, o nichž tak horlivě mluvil před soudem. Parker stále dával přednost propuštění, protože na Mefo-Wechsel, finančních kouzlech, jimiž Schacht provedl nacistický ekonomický zázrak po roce 1933, neshledával nic špatného. Druhý Američan, Francis Biddle, nesouhlasil a tvrdil, že si Schacht za vinu v bodě 1 zaslouží doživotí.

Do toho se vložil sir Norman Birkett, který prohlásil, dosti nepřesvědčivě, že „jediná možnost“ je Schachta *propustit*. Volí se, řekl, mezi propuštěním a velmi přísným trestem založeným na tom, že byl „vrchním architektem“ útočné války. Byl to zvláštní, ale chytrý argument, protože nenechával jinou možnost než propuštění.

Schacht byl pro Američany bete noire a Rusové u jeho případu konečně vylezli z ulity. Při obědě se generál Nikičenko zeptal Biddlea, jak dalece jsou ochotni slevit na svých požadavcích. „Navrhněte odnětí svobody,“ odpověděl Biddle, „jako kompromis, a uvidíme!“

Donnedieu de Vabres naznačil, že je ochoten přistoupit maximálně na trest deseti let.

Když se k případu vrátili, Nikičenko bojoval jako lev na základě důkazů o Schachtově vině v bodě 1 a 2. Protože tu však jsou polehčující okolnosti, pokračoval, navrhuje místo obvyklého postupu, kterým by byla šibenice, doživotí. Volčkov souhlasil s poukazem na Schachtův vysoký věk.

Britský soudce Lawrence však stejně jako Norman Birkett požadoval propuštění. Prvořadou otázkou, řekl, je, jaký byl Schachtův skutečný záměr, když napomáhal přezbrojení Německa. Prokázalo se, že chtěl, aby přezbrojení sloužilo agresi? Mohl mít prostě v úmyslu posílit postavení Německá v mezinárodním vztazích. „V mezinárodní diplomacii rozhoduje vojenská síla," řek Lawrence. „To není utopie, to je skutečnost." Německo, pokračoval, trpělo v roce 1933 pocitem nespravedlnosti – možná neopodstatněným, avšak podporovaným Spojenými státy i další cizinou. Ano, kdyby se Německo stavělo k věcem správně, tyto země by možná souhlasily i se zrušením omezujících smluv. „Nesoudíme tu Schachta za nedbalost," přednášel soudce Lawrence se svým typickým akcentem. „Rozhodující je úmysl."

Po několika dalších větách, které dodal Donnedieu de Vabres, se soudci dohodli na Schachtově rozsudku: osm let ode dne zatčení, neboli dalších šest let vězení. Když Biddle po letech procházel své poznámky, připsal k této pasáži: pak se stalo něco v zákulisí a Schacht byl 18 dní po 12. září 1946, kdy padlo toto rozhodnutí, propuštěn na svobodu.

TAKÉ POKRAČOVÁNÍ DISKUSE o Franzi von Papenovi bylo složité. Falco se vyjádřil, že tento lstivý starý diplomat nešel Hitlerovi příliš na ruku, takže by stačilo dát mu pět let vězení. Donnedieu de Vabres se domníval, že Papen má větší vinu než Schacht. Jako polehčující okolnost je možné vzít v úvahu, že Papen nemohl vědět, že válka vyústí v kruté a nelidské zločiny – nebo si jej nyní Donnadieu de Vabres plete se Schachtem, když říká, že strávil několik let v koncentračním táboře a po zahájení války se na ní nepodílel? Parker stočil rozhovor zpět na Papena a řekl, že se žalobě nepodařilo dokázat mu vinu. Biddle souhlasil: „Papen nikdy neobhajoval *agresi* v Rakousku." Kromě Rakouska na něho neměli nic.

Sir Norman Birkett přemýšlel nahlas: „On byl samozřejmě spiklenec." Hitler sám přiznal, že mu Papen pomohl k moci. Norman Birkett však souhlasil, že to k uvěznění nestačí. Žaloba sama uznala, že nepřipisuje velkou důležitost tomu, co se stalo během Papenovy vyslaneské kariéry v Ankaře, že to pouze vyvolalo „nevoli vůči člověku Papenova typu". Nemají jinou možnost, tvrdil Birkett, než Papena propustit. Když generál Nikičenko viděl, že mu kořist uniká, navrhl mírný trest, třeba deset let, to už však soudce Lawrence prohlašoval, že jim skutečně nezbývá nic jiného, než obžalovaného propustit – a dodal: „Von Papen se mi protiví ještě více než Schacht." Stále se snažil zajistit Schachtovo propuštění.

Papenovo propuštění vyvolá podle Britů nemalé těžkosti. Budou muset propustit i Fritzscheho, řekl soudce Lawrence, protože rozhlasový reportér jistě nenese větší vinu než nacistický vyslanec von Papen. „Bylo by nešťastné propustit jen Papena," řekl Lawrence, čímž opět ukázal, jak zvláštně propletená byla tato rozhodnutí o životě a smrti.

Potom se hlasovalo. Tři soudci požadovali propuštění, což podle daných pravidel stačilo. Generálu Nikičenkovi utíkala další kořist, a proto hlasitě protestoval: „Nevidím důvod, proč bychom měli propouštět Fritzscheho jen proto, že propustíme Papena!"

Sir Normann Birkett, jak říkal Biddle, „nachytal Lawrence na švestkách". „My nepropustíme Fritzscheho kvůli Papenovi," přiznal Lawrence, „z politického hlediska je však moudré to učinit."

Nikičenko naznačil, že podá protinávrh, který však nebude zveřejněn a nebude součástí rozsudku. Vysvětlil, že podle sovětského práva je to běžné – protinávrh by měl být utajen, ale vzat v úvahu při dovolání. „Je mi jedno, jak se to udělá," řekl, „ale obrátím se na kontrolní radu." Dokonce částečně doufal, že kontrolní rada doporučí výboru hlavních žalobců znovu posouzení Fritzscheho případu. Pokud si Američané vzpomněli na starý anglosaský předsudek proti „dvojímu usvědčení z trestného činu", nikdo se o tom v tuto chvíli nezmínil. Donnedieu de Vabres protestoval proti samotné myšlence protinávrhu a argumentoval tím, že tribunál se musí dohodnout. Protinávrh podkope jeho autoritu.

Rychle přešli k méně problematickému bodu, k rozsudku nad „generály“ Keitelem a Jodlem. Francouzi se rytířsky vyjádřili, aby byli oba zastřeleni, jak si zaslouží vojáci, ostatní soudci hlasovali pro nucené práce, krom Biddlea, který by Keitela pověsil a Jodla zastřelil. Tady však Biddle nikdy nepřipustil porážku. Oba generálové nakonec viseli. U Funka hlasovali všichni kromě Rusů pro doživotí za vinu v bodě 2 a 4.[814)]

7. září 1946 odjel plukovník Andrus s rodinou na týdenní dovolenou do Švýcarska. Za jeho nepřítomnosti měli vězni poprvé po roce povoleny návštěvy rodinných příslušníků, samozřejmě bez jakýchkoli intimností. V hovorně bylo postaveno šest otevřených kabin, v nichž mohli vězni s návštěvami hovořit okénkem o rozměrech 40x60 cm. Zbytek oddělení tvořila drátěná sít. Každý vězeň byl připoután k dozorci s bílou přilbou a automatem v ruce.[815)]

12. září přivedli na půl hodiny k reichsmarschallovi pohublou Emmy Göringovou. 17. září s ní do místnosti číslo 57 směla vstoupit i nyní osmiletá Edda, aby se naposledy rozloučila s otcem. „Postav se na židli,“ řekl jí otec, „ať vidím, jak jsi vyrostla.“ Přednášela mu básničky, které se naučila v lese, a za chvilku byla návštěva u konce. „Papa,“ řekla, než ji odvedli, „až se vrátíš domů, nasadíš si v koupelně gumové medaile? Lidé říkají, že to tak děláš.“

Té noci se stalo něco, co zvrátilo rozhodnutí potrestat Schachta odnětím svobody. Když se soudci 13. září sešli, aby pokračovali v debatě, lord Lawrence vzal stranou svého amerického kolegu a řekl mu, že profesor Donnedieu de Vabres v případě Schachta „změnil rozhodnutí“. Domnívá se nyní, že by bankéře – člověka, který třásl Hitlerovi rukou po porážce Francie – měli propustit. Biddle byl šokován a jeho podezření se odrazilo v následujících výmluvných slovech: „Zajímalo by mě, co s ním Angličani udělali.“

Francouzský soudce se původně domníval, řekl Lawrence, že všichni obžalovaní jsou do jisté míry vinni a všichni by měli dostat trest odnětí svobody. Když se však nyní rozhodli propustit Papena a Fritzsche, musí propustit i Schachta, protože Schacht nese menší vinu než Papen. Propuštění je jediná možnost, protože – podle de Vabresova názoru – „tribunál nebyl svolán proto, aby dával mírné tresty“. On, Lawrence, se nechal přesvědčit názory kolegů. Schacht je vinen „velmi neopatrným jednáním“, ničím jiným, a de Vabres nechce nést odpovědnost za potrestání tak starého člověka.

Když Lawrence hovořil s Francisem Biddlem, přísahal, že s de Vabresem „vůbec nemluvil“. Ovšem sama skutečnost, že si Biddle tato slova zaznamenal, ukazuje, že měl patrně na věc vlastní názor. Biddle zuřil a nazval de Vabrese sentimentálním starým bláznem, který místo mozku používá srdce. „Je šokující, že o Schachtově rozsudku rozhodují ostatní obžalovaní.“

Když se o tomto nečekaném zvratu dověděl generál Nikičenko, pokládal jej za nespravedlivý a nepodložený. Opět vyhrožoval protinávrhem, který založí na kritice „metod, jakými jeho kolegové dospívají k takovýmto rozhodnutím“. Soudce Biddle jej však přesvědčoval, aby to nedělal. „Nebudeme přece zveřejňovat naše soukromé debaty,“ řekl. Všiml si, že se jeho americký kolega Parker usmívá. Parker řekl, že je hrdý na to, že je kolegou de Vabrese, který v sobě našel odvahu změnit názor. Lord Lawrence se rozesmál, poklepal de Vabrese po rameni a řekl, že je nyní čeká oficiální rozhodnutí.

„Pokládám za svou povinnost,“ řekl de Vabres, „říci otevřeně a bez přetvářky, co si myslím – a to se týká i politických úvah. Mluvíme tu soukromě, nebude se to nikde publikovat.“

Biddle řekl, že se *nikdy* o ničem nesmějí zmínit, krom toho, co je oficiálně zapsáno v rozsudcích, a že obsah těchto jednání za zavřenými dveřmi nesmí nikdy vyjít na světlo. Tato slova si také zapsal. Z jeho záznamů potom vyšlo na světlo všechno.

STEJNĚ JAKO GÖRING i polní maršál Keitel se pokládal za kandidáta na trest smrti zastřelením. Generalobersta Jodla však trest smrti velmi překvapil.[816)]

Keitelův advokát v posledních týdnech procesu zaznamenal, že je jeho klient den ode dne zkroušenější. Keitel těžce nesl, jak se neustále objevují nové dokumenty, svědčící v jeho prospěch i neprospěch, původní i padělané, až se nakonec chytil do sítě jejich navzájem si protiřečících si tvrzení. „Nejde mi o krk," řekl synovi, „jde mi o tvář." Bankéř Schacht, například, o ni přišel. Posmíval se zavrženíhodnému chování Alberta Speera a Hanse Franka a řekl: „Frank je beznadějný, ten nakonec odvolal svou výpověď." Speer doufal, že si koupí svobodu. Vesele jim mával na rozloučenou, když ho odváželi z Mondorfu – vzpomínal polní maršál s náznakem uspokojení -, jako by to pro něho všechno končilo, a potom se najednou objevil v Norimberku.

Když si však nakonec uvědomil, že veškeré jeho snažení nevedlo k ničemu, napřímil se a znovu vztyčil hlavu.[817)]

Keitelův nejstarší syn Karl-Heinz tyto poslední rozhovory s otcem zapisoval. Polní maršál, unavený dlouhým vězněním a vlekoucím se procesem, měl nejednou blízko k slzám. Otec se synem tiše rozmlouvali o budoucnosti Německa a o nevyhnutelném konfliktu mezi východem a západem, který se nezadržitelně blížil.[818)] Soukromně Keitel rezignovaně přiznal, že Hitler mnohé z toho tušil a mnohé velmi přesně a realisticky odhadl. V podmínkách, kdy všechny okolní země zbrojily, neměl Hitler podle Keitelova názoru jinou možnost než zahájit preventivní válku, protože Německo by závody ve zbrojení nikdy nevyhrálo. Führer elegantně zaháněl všechny pochybnosti, které mu neustále předkládali jeho poradci. „Člověk v sobě musí mít odhodlání a nesmí se ničím nechat odradit. Musí mít víru, jinak by to mohl rovnou vzdát. Hitler se pokládal za jediného člověka schopného vyvolat v lidech tuto víru, která je nezbytným předpokladem vítězství."[819)]

Bledý a vyhublý polní maršál varoval syna, že se Německo nesmí za žádnou cenu přiklonit k východu ani k západu. Má ještě čas.[820)] Ve Spojených státech mezitím pod silným nátlakem pracovalo mnoho německých odborníků, například nejlepší technici ze Speerova ministerstva. Generál Jodl byl tehdy ještě pevně přesvědčen, řekl Keitel, že Rusové udržují v chodu udržují v chodu německou armádu, kterou obklíčili c Courlandu v dubnu 1945, že armáda jako taková ještě existuje. „Může se stát," řekl Keitel , „že Němci budou nuceni bojovat na obou stranách, dojde-li, chraň bůh, k vojenskému konfliktu." Naléhal na syna, aby ostražitě sledoval situaci.[821)]

Keitel v nejmenším nepochyboval o tom, co ho čeká. Podepsal nebo parafoval za Hitlera mnoho rozkazů, které vydal buď přímo Hitler, nebo Göring, a obvinění ze zneužití nucené práce a z likvidace sovětských komisařů byla závažnější než mnoha Göringova nebo Sauckelova obvinění.[822)] Stále tvrdil, že Hitler vydal některé rozkazy, o nichž žádný z obžalovaných skutečně nevěděl. „Život na Führerově velitelství," řekl Keitel, „to byl doslova život za ostnatým drátem, zrovna jako tady v Norimberku – jen s tím rozdílem, že tady jsem vězeň, a tam jsem byl vrchním velitelem."[823)] O tři dny později Keitel dodal: „V první světové válce jsem jako vrchní operační důstojník se svým nadřízeným tiše sdílel zodpovědnost za celou divizi. Ve druhé světové válce jsem jako polní maršál a šéf OKW směl udílet rozkazy pouze svému řidiči a sluhovi."[824)]

Keitelové, otec se synem, hovořili také o skutečné podstatě mnoha historických epizod – o pozadí aféry Blomberg-Fritsch, o popravě generalobersta Friedricha Fromma, o Keitelově dopise Rommelovi, v němž mu nařizuje spáchat sebevraždu, a o puči proti Hitlerovi a

reichswehru, jak se tehdy říkalo ozbrojeným silám, naplánovaném šéfem SA Ernstem Röhmem na červen 1934. „Himmler nemohl mít v Röhmově puči prsty," zapsal si Keitelův syn 19. září 1946. „Táta byl v té době velitelem pěší divize v Postupimi. On a jeho operační šéf major von Rintelen včas zavětřili puč a oznámili to Blombergovi [tehdejšímu říšskému ministru obrany]. Ten nejdřív odmítal uvěřit. Byl to Röhmův puč proti armádě. Röhm chtěl z SA udělat milice, lidovou armádu, zbavit se profesionální armády a jmenovat se do funkce ministra války. Jeho důstojníci SA se měli stát základem budoucího důstojnictva."[825)]

Od roku 1933Německo pěstovalo správnou zahraniční politiku," zapsal si Karl-Heinz Keitel po posledním rozhovoru s otcem 28. září 1946. Jen kdyby se neuchýlili k těm hrozným metodám, které dostávají smysl pouze v kontextu postupné všeobecné paralýzy, pokračoval jeho záznam. Hitlerovi se výsledky jaltské konference v únoru 1945 potvrdilo všechno, před čím varoval. Až jednou čas ulomí hrot jeho krutým metodám, mohla by historie na Hitlera pohlížet jako na génia, řekl Keitel. Každá velká revoluce v dějinách skončila špatně. Ale Hitler neměl čas dělat dějiny evoluční cestou.[826)]

Když soudci rozhodli o osudu jednadvaceti obžalovaných, přikročili k osudu milionů členů obviněných organizací. Robert Falco debatu uvedl konstatováním, že vinné jsou jen tři organizace – gestapo, SS a političtí vůdci. John Parker souhlasil s tím, že vynechají říšský kabinet, SA a generální štáb a že vrchní velení „není organizace". Francis Biddle šel ještě dál a navrhl vynechat organizace vůbec. „Je přece šokující," opakoval, „soudit lidi bez procesu, a to my tady děláme."

Sir Norman Birkett se však domníval, že vzhledem k tomu, že organizace byly obžalovány, je nutné sepsat alespoň nějaké prohlášení, protože mlčet by bylo „politickou chybou". Měli však nechat „malé ryby", jako byli malí místní nacističtí vůdcové (*Blockleiter* a *Zellenleiter*). Proti SA nebyly důkazy, zvláště po Röhmově čistce z roku 1934. Gestapo a SD je třeba prohlásit za zločinecké organizace. Domníval se, že prohlásit SS jako celek za zločineckou organizaci by bylo „dosti problematické", že by měli být konkrétnější, kde to bude možné. SS se podle něho nejvíce projevila v Oradour-sur-Glane a ve varšavském ghettu. V koncentračních táborech měla Waffen SS asi 30 tisíc hlídek. V listopadu 1938 byly SS a gestapo odpovědné za antisemitské výtržnosti. (Birkett se však v obou případech mýlil: hlídky v koncentračních táborech *nikdy* nezajišťovala Waffen SS a proti Goebbelsovým excesům a krutostem páchaných během křišťálové noci v roce 1938 nejhlasitěji protestoval sám Himmler.)

Rusové v této záležitosti postupovali překvapivě mírně. Lord Lawrence hovořil jménem Britů a nazval to, co právě dělají, zakládáním „nové formy jurisdikce" v nové situaci. Měli by postupovat vlastní cestou. „Je to pouze věc postupu," argumentoval lord Lawrence (v tomto místě si Biddle napsal: Proboha!). „nemůžeme se tomu tedy vyhýbat. Nemůžeme nedůvěřovat jiným soudům Nemůžeme," pokračoval se samolibým úsměvem v této moralizující přednášce, „si dovolit takový postoj."

Po dlouhém úvodu o politických důsledcích špatného rozhodnutí Biddle navrhl hlasovat. On, Lawrence a profesor de Vabres hlasovali pro to, aby gestapo, SS, SD a politické vedení byly prohlášeny za zločinecké organizace a ostatní organizace aby byly uznány za legální. Nikičenko byl pro zařazení všech organizací mezi zločinecké.[827)]

Z WASHINTONU telegrafoval do Norimberku soudce Jackson a navrhl, aby dr. Gilbert zůstal ve službě až do vynesení rozsudků, „nebo raději do vykonání poprav, pokud nějaké budou", dodal spíše řečnicky. Jackson se domníval, že právě v tomto období by Gilbert mohl uskutečnit zajímavá pozorování.[828)]

Vynesení rozsudků se však stále odkládalo. Vypracování závěrečného vyjádření soudu a rozsudků trvalo déle, než soudci předpokládali. Biddle odjel na několik dní do Paříže za blíže neurčenými povinnostmi. Vrátil se až 16. září v poledne, když jeho kolegové opět náruživě diskutovali o válečných zločinech a zločinech proti lidskosti. Poznamenal, že budou muset znovu posunout termín vynesení rozsudků. Lawrence a Birkett souhlasili, a tak se dohodli na posunutí termínu o týden.[829)]

Když se tento den blížil, svolal plukovník Andrus, který se mezitím již vrátil do Norimberku, tajnou poradu svých lidí, na níž probrali všechny plány. Chtěl, aby všechno běželo přesně, jak má – žádné dramatické vraždy obžalovaných, žádné sebevraždy, žádné incidenty, které by narušily slavnostnost této chvíle. Do soudní síně nesmí nikdo s kabelkou nebo kufříkem. Do přízemí soudní budovy nebudou vpuštěni žádní diváci nebo nepovolaní návštěvníci.[830)] V těchto dvou dnech se musí omezit počet německých civilistů v budově, celé území už od Grand Hotelu musí být obklíčeno vojenským kordonem, ulice musí být zablokovány a všichni obhájci musí být po příchodu do budovy prohlédnuti.[831)]

V soudní síni bude jistě nedostatek míst, a tak Andrus nařídil odnést všechny přebytečné stoly, přinést další židle a přidat židle ke stolům žalobců a obhájců. Ostatní budou muset sedět na zemi. Armáda zajistí na poslední dvě zasedání barevné vstupenky s rozlišením data. Poslední den, kdy bude tribunál číst rozsudky nad jednotlivými obžalovanými, nebudou vstupenky na galerii na ranní a odpolední zasedání přidělovány týmž osobám. Krom novinářů nebudou mít do budovy přístup žádní Němci. „Obžalovaní budou dole," nařídil Andrus, „a při čtení příslušného rozsudku každý přistoupí před soud v doprovodu dvou dozorců s holemi."[832)]

29. září byly manželky obžalovaných požádány, aby opustily Norimberk. Emmy Göringová se před odjezdem přišla rozloučit s manželem.

„Ty vůbec nevěříš," naléhala, „že jednou zase budeme spolu – na svobodě?"

„Prosím tě," zapřísahal ji, „nedělej si plané naděje."

21. Rozdílení cen

STAROGERMÁNSKÉ SÁGY o velké bitvě s Mongoly na planině Lechfeld, kde se utkaly armády dvou naprosto odlišných světů v krutém krvavém masakru, vyprávějí o tom, jak ještě tři dny po bitvě bojovali v oblacích duchové padlých. Tak tomu bylo i v Norimberku. Tvář města utrpěla značné šrámy v boji s nepřítelem na život a na smrt, který skončil v květnu 1945, ale bitva duchů pokračovala ještě 16 měsíců. Zde však tato paralela končí: nyní šlo totiž o nerovný boj. Jedna strana nebyla ozbrojena a neměla téměř žádné příznivce.

Když členové tribunálu 30. září 1946 vstoupili ve vší slávě na pódium, aby začali číst rozsudky, tušili mnozí, ne-li všichni na lavici obžalovaných, jaký osud je čeká. Věděli to žalobci, věděli to soudci a věděli to všichni Němci.

Atmosféra zhoustla po ošklivých zákulisních šarvátkách. Podle článku 25 Londýnského statutu jmenoval kontrolní výbor čtyřstrannou komisi čtyř generálů, která bude odpovídat za popravy. Tvořili ji americký generál Roy V. Rickard, britský generál E. J. Paton-Walsh, francouzský generál L. Morel a ruský generál P. Malokov. Komise žádala o právo sedět při čtení rozsudků společně se žalobci na prominentních místech v přízemí soudní síně. Jackson to nepovolil: „Přítomnost popravčí čety před vynesením rozsudku o vině a před rozhodnutím o trestu je v rozporu se základním lidským taktem," poznamenal si.[833)]

Když tento poslední zářijový den roku 1946 začal tribunál číst rozsudky, byla soudní síň plná vyslanců, generálů, novinářů, právníků a – k Jacksonovu znepokojení – čelnů popravčí komise. Té Jackson pod tlakem shora přidělil anonymní místa v galerii. Odtud se její členové pásli a zářili jako *tricoteuses* za francouzské revoluce.[834)] Do soudní síně bylo ten den otevřeno pět vchodů a kontrolovala se každá vstupenka. Lidé bojovali o místa zuřivěji než při mistrovském zápase Maxe Schmelinga s Joe Louisem v roce 1938. Fotografové z celého světa se chystali pořídit snímky jednotlivých obžalovaných po přečtení jejich rozsudků, tribunál je však nevpustil dovnitř. Přístup do soudní síně neměly ani kamery, zakázána byla oblouková světla. Soudní síň tedy zůstala ponurá a tmavá. Celá budova se chvěla očekáváním.

Soudci střídavě četli dlouhý dokument. Když začal soudce Lawrence tichým, nezaujatým hlasem číst rozsudek, uvědomil si Jackson, že i přes frontální útok profesora Donnedieu de Vabres zachoval tribunál hlavní obvinění ze spiknutí – Jackson měl vlastně pocit, že tribunál byl v této věci do značné míry ovlivněn Göringovým přiznáním při křížovém výslechu.[835)]

Po dlouhém úvodu předstoupili soudci k vině jednotlivých obžalovaných. Jako prvního oslovili Göringa. Byl vinen ve všech bodech obžaloby, zvláště v bodě 1, ze spiknutí za účelem útočné války. Jak Jackson později řekl – když se stále ještě v duchu přel s reichsmarschallem -, toto obvinění by se těžko dokazovalo, kdyby se byl Göring hrdě nedoznával k různým věcem, když u soudu vystupoval jako svědek.

„Jeho obrovská vina nemá obdoby," řekl Lawrence. „Pro takovéhoto člověka není omluvy."

Následovaly další rozsudky. Z dvaadvaceti svědků bylo celkem devatenáct shledáno vinnými a čtyři z obviněných organizací byly prohlášeny za zločinecké svou podstatou (vedení nacistické strany, SS, SD a gestapo). K Jacksonovu zklamání však tribunál zprostil viny SA, říšský kabinet, generální štáb a vrchní velení (OKW), a to na základě argumentu, že měly příliš volnou strukturu, než aby mohly být posuzovány jako „skupina" nebo „organizace". Jackson přivítal skutečnost, že tribunál alespoň slovně odsoudil důstojníky generálního štábu a OKW jako „bezcharakterní vojenskou kastu," která „ve velké míře odpovídá za utrpení milionů mužů, žen a dětí a je hanbou čestné vojenské profese." Jinak však Jackson pokládal zproštění viny v těchto případech za „politováníhodné", jak napsal presidentu Trumanovi.[836)]

Z obžalovaných byli zproštěni viny tři lidé: Schacht, Fritzsche a Papen.Sovětský soudce Nikičenko podal protinávrh, jak varoval předem (protestoval proti propuštění těchto mužů a žádal trest pro říšský kabinet, generální štáb a OKW).[837)] Když bylo oznámeno Schachtovo propuštění, Göring si strhl z uší sluchátka a vztekle jimi mrštil o zem.

PROPUŠTĚNÍ VŠAK neznamenalo svobodu. Tito muži se na půdu nehostinného nového Německa chystali vstoupit s obavami a psali dopisy plukovníku Andrusovi, aby jim laskavě prodloužil možnost pobytu v norimberské věznici až do doby, kdy budou moci být pod americkou ochranu vyvedeni na svobodu.

Plukovníku Andrusovi:
Žádáme tímto o ubytování v norimberské věznici až do doby, kdy bude možný transport pod americkou ochranou.
FRANZ VON PAPEN, HJALMAR SCHACHT, HANS FRITZSCHE

Američané jim ihned nabídli okamžitý transport do americké zóny a oznámili jim, že budou volní 4. října v 9.15 hod.[838)] Schacht tuto nabídku z jakéhosi důvodu odmítl. Snad se již dověděl, že Spojenci naléhají na německé úřady, aby obnovily trestní stíhání tam, kde je přerušily. Jakmile vyšel Schacht z cely, byl zatčen německou policií. Německý soud jej odsoudil na základě denacifikačních zákonů, které vyhlásila kontrolní rada v Berlíně, k osmi letům odnětí svobody. Dva roky si odseděl v izolaci a v roce 1948 byl propuštěn. Na svobodě jej opět pohltil svět bankovnictví, jako by jeho čest neutrpěla jediný šrám.[839)]

Ke Speerovi byli soudci shovívavější než ke všem ostatním obžalovaným. Speer věřil, že za to vděčí své taktice. Jeho advokát dr. Hans Flächsner mu řekl: „Podle toho, co jsem slyšel, si myslím, že dostanete tak čtyři – pět let!“

1.října se tribunál sešel, aby oznámil výši trestů.

Vězni byli dozorci s holemi jeden po druhém odvedeni na lavici obžalovaných. Jako první vstoupil do soudní síně v 15.00 hod. Göring. Soudce Lawrence přečetl rozsudek: „Obžalovaný Hermanne Wilhelme Göringu, Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku vás odsuzuje k trestu smrti oběšením.“

Šibenice – tedy ne zastřelení. Tvář měl kamennou, bez výrazu. Za ním následoval Ribbentrop, který dostal stejný trest a k Jacksonovu překvapení ani nehnul brvou. Stejná slova vyslechl i šéf gestapa Kaltenbrunner. Ten jen sotva znatelně poklesl v kolenou a potom se otočil na patě a odcházel k výtahu. Oprátku dostalo celkem svanáct obžalovaných – Göring, Ribbentrop, Keitel, Kaltenbrunner, Rosenberg, Jodl, Frank, Frick, Streicher a Seyss-Inquart. Martin Bormann, kterého zajali Rusové v Berlíně den po Hitlerově sebevraždě, se ještě před koncem války otrávil kyanidem.

Generál Jodl stál v pozoru v lavici obžalovaných. Když slyšel rozsudek smrti, ve tváři se mu na okamžik mihl výraz nepochopení, vzápětí jej však překryla bezvýrazná maska.[840)] Soudce Jackson choval soukromně ke generaloberstovi Jodlovi úctu, protože Jodl nebyl, na rozdíl od Keitela, politický voják.[841)]

Schirach a Speer byli odsouzeni ke dvaceti letům vězení, Neurath k patnácti a Dönitz k deseti. Hess, Funk a Raeder dostali doživotí.

Jackson vzal své papíry, rozloučil se s kolegy a odletěl do Washingtonu. Popravy ho nezajímaly – to je věc plukovníka Andruse a armády, kterou on, soudce Jackson, pohrdá.

TRESTY JACKSONA ZKLAMALY. Schacht, kterého pokládal za největšího zločince, byl propuštěn na svobodu. Dönitz, u něhož britští i američtí experti upozorňovali, že na základě dostupných důkazů nemůže být hodnocen jako válečný zločinec, dostal deset let vězení. Jodl, v Jacksonových očích čestný voják, dostal provaz a Speer, kterého by byl Jackson propustil, si odsedí dvacet let ve Spandau.

Byl Jackson znechucen? Jsou právníci vždycky nepříjemně překvapení důsledky své práce? Pravděpodobně ne. Bojoval s těmito muži, aby vytvořil pevná zákonná pravidla, a to se podařilo.

Jackson byl přesvědčený, že proces byl spravedlivý. Když jej srovnal s podobnými procesy ve Francii a s americkými procesy v Dachau, byl hrdý na své výsledky. Ve Francii odsoudily soudy 2 853 lidí k trestu smrti a 767 popravili, avšak francouzské hnutí odporu bez soudu hromadně zlikvidovalo 8 348 lidí.[842)] Americký válečný soud v Dachau byl výsměchem právu. Obžalovaní i svědkové byli krutě biti a byli nuceni podepisovat falešná přiznání. Vězni podstoupili inscenovaný proces, byli „odsouzeni k trestu smrti“ a byla jim nabídnuta „milost“, podepíši-li prohlášení obviňující jiné vězně.[843)] Jackson zjistil, že američtí důstojníci v Norimberku postupovali v jeho procesu brutálně, na druhou stranu však byl s výsledkem spokojen. Všichni obžalovaní se shodli, že kdyby byli postaveni před soud v Německu, trpěli by v rukou svých krajanů mnohem více.

Ve většině případů byly tresty, o nichž se v Norimberku rozhodlo, nepochybně spravedlivé. Německé soudy vycházející z německých zákonů platných za války by se zbavily většiny obžalovaných na základě jejich konkrétní odpovědnosti za konkrétní vraždy – po Röhmově puči, při hromadném vybíjení politických nepřátel a rasových skupin, při likvidaci válečných zajatců.[844)] Jackson byl vděčný, že statut žalobě neukládal povinnost navrhnout potrestání každého obžalovaného. Za prvé nesouhlasil s trestem smrti jako takovým, a protože tento trest existuje, neměl by býval jinou možnost než požadovat jej pro všechny obžalované bez rozdílu. Na jedné tajné schůzce hlavních žalobců kdysi řekl: „Musíme zastávat názor, že jsme neobvinili nikoho, kdo by skutečně nebyl vinen.“ A potom zažertoval: „Ať si to obžalovaní odhlasují sami. Nevraží na sebe takovým způsobem, že by jeden druhého nejraději pověsil.“[845)]

Během následujících let však vyšlo najevo mnoho nespravedlností, které jsou patrné pouze z retrospektivy. Admirál Raeder byl ze zdravotních důvodů propuštěn z věznice ve Spandau už v roce 1955 a Funk v roce 1957. Poloslepý a polohluchý Führerův zástupce Rudolf Hess, který v sobě jako jediný našel odvahu pokusit se s nasazením vlastního života ukončit v roce 1941 šílenou válku, zůstal ve věznici ve Spandau až do své dosud neobjasněné smrti uškrcením v srpnu 1987.

Když se odsouzení vrátili do svých cel, obklopilo je neproniknutelné ticho. Göring spatřil u dveří své cely Gilberta, uspokojil jeho zvědavost slovem „smrt“ a požádal jej, aby ho nechal o samotě.

Když se Keitel 29. září dověděl, že budou vyneseny rozsudky, přestal psát paměti. Nyní, když věděl, že mu zbývá posledních pár chvil života, psal horečně celých deset dní o závěru své kariéry na Hitlerově velitelství. „Trest smrti,“ napsal svému obhájci, „pro mě není žádným překvapením, ale jsem hluboce zklamán způsobem, jak má být vykonán. Za těchto okolností vás prosím, abyste mi ještě jednou obětavě pomohl, tentokrát se žádostí, aby mi byl změněn způsob vykonání trestu na vojenskou popravu zastřelením. Pokládám za zbytečné žádat víc.“[846)] K této žádosti se připojila i jeho manželka, navíc s ujištěním, že nebude následovat žádná další žádost o milost.[847)] 10. října ukončil Keitel své paměti latinským slovem *Finis*, odložil tužku, potom ji ještě jednou naposled zvedl a dopsal pár slov: „Uvězněn

jsem byl 13. května 1945 v Monfordu. 13. srpna jsem byl převezen do Norimberku a 13. října 1946 mám být popraven."

Když slyšel o svém trestu generaloberst Jodl, vrátil se do cely jako omámený. Nechtěl své ochromené srdce živit nadějemi, napsal, teď však toto srdce zvolna dobíjí. Tento trest skutečně nečekal. „Je to moje chyba, že jsi dosud nedostala mé hodinky a zapalovač," psal své mladé ženě Luise. „Nechtěl jsem je dát z ruky, protože jsem si myslel, že to všechno dopadne jinak."[848) Lehl si na slamník a ponořil se do Baseovy *Knihy Orientu*. Zítra opět napíše Luise. Nemohl zahnat touhu vzít ji do náruče a stisknout. „Nebudeme hovořit o mně," psal stejně jako v mnoha dopisech v průběhu procesu. „O mě teď nejde. Moje osoba v procesu nemá žádný význam."

„Ztratil chuť k jídlu. Přišel za ním dr. Pflücker a nabízel pomoc, Jodl mu však odpověděl, že chce být sám.

„Vy jste pravý Říman," řekl mu lékař.

„Ale neumím tak jako oni ovládat své city," odpověděl generál. „Mám příliš velké srdce a širokou duši."

Kolik trápení by bylo ušetřilo jeho mladé ženě, přemýšlel, kdyby i jeho byla usmrtila bomba hraběte von Stauffenberga 20. července 1944. Za oběť jí padli generálporučík Rudolf Schmundt, generál Luftwaffe Günther Korten a stenograf Heinrich Berger. Bezděky si vzpmněl na poslední dopis od Irmy, své první manželky, který napsala, když ležela na smrtelné posteli. „Budu pořád psát," končil ten dopis, „dokud budu mít o čem, a tak tenhle dopis bude nekonečný, stejně jako naše láska." „I já bych chtěl psát pořád dál,L přiznal se Irmině mladší nástupkyni. „Ale dochází mi papír."[849)

Druhý den ji opět psal a cítil tíhu na prsou, „jako vždycky, když trpím". Stejně se cítil i po smrti své první ženy a potom podruhé 8. května 1945, když podepisoval rozsudek smrti nad Německem, jeho kapitulaci.

Zachvátilo jej rozhořčení nad tou nespravedlností. Co měl tedy udělat jinak? Když tuto otázku vyslovil jeho obhájce, v soudní síni se rozhostilo hrobové ticho. Jako by nebyl rozdíl, jestli někdo zavraždí oficiálně hlavu státu, nebo jestli vykonává své povinnosti – stejně dostali oba šibenici.[850) „Možná," přemítal, „musí jeden poctivý člověk zemřít, aby se jeho hrob mohl stát kolébkou nového mezinárodního práva." Snad svou obětí zachraňuje životy mnoha jiných lidí. Snad bude už nyní na dlouhou dobu mír.[851)

KDYŽ SPLNILI svou povinnost, odletěli 2. října soudce Lawrence, sir Norman Birkett a ostatní s manželkami a personálem z Norimberku.[852) Norimberk ten den opustil i sir David Maxwell Fyfe a jeho tým žalobců.

Popravy měly proběhnout do patnácti pracovních dní ode dne vynesení rozsudku. Plukovník Burton C. Andrus, který se tím stal neomezeným vládcem na svém hradě, ještě zpřísnil bezpečnostní opatření ve věznici, aby zajistil, že do poprav k ničemu nedojde. Göringovi zakázal pobyt venku a 4. a 11. října mu zakázal sprchu, na kterou by normálně měl nárok. Zdraví vězňů nyní přestalo být důležité. Pátého nechal Andrus bez upozornění vyměnit Göringův slamník. U všech dalších rozhovorů mimo celu musel být Göring ještě důkladněji připoután k dozorci.

Podle článku 29 Londýnského statutu ze srpna 1945 měla čtyřčlenná Spojenecká kontrolní rada v Berlíně pravomoc „zredukovat nebo jinak pozměnit tresty". Někteří odsouzení hrdě odmítli možnost požádat ji prostřednictvím svých advokátů o milost. Právníci se však jejich přáním často neřídili. Mezi 2. a 5. říjnem bylo podáno 17 odvolání. Většinou měla několik stránek, obvykle dvě až tři, Ribbentropovo odvolání mělo 15 stránek a Hessovo 47.[853)

Mezi odsouzenými, kteří odvolání nepodali, byl Jodl, i ten však nakonec změnil rozhodnutí. „Nejdřív se mi ta představa, že budu podávat odvolání, moc nelíbila," psal 3. října Luise:

> „ale když mi profesor Exner ještě jednou přečetl podklady rozhodnutí o trestu, bylo mi jasné, že dlužím tobě i svému jménu vysvětlení, co je v rozsudku nespravedlivé. Ať si se mnou udělají, co chtějí, ale já chci, abys jednou zažila, že se mé jméno bude v Německu vyslovovat s úctou. Proto umírám, ne pro nějakou budoucí slávu, ani pro stranu, ani pro moc. Protože jsem vidě, že ani ti, kdo byli propuštěni, nemohou vstoupit do nové německé ‚svobody', aniž by byli všude odsuzováni a nenáviděni, začínám si cenit smrti."[854)]

Jodlův bývalý šéf, polní maršál Keitel, 3. října počítal, že popravy budou vykonány až za 14 dní, až budou tresty potvrzeny. „Už dávno jsem věděl, jaký mě čeká osud," psal ten den synovi v dopise, „a to mi velmi pomohly postavit se k tribunálu čelem." Byl stále hrdý na to, že během celého procesu mluvil vždy jen pravdu.[855)] Kontrolní radě a zvláště těm jejím členům, kteří sami byli vojáky, adresoval tuto žádost: „Dobrovolně se vzdávám života tak, jak žádá trest, urychlí-li moje oběť prosperitu Německa a smaže-li vinu německých ozbrojených sil. Mám jen jeden požadavek: být popraven jako voják, zastřelením."[856)]

Admirál Raeder žádal kontrolní radu o trest smrti, protože by se s doživotím nevyrovnal. Göringův advokát požádal 4. října radu o úpravu trestu na smrt zastřelením. Jeho právní zástupce dr. Otto Stahmer napsal jeho jménem radě, že Göring byl statečným vojákem první světové války a člověkem, jehož si všichni vážili pro jeho odvahu. Znovu se zmínil o jeho snaze obnovit v Evropě mír a uvedl, že neexistuje sebemenší důkaz o tom, že by Göring věděl o „vyhlazování Židů, které prováděl Himmler".[857)] Také Jodl a polní maršál Keitel požádali o popravu zastřelením.[858)]

Spojenecká kontrolní rada v Berlíně všechna odvolání zamítla. Jako by žádné odvolání nebylo. Ruská a britská vláda nařídila svým zástupcům, vojenským guvernérům, aby rozsudky neměnili. Britský vojenský guvernér maršál Sholto Douglas později řekl, že po vynesení rozsudků dostal přísně tajný telegram, v němž ho britský ministr zahraničí Ernest Bevin instruoval, aby rozsudky potvrdil a nebral odvolání v úvahu. To dokládají i archivní záznamy. Z obav, aby Spojenecká kontrolní rada tresty nezmírnila, rozhodl se labouristický kabinet na své schůzce 7. října poslat telegram, v němž Douglase upozorňuje, že z „politického hlediska by bylo výhodné tresty neměnit".[859)] Fakt, že do jednání mohl zvnějšku, bez soudní pravomoci, zasahovat další orgán, byl hlavní nespravedlností norimberského procesu.

Ze záznamů kontrolní rady vyplývá, že odvolání dostala 9. a 10. října. PO krátké poradě se její čtyři členové dohodli, že nebudou hovořit se žádným z německých obhájců, a datum poprav stanovili na 16. října. Všechny žádosti, ať už byly o milost nebo o zastřelení místo šibenice, byly zamítnuty. Před tím se jim však jistá pozornost věnovala, zvláště žádosti generalobersta Jodla, protože v jeho případě se téměř všichni shodli na tom, že to byl statečný a čestný voják a že by měl právo na vojenskou smrt. Sir Sholto Douglas, který držel v ruce instrukce z Londýna, však jako argument uvedl, že vzhledem k tomu, že Jodl nikdy ani neprotestoval proti Hitlerovým zločinným zákonům, ani nerezignoval, je šibenice přiměřenějším trestem. „Při studiu důkazů jsem zjistil," uvedl Douglas v rané verzi svých pamětí, „že Jodl měl instrukce od Hitlera, aby podepsal rozkaz k popravě 50 zajatců RAF. Namítl Hitlerovi, že je to protiprávní postup, přesto však udělal, co se od něho žádalo. A tím, pokud jde o můj názor, podepsal svůj rozsudek smrti."[860)] Později popřel, že by jednal pod vlivem osobní msty. Ve skutečnosti není porkázáno, že tento rozkaz podepsal Jodl, a ani před tribunálem nebyl žádný takový důkaz uveden.

Americký generál Joseph McNarney se vyslovil v Jodlův prospěch, sovětský generál Sokolovskij žádal šibenici kvůli účasti odsouzeného v akci BARBAROSSA, napadení Ruska. Francouzský generál Pierre Joseph Koenig by byl povolil zastřelení, předseda však dal svůj rozhodující hlas oprátce. Generál Jodl tedy bude oběšen. Rusové se ještě zde snažili zrušit propuštění Schachta, Papena a Fritzscheho a změnit Hessovo doživotí na popravu. Argumentovali tím, že Hess byl jako Hitlerův zástupce třetí nejvýznamnější osobou hitlerovského Německa a je tudíž „zodpovědný za všechny zločiny nacistického režimu“.[861)]

JODLŮV OSOBNÍ POSTOJ k tribunálu vyplýval z jeho snahy uvést historickou pravdu o válce tak, jak ji on sám znal. Už v březnu 1946 napsal manželce:

> Pořád se mi honí hlavou myšlenky na minulost. Pořád přemýšlím o tom, jestli vlastně nebylo mým posláním jednat naprosto bez ohledu na svou osobní obhajobu, jen ve snaze odhalit historickou pravdu. Byl bych to udělal, kdyby mi v tom nebránily dvě velké síly. Za prvé to nebylo hlavním úkolem tribunálu. Ten mohl jakýkoliv pokus blokovat soudní námitkou „nepodstatné“. A navíc by se mi to ani nemohlo podařit, protože archivy na druhé straně jsou uzavřené.
> A potom si pořád kladu otázku, znal jsi vůbec toho člověka, na jehož straně jsi vedl tak přísný a asketický život? Co když si on jen pohrával s tvým idealismem a zneužíval jej pro temné cíle, které pečlivě skrýval? Můžeš si dovolit říci, že znáš člověka, když ti neodhalí tajná zákoutí své duše – radosti i starosti? Dodnes vlastně nevím, co si myslel a co skutečně chtěl. Vím jen o svých vlastních myšlenkách a podezřeních. A teď, když byla odhalena socha, kterou jsme s nadějí pokládali za umělecké dílo, a spatřili jsme pouze znetvořenou obludu, ať se budoucí historikové dohadují, jestli taková byla už od začátku, nebo jestli se změnila s okolnostmi.
> Já dělám stále stejnou chybu: dávám vinu jeho nízkému původu. Ale potom si vzpomenu na to, kolik obyčejných chlapců poctila historie přízviskem „Veliký“.[862)]

Jodlova dlouhá pouť k šibenici začala už ve chvíli, kdy přijel do norimberské věznice. Skutečnost byla taková, že než se nacisté v roce 1933 chopili moci, byl Hitlerovým odpůrcem. Poté, co Hitlerovi 3. srpna 1934 přísahal věrnost, pokládal jej za obyčejnou hlavu státu, jakých je mnoho. Před říjnem 1938 se nezúčastnil jediné schůzky s Hitlerem, která by měla vojenskou tématiku. Na 3. říjen 1939 vzpomínal slovy: „Keitel mě ve vlaku cestou na polskou frontu představil Führerovi.“ Od toho dne do 23. dubna 1945 zůstal generál Jodl s Hitlerem jako se šéfem operačního štábu wehrmachtu v úzkém úředním styku. V roce 1945 se dostala Spojencům do rukou většina jeho služebních deníků.[863)] V denacifikačním procesu v Mnichově v roce 1953 shledal německý soud generála Jodla nevinným, pokud jde o žalobu předloženou norimberskému tribunálu, a posmrtně jej rehabilitoval. Jeho rozhodnutí bylo zčásti založeno na skutečnosti, že o čtyři roky dříve prohlásil uznávaný a respektovaný francouzský představitel norimberského tribunálu, profesor Donnedieu de Vabres, že podle jeho názoru bylo Jodlovo odsouzení neopodstatněné a že šlo o justiční omyl.[864)]

Oficiální německý tisk se choval velmi pohrdavě, což bylo vcelku pochopitelné, protože novináři i vydavatelé byli plně závislí na vůli vítězů a to v podstatě až do 90. let. Dr. Nelte o nich vyprávěl Keitelovu synovi, že byli krvelačnější než tisk Spojenců a že ve svém zpravodajství systematicky přehlíželi všechno, co svědčilo ve prospěch Němců.

Když slyšel Jodl o tom, že titíž berlínští dělníci, kteří ještě před necelými dvěma lety dobrovolně pracovali čtrnáct i šestnáct hodin denně ve zbrojovkách, nyní stávkují proti rozhodnutí tribunálu o propuštění tří obžalovaných, podotkl hořce, že je tu opět vidět, co zmůže propaganda ve službách jakékoliv vlády. „Jak úžasně charakterně se chová zvíře, které se stane kořistí, ve srovnání s homo sapiens.“[865)] Z toho dr. Nelte usuzoval, že kdyby proces probíhal v Německu, teklo by ještě více krve – šlo by zajisté o čistě inscenovaný proces. Všem soudcům, s výjimkou Rusů, naháněla jejich statečnost strach. Mnoho věcí však dopadlo úplně jinak, než jak Jackson se žalobci naivně plánoval. Mnoho omylů se vyřešilo. Přesto tu však vládl hmatatelný pocit strachu, aby vynesením rozsudků smrti nevytvořili nezrušitelný precedens. „Žaloba se snažila poštvat obžalované proti sobě navzájem, to se jim však nepodařilo,“ řekl Nelte, „ale byl to pravděpodobně důvod, proč obvinili i takové lidi, jak byl Schacht a Papen. Přes všechny tyto pokusy si však obžalovaní prokazovali vzájemnou úctu a respekt.“[866)]

MEZITÍM SI JODL snad po sté uklidil celu, lehl si na lůžko a v polospánku přemýšlel, zda má ještě dost času napsat Luise o svých horolezeckých pokusech, a poslouchal varhany v sousedním kostele, odkud k němu „doléhaly skrz zeď věznice tiché ušlechtilé tóny“.867) Potom usnul jako dítě, bez sedativ, prostou únavou. Má silné nervy a musí se smířit s osudem, z něhož nikdy ani na chvíli nepocítil strach.868) Na stole se mu kupily pozdravy z celého Německa. Bylo to, jako kdyby měl narozeniny. Přiznal, že je naprosto apatický vůči smrti, že si snad dokonce přeje být zase se svou malou Irmou. Odchází od své živé ženy za svou mrtvou ženou.[869)]

8. října opět napsal Luise: „Tenkrát v Berlíně, 21. srpna 1945, jsem si myslel, že tě budu moci vzít s sebou. Bylo mi jasné, že to bude tvrdý boj až do hořkého konce, a proto jsem si pořídil zbraň. Myslel jsem, že se bude bojovat o Berghof [na Obersalzbergu] a potom o Kehlstein, který Francois Poncet tak výstižně přeložil jako Gralsburg. A tak jsem si myslel, že se mnou budeš v tunelech Obersalzbergu a že já přitom budu bojovat v poslední bitvě o svou milovanou zemi uprostřed těch krásných hor a odpočívat s hlavou v tvém klíně. Takhle jsem si o maloval.[870)] Bylo to tak prosté a krásné. Ale kdeže je ta doba! Potom Hitler 22. dubna oznámil to osudné rozhodnutí zůstat v Berlíně a bojovat poslední bitvu tam.“

SPOJENECKÁ KONTROLNÍ RADA oznámila, že odsouzení se mohou do soboty 5. října odpoledne stýkat se svými právními zástupci. S rodinou se uvidí jen během hodinové návštěvy na rozloučenou, v den, který si sami zvolí, v týdnu mezi 6. a 12. říjnem.[871)]

Se Streicherem, který ze zásady odmítal psát stížnosti a podávat odvolání, se nejednalo příliš v rukavičkách. Jeho nejstaršího syna, důstojníka Luftwaffe, k otci pustili před popravou pouze na 45 minut.[872)] V jednom z těchto posledních rozhovorů se Streicher zmínil o svém úhlavním nepříteli Benno Martinovi. Byl to norimberský policejní šéf (Höherer SS und Polizeiführer) a snažil se ve složité situaci prokličkovat tím, že ses tavěl do role hrdiny odboje. „Kdybych byl otevřel pusu,“ řekl Streicher, „tak by se Martin houpal.“ Přesný význam těchto slov si odnesl do hrobu.[873)] Streicher také řekl, že plánoval sebevraždu, nikdy se však o ni nepokusil, protože se rozhodl znovu svědčit v otázce pronásledování Židů.[874)] Svůj názor na Židy nikdy nezměnil, zvlášť ne zde, v Norimberku, který pokládal od začátku do konce za poslední důkaz všeho, co se o nich kdy dověděl.[875)]

Svému synovi řekl, že pod šibenicí bude znovu přísahat věrnost Hitlerovi. „I Göring, Jodl a Keitel zemřou jako muži,“ řekl Streicher.[876)]

Advokát dr. Otto Stahmer navštívil svého klienta Göringa celkem 145krát, včetně posledních dvou návštěv čtvrtého a dvou pátého října. Při poslední návštěvě mu Göring podal svůj snubní prsten a tmavomodrý příruční kufřík, aby je předal Emmy. Ta přišla 7. října, chvíli byla u pátera Sixta O'Connora a ve 14.45 hod. směla vstoupit do místnosti č. 57, aby se rozloučila s odsouzeným manželem. Reichsmarschall hrdě kráčel před dozorcem Russellem A. Kellerem, k němuž byl připoután, vlekl jej za sebou a křičel: „Vidíte? Ještě jsem tu vůdce já."[877)]

Stejný pocit měl i generaloberst Jodl, když jej v poutech vedli za profesorem Exnerem a Jahrreisem. „Bylo mi trochu líto," psal své ženě, „že ti řekli o těch poutech. Věř mi, že mi to nevadí, a nepokládej mě za spoutaného. Já jsem ten, kdo vede eskortu, jak intelektuálně, tak fyzicky."[878)] Rozloučil se se svými věrnými obhájci a později jim v dopise manželce vzkázal, že je prosí o odpuštění, že je připravil o rok života.[879)]

Když se Göring po hodině loučil se ženou, stáli za ním v půlkruhu tři muži se zbraněmi. Řekl, že doufá, že malá Edda nebude mít příliš těžký život. „Můžeš klidně odejít s čistým svědomím," řekla mu Emmy. „Tady v Norimberku jsi udělal pro své přátelé a pro Německo všechno, co jsi mohl.L Měla pocit, jako by umíral v bitvě.

„Netušil jsem, že jsi tak statečná," řekl nahlas, aby jej bylo skrz sklo slyšet.

„Teď poslouchej," řekla a ústa přitiskla až ke sklu. „Máš ještě hřeben?" „Ano." „A kartáč?" „Ano." Byl to podivný rozhovor, ale Russell Keller pravděpodobně neuměl německy. Emmy se opět se stejnou intonací zeptala: „Máš ještě to, co ti dal Ango?" „Ango" byl reichsleiter Victor Bouhler. V červnu 1945 spáchal sebevraždu kyanidem.

„Ne," odpověděl. „Rád bych odpověděl ano, protože by to tak bylo pro tebe jednodušší." V tuto chvíli nelhal. Kyanidovou kapsli neměl. Musí ji nějak dostat ze šatny.

„Ty máš?" zeptal se a ona zakroutila hlavou. Potom dodal: „Oni mě nepověsí. Ne. Pro mě je *kulka*. Hermanna Göringa nepověsí." Pečlivě volil slova. Emmy se uklidnila. „Nemám už jít?" zeptala se. „Jsem docela klidný, Emmy," řekl a vstal.[880)]

Když se vrátil do cely, dr. Pflücker mu přinesl sedativum. „Dnes jsem naposled viděl manželku, pane doktore. Teď už jsem vlastně mrtvý. Nesla to obdivuhodně. Až na konci trochu zaváhala."

11. října v poledne oznámil odsouzeným psychiatr dr. Gilbert, že kontrolní rada zamítla všechna odvolání. „On si snad myslel, že mi prokazuje službu," napsal Jodl „Snad chtěl být zvlášť delikátní. Ale stejně…"[881)]

JODL VYUŽIL k návštěvě manželky až posledního povoleného dne, 12. října. Byl nyní rád, když se jí díval naposled do očí, že v nich není ani zrníčko zbytečné naděje. Je čas skutečně napsat finis.

V předvečer její návštěvy jí napsal dopis začínající slovy: „Tenhle dopis dostaneš až po našem definitivním rozloučení, až bude jasné, že už se na našem osudu nic nezmění." Generál se už téměř těšil na smrt. „Těš se myšlenkou, že teď už jsem svobodný, bez cely a bez dozorce, a že budu vždycky s tebou a budu tě chránit. Každý večer, až uslyšíš zvony, budeš cítit, že jsem s tebou." Vykoupal se a sám se podivil, že to dělá tak důkladně, jako by měl druhý den svatbu. Podvědomě šetřil mýdlo, i když k tomu už neměl nejmenší důvod. Řekl manželce, že v cele nechá všechno prádlo a všechny věci, které nepotřebuje, aby je Luise mohla poskytnout jiným, kteří jsou v nouzi.[882)]

Všichni odsouzení si sbalili věci a napsali poslední dopis na rozloučenou. Ne všechno se zachovalo. Když se vracel plukovník Andrus do USA, odvážel si svazky originálních dopisů napsaných povinně tiskacími písmeny tužkou. Byly to dopisy prominentních vězňů – dopis Richarda Walthera Darrého sourozencům, Miklóse Horthyho „polnímu maršálu Stalinovi", plná moc Waltera Bucha manželce, citupľný dopis France von Papena manželce a

mnoho podobných adresovaných manželkám, dětem, milencům a milenkám, a vedle nich historická prohlášení Kurta Daluegea, Rudolfa Hösse (bývalého velitele Osvětimi) a dalších.[883)] Mnoho takových dokumentů je dnes v soukromém vlastnictví, což nasvědčuje tomu, že američtí důstojníci, kteří je dostali je nepředali adresátovi, ale ponechali si je jako suvenýr s autogramem. Jeden z nich napsal von Ribbentrop:

Administrativě věznice.
Prosím, odevzdejte mé níže uvedené osobní věci mému právnímu zástupci dr. Georgu Fröschmannovi, Weilandstrasse 36, Norimberk, aby je předal mé manželce Annelis von Ribbentropové:
-36 000 marek v hotovosti minus suma, kterou odevzdal mé manželce Annelis von Ribbentropové plukovník Andrus. Domnívám se, že šlo o částku 3 600 marek.884)
-jedny zlaté hodinky Longines. Potvrzení věznice o jejich odebrání má dr. Fröschmann nebo pan Kuntze.
-fotografie a dopisy uložené v plátěném pytli v cele
-dokumenty obhajoby (modré) rovněž v plátěném pytli
-jeden oblek, jedny šedé kalhoty
-různé prádlo
-mé paměti, str. 108-126
-jedna poznámka o postoji k Židům
-dva zlaté dentální můstky

J. VON RIBBENTROP[885)]

Stejnému orgánu adresoval podobné instrukce Seyss-Inquart:

Mé osobní věci předejte:
paní Gertrud Seyss-Inquartové, Rakousko. Paní Gertrud Seyss-Inquartová je má manželka a má právo disponovat těmito věcmi podle vlastní vůle.
Jedná se o následující předměty, podle inventárního prohlášení ze dne 31. 5. 1945:
-1 náramkové hodinky (Zentra)
-1 náramkové hodinky (Lusina-Geneva)
-1 stolní hodiny (Jungklaas)
-1 stolní hodiny (Haller)
-1 vyznamenání (kříž)
-500 + 710 = 1 210 říšských marek. Jeden kožený kabát, jeden kabát do deště, jedna kožená vesta, jeden příruční kufřík, jeden hnědý příruční kufřík, jedna černá aktovka, jedno uzamykatelné pouzdro na obuv, jeden pár holin, jedny černé desky s doklady, Goethův Faust, antologie poezie atd.
V Norimberku 13. 10. 1946

ARTHUR SEYSS-INQUART[886)]

13. ŘÍJNA NAPSAL KEITEL poslední dopis svému synovi. Polní maršál byl patrně smutný, že nedostal od Karla-Heinze ani zprávičku – Američané postupovali v doručování pošty selektivně – a tak napsal, že dostal dopisy jen od ženské části rodiny, a dodal: „Dost. My muži jsme zbabělci.“[887)]

Plukovník Andrus navštívil odpoledne všechny odsouzené, aby jim oznámil, že všechny žádosti o milost byly zamítnuty. Netušil, že už jej dr. Gilbert předešel. Jodl o tom psal manželce: „V půl jedné ke mně přišel plukovník se svým doprovodem. Zapnul jsem si límec a stál jsem s rukama za zády u zdi pod oknem. Stručně oznámil, že kontrolní rada

zamítla naše žádosti. Přikývl jsem, on taky přikývl a potom jsem řekl: ‚Je to pro mě čest.'" Poté se generál vrátil k četbě *Tuláků* Knuta Hamsuna.[888)]

Tu noc bylo ve věznici slyšet asi ze vzdálenosti 30 metrů těžká nákladní auta. Přivážela zařízení pro šibenice. Fritz Sauckel, kterého údery kladiv neustále budily ze spánku, začal křičet. Göring to slyšel a přál si mít tu moc bývalému gauleiterovi pomoci.[889)] Jeho bývalý státní tajemník Erhard Milch také slyšel bušení kladiv ze dvora – vrátil se sem z Dachau, aby zde podstoupil vlastní soudní proces – a zapsal si do deníku: „To stavějí šibenice? V jakém rozpoložení jsou asi chudáci odsouzení, když tohle slyší!"[890)]

Druhý den poručík John W. West odemkl Göringovu celu a udělal rychlou prohlídku všech jeho osobních věcí a lůžka, aby nalezl případné sebevražedné nástroje. Odsouzený reichsmarschall celou dobu hovořil, vypovídal později West, a tvářil se překvapivě spokojeně.[891)]

Jodl od této noci už nemohl spát bez sedativ. Na rozdíl od Streichera dostával tolik pošty, že některé večery dostal odpovědi i na dopisy, které odesílal ten den ráno. Americká cenzura byla v jeho případě velmi shovívavá. „Nenávist mě srazila na zem," psal Jodl své manželce Luise, „ale láska mě vynese až ke hvězdám." Nesčetné dopisy, které zaplavovaly jeho celu, byly tak plné lásky, že si mezi nimi připadal jako v zahradě plné květů a vůně. „A to všechno je pro mě, kterého mají všechny lidské bytosti ve městě odsoudit."[892)]

Věděl Jodl, kolik dní mu ještě zbývá? Téměř jistě věděl.[893)] Dokonce si představoval svou vlastní popravu – „až na mě budou upřeně hledět fotoaparáty a tužky novinářů budou v pohotovosti". Chtěl, aby si všichni všimli, že je hrdý a že opovrhuje těmi, kdo jeho popravu vykonají.[894)]

14. října se Göring zeptal pastora Gereckeho na hodinu popravy. Pastor nevěděl a odmítl Göringovi svaté přijímání. „Odepřel jsem mu večeři Páně," vypovídal kněz později, „protože on popřel Krista, od něhož tato svátost pochází… zklamalo ho, když jsem mu řekl, že se na nebesích nesetká se svou dcerou Eddou, pokud odmítá Boží spasení."

Nadešel 15. říjen, poslední den odsouzených. Jodl najednou nejistě psal: „Pořád ještě nevím, jestli to bude zítra ráno, nebo ne. Dnes odpoledne tu byl páter Sixtus, ale nic neříkal. Dostal jsem všechny dopisy na rozloučenou, i tvůj – ale chci si je přečíst až opravdu v poslední chvíli, až budu mít jistotu. Páter Sixtus řekl, že ještě přijde, tak to bude asi dnes večer." O několik hodin generál připsal: „Právě tu byl páter Sixtus, tak už mám jistotu." Kněz mu přinesl dopisy od manželky a ještě mnoho dalších. Po jeho odchodu připsal Jodl k dopisu pár nervózních řádků: „Vím, že jsem dělal chyby, ale jestli je na nebi Bůh, a já si myslím, že je, že musí být, tak mi mé hříchy odpustí."[895)]

I Göring si uvědomil, že má před sebou poslední noc. Sedl si ve své cele číslo 5 a začal psát svá poslední slova. Ta byla později nalezena v cele:

> Pokládám za krajně nechutné dělat z našich poprav divadlo pro senzacechtivé reportéry, fotografy a zvědavce. Toto velké finále svědčí o tom, jak hluboko klesly žaloba i soud. Bylo to pouhé divadlo, od začátku až do konce! Prohnilá komedie!
> Moc dobře chápu, proč se nás nepřátelé potřebují zbavit – ze strachu a z nenávisti. Ale jejich pověsti by lépe prospělo, kdyby tento čin vykonali jako vojáci.
> Já sám zemřu bez vší parády a publicity.
> Ještě jednou zdůrazňuji, že necítím nejmenší morální nebo jinou povinnost podstoupit trest smrti a popravu od svých nepřátel a nepřátel Německa.
> Odcházím s radostí a smrt pokládám za úlevu.
> Doufám v Boží milost! Hluboce lituji, že nemohu pomoci svým kolegům (zvláště polnímu maršálovi Keitelovi a generálu Jodlovi), aby i oni unikli zítřejšímu veřejnému představení.

Usilovná snaha zabránit nám v tom, abychom ohrozili své vlastní zdraví, nikdy nebyla motivována skutečným zájmem o toto zdraví. Všechno bylo jen proto, aby bylo zajištěno velké senzační divadlo.

Ale *ohne mich* HERMANN GÖRING

Dole na konci uličky prožíval Jodl poslední minuty svého života. Četl poslední dopisy a poslední řádky od své ženy, dokud nemohl pro slzy pokračovat. „V uších mi zní pohřební marš pěší jednotky a potom tichá známá melodie – možná ji slyšíš také: *Ich hatt´ einen Kameraden*, Míval jsem přítele." Po slovech, která brzy pronese pod šibenicí, odložil pero navždy: „Zdravím své milované. Zdravím své přátelé. Posílám pozdrav svému věčnému Německu."[896)]

Američané instruovali německého lékaře dr. Pflückera, že musí odsouzené vzbudit ve 23.45 a oznámit jim, že se blíží poprava.

PŘÍSLUŠNÝ ORGÁN („Čtyřstranná komise pro dohled nad hlavními válečnými zločinci") jmenoval 40 spojeneckých důstojníků, kteří budou dohlížet na popravy. Byli mezi nimi sovětský, britský, americký a francouzský generál, dva novináři z každé země, 24 amerických důstojníků, dva Němci, dr. Wilhelm Hönger a dr. Jakob Meister, tj. ministerský předseda a hlavní prokurátor bavorské loutkové vlády.[897)]

Za to, že Jackson odmítl poskytnout čtyřem generálům spojenecké komise, která měla odpovídat za popravy, prominentní místo v soudní síni při vynášení rozsudků, pomstila se mu nyní komise tím, že nepustila ani tribunál, ani žalobce k šibenicím postaveným na vězeňském cvičišti v kryté hale (ne že by si Jackson přál u toho být). Speciálně k této příležitosti přiletěl do Norimberku Jacksonův zástupce Whitney R. Harris, nedostal se však přes zavřené dveře.[898)]

Američané novináře upozornili, že se až do hodiny H (do 17 hodin norimberského času) nesmí žádné informace dostat ven. Andrus nařídil držet v izolaci osm vybraných novinářů, dokud nebudou těla popravených v bezpečí odnesena z budovy. V 17.50 poslal Selkirk Panton ve zvláštním jazyce telegrafických zpráv závěrečnou zprávu listu *Daily Telegraph*: „OFICIÁLNÍ TAJNÁ ZPRÁVA OSM ŽURNALISTŮ ZÁKAZ VSTUPU NA POPRAVY" s dodatkem „ODJÍŽDÍM DO VĚZNICE SLEDUJI POZORNĚ DO KONCE".[899)]

Ve 20 hodin byli novináři odvedeni do věznice za odsouzenými. Kingsbury Smith ze zahraničního zpravodajství v New Yorku se tolik snažil předejít své kolegy, že ještě předtím, než mohl do věznice vstoupit, poslal vymyšlenou zprávu. „Viděl", jak telegrafoval do New Yorku, Göringa zhrouceného na jeho kovovém lůžku s rameny opřenými o holou bílou stěnu, jak čte jakousi knihu o ptactvu v Africe. „Stál jsem a díval jsem se na Göringa přes rameno dozorce, který jej nepřetržitě sledoval… Před očima americké bezpečnostní hlídky, která ho střeží jako kočka myš, má Göring malou naději následovat Leye [tj. spáchat sebevraždu], i kdyby se o to snažil." Smith byl překvapen Göringovým „zločineckým výrazem, přihlouplým zlostným obličejem a pevně sevřenými rty". Ve své zprávě do New Yorku uvedl, že reichsmarschall to bude mít k šibenici z cely číslo 5, která je až na samém konci uličky smrti, nejdále.[900)] Když poslal tuto telegrafickou zprávu, připojil se ke svým sedmi kolegům, aby cely skutečně navštívili. Tohoto telegramu však pravděpodobně celý život litoval.

Vězni nyní už nepochybovali o tom, že je čeká jejich poslední představení. Generaloberst Jodl se zvlášť pečlivě oholil, protože chtěl až do poslední minuty jako ze

žurnálu. „Neuvidí žádného zdrceného a litujícího zločince," napsal soukromně před několika dny, „uvidí hrdého vojáka, který má v sobě více klidu a sebeovládání než ti, kdo jej vězní."[901)]

I Göring v cele číslo 5 věděl, že se blíží konec. Vojín Gordon Bingham viděl dr. Pflückera, jak odpoledne jakousi bílou obálku. Göring se do ní podíval a potom z ní vysypal bílý prášek, patrně cukr do čaje.[902)] Když odcházel ten den vojín Edie v 16.30 ze služby, viděl Göringa, jak spí s rukama kolem krku.[903)] Asi o tři hodiny přišel do Göringovy cely pastor Gerecke. „Vypadal sklíčeně," vypovídal, ale nebylo to nic divného v dané situaci. Hovořili tiše o odsouzených, Göring se ptal zvláště na chudáka Sauckela. Reichsmarschall znovu kritizoval způsob popravy a řekl: „Pro mě je to krajně ponižující vzhledem k mému bývalému postavení v Německu." Gerecke přerušil ticho, které následovalo, otázkou, zda Göring skutečně a úplně odevzdal své srdce a duši Spasiteli. Göring odpověděl, že je křesťan a že je tudíž v klidu.[904)]

Když se ve 20.30 opět měnila stráž, díval se vojín Gordon Bingham otvorem ve dveřích Göringovy cely a viděl Góringa, jak leží na lůžku v botách, kalhotách a kabátě a v obou rukou drží knihu. Po dvaceti minutách, vzpomínal Bingham, si odsouzeny sedl a odložil knihu do čela postele. Potom vstal, vymočil se – byl tedy několik vteřin mimo dohled – opět se posadil na postel, zul si boty a obul si přezůvky. Vzal knihu, došel ke stolu, dvakrát nebo třikrát vzal do ruky pouzdro na brýle a potom je opět odložil. Vypadalo to jen, že je zamyšlený, řekl Bingham. Potom začal uklízet celu, přenesl psací potřeby ze stolu na židli, boty postavil do rohu místnosti. Potom se připravil ke spánku. Posadil se na postel, zul si přezůvky a svlékl ponožky, svlékl si kabát a složil jej do nohou postele, potom si svlékl kalhoty a uložil je s ostatním oblečením do skříňky na zemi u stolu.

Takto strávil ještě několik minut a potom ztěžka dosedl na postel, lehl si a přikryl se. Vojín Bingham sledoval odsouzeného, jak se patnáct minut neklidně převaluje na lůžku, levou rukou hladí přikrývku mezi sebou a zdí a pravou rukou si občas tře čelo.

Ve 21.05 obcházel naposled dr. Pflücker v doprovodu poručíka Jamese H. Dowda cely a podával fenobarbituráty vězňům, kteří nemohli spát. Göringovu celu vynechal. „Zajdu tam později," řekl, když ji míjeli. Ve 23 hodin Göring obvykle dostával své červené a modré tablety. Dowe nahlédl do cely a divil se, jak je Göring klidný. Reichsmarschall ležel na zádech na lůžku a spal.[905)]

Ve 21.30 se Pflücker vrátil s tabletami pro Göringa a Sauckela. Tentokrát jej doprovázel poručík Arthur J. McLinden. Pflücker na vězně několik minut tiše hovořil. Göring věděl, že je to poslední noc před popravou. „Dobře to vím," řekl Pflückerovi a zeptal se, má-li se svléci. Pflücker měl zákaz sdělovat vězňům, že poprava bude zítra, a tak odpověděl vyhýbavě – alespoň tak zněla jeho svědecká výpověď. „Ale stejně se něco děje," trval na svém Göring. „Chodí tu různí divní lidé a víc se svítí."[906)]

Dozorce viděl, jak lékař dává Göringovi tabletu nebo kapsli. Göring ji okamžitě spolknul. (Pflücker později přiznal, že tabletu naplnil jedlou sodou a ne sedativy, aby náhodou Göring tuto noc neusnul – to bylo zajimavé přiznání). Prohodili ještě několik slov a potom Pflücker vězni změřil puls na levém zápěstí a v McLindenově doprovodu odešel z cely. Reichsmarchall jim popřál „Gute Nacht".[907)] Před odchodem z cely podal Pflücker Göringovi ruku. Bylo to zakázané, ale co by jim už teď mohli udělat? „Bylo pro lékaře těžké, aby jim na rozloučenou nepodal ruku," vysvětlil prostě týmu vyšetřovatelů. Vězeň stále mohl mluvit, to znamená, že ještě stále neměl nic většího v ústech.

Z vyšetřování vyplývá, že v tuto chvíli nechal Göring levou rukou za tělem mimo dohled. Snad mu do ní Pflücker vsunul pouzdro s ampulí, když mu měřil tep. Odsouzený ležel patnáct minut s hlavou pootočenou doleva ke zdi, snad si kryl oči před světlem. Jednou natáhl prsty pravé ruky proti stráži, když na něj při inspekci zasvítili světlo. Potom sepjal ruce a několik minut si je držel před očima. Ještě dvakrát prošel okolo dozorce poručík Dowd – to bylo ve 21.35 a 21.40 – a nahlédl do cely. Göring se nehýbal. Ležel tiše a přemýšlel nebo poslouchal

zvuky z okolí. Zdá se logické, že Pflückerova návštěva byla pro jeho sebevražedné snahy klíčová. Kdyby byl Göring dostal ampuli kyanidu o mnoho hodin dříve, jistě by byl už použil a neriskoval, že bude příliš pozdě – že se rozletí dveře a stráž mu spoutá ruce za zády.

Ve 22.30 se rozhodl, že nadešel čas. Bude jedenáct nebo půlnoc? Přestože byl statečný, zaváhal. Otrava kyanidem není příjemná smrt. Slyšel, jak se střídají stráže. Zvedl hlavu a viděl, jak Bingham nahlíží otvorem do cely. Vystřídal jej vojín Harold F. Johnson. Göringa viděl stále ležet na zádech. Jednou, asi o pět minut později, Göring zvedl levou ruku, jako by si zakrýval oči proti světlu. „Do 22.40 ležel naprosto bez hnutí," vypovídal Johnson, „potom sepjal ruce, dal si je na prsa a otočil hlavu ke zdi." Tou dobou už musel mít nerozbitou ampuli v ústech. „Ležel tak asi dvě nebo tři minuty," řekl Johnson, „a potom i dal ruce podél těla. Bylo přesně 22.44, díval jsem se na hodinky."[908)]

NĚKOLIK MINUT před tím procházel krytou chodbou, která vedla z věznice do zadního vchodu Paláce spravedlnosti, Andrusův nejvyšší podřízený, kapitán Robert B. Starnes. U dveří, které dělily tuto chodbu, potkal 6 členů popravčí čety. „Popravčí skupinu 3. armádní jednotky". Vpustil je dovnitř. Provedl je cvičištěm, kde se budou konat popravy, a ukázal jem věci, které tu budou – mezi nimi 11 rakví. První půjde na řadu Göring, jejich prominentní vězeň. Uvnitř krytého cvičiště si několik kameramanů připravovalo nástroje a zkoušelo světla. Deset reflektorů vrhalo nepřirozeně jasné bílé světlo. Všechno šlapalo jako hodinky. Asi ve 22.50 se Starnes vracel do věznice, kde v celách čekalo jedenáct odsouzených. Ve 23.00 se Göringovi jako prvnímu utáhne smyčka kolem krku.

Ve věznici však, jak Starnes zjistil, nastalo pravé peklo. Světla svítila na maximum, telefony marně zvonily a po kovových uličkách klapaly těžké vojenské boty. Kapitán se dal do běhu k cele číslo 5, odkud byl cítit pronikavý pach hořkých mandlí. Cítil jej už na dálku. Byl to nade vší pochybnost kyanovodík.

Cestou potkal seržanta Daniela E. Haubergera

Göring je mrtev, vykřikl seržant.[909)]

22. Únik z klece

NENÍ POCHYB o tom, že Göringův „únik“ – tak se na to alespoň on sám díval – otřásl celým Německem, které už jen těžko snášelo hladovění na ulicích a ve vězeňských táborech, potupu porážky a spojeneckou okupaci. Dokonce i ve Spojených státech udělal Göringův husarský kousek na obyčejné lidi dojem.[910)]

Jak napsal Douglas McKelley, Göring statečně přežil dlouhé vězení, jen aby mohl zarazit plány spojeneckého tribunálu a žaloby. To se mu podařilo a tím znovu získal respekt německých lidí. „V posledních chvílích života,“ psal Kelley ve svých pamětech, „vzal události do svých rukou a opět jako dominantní figura podvedl spojenecké katy. Jeho sebevražda, zahalená tajemstvím a zdůrazňující neschopnost amerických hlídek, byla zručným a brilantním závěrečným tahem onoho německého díla, které, až přijde čas, bude v jistém smyslu zdrojem obdivu.“[911)]

GÖRING JEDNOU vyjádřil zvědavost, jaké to je tam na druhém konci.[912)]

15. října 1946 ve 22.47 hod. to zjistil. Vojín Harold F. Johnson sledoval Göringa otvorem ve dveřích cely a zdálo se mu, že leží podivně ztuhle. Potom z jeho úst slyšel podivné chrčení. Běžel k telefonu a zavolal velitele. Sržant Gragory Tymchyshyn přiběhl po schodišti z druhého podlaží. Bral při běhu dva schody najednou.[913)] Göring už byl v agónii a umíral.

Seržant běžel do kanceláře věznice a vrátil se s poručíkem Norwoodem G. Cronerem a s kaplanem Gereckem. Croner se podíval otvorem ve dveřích. Nejdřív měl pocti, že má Göring záchvat mrtvice. Poslal pro poručíka Arthura J. McLindena. Zatímco šel Croner pro německého lékaře, McLinden otevřel dveře cely a s kaplanem vstoupil dovnitř.[914)] Za nimi šel Johnson s lampou.

Göringova pravá ruka visela bezvládně z postele. Gerecke ji vzal za zápěstí a řekl: „Proboha, on je mrtvý.“[915)]

Přišel Pflücker. „Šel jsem do cely číslo 5,“ vypovídal o několik dní později. „Zprava stál vedle Göringa kaplan. Göring ležel na zádech a krátce vydechl. Změřil jsem mu puls. Slábl. V obličeji zelenal, měl barvu jako umělé světlo.“

„Göring umírá,“ řekl lékař. „Už se nedá nic dělat.“ Otočil se k důstojníkovi, který stál ve dveřích: „Sežeňte Rosku!“[916)] Poručík Charles J. Roska, americký vězeňský lékař, postával na cvičišti, kde jej záhy čekala práce.

Když dr. Pflücker prohlížel mrtvého nebo umírajícího Göringa, zaslechl, jak později tvrdil, „jakési šustění pod pokrývkou“. Když ji odkryl, našel v Göringově sevřené ruce dvě obálky. Řekl o tom kapitánovi Robertu B. Starnesovi, vězeňskému veliteli.[917)] Dále Pflücker vypovídal: „Odkryl jsem přikrývku, protože jsem potřeboval poslechnout srdce, a všiml jsem si, že v ruce drží obálku [*sic*]. Řekl jsem kaplanovi, aby se na ni podíval. Vzal obálku, prohlížel ji, a já jsem viděl, že v ní je kovové pouzdro a dva nebo tři listy papíru. Nevyndával jsem je. Snažil jsem se pouzdro otevřít. Bylo prázdné. Nebyl v něm žádný prášek, nic. Vrátil jsem je do obálky a tu jsem dal kaplanovi a řekl jsem mu, aby si pamatoval, že jsem ji našel v Göringově ruce.“

Možná je podivné, že na této pasáži trval. Evidentně čekal, že bude obviňován z toho, co se stalo, nebo dokonce zatčen. Měl na paměti, jak spáchal sebevraždu Himmler, a požádal dr. Rosku, který přišel ve 22.50 hod., aby se podíval Göringovi do úst, zda tam nejsou střepiny.[918)]

Roska prohlásil, že Göring nemá hmatný ani slyšitelný puls. V ústech mu nalezl střepiny. Potom vypovídal: „Vytáhl jsem z Göringových rukou obálku s mosazným pouzdrem," nic jiného však už v rukou neměl.[919)]

Gereckeho výpověď toto svědectví potvrzovala.[920)] Touto dobou přišel velitel Starnes. Šestičlennou popravčí četu nechal na cvičišti. Když vstoupil do cely číslo 5, ovanul jej silný pach kyanidu. Gerecke a německý lékař se skláněli nad Göringem a snažili se změřit puls. „Je mrtvý," řekl kaplan a dr. Pflücker to potvrdil: „Už je mrtvý."[921)]

KDYŽ HODINY odbíjely půlnoc – podle zprávy Selkira Pantona, kterou posall ve 3.15 listu *Daily Express* do Londýna – oznámil sinalý plukovník Andrus monotónním hlasem osmi novinářům: „Göring spáchal sebevraždu. Je mrtev."[922)] Dodal, že Göring měl být popraven jako první.

Andrus řekl novinářům, že v jeho cele nalezl „jednu" obálku, nahoře roztrženou a nadepsanou tužkou Göring. Byly v ní tři tužkou psané vzkazy a „malé mosazné pouzdro".

Pro novináře to byl největší zážitek z celého procesu. Basil Gingell hned ráno 16. října telegrafoval své agentuře: VYŠETŘUJE SE, JAK SE DOSTAL K JEDU A KDE JEJ UKRÝVAL. Gingell patřil k osmi novinářům, kteří prošli ve 21.30 kolem cel odsouzených a viděl Göringa, jak spokojeně spí v hedvábném modrém pyžamu. OSOBNĚ JSEM VIDĚL DO CELY… JEHO ZAVALITÉ RUCE LEŽELY NA POKRÝVCE, PRAVOU MĚL ZAŤATOU. VŠIML JSEM SI TOHO – MUSEL TO MÍT V ZAŤATÉ DLANI."[923)]

Ve snaze zprostit své lidi podezření označil Andrus za hlavní podezřelé nejmenované německé zaměstnance věznice.[924)]

Göringova sebevražda změnila celý časový plán. Generálové nařídili odložení poprav. Ve 23.45 vstoupila do Göringovy cely narychlo svolaná vyšetřovací komise, jejímiž členy byli plukovník B. F. Hurles, podplukovník W. Tweedy a major Stanley T. Tosenthal. Na lůžku leželo Göringovo bezvládné tělo. Mělo šedomodrou barvu, typickou pro kyanózu, a jedno oko široce otevřené. Během dvou hodiny prohlédli v cele každou píď, otevřeli každou krabičku, zkontrolovali prázdnou roličku od toaletního papíru, balíček karet, nenašli však jediný klíč k tajemství, jak se Göringovi tento trik podařil.

Ve snaze jednat s odsouzenými stejně důstojně jako dosud, hodlal plukovník Andrus povolit vězňům volný odchod na cvičiště, kde se budou odbývat popravy. Po Göringově sebevraždě jej však generálové ze čtyřstranné komise nabádali, aby odsouzené spoutal a pouta jim vyměnil až na místě poprav za „hedvábný provaz", jímž budou mít svázané ruce při popravách.

To nevyhnutelně vedlo k nepříjemnému zpoždění, takže po prvních dvou odsouzených poslala komise zástupce do věznice, aby ostatní muže spoutali už v celách.[925)]

Každý odsouzený byl nyní odveden na popraviště zvlášť. Američané při tom byli nervóznější než odsouzení. „Všichni do jednoho zemřeli velmi statečně," poznamenal si hrdě polní maršál Milch. „jeden Amík řekl: ‚Ti mají v žilách místo krve led.'"

JAKO PRVNÍ VSTOUPIL na popraviště v 1.29 Hitlerův ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop. Ruce měl za zády spoutané ne hedvábným provazem, ale koženým řemenem. On i všichni ostatní umírali se slovem Vaterland na rtech. Ribbentropova poslední slova byla zaznamenána: „Bože, zachraň Německo a buď milostiv mé duši. Moje poslední přání je sjednocené Německo, porozumění mezi východem a západem a mír na zemi." Potom

vystoupil po třinácti schodech k propadlišti. Na hlavu dostal černou kápi a v tu chvíli se propadliště otevřelo a odsouzený zmizel z dohledu mezi černými závěsy.

Druhá popravčí četa mezitím čekala u druhé šibenice na polního maršála Keitela. Odsouzený přišel se svázanýma rukama. Řekl několik vět na pozdrav a skončil slovy: „Přes 2 miliony německých vojáků padlo za vlast. Já nyní následuji tyto vojáky i své syny, kteří dali Německu vše, co měli!“ Hrdě vystoupil po schůdcích. Jak padal dolů, dveře propadliště mu rozbily obličej. Totéž se stalo i několika dalším odsouzeným. Šibenice nebyla dobře konstruovaná.

Plukovník, který popravám velel, se zhoupl na chodidlech a zeptal se generála Rickarda, zda se smí na popravišti kouřit. Rickard, později následován několika dalšími pozorovateli, místo odpovědi vytáhl balíček Lucky Strike a zapálil si. Lékaři odešli zkontrolovat stav popravených.

Rosenberg vystoupil na šibenici beze slova.

Hans Frank se usmíval tvářil se jako skutečný kajícník. Zastavil se u vchodu, aby poděkoval plukovníku Andrusovi za laskavost, s jakou s ním ve věznici jeho lidé jednali.[926)]

Frick vykřikl jasným silným hlasem: „Ať žije věčné Německo!“

Streicher, jemuž se nikdy nezahojilo zraněné koleno, měl starost, že se mu nepodaří vystoupit po schůdcích hrdě a zpříma, jak ujistil svou ženu a syna v dopise na rozloučenou. Psal jim o tom, že trénuje chůzi bez hole.[927)] Do pochmurného dne popravy nakonec vnesl jistý vtip, který ostatní nenapadl. Ten den byl židovský svátek Purim, posvátný den v židovském kalendáři připomínající osvobození Židů v Persii před Hamanovou zkázou. „Heil Hitler!“ vykřikl. „toto je slavný židovský svátek, ale je to můj svátek, můj Purim! Přijde den, kdy vás bolševici všechny pověsí!“ Když mu padala přes hlavu černá kápě, vykřikl ještě přidušeným hlasem: „Má milovaná Adélo - !“ a propadl se pryč.

Fritz Sauckel, o nějž měl Göring největší strach, následoval svého gauleitera pouze s tichou poznámkou: „Umírám jako nevinný člověk. Bože, spas Německo a učiň je opět silným!“

Potom přišel Jodl, zpříma jako před ním Keitel, a pod schůdky pronesl: „Zdravím tě, mé Německo!“

Poslední šel Seyss-Inquart. Jako voják sňal brýle a řekl: „Doufám, že tato poprava je poslední tragédií druhé světové války a že se z ní lidé poučí, že lze opět nastolit mír a porozumění mezi národy. Věřím v Německo.“ A jako poslední se ve 2.57 hod. propadl černým závěsem.

VE 2.54 ANDRUS zaznamenal čas předání vězňů a skutečnost, že popravčí komisi bylo předáno Göringovo tělo. Na popraviště bylo přitaženo patnáct minut po popravě Seyss-Inquarta, aby je mohla prohlédnout komise složená ze čtyř spojeneckých generálů a dvou horlivých reprezentantů nového Německa (ministerský předseda Bavorska, sociální demokrat dr. Wilhelm Högner, a norimberský prokurátor dr. Jakob Meister).[928)]

Ostatky Hermanna Göringa byly položeny mezi první a druhou šibenici.[929)] Zpod zelené přikrývky vyčnívaly ztuhlé nohy a přes okraj nosítek přepadala ruka v modrém hedvábném pyžamu. Kabátek od pyžama měl mokrý, patrně od zběsilých pokusů armádního lékaře přivést odsouzeného k životu, aby mohl být popraven.[930)]

Vedle Göringova těla byly vyrovnány rakve pro ostatní a do nich položili jejich těla. Na každé tělo připevnili jmenovku a pořídili oficiální fotografie. Streicher, Sauckel, Frick, Jodl a Seyss-Inquart ještě měli kolem krku provaz. Keitel, Jodl a Frick měli potlučený obličej[931)] a Frickova přikrývka byla pod hlavou nasáklá krví. Později byla těla svlečena a opět fotografována. Podle nařízení z vyšších míst držel Andrus popravy v tajnosti, dokud nebudou těla „pryč“.[932)] Uzavřené rakve byly převezeny do koncentračního tábora v Dachau,

který byl nyní v rukou Američanů, a spáleny v krematoriu. Popel byl rozptýlen do řeky v Mnichově, v místě, kde protéká kolem zahrady Solln.

JACKSONA VE SKRYTU duše potěšila kritika poprav, které americká armáda nezvládla. V Británii a v Německu moudře zakázali zveřejnění fotografií, v Americe je však přinesly všechny noviny. Jackson tím byl rozhořčen. On s těmito muži nemá slitování, ale jako moudrý člověk dobře věděl, že takové fotografie vyvolají soucit. „Lidé uvidí mrtvé nacisty, nevidí těch 6 milionů mrtvých obětí," řekl v soukromí. „O tom, jak si armáda poradila s popravami, a o té publicitě okolo si nemohu myslet nic dobrého."[933)] Dokonce napsal rozzlobený dopis národním novinám, v němž protestoval proti „zvrhlému" způsobu, jak se zacházelo s Göringovými ostatky, který byl nevhodný jak vzhledem ke Göringovi, tak vzhledem k autoritě, která jej nařídila – jako soudce nevyššího soudu však nemohl vyvolávat konflikty, a tak dopis nikdy neodeslal.[934)]

Nynější němečtí protifašističtí novináři, kterým dr. Goebbels říkával Journaille, se chvali opovržlivě, zvláště jistý novinář z agentury DANA. Ve snaze o sólokapra otiskl živé, avšak smýšlené líčení poprav. Protože nevěděl, že se popravy odehrály v budově, tvrdil, že je sledoval odkudsi ze střechy. Druhý den se snažil napravit reputaci tvrzením, že nemluvil o tom, že by viděl přímo popravy, ale že viděl, jak vedou odsouzeného. Ani to však nebylo možné, protože Andrus měl zajištěné všechny střechy v okolí, odkud by na soudní budovu bylo vidět.[935)]

Tím však všechny nevkusné skutky ještě nekončily. Kdosi z Andrusových lidí vydal příležitostnou obálku pro filatelisty s norimberskou známkou a jmény popravených. Počkal až do skončení událostí, a tak na ni mohl uvést i Göringovu sebevraždu.[936)]

Začaly se šířit fámy o dopisech, které byly nalezeny v Göringově cele. Lidé hovořili o sarkastickém triumfalistickém dopise Churchillovi (později takový dopis koloval, byl to však padělek).[937)]

Jaké tři vzkazy tedy Göring zanechal? Po procesu se to nikdo nedozvěděl. Kontrolní rada v Berlíně uzamkla dopisy v sejfu a přikázala držet je trvale v tajnosti. I plukovník Andrus se dověděl jen o obsahu jednoho dopisu, dopisu z 11. října 1946, adresovaného jemu.[938)]

Stejné datum měl i dopis manželce a dopis kaplanovi. Všechny byly v jedné obálce.

Norimberk 11. 10. 1946

Drahý Otče!
Odpusťte mi to, ale nemohl jsem z politických důvodů postupovat jinak. Dlouho jsem se modlil k Bohu a cítím, že jednám správně. Byl bych je nechal, aby mě zastřelili. Prosím vás, utěšte mou ženu a řekněte jí, že to *nebyla obyčejná sebevražda* a že může zůstat klidná, že mě Bůh příjme ve své nekonečné milosti.
Bože, ochraňuj mé drahé!
Vám, drahý pastore, přeji Boží požehnání.

Váš HERMANN GÖRING

Má nejdražší!
Po zralé rozvaze a upřímných modlitbách k Bohu jsem se rozhodl, že si vezmu život a nenechám tak své nepřátelé, aby mě popravili. Byl bych od nich přijal smrt zastřelením. Ale reichsmarschall Velkého Německa se nemůže nechat pověsit. Krom toho měly popravy probíhat jako divadlo pro novináře a kameramany (asi pro filmové týdeníky). Nejde tu o nic víc než o senzaci.

Já však chci zemřít v tichosti a ne veřejně. Můj život skončil ve chvíli, kdy jsme se my dva naposled rozloučili. Od té chvíle mám v duši obdivuhodný klid a smrt pokládám za definitivní úlevu.
Považuji za řízení Boží, že se mi v průběhu mého dlouhého věznění dostal do rukou prostředek, který mě osvobodí od mého pozemského trápení. Tento prostředek nikdo nikdy neobjevil. Bůh mě ve své laskavosti ušetřil tohoto hořkého konce.
V myšlenkách jsem až do konce s tebou, s Eddou a se svými drahými přáteli! Poslední údery mého srdce jsou symbolem naší velké nekonečné lásky.

TVŮJ HERMANN

Dopis plukovníku Andrusovi sestával z jediného listu papíru složeného dvakrát napříč, aby se vešel do horní kapsičky nebo velmi malé obálky. Stálo v něm:

Norimberk, 11. 10. 1946

Veliteli
Po celou dobu od příjezdu do věznice jsem měl u sebe kapsli kyanidu. Po příchodu do Mondorfu jsem měl *tři* kapsle. První jsem nechal v oděvech, aby byla nalezena při prohlídce. *Druhou* jsem dal do přihrádky pod oblečení, když jsem se svlékal, a při oblékání jsem si ji opět vzal. Ukrýval jsem ji v Mondorfu i zde v cele tak pečlivě, že i při častých a *velmi důkladných prohlídkách* nemohla být nalezena. Při soudních přelíčeních jsem ji měl s sebou v botách.
Třetí kapsli stále *mám* v toaletním stolku v kulaté krabičce s krémem (ukrytou v krému). Mohl jsem si je vzít už v Mondorfu, kdybych byl chtěl.
Nikdo z lidí, kteří mi dělali prohlídky, nenese žádnou vinu, protože bylo téměř *nemožné* kapsli najít. Musela by to být obrovská náhoda.[939)]

K tomu připsal Göring post sciptum:

Dr. Gilbert mě informoval, že kontrolní rada zamítla mé odvolání s žádostí o změnu způsobu popravy na popravu zastřelením!

Tím si vyrovnal účty i s Gilbertem. Dopis měl z Andruse zjevně udělat hlupáka a současně odvést pozornost od toho, kdo mezi 11. a 15. říjnem propašoval kapsli kyanidu ze šatny až ke Göringovi.
Na posledním hlavičkovém papíře (DER REICHSMARSCHALL DES GROSSDEUTSCHEM REICHES) bylo po obou stranách napsáno:

Norimberk, 11.10.1946

I.

Spojenecké kontrolní radě
Byl bych vám bez řečí umožnil, abyste mě zastřelili. Ale reichsmarschalla nemůžete pověsit! To si nemůžete dovolit, vzhledem k Německu. Krom toho nemám žádnou morální povinnost podřizovat se justici svých nepřátel. Zvolil jsem tedy smrt podle vzoru velkého Hannibala.

HERMANN GÖRING

Od počátku bylo jasné, že dostanu trest smrti, protože tento soud jsem vždycky pokládal za čistě politický akt vítězů. Chtěl jsem jím však kvůli svému národu projít. Nečekal jsem, že mi odepřete smrt vojáka. Před Bohem, svou zemí a svým svědomím se cítím nevinny ve smyslu jakéhokoliv obvinění, které proti mně tento tribunál vznesl.

Dopis byl složený jednou vertikálně a jednou horizontálně, aby se vešel do běžné obálky. Další dva dopisy měly stejné datum, 11. 10. Je možné, že je Göring žertem antedatoval, aby zmátl vyšetřovatele. Vzhledem ke Göringově smyslu pro historii však je pravděpodobnější, že je skutečně napsal o čtyři dny dříve. Kde je ale celou tu dobu měl? Určitě ne v cele. Kdyby je tu byli našli, následovala by velmi důkladná prohlídka a hledání sebevražedné zbraně. Nejvěrohodnější hypotézu vytvořil nezávisle na datech dopisů americký badatel Ben Swearingen. Göring podle něho uzavřel obchod s americkým dozorcem, buď přímo, nebo prostřednictvím dr. Pflückera, aby se dostal k jedné z ampulí, kterou měl v šatně.

Z toho plyne, že americký dozorce potřeboval alibi nebo dopis, který jej uchrání před nevyhnutelným vyšetřováním. Göring mu tedy dal o několik dní dříve dopisy, v nichž Andruse „ubezpečil", že měl ampuli s jedem „celou dobu". 15. října v noci dr. Pflücker propašoval obálky zpět do cely – nejprve obálku s ampulí, adresovanou „H. GÖRING", a potom, po sebevraždě, obálku s dopisy, kterou vložil do ruky umírajícímu Göringovi, když upozorňoval kaplana Gereckeho, „aby si pamatoval, že jsem ji našel v Göringově ruce."

GENERÁLOVÉ ČTYŘSTRANNÉ KOMISE měli ještě práci. 18. října se sešli v Norimberku, prohlédli fotografie, pravděpodobně fotografie kapsle s jedem a dalších Göringových věcí, nařídili méně důležité fotografie a negativy zlikvidovat a ostatní předat kontrolní radě v Berlíně. Tlumočník N. Jacobs musel složit přísahu mlčení a potom přeložil první stranu Göringova dopisu plukovníku Andrusovi. Originály ostatních Göringových dopisů byly odeslány do Berlína a kopie se nepořizovaly.[940)]

V Hessově cele byl nalezen projev, který Hess hodlal přednést na konci procesu. Popisuje v něm „mučení", kterým prošel v rukou Britů, a analyzuje příčiny války. Vidí je ve Versailles, v sovětském expansionismu, chronické žárlivostí Britů na Německo a nedostatku životního prostoru (Lebensraum) v Německu. Poněkud překvapivě tvrdí, že Hitler ani nikdo jiný v Německu neměl v úmyslu ublížit Židům, ani komukoli jinému. Židé však podivnými „hypnotickými vlivy" původně mírné Němce donutili ke všem krutým činům, aby zdiskreditovali národní socialismus. Tyto hypnotické vlivy jsou rovněž příčinou Hitlerových vojenských chyb a zločineckého chování jinak počestných Angličanů.[941)]

Ostatní předměty nalezené v celách odsouzených měly smutnou historii. Všechny Keitelovy medaile, které získal v obou světových válkách, i jeho válečné kříže, čtyři medaile za zranění, dýka Luftwaffe a maršálská hůl měly být zničeny. Jeho dvě zlatá stranická vyznamenání měl dostat finanční ředitel. Jodlovy tři kříže, medaili za zranění a „různé stuhy" měly být zničeny stejně jako Göringovo vyznamenání Pour le Mérite, které dostal jako velitel v první světové válce, a jeho dva kříže. Finanční direktorát dostal „po zničení nacistických insignií" dvě stranická vyznamenání, platinové orly s diamanty a další cetky.[942)] Na následné schůzi komise rozhodla o zničení osobních věcí Alfréda Rosenberga, protože paní Rosenbergová jí písemně oznámila, že manželovy věci nemají „valnou hodnotu", a proto o ně nemá zájem. Dönitzovu medaili zdobenou brilianty převzal „po zničení nacistické symboliky" z rozhodnutí kontrolní rady finanční ředitel.[943)]

Písemnosti, které zůstaly po odsouzených – pracovní poznámky k procesu, soukromé dopisy členům rodiny, dopisy americké vojenské správě a autobiografické spisy – byly po dohodě generálů předány pracovnímu týmu, který je roztřídí.[944)] Mezi těmito písemnosti byl i

Keitelův deník z doby od 12. srpna 1945 až do Keitelova odsouzení 1. října 1946, Sauckelova výzva německému lidu ze 14. 10. 1946, 62 stran dlouhý esej Hanse Franka, „Co vedlo k druhé světové válce“, sedmistránkový esej „Zrození bankovky“ ekonoma Waltera Funka a patnáct stran údajů o výrobě z let 1940-1945.

Göringova cela byla od jeho smrti zamčená a hlídaná stráží před vstupem někoho nepovolaného. 18. října ráno, dva dny po Göringově sebevraždě, informoval brigádní generál Paton Walsh své kolegy ze čtyřstranné komise, co se zjistilo prohlídkou Göringova těla. Podle jeho názoru to „potvrdilo mnoho jeho dohadů“. Pokládal za zvlášť důležité, řekl, „zaměřit se na pupeční krajinu“. Očekával, že laboratorní testy tuto jeho domněnku buď potvrdí, nebo vyvrátí.[945)] Laboratorní testy ji nepotvrdily.

Co se stalo s druhou obálkou, nadepsanou „H. Göring“? Ta byla spojená s hypotézou, že ampuli s jedem Göringovi doručil někdo zvenčí.

Ve vězeňské šatně prohledali Göringovy osobní věci. Mezi nimi bylo nalezeno další stejné mosazné pouzdro se skleněnou ampulí s kyanidem. Vyšetřovatelé je poslali do 385. nemocnice na rozbor.[946)] Ampule, kterou použil, se do jeho cely tedy zjevně dostala z této šatny, což znamenalo účast některého amerického dozorce.

Všichni, kdo měli klíče od šatny, vypovídali pod přísahou a všichni vypovídali stejně: „Göring ze šatny nic nedostal a neměl k ní přístup.“[947)] Prohlášení byla identická, až na jednu výjimku. Při dalším vyšetřování řekl kapitán Starnes, který měl klíče od šatny od 1. do 15. října: „Můžu s jistotou tvrdit, že jsem osobně Göringovi nic ze šatny nedal a že Göring v té době do šatny neměl přístup.“[948)] Proč to slůvko „osobně“? Proč Starnes nepoužil obvyklé formulace jako ostatní?

Andrus pohotově zdůraznil, že psychiatr dr. Gilbert oznámil odsouzeným, že jejich žádosti o milost byly zamítnuty, už 11. října, jakmile se to dověděl z novin. Bylo to o několik dní dříve, než dostal Andrus oficiální výzvu vězně informovat. „Tím,“ napsal americkému armádnímu lékaři, „měl Göring samozřejmě mnohem více času na to, aby sebral odvahu a uskutečnil své plány.“[949)]

Jak se Göring dostal ke kapsli kyanidu, bylo tajemství. Odhalil je až po letech Ben Swearingen, když přišel na plnící péra a hodinky, které měl Göring ve vazbě a jimiž podplatil dozorce, poručíka Jacka G. Wheelise z Texasu, aby v nestřeženém okamžiku vynesl ze šatny kapsli kyanidu.[950)] Mnoho o tom věděl bývalý irský vyslanec v Berlíně a přítel Göringovy rodiny Charles Belway. Ve své monografii o Göringovi napsal, že Göringovi pomohl získat ampuli pomohl získat kapsli s kyanidem „poslední noc před popravou jistý člověk z věznice, ne Němec“.[951)] Göringova žena věděla, kdo to byl, ale nikdy to neprozradila. Göringova dcera Edda řekla, že dopis, v němž je uvedeno jméno tohoto člověka, je u jejich rodinného právníka a nesmí být otevřeno za života tohoto člověka. V roce 1948 hovořil o Göringově sebevraždě mladý německý právník, který byl v procesu jeho poradcem, s americkým policejním úředníkem. Bross vzpomínal, že tento úředník poklepal na své velké drahé hodinky a řekl: „Dárek od Göringa. Rozumíte?“[952)]

Jack Wheelis je po smrti, ale není pravděpodobně náhoda, že po jeho smrti manželka prodala velmi cenné velké hodiny, které jejímu manželovi daroval Hermann Göring.[953)]

GÖRINGOVA SEBEVRAŽDA na týdny, měsíce, roky – vlastně na celý život – zničila plukovníka Andruse. Snad ve snaze o pomstu nařídil omezení přídělů ostatním vězňům a zrušení dalších přídělů cukru a chleba.[954)] Před mnoha měsíci byl pozván na večeři v londýnské restauraci Criterion Restaurant na Piccadilly na počest soudce Lawrence, sira Davida Maxwella Fyfea, sira Normana Birketta a dalších členů tribunálu ze zednářské

lóže.[955)] „I přes zaneprázdnění způsobené prací čtyřstranné komise," psal na omluvu, „a mé omezené časové možnosti bych se byl uvolnil. Sebevražda toho hrozného zločince mi však způsobila tolik komplikací, že se skutečně nemohu vzdálit."[956)]

Andrus dostával ze všech stran dopisy vysvětlující, jak mohl lstivý reichsmarschall získat kyanid – v obrubě brýlí, z úst do úst od Emmy při polibku na rozloučenou atd. Jejich pisatelům trpělivě děkoval.

Také věznicí kolovaly různé divoké historky. Říkalo se, že celé pouzdro s kyanidovou kapslí spolkl – to však bylo téměř 4 centimetry dlouhé, a kdyby je polkl, jakou by měl záruku, že je bude mít k dispozici ve chvíli, kdy je bude potřebovat? Na mosazném pouzdru krom toho nebyly žádné stopy exkrementů (neměl žádné ani na rukou a za nehty). Tím padla i druhá teorie, kterou předložil komisi dr. Pflücker, že totiž Göring mohl ukrývat mosazné zašroubované pouzdro pod okrajem záchodové mísy. To by však znamenalo velké riziko, že se poškodí. 24. října vstoupila komise opět do cely číslo 5 a slavnostně prohlédla záchodovou mísu. Spokojila se se zjištěním, že Göring mohl pouzdro ukrývat v jednom ze dvou otvorů vzadu na míse. To však nedávalo odpověď na dvě otázky. Pouzdro bylo v jedné z obálek. Jak si mohl být jistý, že se omylem nedostane do jiné cely? Teorie záchodové mísy byla Pflückerova návnada. Krom toho Göring na ní v posledních hodinách před sebevraždou neseděl, pouze do ní močil.

Dr. Pflücker vypovídal, že předal všechno, co nalezl v Göringových rukou, vězeňskému úředníkovi. Starnes uvedl, že to byly „dvě" bílé obálky běžného formátu. „Z jedné z nich jsem vyndal mosazné pouzdro s uzávěrem." (Opravdu si Göring dal tu práci, aby uzávěr po použití našrouboval zpět?) „Všiml jsem si, že v obou obálkách je složený papír s písmem, které jsem identifikoval jako Göringovo." Obálka s mosazným pouzdrem byla natržena v místě, kudy bylo pouzdro vyjmuto, a byla nadepsaná „H. Göring" nebo „H. Goering" – což je podstatný rozdíl, který ukazuje na to, byl-li pisatel Němec, nebo Američan. Obálka však bohužel nebyla vyfotografována spolu s ostatními písemnostmi a byla předána britskému generálu E. J. Pantonovi-Walshovi. Starnes s Andrusem natržený otvor poněkud zvětšili, když v obálce hledali další věci, nic jiného v ní však nebylo.[957)]

Starnes vypovídal, že podal „obě" obálky s mosazným pouzdrem Andrusovi.[958)] V době, kdy psal Andrus paměti, vzpomněl si pouze, že u Göringa nalezl „složený list papíru". „Vzal jsem jej a nepřečtený jsem jej odevzdal komisi, která ihned zahajovala vyšetřování. Ani jsem se ten vzkaz neodvážil přečíst, protože kdybych jej přečetl, mohl bych být zaujatý."[959)]

Zde je však podstatný rozpor, který možná ukazuje na to, že Andrus něco kryl. Přestože několik svědků vypovídalo, že mosazné pouzdro bylo v obálce s odtrženým rohem, vyšetřování se zabývalo otázkou, zda ji Göring po celou dobu přechovával v trávicím traktu nebo mezi břišním svalstvem, jako by vyšetřovatelé o obálce nevěděli. Věděli o ní a zavrhli ji jako návnadu? Nevěděli o ní, a proč? Ukryl ji nebo zničil někdo z armády ve snaze někoho krýt? (Obálku od té doby nikdo neviděl. V sejfu s originály tří dopisů v berlínském dokumentačním středisku není.) I vězeňskému personálu bylo řečeno, že Göring přechovával pouzdro s kyanidem v řitním otvoru a potom v záchodové míse v cele. Po jeho sebevraždě museli všichni zbývající vězni podstoupit prohlídku konečníku.

Prvním výsledkem vyšetřování bylo, že Göring měl kapsli jedu u sebe po celou dobu, že ji mohl ukrývat mezi břišním svalstvem nebo v trávicím traktu a že ji mohl (i když to tak nutně nemuselo být) přechovávat i v otvorech v záchodové míse. Dokument zbavoval podezření americké dozorce a ostatní personál věznice včetně Němců. Vyšetřovací komise navrhla v budoucnu vězně rentgenovat.

„Na Göringově těle nebylo objeveno žádné poranění břicha," psal Andrus 24. října v důvěrné zprávě brigádnímu generálovi Rickardovi ze čtyřstranné komise, „žádné krvácení ani jiné zranění." Nevěřil, že by mu ampuli kyanidu mohl propašovat nějaký

prostředník nebo německý kuchař. Přiznal, že teoreticky mu ji mohl předat jeden z jeho právních zástupců u soudu, ale pouzdro bylo dost objemné, mezi dokumenty by bylo vidět. Podávat ruce si obžalovaní s právníky nesměli a naklánět se přes ohradu lavice obžalovaných bylo rovněž zakázáno. Plukovník Andrus byl zjevně na rozpacích a vysvětlit Göringův čin neuměl.[960)]

Napsal rozhořčený, nevraživý dopis německému právníkovi židovského původu, dr. Robertu Kempnerovi, který býval Göringovým zapřisáhlým nepřítelem. „Vaše předpoklady se potvrdily. Ten člověk měl jed celou dobu u sebe. Byla provedena drobná operace jeho pupeční krajiny a zjistilo se, že poskytovala dost velký prostor, aby zde mohl Göring alespoň určitou dobu přechovávat kapsli s jedem. Je to jisté. Nějaký čas ji přechovával i v rektu, jak ukázaly laboratorní testy. V hrozném sebezničujícím odhodlání tedy vkládal do úst vlastní exkrementy.“[961)]

Zvláštní vyšetřovací skupina čtyřstranné komise dospěla 26. října k těmto závěrům:

(a)Pouzdro, v němž byl uložen jed, měl Göring po celou dobu u sebe.
(b)Pouzdro s jedem bylo přechováváno v pupeční jamce a po určitou dobu také v trávícím traktu.
(c)Americký personál zajišťující dozor ve věznici, zvláště dozorci, kteří měli službu v době Göringovy smrti, nenese žádnou vinu a nedopustil se žádného zanedbání svých povinností.[962)]

Pravda o Göringově sebevraždě, jako ostatně i jiné epizody této poslední bitvy, byla, jak jsme viděli, jiná.

VZTAHY MEZI ANDRUSEM a jeho nadřízenými byly vždycky napjaté, zvláště počátkem roku 1945. Göringova sebevražda znamenala Andrusův konec. Časopis *Time* otiskl útočný a místy vyloženě nespravedlivý článek o jeho profesionálních schopnostech. Pentagon jej odvolal. Koncem listopadu v tichosti odjel z Norimberku a „z důvodu vážného onemocnění manželky“ se vrátil do Spojených států.[963)]

Andrus to Göringovi nikdy neodpustil. Obviňoval generála Eisenhowera z toho, že trval na popravách oběšením. Kdyby byl povolil zastřelení, reichsmarschall by se byl podřídil. Göringova úspěšná sebevražda – dá-li se v krajním případě hovořit o sebevraždě jako o úspěchu – plukovníka strašila celý život. V posledních chvílích svého života, když o 21 let později umíral na leukémii, řekl v deliriu synovi: „Právě mi řekli, že Göring spáchal sebevraždu – musím se tam jít podívat,“ a začal hledat uniformu, aby se oblékl.[964)]

Na schůzce 25. října čtyřstranná komise instruovala Andruse, jak má naložit s osobními věcmi popravených. Všechny medaile s nacistickými symboly musí být zničeny, oblečení a osobní věci včetně šperků „bez velké ceny“ a hotovosti do 1 000 říšských marek je třeba odevzdat příbuzným. Ostatní cenné věci a peníze budou předány finančnímu direktorátu. Vklady a cennosti těch, kteří byli odsouzeni k odnětí svobody, budou zmrazeny a předány říšské bance.[965)]

Andrus potom odevzdal Emmy Göringové osobní věci jejího manžela. Chybělo mezi nimi to, co zcizili ostatní. Emmy Göringová podepsala tento seznam: „750 říšských marek, 1 cestovní hodiny, 1 necesér, 1 zlaté pouzdro na doutníky, 1 zlaté pouzdro na cigarety, 4 lékovka, 1 náramkové hodinky, 1 hodinky s řetězem, 1 odřezávač na doutníky a držátko na tužku, 4 knoflíky s polodrahokamy, 2 manžetové knoflíčky, 1 zlatý špendlík (ve tvaru zelené

větévky), 1 perleťový špendlík, 1 stříbrný odřezávač na doutníky, 1 starožitný špendlík, 4 hodinky ve starožitném pouzdře, 1 stříbrný špendlík ve tvaru srdce, 1 malé hodinky s brilianty, 1 zapalovač, 1 kapesní odpichovací kružítko s kompasem, 2 přezky“. Kromě toho dostala ještě dva velké kufry, jednu krabici na klobouky a jednu tašku.[966)]

Zdálo se přirozené, že majetek bude zkonfiskován, aby se uhradily náklady na proces. Podle hlášení v Jacksonových materiálech tyto činily 4 495 719 dolarů.[967)] Osobní cena, kterou za ni zaplatil soudce Jackson a plukovník Andrus, však byla nevyčíslitelná. Díky dlouhému pobytu v Norimberku přišel o příležitost stát se nejvyšším soudcem USA a díky tomu že, byl s celým procesem tak těsně spjat, se stal kontroverzním člověkem. Nikdo nechápal jeho motivy. Mnoho lidí jej spojovalo se skandálními poválečnými procesy, které vedla armáda. Nejhorší však bylo, že jeho sen vytvořit precedens pro stíhání válečného štvaní zůstal nenaplněn. Mezinárodní vojenský tribunál byl prvním a posledním soudem tohoto druhu a obdobu nalezl až v závěrečné fázi války v bývalé Jugoslávii.

V době londýnských jednání se počítalo s dalšími procesy, ale protože se první proces nepředstavitelně protáhl, ztratili do nich chuť nejprve Američané, kteří hradili náklady, a potom i Britové, kteří by byli soudili německé průmyslníky a finančníky. Američané hledali další skupiny, které postaví před soud, především představitelé německého průmyslu, ekonomiky a diplomacie. Britové se k tomu odmítli připojit. Když byla Británie požádána o účast na dalším mezinárodním vojenském tribunálu, zdráhala se svolit a poněkud vágně argumentovala tím, že by to byl antiklimax vzhledem k prvnímu, norimberskému tribunálu a odvracel by od něho pozornost. Britský tým z Norimberku okamžitě odjel, nepochybně proto, že přišel o své příjmy.[968)]

Pod silným tlakem americké strany Britové nakonec přislíbili, že postaví před soud nechvalně známého polního maršála Ericha von Mansteina. Manstein měl na kontě nepochybné zločiny, zvláště hromadné vraždy Židů, k nimž docházelo kdesi v mimo vojenský prostor s neskrývaným Mansteinovým souhlasem. To však byl první a poslední proces tohoto druhu v britské zóně, krom několika rychlých soudních řízení. Odhaduje se, že celkem proběhlo 541 procesů v Británii, 275 v Austrálii a 5 v Kanadě[969)] – byly to procesy s veliteli koncentračních táborů a dalšími drobnými zločinci. Britský oficiální popravčí Albert Pierrepoint pověsil ve věznici Hamelin kolem 300 lidí. Francouzi, což stojí za zmínku, postavili před soud pouze jednoho německého generála.[970)]

Američané postavili v Norimberku před soud ještě 199 dalších obžalovaných – generály, diplomaty, státní zaměstnance, průmyslníky.[971)] Přestože procesy byly formálně nazvány „Lid Spojených států amerických versus Erhard Milch“ apod., později Američané tyto procesy předkládali jako mezinárodní. V dalších dvou letech pověsili Američané v Landsbergu několik stovek Němců. Na fotografiích z těchto poprav, které jsou nyní uloženy v americkém vládním archivu, je vidět jedna pozoruhodná věc. Každý z odsouzených – většinou si trest skutečně zasloužili – byl oficiálně vyfotografován pod schůdky k šibenici. Dozorci, kteří jej drželi v poutech, popravčí a jejich asistenti, však stáli k fotoaparátu zády.

Britská vláda si úmyslně a veřejně nad dalšími americkými procesy umyla ruce. V odpověď na otázku biskupa Bella z Chesteru v Horní sněmovně britského parlamentu mluvčí vlády řekl, že Její Veličenstvo a britská vláda nenesou žádnou odpovědnost za procesy, které probíhají v Norimberku po ukončení působnosti Mezinárodního vojenského tribunálu.[972)] Na otázku, jaký zastává názor na mezinárodní vojenský tribunál, který ustavili Američané proti japonským generálům, admirálům, ministrům a diplomatům v Tokiu, utrousil nejvyšší soudce William O. Douglas sarkastickou poznámku. „To nebyl soudní tribunál. To byl mocenský nástroj.“[973)] Jedenáct soudců odsoudilo sedm japonských obžalovaných k trestu smrti, ostatní k odnětí svobody. Propuštěn nebyl nikdo. Tribunál byl však proslulý protinávrhy, které podávali indičtí a holandští soudci.

Jaká tedy je bilance Norimberku: bylo tu rozhodnuto, že německý útok na Polsko byl aktem čisté agrese. Tvrzení obhajoby, že válka proti Rusku byla v podstatě preventivní – které nyní po padesáti letech ruští historikové potvrdili – tribunál zamítl. Již méně přesvědčivé bylo zamítnutí argumentů, že německá invaze do Norska v dubnu 1940 byla rovněž ve své podstatě preventivní. Britové k této záležitosti nezpřístupnili své archivy. Méně známá je skutečnost, že se tribunálu nepodařilo prokázat, že válka Německa proti Británii a Francii byla útočná.[974)] Všechna obvinění Německa týkající se ponorkové války se také ukázala jako neopodstatněná. „Ze zřejmých důvodů nebylo Německo obviněno v souvislosti s válkou ve vzduchu," řekl obhájce Otto Kranzbühler jako narážku na události, z nichž Spojenci učinili tabu.[975)] A tak nebyla v žalobě ani v rozsudku ani zmínka o německých raketách V nebo o útocích Luftwaffe na Rotterdam, Coventry, Varšavu a Londýn. Soudci potvrdili, že o likvidačních akcích v Německu veřejnost nevěděla, takže u těchto zločinů nelze hovořit o kolektivní vině.[976)]

Svět viděl v Norimberku starou praxi vítězů, jen s maskou retroaktivních zákonů a elegantních projevů. Jak míjela léta, potvrdila to i skutečnost, že i v jasných útočných válkách podobné procesy chyběly. Sovětský svaz vedl agresivní tažení proti Jižní Koreji, list *New York Times* k tomu však v roce 1951poznamenal: „Není-li silný agresor ve válce poražen, nemůže být a nebude potrestán."[977)]

Když se spojily ozbrojené síly Británie, Francie a Izraele a zaútočily v roce 1956 na Egypt, vznesl Alfred Seidl, právní zástupce Rudolfa Hesse, dotaz na britské ministerstvo zahraničí, zda bude ministerský předseda Eden postaven před soud, aby se zodpovídal z agrese.[978)] Smutnou skutečností zůstává, že navzdory Norimberku neexistuje precedens v mezinárodním právu. V roce 1946 dostala OSN rezoluci požadující kodifikaci principů stanovených v Norimberku. Rezoluce byla předána Komisi pro mezinárodní právo a ta ji bez obřadu pohřbila.[979)]

POSLEDNÍ SLOVO zůstalo obžalovaným a vzkazům, které tu po nich zůstaly. Některé bylo lépe nepublikovat, jako například dementní výlevy Roberta Leye, jiné byly napsány až pro lepší časy, např. různá prohlášení německému lidu od Rudolfa Hesse, která napsal ve své norimberské cele pro příležitost, že by se stal členem vlády v západní zóně.[980)]

Jodl napsal dva dny před popravou své ženě tato slova: „Je už pozdě a brzy zhasnou světla. Až tě přijdou večer v den mé smrti navštívit přátelé, bude to můj pohřební průvod. Na voze leží má rakev a všichni němečtí vojáci pochodují se mnou a s těmi, kteří padli v bitvách na frontě, a živí jdou poslední."[981)]

Poznámky

Kapitola 1

1. O R. H. Jacksonovi viz: Felix Belair, „Jackson Sets Forth his Political Philospohy“, *New york Times*, Magazine Section, 13. 2. 1938.
Forutne, březen 1940.
Marquis Childs, *Forum,* Březen 1940.
„Robert H. Jackson“, *Pathfinder*, č. 2422, 1. 6. 1940, str. 8, *Brotherhood of Locomotive Fireman and Engineers'Magazine*, sv. 108, květen 1940, str. 313.
Medailon Richarda Lee Strouta, *Christian Science Monitor*, 13. 7. 1940.
Karl Schriftgeisser, „Robert H. Jackson“, *North American Review*, zima 1939-40
Hon. William L. Ransom, „Associate Justice Robert H. Jackson“, *American Bar Association*, srpen 1941.
„Robert H. Jackson, U. S. Prosecutor of Major War Criminals“, *The Judge Advocate Journal*, sv. ii, č.2, léto 1945.
Robert H. Jackson, „Nurnemberg in Retroscept: Legal Answer to International Lawlessness“, *American Bar Association*, sv. 35, říjen 1949.
Telford Taylor, „Robert H. Jackson and the Nuremberg Trials“, *Columbia Law Review*, sv. 55, duben 1955. Po Jacksonově tragické smrti v roce 1954 napsal sir Maxwell Fyfe článek k uctění jeho památky do Stanford Law Review, prosinec 1955.

2. Žádost R. H. Jacksona o vydání cestovního pasu, květen 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson Papers, box 103, „Misc. Papers“).

3. Vystopení R. H. Jacksona 13. dubna 1945 před Americkou společnosti mezinárodního práva.

4. Deník R. H. Jacksona, 27. dubna 1945 (Library of Congress, Manuscritp Division, R. H. Jackson Papers, box 95).

5. R. H. Jackson, Oral History Project, 1952 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection). Autorův mikrofilm DI-87

6. Stimsonův deník, 7. 6. 1944 (Yale University Library, Henry L. Stimson Papers, mikrofilm, file 9).
Memorandum of Conversation Between the President and the Secretary of War on the Occupation of Germany, 8. 6. 1944 (NA, RG. 59, Records of the State Dept., Office of European Affairs, sv. 17).

7. Stimsonův deník, 9. 6. 1944.

8. Halifaxův deník, 16. 3. 1943 (University of York, Borthwick Institute: Hickleton Papers, lord Halifax, file A7. 8. 12).

9. Sir David Maxwell Fyfe se tedy mýlí, když v knize *The Memoirs of the Earl of Kilmuir. Political Adventure* (London 1946) [dále jen Maxwell Fyfe] na str. 79 uvádí, že Cordell Hull Roosevelta důrazně varoval před hromadnou popravou nepřátelských vůdců.

10. Butcherův deník. 10. 6., tajný materiál zpřístupněny autorovi v roce 1977 (Dwight D. Eisenhower Library, Harry C. Butcher Papers). Viz. Halifaxův deník, 10. 6. 1944.

11. H. R. Morgenthau, *Germany is Our Problem* (New York, 1947). Rozhořčen nad tím, že byl označen za iniciátora Morgenthauova plánu, nechal Eisenhower svůj pracovní tým vyhledat ve svých spisech všechny související záznamy. Viz. Dwight D. Eisenhower Library Pre-presidental Papers, file 152, „Morgenthau Plan". Viz též War Dept. To Eisenhower 30. 7. 1944 (NA, RG. 331, SJAEF/SGT, file 353. 02/5, „Morgenthau Visit, červenec-září 1944")

12. Morgenthauův deník, 12. 8. 1944 (FDR Library, Henry R. Morgenthau Papers, file 763).

13. Fred Smith, „The Rise and Fall of the Morgenthau Plan, *United National World*, březen 1947, str. 32 a d.
Smith vše zapisoval jako Morgnethauův asistent.

14. Eisenhower to War Department, přibližně spen 1947 (Dwight D. Eisenhower Library, Pre-President Papers, file 152, „Morgenthau Plan") Tento rozhovor je zachycen i v deníku Kaye Summersbyho, 7. 8. 1944 (tamtéž, Personal Files, box 146: „Kay Summersby diary, Jun1944-Apr1945").

15. Pozvánka ministerského předsedy, 10. 8. (kopie je v autorově vlastnictví). Morgenthauův deník, 19. 8. 1944 (FDR Library, Henry R. Morgenthau papers, file 763).

16. Harry Dexter White, Hlášení sekretáři, 13. 8. 1944 (Princeton University, Seeley Mudd Library, Harry Dexter White papers).
Viz též John Foster Dulles papers, tamtéž, 1953, box 77.

17. Morgenthauův deník, 19. 8. 1944.

18. Stimsonův deník, 23. 8. 1944

19. „Brief for Conference with the President on Aug 25", 23. 8. 1944 (Yale University Library, Henry L. Stimson papers).

20. Stimsonův deník, 25. 8. 1944. Srov. Deník Jamese Forrestala, 25. 8. (Princeton University, Seeley Mudd Library, James V. Forrestal Collection, box 19) a Wickardův deník, rukopis, 25. 8. 1944 (FDR Library, Claude R. Wickard papers).

21. H. L. Stimson, „Memorandum of Conservation with the President", 25. 8. 1944 (Yale University Library, Henry L. Stimson papers).

22. Stimsonův deník, 31. 8. 1944

23. Lord Halifax to FO, 1. 9. 1944 (public Record Office, London [dále PRO] file FO. 371/39080).

24. Stimsonův deník, 4. 9. 1944.

25. tamtéž, 5. 9. 1944.

26. Cordel Hull, „Suggested Recommendations on Treatment of Germany from the Cabinet Committee for the President, 4. 9. 1944 (Library of Congress, Cordell Hull papers). Stimsonův komentář, 5.9. 1944 (Yale University Library, Henry L. Stimson Papers).
Rané verze Morgenthauova plánu nazvané „Suggested Post-Surrender Program for Germany" (5 stran) a „Punishment of Certain War Crimes and Treatment of Special Groups" (dodatek B, 3 strany), podepsaný v originále Morgenthauem s datem 11. 9. 1944, viz FDR Library:, President's Safe File, box, box 44, „Germany 1944-45".

27.Lord Halifax to FO, 1. 9. 1944 (PRO file FO. 371/39080).

28. Stimsonův deník, 7. 9. 1944.

29. Tamtéž 9. 9. 1944.
Stimsonovy další zprávy týkající se Morgenthauova plánu, adresované Rooseveltovi s daty 9. 9. a 15. 9. 1944, viz FDR Library, President's Safe File, box 44, „Germany 1944-45. Viz též Senate Internal Security Sub-Committee Print, 90th Congres, 1st Session, *Morgenthau Diary (Germany)* file i, str. 612-15 a 621-23

30. Morgenthauův deník, 9. 9. 1944.

31. 29. 9. 1944 vyjádřil Hull v Quebecu rozhořčení nad tím, jak Roosevelt přijal Morgenthauův „bláznivý plán": poznámka Arthura Krocka z *New York Times* (Princeton University, Seeley Mudd Manuscriot Library, Arthur Krock papers).

32. K vývoji britské politiky ve vztahu k německým válečným zajatcům v červenci 1943-září 1945 viz PRO file WO. 106/4037.
K otázce uvěznění politických vůdců v květnu-červnu 1945 viz WO. 106/4463.

33. PRO file WO. 32/14552 je již 75 let nepřístupný.

34. Sir Archibald Clark Kerr to FO, 5. 11. 1942 (PRO file FO. 371/33036.
Viz též PREM. 3/219/6).
David Irving, *Hess, The Missing Years* (Londýn 1987), str. 230 a d.

35. Anthony Eden, War Cabinet Paper WP (43)286, 29. 6. 1943 (PRO file CAB. 66/38) Shrnuto ve zprávě lordu Cherwellovi, 5. 7. 1943 (Nuffield College, Oxford: Cherwell Papers, file 63,65, „Germany, postwar treatment and reparations policy").
Britská jednání na ministerstvu zahraničí k otázce válečných zločinců viz PRO file FO. 371/34363-80.

36. Duff Cooper (kancléř vévodství Lancaster), War Cabinet Paper WP (43)293
„Warning to Neutrals not to Grant Asylum to Enemy Leaders and War Criminals", 5. 7. 1943 (PRO file CAB. 66/38).

37. WSC to FDR, 26. 7. 1843 č. 383, zařazeno 26. 7., 18.25 hod., GMT (NA, RG. 218, Joints Chiefs of Staff, „CCS 389 Italy (10. 6. 43 Sec. 1).

38. FDR to WSC, 30. 7. 1943, in *Foreign Relations of the United States, Conferences at Washington and Quebec 1943* (US Government Printing Office, Washington, 1970).

39. Halifaxův deník, 10. 9. 1943 (Univ. Of York, Borthwick Institute: Hickleton Papers, lord Halifax, file A7. 8. 13).

40. War Cabinet, 8. 10. 1943

41. Minute by Eden, 9. 10. 1943 (PRO file PREM. 4/100/9).

42. Churchill F. D. Rooseveltovi a Stalinovi, 12. 10. 1943.
Viz in Winston S. Churchill, *Te Second World War,* sv. V: *Closing the Ring* (Londýn, 1952), str 263 a d.

43) Churchill, „The Punishment of War Criminals“, War Cabinet Paper WP (43)496, 9. 11. 1943 (PRO file CAB. 66/39).

44. Tamtéž. „Tímto způsobem,“ argumentoval Churchill, „bychom se vyhnuli všem úskalím právní procedůry a zodpovědnost za popravu osob postavených mimo zákon by ležela na 32 členech OSN, což je solidní a nenapadnutelný základ státní moci.“

Kapitola 2

45. Churchillův parlamentní osobní tajemník kapitán George Harvie Watt referoval Hughu Daltonovi. Daltonův deník 11. 11. 1943 (London School of Economics, Political Science Library: Hugh Dalton papers).

46. Sir Edwards Bridges, tajemník válečného kabinetu, zpráva 15. 2. 1944(PRO file CAB. 66/47).

47. Dodatek k Bridgesově zprávě, WP(44)105 „War Criminals“, 5. 2. 1944 (tamtéž).

48. Eden, War Cabinet Paper, WP(44)555, „Draft of a Suggested Telegram to be sent by the President and the Prime Minister to Marshal Stalin“, 3. 10. 1943 (PRO file CAB. 66/56). Americké záznamy schůzek velké trojky v Tehránu viz. NA, GR. 218, Joints Chiefs of Staff, Official Papers of Admiral W. D. Leathy, file 89).

49. Podle Rooseveltova pozdějšího vyprávění. Deník Henryho Wallace, 18. 12. 1943.

50. Viz Winston S. Churchill, *The Second World War*, sv. V: *Closing the Ring* (Londýn, 1952) str. 330.

51. Charles Bohlen, Minutes of Tripartite Dinner Meeting, 29. 11. 1943, in *Forreign Relations of the United States, The Conferences at Cairo and Teheran*, 1943, (Washington, 1961), str. 552 a d. Přítomni byli Roosevelt, Churchill, Stalin, Hopkins, Eden, Averell Harriman, Bolhen.

52. Wallaceův deník 18. 12. 1943.
Verze Herberta Beyarda Swopea viz Deník R. H. Jacksona, 10. 6. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

53. Churchill siru Alexandru Cadoganovi, 19. 4. 1944.

54. Alfred-Maurice de Zayas, „Der Nürnberger Kriegsverbrecherprozess“, in *Macht und Recht. Grosse Prozesse in der Geschichte* (Mnichov, 1991), str. 252.
Materiály k procesům v sovětském Charkově a jejich důsledkům pro spojeneckou propagandu viz. NA, RG. 84, vyslanectví USA v Londýně, tajné materiály, box 21, file „820.02 A-Z“.

55. Jacksonův deník, 7. 5. 1945.

56. Maxwell Fyfe, op. cit., str. 79.

57. Výpověď Hanse Fritzsche 26.-28. 6. 1946. *The Trial of major War Criminals before the International Military Tribunal at Nuremberg*, 42 sv. (Norimberk, 1946-49), sv. xvii, str. 200 a d. [dále jen *IMT*]

57a Frank K. Roberts PWE, 18. 3. 1944 (PRO fille FO. 898/422).

58. Lord Simon, „The Punishment of Hitler and his Chief Associates“, 4. 9. 1944 (PRO file LCO. 2/2981, „War Crimes: Trial od Major War Criminals, Hitler and Others“).

59. Morgenthauův deník, 12. 9. 1944 (FDR Library, Henry R. Morgenthau papers).

60. Deník Mackenzieho Kinga, 11. 9. 1944 (Public Archives of Canada, Ottawa, Eilliam Lyon Mackenzie King papers, MG. 26. J1).

61. Morgenthauův deník, 13. 9. 1944.

62. H. D: White, „Conference in Secretary Morgenthau’s suite, Quebec, 14. 9. 1944“ Morgenthauův deník, 14. 9. 1944, str. 1514-15.

63. Tamtéž.

63a. Edenův deník, 15. 9. 1944 (Birmingham university, Avom papers, files 20/1/22. Stejně jako mnoho jiných politiků i Eden choval ve skrytu duše antisemitské pocity. Po návštěvě koleje Eton 8. března 1944 napsal: Sledoval jsem zdejší hochy. Jsou neupravení a nedbalí a je mezi nimi stále větší procento Židů!“ (Tamtéž, 20/3/8).

64. Zpráva označená „OK, F. D. R. a W. C., 15. 9.“ (kopie jsou v Dwight d. Eisenhower Library, Eisenhower files, Box 76, „Morgenthau“.
Henry Morgenthau, *Germany is Our Problem* (New York 1945)
Nuffied College, Oxford, Cherwell papers, files 63, 65: „Germany, post-war treatment and reparations policy“, „Morgenthau Plan“.
Forrestalův deník, 20. 10.: „Morgenthau… mi dal kopii“ (Princeton University, Seeley Mudd Library, James V. Forrestall colection).
Morgenthaův deník, 15. 9., str. 1454-5.
Lord Halifax papers (Univ. Of York, Borthwick Institute: Hickleton Papers, Lord Hallifax, file A4. 410. 4. 6.).
Churchillův telegram Edenovi o hovorech s Morgenthauem v Quebecu v září 1944 viz Eden’s papers (PRO files FO. 800/412, 413).

65. Anthony Eden, rukopisná poznámka, 19. 11. 1944 (PRO file FO. 371/391228).

66. H. R. Morgenthau, Treasury Plan, poslán lordu Cherwellovi s doprovodným dopisem datovaným 26. 9. 1944 (Nuffied College, Oxford, Cherwell Papers).

67. JCS Interim Directive to SCAED [Eisenhower] regarding the Military Government of Germany in the Period Immediately Following the Cessation of Organized Resistance (Post-Defeat), 17. 9. 1944 (Dwight D. Eisenhower Library).

68. Major A. K. S. Morrice, sekretář generálního štábu, SHAEF, vedoucímu štábum, 14. 10. 1944, v příloze direktiva hlavního štábu 1067/2 (Dwight D. Eisenhower Library).

69. Churchill, „Draft of a Suggested Telegram to be Sent by the President and the Prime Minister to Marshall Stalin“, [Hyde Park N.Y.] 17. 9. 1944. Originál je v knihovně FDR Library, President’s Safe File, file A/16, „Germany“.

70. Stimsonův deník, (20. 9. 1944 (Yale University Library, Henry L. Stimson Papers, mikrofilm cívka 9).

71. Morgenthau lordu Cherwellovi , 26. 9. 1944 (Nuffield College, Oxford: Cherwell papers, „Morgenthau Plan“). Název plánu byl „Treasury Plan for the Treatment of Germany (původní strojopisná kopie je v Nuffield College, Oxford: Cherwell papers, kopie též ve vlastnictví autora).
David Irving (ed.), *Der Morgenthauplan* (Bremen, 1986).

72. Hansard, *House of Commons Debates*, 28. 9. 1944, sloupce 414-15.

73. Eden, War Cabinet Paper, WP(44)555, v „Draft of a Suggested Telegram to be sent by the President and the Prime Minister to Marshall Stalin“, 3. 10. 1944 (PRO file CAB. 66/56).

74. Schůzka Churchilla, Stalina, Molotova a dalších, 9. 10. 1944 (PRO file PREM. 3/434/2, „TOLSTOY Records od Meetings at the Kremlin, Moscow, 9.-17. 10. 1944“).

75. Schůzka Churchilla, Stalina, Edena, Molotova a dalších, 17. 10. 1944, 22.00 hod. /tamtéž).

76. Library of Congress, H. H. Arnold papers, box 225.

77. Winston S. Churchill F. D. Rooseveltovi, 21. 10. 1944 (FDR Library, mikrofilm, též PRO file CAB. 120/170).

78. Sir John Simon, zpráva, 4. 9. 1944 (PRO file LCO. 2/2981).

79. Herbert Wechsler, tajná zpráva, 29. 12. 1944 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Frncis Biddle Collection, box 14, „Trial Documnënts“).

80. Forrestalův deník, deník Henryho L. Stimsona, 16. 1. 1945 (Yale University Library, Henry L. Sitmson papers, mikrofilm cívka 10)

81. Schůzka v pracovně ministra Stettinia, 17. 1. 1945, 15.30 hod. (Princeton University, Seeley Mudd Library, Harry Dexter White papers).

82. H. L. Stimson, E. Stettinius, F. Biddle, Memorandum for the President on War Crimes, 22. 1. Též S. Rosenman, zmínka v jacksonově deníku, 27. 4. 1945

83. Rozhovor Roosevelta se Stalinem, 4. 2. 1945 (NA,RG. 59, Charles Bohlen papers, viz též FDR Library, Harry L. Hopkins papers, box 337

84. Deník adm. Leathyho, 9. 2. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, William Daniel Leathy papers).

85. Konference ARGONAUT, „Minutes of 2nd Plenary Session between the United States and Great Britain", 9. 2. 1945, 12.00 hod. (PRO file CAB. 120/170).

86. Z těsnopisného záznamu jaltské konference, který pořídil James F. Byrnes, 9. 2. 1945 (Harry S. Truman Library, Naval Aide files, box 9).

87. Konference ARGONAUT, „Minutes of 2nd Plenary Session between the United States and Great Britain", 9. 2. 1945, 12.00 hod. (PRO file CAB. 120/170).

88. Záznamy rozhovorů Hesse se Simonem, 9. 6. 1941 (PRO file PREM. 3/219/5 též Oxford Univ., Bodleian Library, Sir John Simon papers, box 88).
Záznamy rozhovorů Hesse s lordem Beaverbrookem, 9. 9. 1941 (House of Lords Records Office, Bravebrook papers, file D. 443).

89. Autor objevil deníky lékařů a zdravotnického personálu, který pečoval o Hesse v letech 1941-44 ve středisku Federal Records Center, Suitland, Maryland, files OMGUS: Office of the Chief Counsel for War Crime, Secretariat of the IMT, General Records, box 113, pieces 5021 a 5022.
Viz David Irving, *Hess, The Missing Years* (Londýn, 1987).

90. Experiment s drogami byl proveen v květnu 1944. Hlášení podplukovníka Henryho V. Dickse, 10. 5. 1944.
J. R. Rees, *The Cause of Rudolf Hess* (Londýn, 1948), str. 87 a d.

91. Irving, Hess, str. 230.

92. FO (Frank Roberts) Clarku Kerrovi, č. 331, 4. 11. 1942 (PRO file FO. 371/30920).

93. FO Research Dept. „Hess, Rudolf", 7. 7. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 100).

94. Rudolf Hess, oběžník 174/38 všem gauleiterům, 10. 11. 1938 (Berlín Document Center [dále BDC], file 240/1).

95. Eden, War Cabinet paper WP(44)330, 16. 6. 1944 (PRO file LCO.2/2981).

96. Zpráva o schůzce 5. 4. 1945 (PRO file LCO.2/2980, „Attorney General's Committee and British War Crimes Executive").

97. Simon Rosenbaumovi, 6. 4. 1945 (PRO file LCO.2/2981).

98. Zpráva o schůzce 5. 4. 1945 (PRO file LCO.2/2980).

99. John Colville, „deník“, 8. 4. 1945.

100. Winston Churchill Clementine Churchillové, 9. 4. 1945
in: Martin Gilbert, *Winston S. Chuechill* (Londýn, 1986), 7 sv., sv. vii, str. 1286.

101. Rosenman, citace v Jacksonově deníku, 27. 4. 1945.

102. Morgenthaův deník, 11. 4. 1945, str. 1499-1503.

103. Viz též Rosenbaum Herbertu Wechslerovi, 23. 4. 1945, se zprávou atašé (NA,RG.238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 202).

104. Rosenman, citováno v deníku R. H. Jacksona, 27. 4. 1945.

105. Simonův deník, 25. 4. 1945.

106. Tamtéž, 22.29. 4. 1945.

Kapitola 3

107. Deník R. H: Jacksona, 27. 4. 1945 (Library of Congres, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box. 95).

108. Tamtéž

109. Tamtéž. Též dopis o přijetí, Jackson Harrymu S. Trumanovi, 29. 4. 1945 (Tamtéž, též NA,RG.238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 201).

110. Jackson Trumanovi, 29. 4. 1945.

111. Jacksonův deník, 30. 4. 1945.

112. Viz NA,RG. 238,US Cief of Counsel at Nuremberg, Main Office Boxes, box 201.

113. R. H. Jackson, zpráva, 1. 5. 1945.
Dokument nazvaný „Punishment of War Criminals“ z 28. 4. 1945 a deník 1. 5. 1945.

114. Jacksonův deník 4. 5. 1945.

115. Tamtéž 7. 5. 1945.

116. David Irving, *The War Between the Generals* (New York, 1981), astr. 11. „Zjistí-li se, že se personál Spojených států provinil nedbalostí,“ informoval vyslanec v Berne velení

wehrmachtu, „bude patřičně potrestán. Nejvyšší velitel [Eisenhower] se hluboce omlouvá, že došlo k této nehodě, a učinil již opatření, aby se neopakovala“ (NA,RG.218, Joints Chiefs of Staff, file 383. 6,21. 3. 1945). O této nehodě se dověděli vězni v Norimberku – viz Milchův deník, 9. 12. 1945: „Spolehlivá osoba oznámila, že v březnu přijelo železničním transportem 108 německých válečných zajatců v americkém zajetí udušených!“

117. Howard A. Buechner, Dachau: *The Hour of the Avenger* (Metairie, La., 1986). Zaujatá, ale dobře podložená zpráva napsaná v nepřátelksém odsuzujícím duchu.
Viz též očitá svědectví, která nashromáždil Milch v dachauském deníku, 1946-47 (autorův mikrofilm DI-59). Fotografie masového vraždění má číslo negativu SC. 208765, in NA, Still Pictures Branch.

118. O Katyni viz rozsáhlý materiál Congressional Hearings of the Eighty-Second Congress, Washington, DC, 11. 10. 19451-14. 11. 1952 (kopie v University of Syracuse, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 15, průběžné zprávy a závěrečná zpráva box 16).
V Jacksonových materiálech je iGöringova žádost o Bohmerovtovo a von Stockertovo svědectví o Katyni ze 13. a 14. 5. 1946 (NA,RG.238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 180).

119. Cadoganův deník, 18. 6. 1943 (Churchill College, Cambridge: Sir Alexander Cadogan papers, ACAD. 1/10).

120. Kromě pana Churchilla nese velký díl morální odpovědnosti za tuto epizodu britský ministr, resident v této oblasti, Harold Macmillan.
Tolstoy, *The Minister and the Massacres* (Londýn, 1986).

121. V hamburku zahynulo při bitských náletech v červnu 1943 48 000 lidí, v Drážďanech jen za noc 13. února 1945 100 000 lidí a ve Pforzheimu o deset dní později 20 000 ze 65 000 obyvatel tohoto města.

122. Informace z pomníku hromadného hrobu a od N. H. V. Shaptona ze 7. 10. 1989. Britský velitel, brigádní generál Derek Mills-Roberts, když viděl těla, která vyvrhlo moře, zbil do bezvědomí polního maršála Luftwaffe Erharda Milcha, zmrzačeného po autohavarii, jeho vlastní maršálskou holí. Roberts to autorovi popřel, jeho přímý potomek však ukradenou hůl (která se po útoku rozštípla a potom byla opravena) prodal ve Phillipsopvě aukční síni v Londýně v 70. letech.
Viz též Rudi Goduel, *Cap Arcona* (Frankfurt nad Mohanem, 1972).

123. British Chiefs of Staff Report on Chemical Warfare to the Cabinet, 27. 7. 1944 (PRO file PREM. 3/89).

124. Cherwell Churchillovi, 4. 8. 1944 (Nuffield College, Oxford: Cherwell papers). Eisenhower proti použití takových zbraní ostře protestoval. Viz. Barton Barnstein, „Churchill's Secret Weapon“, in: *The Bulletin of the Atomic Scientist*, leden-únor 1987.

125. Churchill to Chiefs of Staff Committee, Minute D. 217/4, 6. 7. 1944 (PRO file PREM. 3/89). Vrchní velitel válečného námořnictva potom poznamenal: „Ministerský předseda není ve stavu vyřizovat tyto záležitosti – je příliš unaven a má v sobě příliš mnoho alkoholu.“

Deník admírala A. B. Cunninghama, 6. a 10. 7. 1994 (British Library, Dept. Of Manuscripts, Additional MS 52575, vol. Xix).

126. Viz zpráva „Use of Chemical Warfare by the Germans“, 29. 1. 1945, Andersonův deník, 29. 1. 1945 (Hoover Library, Frederick Anderson papers).

127. Tak informoval spojenecké velení v roce 1943 plukovník L. Mitkiewicz, polský styčný důstojník (NA, RG. 218, Joints Chiefs of Staff, file CCS/381 „Poland – 6. 30. 1943 – Sec. 1“).

128. Harry S. Truman to War Department, 31. 7. 1945, IN-178 (Harry S. Truman Library, Map Room Files).

129. Jacksonův deník, 4. 5. 1945.

130. Morgenthauův deník, 9. 5. 1945, str. 1580 (FDR Library, Henry R. Morgenthau papers).

131. Jacksonův deníkm 7. a 11. 5. 1945.

132. Tamtéž, 10. 5. 1945.

133. Tamtéž.

134. Tamtéž, 12. 5. 1945.

135. R. H. Jackson, „Memorandum for Edwin W. Pauley, United States Representative on the Reparations Commission,“ viz „Draft Instructions“ 12. 5. (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).
Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection)
Deník, 12. 5. Celou zprávu doslova citoval Drew Pearson ve svém sloupku v listu *Washington Post*, 23. 5. 1945.

Kapitola 4

136. Deník R. H: Jacksona, 3. 5. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

137. Autorův rozhovor s Ralphem G. Albrechtem, New York, 22. 5. 1971.

138. Jacksonův deník, 7. 5. 1945. 11. 5. si však Jackson zaznamenal: „Donovanovy materiály ze zpravodajské služby jsou velmi ucelené a povzbudivé.“

139. Tamtéž, 11. 5. 1945.

140. Tamtéž, 14. 5. 1945.

141. Tamtéž, 15. 5. 1945.

142. Tamtéž.

143. Marshall Eisenhowerovi, 12. 5. 1945 (NA,RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1476). Tento svazek obsahuje několik telegramů, které vytvořily základ soudního procesu proti válečným zločincům.

144. Jacksonův deník, 14. 5. 1945.

145. Hitlerův rozkaz 18. 10. 1942. ND:503-PS

146. Jacksonův deník 21. 5. 1945.

147. Viz deník G. S. Pattona, 4. 1. 1945 (kopie je ve vlastnictví autora z dědictví po zemřelém Ladislasi Faragovi).

148. Jacksonův deník 17. 5. 1945. V NA,RG. 238 je však svazek dokumentů a navržených žalob proti vedoucím představitelům nacistické strany, který sestavil výbor pro válečné zločiny a v roce 1945 jej předal Jacksonovi.

149. Jacksonův deník, 18. 5. 1945.

150. Tamtéž, 17. 5. 1945.

151. Tamtéž, 16. 5. 1945.

152. Tamtéž, 15. 5. 1945.

153. Tamtéž.

154. Tamtéž, 18. 5. 1945.
Jackson, Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

155. Oral History Project.

156. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem“, 23. 9. 1946, 13.00 hod. (Institut für Zeitgeschichte, Mnichov [dále IfZ] , Irving Collection).

157. Viz svazky komise generálního prokurátora a britské exekutivy pro válečné zločiny (PRO file LSO.2/2980).

158. Dönitz Eisenhowerovi, 15. 5. 1945 (BA file R. 62/11a).
M. Steinert, *Die 23 Tage der Regierung Dönitz*, str. 289.
Zayas, str. 267.

159. Několik deníků se ztratilo, Zbylé Jodlovy deníky a materiály z let 1937-45 jsou ND:1781-PS – 1811-PS, na dvou cívkách mikrofilmu v NA,RG. 238,A-235.

160. Robert Murphy, *Diplomat among the Warriors* (Londýn, 1964) [dále jen Murphy], str. 300.

161. Rupert Butler, Legions of Death (Londýn, 1983), str. 238 a d.

162. O tom, jak se se Streicherem zacházelo, se začalo mluvit. Polní maršál Erhard Milch, který byl uvězněn v Norimberku jako svědek, si v říjnu 1945 napsal do deníku: „Náš pokladník Schwarz obdivuje Streichera, že se tak držel, přestože byl pět dní v poutech, jedl shnilé slupky z rajčat, byl bit a černoši mu plivali do úst.“ (autorův mikrofilm DI-59).

163. Julius Streicher, rukopis, 16. 14. 1945.

164. Jacksonův rukopisný deník, 22. 5. 1945 (Library of Congress, Manusript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

165. Viz Bernard Bernstein, Oral History (Harry S. Truman Library, Oral Interviews, č. 188).

166. Jacksonův rukopisný deník, 24. 5. 1945.

167. Tamtéž, 25. 5. 1945.

168. 5. 2. 1948.

169. Jacksonův rukopisný deník, 25. 5. 1945.

170. Jacksonův deník, 14. 6. 1945.

171. Jacksonův rukopisný deník, 26. 5. 1945.

172. Tamtéž.

173. Viz rozsáhlé svazky týkající se Wilhelma Canarise, Eddy Ciano a Cianových deníků, Hanse Bernda Gisevia a jeho intrik. Princeton University, Seeley Mudd Manuscript Library, Allen W. Dulles papers, box 20-21, 23.

174. Jacksonův rukopisný deník, 27. 5. 1945.

175. Tamtéž, 28. 5. 1945.

176. Tamtéž, 29. 5. 1945
Viz též Maxwell Fyfe, viz výše, str. 80.

177. Jacksonův rukopisný deník, 28. 5. 1945. Churchillova válečná vláda byla rozpuštěna a on jmenoval bývalého státního prokurátora Barnese do funkce generálního prokurátora prozatimní vlády do voleb. Dvoustránkový spis „War Crimes“ o schůzce s Jacksonem a dalšími, 28. 5. 1945 (PRO file LCO. 2/2980).

178. Jacksonův rukopisný deník, 29. 5. 1945.

179. Zpráva ze schůzky 29. 5. 1945 v Horní sněmovně (PRO file LCO. 2/2980).

180. R. H: Jackson, poznámka, „Meeting at the Houise of Lords“, 29. 5. 1945, 14.30 hod. (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95). V osuladu

s charakterem operací OSS týkajících se válečných zločinů je dokument s autorizací „CO, OSS, ETOUSA“ označen „Přísně tajné“.

181. Tamtéž.

182. Tamtéž.

Kapitola 5

183. JCS. Direktiva 1067 stanovovala, že krom nutných kroků umožňující okupaci, „nepodniknete [adresováno Eisenhowerovi] nic, co by sloužilo k ekonomické rehabilitaci Německa nebo k udržení či posílení německé ekonomiky“.

184. Stimsonův deník, 9. 5. 1945 (Yale University Library, Henry L. Stimson papers, mikrofilm cívka 10).

185. Henry Stimson Harrymu Trumanovi, 16. 5. 1945 (tamtéž).

186. Deník R. H. Jacksona, 16. 5. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).
Též Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

187. Surles Eisenhowerovi, SHAEF, 1. 6. 1945 (Dwight D. Eisenhower Library, file 125 old, „Daily APD“).

188. Jackson Trumanovi, 6. 6. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H, Jackson papers, box 95).
Též 7. 6. 1945, NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, main Office Files, box 201.

189. Jacksonův deník, 6. 6. 1945.

190. Tamtéž.

191. „Musíme zabránit ukřižování Židů“, in *The American Hebrew*, 3. 10. 1919. Za tuto informaci vděčíme Polské historické společnosti ze Stamfordu ve státě Connecticut.

192. Tamtéž.

193. Tamtéž.

194. Tamtéž. Swopeova poznámka trefila do černého. Göring vybral od Židů částku „jednoho milionu říšských marek“ za zavraždění Ernsta von Ratha v roce 1938. Židům, kteří byli vyhoštěni z Německa, byl zkonfiskován majetek. K tomu viz kartotéku 50 535 deportovaných Židů v Landesarchivu v Berlíně, původně ve vlastnictví administrativního oddělení úřadu Senator für Finanzen na Fasenenstrassse, ještě předtím Tautentzienstrasse.

195. Dr. John A. P. Millet R. H. Jacksonovi, 11. 6. 1945 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders“).

196. Jacksonův deník, 14. 6. 1945.

197. Jackson Milletovi, 23. 6. 1945.

198. D. M. Kelley B. C. Andrusovi, 25. 10. 1945, „Secretarial Aid for Medical Section“ (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

199. W. E. Jackson plukovníku Paulu Schroederovi, „Psychiatric Examination of Defendants“, 17. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Divisionm R. H. Jackson papers, box 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders“).

200. DAG(A), nepodepsaná zpráva o schůzce s generálem Donovanem, 9. 6. 1945 (PRO file LCO. 2/2980, „Attorney General’s Committee and British War Crimes Executive“, str. 453 a d.).

201. P. Dean siru D. M. Fyfeovi, 19. 6. 1945 (tamtéž).

202. Jacksonův deník, 11. 6. 1945.

203. Jacksonův deník, 16. 6. 1945. Dr. Ečer vyslýchal Keitela, lammerse a další v srpnu 1945 (NA,RG. 319, XE. 009308).

Kapitola 6

204. Deník R. H. Jacksona, 24.-27. 6. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

205. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 83 a d.

206. R. H. Jackson manželce Ireně, 4. 7. 1945 (Library of Congres, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2)

207. [Zápis ze schůzky] 21. června 1945 (PRO file LCO.2/2980, „Attorney General’s Committee and British War Crimes Executive“).

208. Jacksonův deník, 21. 6. 1945.

209. Tamtéž, 26. 6. 1945

210 Jackson Ireně, 4. 7. 1945.

211. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 86 a d.

212. Jacksonův deník 28. 6. 1945.

213. Tamtéž, 6. 7. 1945.

214. Numericky byl označen CCPWE'32. Týdenní soupis vězňů přijíždějících do tábora a odjíždějících z tábora viz PRO file WO.208/4153 a NA file RG.332,ETO G-2 section, box 97. Walter Ludde-Neurath zapůjčil autorovi rukopis, který napsal v roce 1947 o tomto táboře. Série zápisu detailních výslechů, viz NA file RG. 332,ETO-2 section, box 96. Zpráva ministerstva zahraničí o válečných zločincích v táboře ASHCAN viz PRO file FO.898/425.

215. Soukromý dopis B. C. Andruse, 1. 11. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs). Článek Johna Stauntona v časopise *Time* vyšel 28. října 1946.

216. Andrus, „SOP for the reception of prisonersm“ ASHCAN, 5. 6. 1945 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).
Viz Burton C. Andrus, *The Infamous of Nuremberg* (New York, 1969, str. 32 a d. (publikováno pod názvem *I Was the Nuremberg Jailer*).

217. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem“, 15. 9. 1946, 9.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

218. Tamtéž, 21. 4. 1945.

219. Viz Milchův deník, 3. 4. 1945: „Říšské ministerstvo letectví. Transportační štáb. Speer vypráví o svém konfliktu s F[ührerem] o demolicích“ (autorův mikrofilm DI-59).

220. Tamtéž, 8. 4. 1945: „Speer tu [lovecké sídlo Bärenwiese u Berlína] diktuje text pro vysílání.“

221. Tamtéž, 22. 5. 1948. Rozhovor o 22. dubnu 1945.

222. Ohlendorf viz jeho PW Paper 133 (PRO file WO.208/4176).

223. O Speerových návštěvách Dory viz Chronik der Dienstelle des Reichsminister Speer, 1943.

224. (Praváú Speerova kronika, 1941, 85.
Mathias Schmidt, *Das Ende eines Mythos*, 186, 188.
Speer Otto Wetzelovi, vyslanci Reichstagu, 21. 4. 1942 (BA file R. 3/1605).

225. (Pravá) Speerova kronika, 27. 11. 1941. Chlubí se, že JG byl „velmi překvapen“ šíří jeho snah.

226. Rozhovor, který zaslechl generálporučík Werner Bruns 25. 4. 1945, CSDIC (UK) report SRGG. 1158 (PRO file WO. 208/4169). Viz též jeho výslech 13. 2. 1948 (NA film M. 1019, cívka 20), a výslechy Rocwuese a Elke Sirewitze. Transportační seznamy uvádějí, že 3 715 berlínských Židů odjelo do Minsku (14. 11.), Kaunasu (17. 11.) a Rigy (27. 11. 1941). K Hitlerovu příkazu viz Himmlerův záznam k telefonátu z Hitlerova „bunkru“ Heydrichovi 30. 11. 1941 ve 13.30 hod.: „Judentransport aus Berlín. Keine Liquidierung.“ (NA film T84, cívka 25).

227. Oprava: profesor Karl Brandt byl Hitlerovým osobním lékařem od roku 1936 a Speerovým důvěrným přítelem. V březnu 1945 byl na Hitlerův příkaz odsouzen k trestu smrti polním tribunálem za to, že poslal svou rodinu na místo za americkou linií. V roce 1947 byl

opět odsouzen k trestu smrti Američany za to, že sehrál hlavní roli v euthanasiích (jeho poslední slova na šibenici: „Jsem – připraven“).

228. O. Hoeffding W. T. Stoneovi, „Interrogation of Speer“, 1. 6. 1945. CIOS report (NA,RG. 84, vyslanectví USA v Londýně, secret files, box 324, file 800 „Treasury“).
Další Speerovy výslechy tamtéž, box 30, file 800, „Policy on Germany“).

229. Hoeffding.

230. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem“, 23. 9. 1946, 13.00 hod. (IfZ, Irving Collection).

231. Ethint, zpráva o výslechu Alfreda Jodla (national Archives, Washington, viz autorův mikrofilm DI-8).
Keitel řekl 28. 9. svému synovi, že ho Američané požádali, aby napsal strategické hodnocení současné pozice Německa. On to odmítl a přenechal tento úkol Jodlovi, který byl pro to jako šéf operačního štábu vhodnější. „Jodl už dostal potvrzení, že jeho studie byla přijata ve Washingtonu.“ Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem, 28. 9. 1946, 13.00 hod. (IfZ, Irving Collection).

232. Deník Julia Streichera, 30. 11. 1945 (Höffkes Collection).

233. Výslech H. Göringa, SAIC/X/5 (NA file RG. 3321, ETO G-2 section, box 73).

234. Inventář Göringova osobního majetku při zatčení (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

235. Svědectví plukovníka Burtona C. Andruse, dodatek ke zprávě „Report of Proceedings of Hermann Göring (Suicide)“, říjen 1946. Kopie in: BDC Director’s Safe, Berlín; NA,RG. 260, Record of OMGUS Allied Control Council, file 2/92-1(2); Wheeler Bennett Papers, St. Anthony College, Oxford.

236. David Irving, *Göring* (Londýn, 1989), str. 476.

237. CCPWE’32 report DI-36 (NA file RG. 332, ETO G-2 section, box 96).

238. Podplukovník Ernst Engländer R. H. Jacksonovi, 18. 5. 1946 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 179).

239. Ernst Engländer, „Göringm Almost Führer“, in *Interavia*, červenec 1946.

240. Výslech Roberta Leye, SAIC/30, 29. 5. 1945.

241. Streicherův deník, 30. 11. 1945.

242-3. Tamtéž.
Adele Streicher, poznámky o Amrinu von Manikowském, *Das Gericht der Sieger*, str. 82.

244. Andrus, průběžné hlášení, 26. 6. 1945 (tamtéž).

245. Andrus plukovníku Fritzschemu, 4. 8. 1945 (tamtéž).

246. Ribbentropovy rukopisné poznámky k politickému výslechu 11. 8. 1945, viz Jackson's papers (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, main Office Files, box 182).

247. ESFET-MISC/X-P 25, rozhovor britského důstojníka s Ribbentropem, přísně tajný 4. 8. 1945 (NA,RG. 238, OSS, XE-file „Ribbentrop“).
Další zápisy X-P jsou v NA file RG. 332, ETO G-2 section, box 97.

248. Důvodem k zákazu Streicherovy učitelské činnosti byla pouze jeho politická orientace a účast v Hitlerově puči. Materiály ke Streicherově učitelské dráze jsou ve vlastnictví rodiny.

249. Adele Streicherová, poznámky o manikowském, str. 131.

250. Adele Streicherová, poznámky o G. M. Golbertovi, *Nürnberger Tagebuch* (Stuttgart, 1948), str. 12 (Höffkes Collection).

251. Adele Streichrová, poznámky o Whitneym R. Harrisovi, *Tyranny an Trial* (Dallas, 1954), str. 233.

252. Adele Streichrová, poznámky o Gilbertovi, viz výše, str. 300, 407, 437.

253. Tamtéž, str. 12 (Höffkes Collection).

254. Adele Streicherová, poznámky o karlu Andersovi, *Im Nünberg Issgarten* (Höffkes Collection).

255. Streicher byl pravděpodobně nevinný, nastražil to na něho Fink, manažer jeho vydavatelství. Streicherův syn napsal: „U soudu, který si Streicher vyžádal, vyšlo najevo, že Fink je úzce napojen na Streicherova největšího nepřítele [Benno] Martina, šéfa SS a policie [v Norimberku]. Streicher byl pevně přesvědčen, že Finka podplatil Martin.“

256. *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, Mnichov, ročník 26, č. 4, říjen 1978.

257. Streicherův deník, 30. 11. 1945.
Viz též Adele Streicherová, poznámky o Manikowském, str. 82.

258. Rukopis Waltera Ludde-Neuratha (ve vlastnictví autora).

Kapitola 7

259. Keitelův svazek viz NA,RG. 319, XE. 009308.

260. R. H. Jackson Ireně, „Pátek večer“, [6. 7.] 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

261. Deník R. H. Jacksona, 7. 7. 1945 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

Viz též Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

262. ND:386-PS. Zápis napsal dodatečně plukovník Friedrich Hossbach, Hitlerův pobočník ve wehrmachtu. *IMT*, sv. xxv, str. 402-13.
Analýza tohoto dokumentu viz Walter Bussmann, *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, (1968), str. 37 a d.
Zbrojařské zázemí konference viz Milch Göringovi, 30. 10. 1937 (Milch Documents, sv. 53, str. 0849) a materiál dr. Treuea v Bundesarchivu – Miltärarchivu sv. WiIF. 5/1196.

263-4. BCD, file 240/II.

265. Jacksonův deník, 7. 7. 1945. V deníku nejsou zaznamenána jména. O Schlabrendorffovi viz Princeton University, Seeley Mudd Manusrcript Library, Allen Dulles papers, box 22.

266. Allen W. Dulles R. H. Jacksonovi, 27. 3. 1946 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papersm box 102, „Gisevius, hans Bernd").

267. Ke Giseviově činnosti okolo 20. července 1944 viz Donovan Rooseveltovi, 22. 7. 1944 a d. (FDR Library, PSF box 168).
K telegramům OSS z Bernu v květnu-červenci 1944 o Beckovi, Olbrichtovi, Frommovi, Goerdelerovi, atd. a k materiálům OSS o „Wotanově skupině" z 23. 7. 1944, jejichž kopie se dostaly přes vyslance Johna G. Winanta britské zpravodajské službě viz NA,RG:84, vyslanectví USA v Londýně, secret files, box 8, file „800 Germany".

268. „Tyto služby se poskytovaly pouze na základě antifašistických nálad bez finanční kompenzace nebo ochrany v budoucnosti." Allen W. Dulles, „To Whom It may Concern", [zpráva o Giseviovi], 27. 2. 1946 (tamtéž).
Svazek o Peenemünde viz Princeton University, Seeley Mudd Manuscript Library, Allen W. Dulles papers, box 19.
O německém dešifrování amerických diplomatických sdělení viz výslech Launa, který pracoval v Geheimrat Selchow v oddělení Pers-Z (kryptanalýza), Auswärtiges Amt, německého ministerstva zahraničí (NA,RG. 84, americké vyslanectví v Londýně, secret files, box 22).

269. „Hovořili jsme s takovými podivnými svědky…" R. H. Jackson Ireně, 12. 7. 1945.

270. Tamtéž.

271. W. J. Donovan Trumanovi, 22. 6. 1945 (svazky ředitele OSS, které cituje Anthony Cave Brown, *Wild Bill Donovan*. The last Hero (New York, 1982), str. 285.

272. Jacksonův deník, 7. 7. 1945, a dopis Ireně, 12. 7. 1945.

273. K ruskému a německému textu paktu Molotov Ribbentrop z 23. 8. 1939 viz Loeschův film F11 totožný s NA T120/616, str. 0048-52.
K tajnému protokolu viz Loeschův film F19 (nebo NA T120/624), str. 0182-8 a dokumenty o jeho přísném utajení T120/616, str. 0037-46.
K textům o německo-sovětské smlouvě o hranicích a o přátelství z 28. 9. 1939 voz Loeschův film F2 (nebo NA T20/607), str. 0315-6, 0331-2, 0327-8.
K dodatkovému protokolu o Litvě a Polsku viz tamtéž, str. 0310 a 0329.

274. Zachovaly se pouze Schmidtovy záznamy: BA file Kl. Erw. 501.
Viz též NA, RG. 84, vyslanectví USA v Londýně, secret files, box 30, file „800, German Documents“. Mezi jinými zajímavými materiály je zde dokument o zastřelení Stalinova syna Jakoba Džugašviliho v německém zajateckém táboře – pokusil se o útěk, protože byl terčem posměchu britských vězňů pro své primitivní osobní zvyky.

275. Jacksonův deník, 8. 7. 1945.

276. Tamtéž.
Též Oral History Project.

277. Jackson Ireně, 20.7. 1945.

278. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 90.

279. Jacksonův deník, 21. 7. 1945.

280. Tamtéž, 22. 7. 1945.

281. Jackson Ireněm „Úterý“ [9. 8. ?], 1945.

282. Fo*rreign Relations of the United States*, 1945, sv II, *Postdam*.

283. Jacksonův deník, 26. 7. 1945.

284. Tamtéž, 27. 7. 1945.

285. Eleventh Meeting of the Bir Tree, [Postdam] 31. 7. 1945 (Harry S. Truman Library, Indenpendence, Missouri, Naval Aide Files, box 3).

286. Jacksonův deník, 31. 7. 1945.

287. Jackson Oral History Project.

288. F. L. Felton, soukromý dopis z ledna 1946 nazvaný „Third Report on the Battle of Nuremberg“ (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).

289. Kempner později o procesech často psal. Viz např. jeho recenzi „The Nuremberg Trials as Sources of Recent German Political and Historical Material,“ in *American Political Science Review*, vol. XLIV, no. 2 (červen 1950).

290. Kempnerův nekrolog, *Daily Telegraph*, 19. 8. 1993. V 70. letech se snažil prokázat, že Reichstag v únoru 1933 nezapálil Holanďan Marinus van der Lubbe, ale nacisté. Deníky Josepha Goebbelse, poprvé prostudované autorem této knihy v Moskvě v roce 1992, však dokazují, že se Kempner mýlil.

291. Kempner plukovníku Melvinu Purvisovi, 10. 5. 1945 (NA, RG. 153, Judge-Advocate General. Internal Affairs Division, box 1930).

Existuje podobný záznam o Göringovi datovaný 3. 5. 1945, od Kempnera a Thomase Dodda (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberk, Main Office Files, box 183).

292. Viz Friedrich Gaus, místopřísežné prohlášení, 15. 3., prohlášení pod přísahou, 17. 5. 1946, (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 180) a výpověď Ribbentropovi, 15. 3. 1946 (box 182).
K výslechu Gause v CSDIC(WEA) viz NA file RG. 332, ETO G-2 section, box 15.

293. Viz NA,RG. 238, entry 199, Records of HQ 6850th Internal Security Document, IMT, box 3.

294. Původní zpráva o konferenci ve Wannsee z 20. ledna 1942 je ve svazcích Abt. Inland II, geh. (Auswärtiges Amt, Pol. Archiv AA, „Final Solutions of the Jewish Problem“, Seriál 1513, NA film T120, cívka 780, 372024 a d.). Mezi přítomnými byli gauleiter Meyer, Stuckart, Freisler, Buhler, Klopfer, Kritzinger, „Gestapo“ Müller a Eichmann.

295. V této souvislosti Eichmann, skrývající se v Argentině, reagoval popuzeně: „Východní teritoria 420 000… Co tím myslí, východní teritoria? Bialystok 400 000 – Já že jsem dodal Bialystok? To je nesmysl, já si města nepamatuju.“ Když byly Eichmannovi předčítány další údaje z protokolu z Wannsee, přerušil je slovy: „Ne, ne, ne. TU tabulku do toho někdo vpašoval. Maďarsko 742 800!! No to je jasný, čeho tím chtěli docílit. Když tu bylo původně tolik Židů a dnes jich je jen tolik, byli zbývající prostě zabiti. To tam někdo vpašoval. Na to vsadím krk.“ Eichmannovy záznamy, ve vlastnictví autora, str. 275-6.

296. ND: 4055-PS, USA Exhibit 923.

297. Staff Evidence Analysis Sheet, ND: 4055-PS (IfZ, Mnichov).

298. [Franz] Schlegelberger Manuscript, o D. (Frühjahr 1942) (BA file R. 22/52).
K Kempnerovým názorům na norimberský proces viz R. M. W. Kempner, „The Nuremberg Trials as Soucres of Recent German Political and Historical Material,“ in *The American Political Science Review*, 1950.

299. Milchův deník, 14. 4. 1949: „stuckart dostal vzhledem ke zdravotnímu stavu 3 roky a 8 měsíců.“

300. Poznámka W. E. Jacksona o rozhovoru s A. W. aj. F. Dullesem, 1. 11. 1948 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

Kapitola 8

301. Deník R. H. Jacksona, 2. 8. 1945 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

302. Tamtéž, 7. 8. 1945.

303. Tamtéž, 7. 8. 1945.

304. Minutes of Chief Prosecutor's Meeting held on Aug 8, 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 98, též mikrofilm v autorově vlastnictví DI-70 a 71).

305. R. H. Jackson Ireně, „Čtvrtek večer" [9. 8. ?] 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

306. Jacksonův deník, 8. 8. 1945. Navštívil velitelství americké 11 bojové jednotky.

307. W. E. Jackson matce, 21. 8. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

308. Deník R. H. Jacksona 13. 8. 1945.
Záznam o schůzce hlavních žalobců dne 13. 8. 1945.

309. Záznam o schůzce hlavních žalobců dne 14. 8. 1945.
Zpráva R. H. Jacksona všem členům týmu ze 14. 8. 1945 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

310. Přednáška advokáta německého námořnictva [Flottenrichter] Otto Kranzbühlera na göttingenské univerzitě publikovaná jako *Rückblick auf Nürnberg*, Normberk, září 1949, str. 8 [dále jen Kranzbühler].

311. W: E. Jackson matce, 21. 8. 1945.

312. F. L. Felton, soukromý dopis [leden 1946] nazvaný „Third Report on the Battle of Nuremberk" (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).

313. F. L. Felton, soukromý dopis z 21. 1. 1946 (tamtéž).

314. W. E. Jackson matce, 21. 8. 1945.

315. Tamtéž.

316. Hlášení o Hermannu Göringovi, 15. 8. 1945 (US State Dept., autorův mikrofilm DI-34)

317. Keitelův dopis, 10. 10. 1945 (Karl-Heinz Keitel papers, v autorově vlastnictví).

318. Svědecká výpověď Ludwiga Pflückera, Exhibits AC to „Report of Board Proceedings of Hermann Göring (Suicide)", říjen 1946 (NA. RG. 260, Records of OMGUS Allied Control Council, file 2/92-1 [2]).

319. Jacksonův deník, 18. 8. 1945.

320. W. E. Jackson matce, 21. 8. 1945.

321. Deník R. H. Jacksona, 20. 8. 1945

322. W. E. Jackson matce, 21. 8. 1945.

323. Deník R. H. Jacksona, 23. 8. 1945.

324. W. E. Jackson matce, 12. 7. 1945.

325. Tamtéž, 21. 8. 1945.

326. Jacksonovy záznamy o funkci US Chief of Counsel, archivní materiály tribunálu (IMT) a následných amerických procesů a svazek OCCWC (Office of Chief Counsel for War Crimes, která v lednu 1946 nahradila Office of Chief Counsel) jsou uloženy v Národním archivu (NA RG. 238: World War II War Crimes Records. Jako RG. 260 ve středisku Federal Records Centrem Suitland, Md. Je uložen zbytek materiálů OMGUS (Office of Military Government for Germany United States, včetně materiálů sekretariátu IMT, Evidence and Language Divisions a Defense Center.

327. Autor třicet let hledal, sháněl a kopíroval ukořistěné materiály, které jsou v Americe v soukromém vlastnictví, aby je zpřístupnil historikům.

328. Kempner ve svých pracích bezostyšně použil citací z Rosenbergova deníku, které nejsou obsaženy v jediné publikované verzi, v edici profesora Hanse-Guntera Seraphima: Das Politische tagebuch Alfred Rosenbergs (Göttingen, 1956).

329. Alred seidl presidentovi IMT (Lawrenceovi), 11. 1. 1946 (Federal Records Center, Suitland: RG. 260, OMGUS files [OCCWC], shipping list 74-3/7, box 117).

330. Poznámky poručíka Gerarda Schaefera, „Authentication of the Frank Diaries“, 19. 12. 1945.
Též „Acquisition of the Frank Diaries“, 22. 5. 1946 (Federal Records Center, Suitland: RG. 260, OMGUS files [OCCWC], shipping list 74-3/7, box 117). Frank sám deníky nepsal ani neparafoval. Vedl je úředník Reichstagu (parlamentu) Gnauck. Bylo to 40 svazků včetně let 1939, 1940 (5), 1941 (5), 1942 (3), 1943 (7), 1944 (4) a 1945 (1) a k tomu poznámky *Regierungssitzungen and Ansprachen*. Jsou zaznamenány na 12 cívkách 16mm mikrofilmu v NA,RG. 238.

331. Poznámka Freda Niebergalla, šéfa kontrolního oddělení jacksonova dokumentačního střediska, 22. 4. 1948 (Federal Records Center, Suitland: RG. 260, OMGUS files [OCCWC], shipping list 74-3/7, box 117.

332. M. C. B. [ernays] W. B. Donovanovi, 2. 7. 1945 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

333. Zpráva „Keitel, Dönitz, Schacht a Krupp jako váleční zločinci“ s datem na obálce 23. 8. 1945 (PRO file LCO. 2/2980, „Attorney General’s Committee and British War Crimes Executive“, str. 337 a d.).

334. Korvetní kapitán John P. Bracken, USNR, R. H. Jacksonovi, 24. 8. 1945 (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nurembergm Main Office Files, box 179).

335. R. H. Jackson, Oral History Project, str. 279.
Též Jackson Trumanovi, listopad 1945 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

Mezi materiály R. H. Jacksona je seznam dokumentů zahrnující: „Svazek Donovan: prohlášení podepsaná Göringem a různými generály, dopis od Schachta, jeho dopis Vám a Vaše odpověď'. (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

336. Jackson, Oral History Project, str. 345.

337. Tamtéž. V Jacksonových materiálech je Fritzscheho „moskevské přiznání".

338. Deník Francise Biddlea, 21. 10. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Library, Francis Biddle Collection, „Personal").

339. Dopis Francise Biddlea, 8. 11. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Library, Francis Biddle Collection, „Personal").

340. HQ, 6850th Internal Security Detachment, IMT, „Rooster of Accused Showing Religious Preference", 27. 11. 1945 (Burton C. Andrus Colection, Colorado Springs).

341. Jacksonův deník, 27. 8. 1945.

342. Tamtéž, 29. 8. 1945.

343. Tamtéž, 28. 8. Papež poskytl prostřednictvím amerického chargé ve Vatikánu Harolda Tittmana svazek dokumentů (tamtéž, 29. 8. 1945).

344. Tamtéž, 29. 8. 1945.

345. Tamtéž, 5. 9. 1945.

Kapitola 9

346. R. H. Jackson v listopadu 1946.

347. Nepodepsaná zpráva o mezinárodním vojenském tribunálu v německém Norimberku, 20. 4. 1946 (Library of Congres, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 103, „misc").

348. *The New Yorker*, 15. 9. 1945 (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 213).

349. *New York Times*, 22. 11. 1945. Viz Zayas, str. 255.

350. *IMT*, sv. ii, str. 111.

351. William O. Douglas: *An Almanac of Liberty* (New York, 1954, str. 96, viz Zayas, 255.

352. S. Glueck: *War Crimes, Their Prosecution and their Punishment*, (Londýn 1944), str. 157.

353. W. E. Jackson matce, Norimberk, 21. 9. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

354. Tamtéž.

355. Tamtéž.

356. Karl-Heinz Keitel, „Conversations with Dr. Nelte at Nuremberg“, 19.-27. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection).

357. Tamtéž.
Též Karl-Heinz Keitel, Conversation with my Father“, 14. 9. 1946, 13.30 hod. Tamtéž.

358. Rukopis Keitels o. D. (tamtéž).
Viz též Walter Görlitz (ed., přel. David Irving). *The Memoirs of Filed-Marshal Keitel* (Londýn, 1965) [dále jen Görlitz], originál Generalfeldmarschall Keitel: Verbrecher oder Offizier (Göttingen, 1961).

359. Deník R. H. Jacksona 7. 8. (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).
McCloy a Donovan vyjádřili nespokojenost s Biddleovým jmenováním (tamtéž, 5. 9.) stejně jako Sam Rosenman (9. 9. 1945).

360. jacksonův deník, 5. 9. 1945.

361. Tamtéž, 6. a 8. 9. 1945.

362. Tamtéž, 5. 9. 1945.

363. W. E. Jackson matce, 21. 9. 1945.
Deník R. H. Jacksona, 11.-12.9.1945. Jackosn zamítl vstup polské strany, protože by to znamenalo další jednací jazyk a další problémy.

364. R. H. Jackson Ireně, 12. 10. 1945 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

365. W. E. Jackson matce, 21. 9. 1945 (tamtéž).

366. Tamtéž, 21. 8. 1945.

367. Tamtéž, 21. 9. 1945.

368. R. H. Jackson Ireně, 12. 10. 1945.

369. W. E. Jackson matce, 21. 9. 1945.
Deník R. H. Jacksona, 13-15. 9. 1945.

370. Jacksonův deník, 16. 9. 1945.

371. Francis M. Shea Colemanovi, 15. 9., „Personnel Movement of Sunday, 16. 9. 1945“ (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, main Offoce Files, box 201).

372. Jacksonův deník, 5. 9. 1945.

373. W. E. Jackson matce, Norimberk, 21. 9. 1945.

374. Francis Biddle, dopis, 28. 12. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collections, „Personal“).

375. W. E. Jackson R. H. Jacksonovi, 11. 8. 1947 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

376. De Zayas, viz výše, str. 253.

377. Kranzbühler, viz výše, str. 12.

378. Tamtéž, str. 12.

379. O. G. Svidovskaja, rukopis, citováno in Vladimir Abarinov, „In the Corridors of the Palace of Justice“, in *Raduga* (Horizon), č. 9, Moskva 1989, str. 12 a d. [dále Abrinov]. Tlumočnice Jelizaveta Jefimovna Stenina-Šemeleva uvedla, že se Buben doplazil k hotelovým dveřím a chroptěl: „Ale vždyť jsou naši spojenci!“

380. *Pravda*. Moskva, 12. 12. 1945.
R. H. Jackson R. Rudenkovi, 10. 12. 1945, cituje Abarinov.

381. R. H. Jackson, Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

382. Jackson Ireně, 12. 10. 1945.

383. Jacksonův deník, 18. 9.-5. 10. 1945.

384. Tamtéž, 6. 10. 1945.

385. Tamtéž, 8. 10. 1945.

Kapitola 10

386. Biddle se narodil 9. května 1886, Parker 20. listopadu 1885.

387. Viz Francis Biddle Collection, George Arents Research Library, Univesity of Syracuse, New York – Biddleův deník, „Notes on Conferences“, v němž jsou popsány přípravy na proces s fotografiemi, soukromými dopisy z Norimberku manželce Kateřině a synovi Randymi a dokumenty. Velmi důležité jsou poznámky o důkazech „Notes on Evidence“, deset svazků strojopisných seznamů důkazů, jaž každý den slyšel, seřazených podle

jednotlivých obžalovaných, často s ironickými osobními poznámkami. Jsou to ucelené soubory doslovných zpráv a shrnutí organizačních postupů od 9. října 1945 do 30. srpna 1946. Viz Biddleovy články „The Nuremberg Trials“ ve *Virginia Law Review*, sv. 33, č. 6 (listopad 1947) a „The Nurmber Trial“ v časopise The *American Philosoplical Society*, sv. 91. č. 3 (1947).
Biddle zemřel 4. října 1968.

388. Deník Francise Biddlea, 6. 10. 1945. (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal Notes of Conferences“).

389. Deník R. H. Jacksona, 4. 6. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 95).

390. Biddleův deník, 2. 10. 1945.

391. Tamtéž, 3. 10. 1945.

392. Tamtéž. Viz Quinci Wright, „Legal Positivism and the Nuremberg Judgement“ in *The American Journal of International Law and Criminology of Northwestern University*, sv. 37, č. 6 (březen-duben 1947), (tamtéž, box 17.)

393. Biddleův deník, 4. 10. 1945.)

394. Tamtéž.
K záznamům kanadského minsiterského předsedy o schůzkách s Hitlerem, Göringem a dalšími předními nacisty viz deník Mackenzieho Kinga, červen 1937 (public Archives of Canada, Ottawa, William Lyon Mackenzie King papers, MG. 26. J1).
Viz téřž Sir Nevile Henderson Edenovi, 27. 6. 1937 (PRO file FO. 954/10).
Viz též Sir Francis Floud (Ottawa) FO, 8. 8. 1937 (PRO file FO. 371/20750).

395. Biddleův deník, 7.-9-10. 1945.

396. Tamtéž, 9. 10. 1945.

197. Tamtéž, 10. 10. 1945.

398. Jacksonův deník, 8. 10. 1945.

399. Biddleův deník, 10. 10. 1945.

400. V telegramu s datem 9. 9. 1946 navrhl Jackson Biddleovi, že toto napíši do předmluvy k dokumentaci Norimberského procesu: „Ještě před schůzkou bylo všeobecně známo, že představitelé všech národů souhlasí s předsednictvím amerického člena Francise Biddlea. Spojené státy však plní v Norimberku roli hostitele ostatních národů. Mají ve svém zajetí většinu obžalovaných, mají nejvíce důkazů a byli delegování jako hlavní strana v procesu. Za těchto okolností by vedlo přijetí předsednické funkce k tomu, že Evropa by na celý proces pohlížela jako na americký podnik.“ (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal“).

401. Biddleův deník, 13. 10. 1945.

402. Viz ND: L-79, autorův mikrofilm DI-78.

403. Viz ND: 1816-PS.

404. Viz ND: 2949-PS.

405. *IMT*, sv. i, str. 58.

406. Ke Katyni viz de Zayas, *Die Wehrmacht-Unterschungsstelle*, kap. 23.

407. *IMT*, sv. v, str. 461 a d., 17. 1. 1946.

408. Tamtéž, sv. viii, str. 286, 26. 2. 1946.

409. Milchův deník, 10. 10., 19. 11. 1945 (autorův mikrofilm DI-59).

410. Cherwell Churchillovi, 17. 5. 1945 (Nuffield College, Oxford: Cherwell papers).

411. Memorandum, tamtéž.

412. R. H. Jackson Ireně, 12. 10. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

413. Jackson Ireně, 15. 10. 1945.

414. Abarinov, viz výše, str. 12 a d., cituje Zayasův deník, 14.-20. 9. 1945.

415. Jacksonův deník, 14. 10. 1945.

416. Jackson Ireně, 15. 10. 1945.

417. Biddleův deník, 15. 10. 1945.

418. Wilhelm Keitel, Manuscript, 10. 10. 1945 (Karl-Heinz Kaitel papers, IfZ, Irving Collection).

419. Albert Speer, *Erinnerungen*, (Berlín, 1969), str. 509.

420. B. C. Andrus, „Rules for Prisoners“, 11. 9. 1945 (NA,RG. 238, entry 199, Records of HQ 6850th International Security Detachment, IMT, box 7).

421. B. C. Andrus velícími generálovi, HQ Command, IMT, 31. 1. 1946 (NA,RG. 238, entry 199, Records of HQ 6850th International Security Detachment, IMT, box 7).

422. B. C. Andrus, „Prisoner Routine, Nürnberg Jail“, 10. 11. 1945 (Burton C. Andrsu Collection, Colorado Springs).

423. B. C. Andrus, „Proposed Broadcast, BBC“ (tamtéž). Pasáž vynechána.

424. B. C. Andrus Peteru-Josefu Heisigovi (a všem ostatním), 3. 12. 1945 (tamtéž).

425. B. C. Andrus, Headquarters Continental Central PWE'32, „Rules and Regulations Governing PWE'32, 30. 5. 1945 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

426. B. C. Andru, „Rules for Prisoners“ 11. 9. 1945 (tamtéž). Status válečného zajatce zůstal pouze německému personálu ve věznici. Ostatní byli prostě „zajatci“ nebo „vězni“.

427. Tamtéž.

428. Andrus velícímu generálovi, US Third Army, 26. 12. 1945 (tamtéž).
Albert Göring R. H. Jacksonovi, 6. 9. 1945 a IMT, 19. 9. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 207).

429. Podplukovník Rene. H. Juchli, „Medical Service for the Palace of Justice and Court of Jail“, 24, 11. 1945 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

430. Streicherův deník, 24. 11. 1945 (Höffkes Collection).

431. Gordon Dean Jackson, Donovanovi, Amenovi a kol. „Photographic Evidence“, 18. 11. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 213). The *The Nazi Plan, 1919-45* byl dvaadvacetidílný 35mm film s anglickými titulky sestavený z německých materiálů.

432. Velitel james B. Donovan, USNR plukovníku Storeymu, 12. 12. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 213). „Nemám slov,“ komentoval Donovan. „Potom, co ten film ve Frankfurtu ve vlastní režii udělali, sestřihali a připravili k němu komentář, jsem šokován zjistil, že tam není jediný důkaz.“

433. F. L. Felton, nedatovaný soukromý dopis (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).

434. Dr. Tadeusz Cyprian, místopřísežné prohlášení (ND:3311-PS).)

435. J. B. Donovan, podplukovník Calvin A. Behle a poručík Hugh Daly, místopřísežné prohlášení (ND:2430-PS).

436. Dr. Franz Bláha, místopřísežné prohlášení (ND:3249-PS).

437. Iniciály RIF na průmyslově vyráběném mýdle znamenaly *Reinste Industrie Fett*.

438. Samuel Krakoski, ředitel muzea Yad Vashem Museum v Jerusalémě, publikoval své prohlášení v tisku po celém světě, např. v *Chicago Tribune*, 25. 4. 1990. Krakovski tvrdil, že šlo o sadistickou nacistickou propagandu, i když je nepochopitelné, jak mohla nacistům prospět. Na obhajobu svého dlouhého mlčení po celých 45 let Krakoski řekl: „Když tolik lidí popírá, že holocaust vůbec byl, proč jim dávat do ruky důkazy proti pravdě?“

439. Artur („Atze“) Brauner v prohlášeních v německém tisku, např. Frankfurte *Allgemeine Zeitung*, 6. 5. 1995.

Kapitola 11

440. Nyní jsou ve svazcích OMGUS ve Federal Records Center, Suitland, Maryland: Office of the Chief of Counsel for War Crime, Secretariat of the IMT, General Records, box 113, pieces 5021 a 5022.

441. Výslech Rudolfa Hesse, 9. 10. 1945 (NA film M. 1270, cívka 6).
Viz David Irving, *Hess, The Missing Years, 1941-5* (Londýn, 1987).
K Jacksonovým vzpomínkám na tuto epizodu viz jeho Oral History Project, kap. Xxxix, „Rudolf Hess: Balmy Exhibicionist" (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection) a box 100, Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers.

442. Výslech France von Papena, 12. 10. 1945 (NA film M. 1270, cívka 14).

443. R. H. Jackson dr. Johnovi A. P. Milletovi, 12. 10. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box. 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders")

444. R. H. Jackson W. E. Jacksonovil, 12. 10. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 109: „Office Files, Jackson, William E.) V rukopisné pracovní poznámce v červnu 1945 Jackson uvedl, že Strecker uvažuje o „nějaké větší poruše" (tamtéž, box. 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders").

445. Výslech Franze von Papena, 13. 10. 1945.

446. Kapitán Richard V. Worthington, History, Rudolf Hess, 31. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box. 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders").

447. Major Douglas McG. Kelley, „Psychiatric Status of Internee", 16. 10. 1945 (tamtéž).

448. Vězeňský deník Rudolfa Hesse, 18. 10. 1945 (kopie v autorově vlaastnictví).

449. B. C. Andrus R. H. Jacksonovi, 17. 10. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box. 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders").

450. Plukovník Robert J. Gill [B. C. Andrusovi], 20. října 1945 (tamtéž).

451. Francis Biddle, dopis Randymu, „Neděle 2. 10." 1945.
Datum je pravděpodobně chybné (University od Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal Notes of Conferences").

452. Biddleův deník, 21. 10. 1945 (tamtéž).
Viz též jeho článek „The Nuremberg Trial" ve *Virginia Law Report*, sv. 3, 1947, str. 679-696.

453. Biddle, dopis, 2. 11. 1945 (university of Syrycuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal").

454. R. H. Jackson, nedatovaný dopis, „Úterý večer“ [22. 11. 1945] (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

455. Karl-Heinz Keitel, „Conversations with dr. Nelte at Nuremberg“, 19.-27. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection).

456. Biddleův deník, 21. 10. 1945. O rok později, 7. 10. 1946, hlásil Jackson Trumanovi, že americký tým v Norimberku čítal 365 civilistů a 289 vojáků, celkem 654 osob.

457. Biddle, dopis z 12. 11. 1945.

458. W. E. Jackson matce, Norimberk, 21. 9. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

459. Výselch H. Göringa, 28. 8. 1945. Tyto výslechy jsou doslova zaznamenány na mikrofilmu NA microfilm M. 1270, cívka 6.
K ostatním *britským* výslechům s Griffithem Jonesem a dalšími viz FO645 v londýnském muzeu Imperial War Museum.

460. Výslech H. Göringa, 8. 10. 1945.

461. W. E. Jackson matce, Norimberk 21. 9. 1945.

462. Výslech manželky dr. Hanse Franka (NA, RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1945, file 100-66).

463. F. L: Felton, nedatovaný soukromý dopis (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).

464. Streicherův deník, 30. 11. 1945 (Höffkes Collection).

465. Tamtéž.
Dvoustrankový záznam ze Streicherova výslechu 13. 12. 1945-5. 10. 1946 viz NA, RG. 238, entry 199, Records of OQ 6850th Internal Security Detachmentm IMT, box 7.

466. Streicherův deník, 11. 11. 1945. G[ustave] M[ahler] Gilbert, *Nuremberg Diary* (New York, 1947), německý Nürnberger Tagebuch [dále jen Gilbert], na str. 15 naráží na Streicherovy sexuální poklesky. Vdova po Streicherovi k tomu říká: „Tyto pomluvy nemají nejmenší opodstatnění. Podle moderních měřítek byl Streicher až nudně normální. Myslím, že od něho nikdo neslyšel sprostý vtip.“

467. Heinrich Brüning, *Briefe und Gespräche, 1934-1945* (1974), str. 542-43.

468. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s dr. Neltem v Norimberku“, 19.-27. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection).

469. Werner Bross, *Gespräche mit Göring während des Prozesses* (Flensburg, Hamburk, 1950) [dále jen Bross].

470. Speer manželce, 27. 10. 1945, Speer, viz výše, 512.

471. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem", 21. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection) Hitler nabídl podobné omluvy Ribbentropovu styčnému důstojníkovi Waltheru Hewelovi – viz jeho deník z roku 1941 (Irving Collection).
Viz též Keitelovy poznámky 25. 9. 1946, 13,00 hod., kde cituje Hitlera: „Jawohl, ja vím, že to není legílní, ale buď vyhrajeme, nebo je s Německem stejně konec!"

472. Jodlův rukopis (Luise Jodl papers, kopie in IfZ, Irving Collection).

473. Keitel Neltemu, 24. 10. 1945, in Görlitz, viz výše, str. 235.

474. D. M. Kelley B. C. Andrusovi, 25. 10. 1945, „Excercise of Internees" (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

475. W. J. Donovan plukovníku R. G. Storeymu, 25. 10. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 107: „Psychiatric and Personality Studies of Nazi Leaders").

476. Většina z těchto materiálů je však historicky cenná (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 181). Autor zpřístupnil celý Leyův svazek na mikrofilmu. Svazek obsahuje materiály týkající se sebevraždy, životopis (16 stran), dopis manželce ze 14. srpnam „Ingram dialog" (25 stranú ze 14.-16. srpna, dopis Henrymu Fordovi ze 17. srpna, „Mé děti! Poslední vůle" (17 stran) ze 22. 8., „Mému lidu! Politický testament" (21 stranú ze 25. 8., strojopis „Myšlenky o vůdci" (18 stran), „Život nebo sláva – Politická sonda" (18 stran), „Sedlákův osud" (73 stran), dopisy dětem dětem, Ley dr. Flickemu o principech práva ze 24. 10., Leyovo prohlášení ze 24. 10., Abschied (Rozloučení) (7 stran) a Rozloučení (6 stran).

477. Viz oficiální záznam o těchto oznámeních in Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs (svazek iii).

478. K Schachtovým vzpomínkám na proces viz jeho memoáry *Abrechnung mit Hitler* (Hamburg, 1948) nebo *Account Settled* (Londýn, 1948).

479. Streicherův deník, 30. 11. 1945.

Kapitola 12

480. Francis Biddle, dopis, 25. 10. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal").
Viz též zprávu z 27. 11. 1945 od R. H. Jacksona Haroldu H. Tittmannovi, americkému chargé d'affaires ve Vatikánu, reagující na zprávu od Jeho Svátosti o Papenovi (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 182).

481. Francis Biddle, dopis, 1. 11. 1945 (university of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal").

482. Franciss Biddle, dopis, 6.-7. 11. (tamtéž).

483. Eisenhowerův politický poradce Robert Murphy, viz výše, str ¨. 360-1, citace o návštěvě jednoho takového tábora. „Byl jsem šokován, když jsem viděl, že naši vězni jsou téměř stejně zesláblí a vyhublí jako vězni, které jsem viděl v nacistických táborech. Mladý velitel mi řekl, že je drží na velmi přísné dietě… Když jsme odjeli, zeptal se mě hlavní lékař: ‚Je tohle typické pro americkou politiku vůči Německu?'"

484. James Bacque, *Other Losses* (Tronoto, 1989).

485. K tomu viz *New York Times*, 1. 11. 1994 a odhalení skutečnosti, o nichž píše židovský autor John Sacks v knize *Eye for an Eye* (New York, 1994). Ze zločinu v ní obviňuje velitele tábora Swietochlowice. Osmdesát tisíc mužů, žen a dětí, říká Sacks, bylo umučeno a zabito v internačních táborech, které vedli pomstychtiví důstojníci jako Morel, který dnes žije v Tel Avivu a jehož momentálně vyšetřuje dr. Stanislaw Kaniewski, polský vládní žalobce v Katowicích.

486. Maxwell Fyfe Sylvii (manželceú, 25. 10. 1945 (NA film M. 1270, cívka 6).

489. Deník Rudolfa Hesse, 21. 10. 1945 (kopie v autorově vlastnictví).

490. Milchův deník, 5. 11. 1945 (autorův mikrofilm DI-59).
Též místopřísežné prohlášení, březen 1947. Na autorovu otázku týkající se této epizody Engländer při interview v New Yorku vyhrožoval žalobou pro pomluvu, nakonec však zůstalo jen při výhružce.

491. I přes maximální úsilí se institutu Yad Museum v Jeruzalémě podařilo sestavit seznam pouze 3 milionů možných obětí holocaustu. Na seznamu se několikrát opakují táž jména.

492. Přepis interview Johna Tolanda s advokátem Konradem Morgenem ve Frankfurtu 25. října 1971 (FDR Library, John Toland papers, box 53).
K Morgenovu svědectví v Norimberku viz *IMT*, 7.-8. 8. 1946, str. 488-515. Dále citováno jako *IMT*.

493. R. H. Jackson, Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H: Jackson collection).

494. Hlášení Jacksonovi, 12. 7. 1945, „OSS Proposals for Propaganda".
Jackson Donovanovi (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 213).

495. Tamtéž.

496. Místopřísežné prohlášení Rudolfa Hösse, 5. 4. 1946 (ND:3868-PS).
K původním výslechům, R. Hösse viz NA film M. 1270, cívka 7.

497. Wilhelm Keitel, rukopis, 10. 10. 1945 (Karl-Heinz Keitel papers, in IfZ, Irving Collection).

498. Předběžný výslech H. Göringa v Norimberku, 27. 8. 1945 (NA film M. 1270, cívka 6).

499. Tamtéž, 20. 10. 1945

500. Tamtéž, 6. 11. 1945. Přítomen byl též tlumočník Sonnenfeld (tamtéž).

501. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 107.

502. Jackson generálu W. J. Donovanovi, „Interrogation of Witnesses", 14. 11. 1945 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

503. Francis Biddle, dopis, 12. 11. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „personal").

504. Donovan Jacksonovi, 14. 11. 1945.

505. „Amen's Interrogation of Lahousen *re* Thanksgiving dinner at Donovan's house," viz „Papers desired from R. H. Jackson Files", Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2.

506. Francis Biddle, dopis, 28. 11. 1945.

507. Jackson Trumanovi, 1. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jakcson papers, box. 2).

508. R. H. Jackson Ireně, 20. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

509. Tamtéž, 10. 1. 1946.

510. Dopis psal Horsky. Viz „Papers desired from R. H. Jackson Files", Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2.

511. Zápis ze schůzky hlavních žalobcům, 9. 11. 1945 (Librry of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 98).
Viz Jackson Rudenkovi a Champetierovi de Ribes, 8. 3. 1946, ruský překlad v CGAOR (Ústřední státní archiv Říjnové revoluce, sv. 7445, op. 2, d. 8, 1. 47).

512. Abarinov, viz výše, citace, citace: „Informace od Pokorovského, SGAOR, sv. 7445, op. 2, d. 391, 1. 57.

513. Předběžné výslechy Hildegard Fathové a Ingeborg Sperrové, 16. 11. 1945.
Hessův deník, 16. 11. 1945.

514. Francis Biddle, dopis, 18. 11. 1945.

515. Francis Biddle, dopis, 12. 11. 1945.

516. Alderman Sheaovi a Telfordu Taylorovi, 7. 9., o studii dr. Lemkina o Karlu Haushofferovi, též R. H. Jacksonovi, 13. 9. 1945, „Karl Haushoffer as a Major War Criminal“ (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 190).

517. Maxwell Fyfe Sylvii, 26. 10. 1945.

518. Biddleův deník, 14. 11. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal Notes of Conferences“).

519. F. L: Felton, soukromý dopis, 14. 11. 1945 (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts. Germany F 326).

520. Streicherův deník, 19. 11. 1945 (Höffkes Collection).

521. Biddle, dopis, 18. 11. 1945.

522. Biddleův deník, 19. 11. 1945.

523. Jacksonův deník, 19. 11. 1945.

524. Biddleův deník, 19. 11. 1945.

525. Tamtéž.
Maxwell Fyfe, viz výše, str. 102.

526. Záznamy komise jsou v bývalém Ústředním státním archivu VŘSR v Moskvě.
Reprodukce viz Abarinov, viz výše.

527. Sovětská kontrolní komise pro Norimberský proces, Protokol č. 1., Zasedání 26. 11. 1945 v Norimberku. Dodatek 1 Abarinovovi, viz výše. Tento problém byl i po zahájení procesu zdrojem nevole. 3. prosince sovětská delegace požadovala vypuštění pasáží „nepřijatelných pro SSSR“ z projevu britského hlavního žalobce sira Hartleyho Shawcrosse a 7. prosince vypuštění podobných pasáží z Aldermanovy řeči.

528. Biddle, dopis, 19. 11. 1945. Chyby v přepise jmen byly opraveny.

Kapitola 13

529. Streicherův deník, 27. 11. 1945 (Höffkes Collection).

530. Tamtéž, 21. 11. 1945.

531. Deník Francise Biddlea, 17. 11. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal Notes of Conferences“).

532. Birkett, tamtéž.

533. Viz H. Donnedieu de Vabres, „Le proces de Nuremberg devant les principles modernes du droit pénal international“, in: *Recuieil de Cours*, sv. 70, (Paříž, 1947), str. 447-582. Kopie v University of Syracuse, New Yorkm George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 16.

534. Streicherův deník, 27. 11. 1945.

535. R. H. Jackson, nedatovaný dopis, „čtvrtek večer“ [22. 11. 1945] (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers). Jeho úvodní řeč je zaznamenaná na 24. discích v NA. RG. 238.

536. Zápis ze schůzky hlavních žalobců, 5. 12. 1945, (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 98).

537. Kranzbühler, viz výše, str. 24.

538. Alfred Maurice de Zayas, „Der Nürnbergeg Kriegsverbrecherprozess“, in *Macht und Recht. Grosse Prozesse in der Geschichte* (Mnichov, 1991), str. 264.

539. Francis Biddle, dopis, 25. 11. 1945 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal“).

540. ND: 2949-PS.

541. Pětatřicetimilimetrový film zabírá několik cívek.

542. F. L: Felton, nedatovaný soukromý dopis (Hoover Library, Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).
K oficálnímu přehledu, jak reagovali jednotliví obžalovaní na film z koncentračního tábora, viz Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs (file iii). Film z varšavského ghetta nebyl režírován jako hollywoodská zpracování nacistických brutalit s najatými herci v dokumentárním seriálu *The March of Time*. Dr. Goebbels psolal do ghetta kameramany, aby natočili záběry pro zpracování *Der ewige Jude* v Deutsche Film-Gesselshaft (Goebbelsův deník, 17. a 24. 10., 2., 3., 9., 11., 12., 18., 19., a 28. 11., 18. 12. 1939).

543. Luise Jodl papers, IfZ (kopie), Irving Collection.

544. Při prostudování celé série *SD-Meldungen aus dem Reich* například nenajdeme ani jediný ohlas veřejnosti na „konečné řešení“.

545. Hessův denník, 30. 11.
K Hessovu prohlášení z 30. 11. a prohlášení soudce Lawrence Hessovi z 1. 12. 1945 viz NA. RG. 238, US Chief Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 180.

546. R. H. Jackson Ireně, „pátek večer“ [30. 11.] 1945 (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

547. Biddle, dopis, 25. 11. 1945.

548. ND:003-L.

549. Politický testament Adolfa Hitlera, 30. 4. 1945, citováno R. H. Jacksonem v *IMT*, vol. Ix, str. 480.

550. Streicherův deník, 27. 11. 1945.

551. Tamtéž, 29. 11. 1945.

552. Tamtéž, 30. 11. 1945.

553. H. Shawcross a D. Maxwell Fyfe R. H. Jacksonovi, listopad 1945 (IfZ, Irving Collections. Jackson papers, vol iii).

554. Kranzbühler, viz výše, str. 6.

555. Tamtéž, str. 7.

556. „Říká, že byl proces spravedlivý," poznamenal Keitelův syn po jednom rozhovoru, „protože se z obžalovaných v norimberksých podmínkách nestaly fyzické ruiny … Zvláštní úlohu v tomto směru hraje zatajování dokuemntů z posledních dvanácti let před obhájci." Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem," 16. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

557. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 106.

558. Alfred-Maurice de Zayas, viz výše, str. 261.

559. „Die Juden leben nur noch zum kleinen Teil, zigtausend sind weg. Ich darf aber sagen, was die einheimische Bvölkerung bekommt. Sie bekommt auf Ihre Anweisung 50 % weniger als die Deutsche." Stenografický záznam konference říšských komisařů pro okupovaná území a vojenských guvernérů o situaci v zásobování potravinami 6. 8. 1942 v pracovně Hermanna Göringa na ministerstvu letectví (ND: důkaz předložený SSSR 170). Za povšimnutí stojí, že ačkoliv klíčová strana 144 chybí, ruské tužkou psané stránkování je souvislé.

560. Speer, viz výše, str. 514.

561. Alfred Seidl presidentovi tribunálu (Lawrenceovi), 11. 1. 1946 (Federal Records Center, Suitland: RG. 260, OMGUS files [OCCWC], shipping list 74-3/7, box 117).

562. Von der Lippe, deník, str. 193.

563. Adele Streicherová, poznámky k Hansi Fritzschemu, *Das Schwert auf der Waage* (Heidelberg, 1953), str. 165.

564. Biddle Jahrreissovi, 2. 8. 1946 s hlášením o ochraně obhájců proti útokům tisku (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Trial Documents", box 15).

565. Hlášení služby, Informační středisko pro obžalované, R. H. Jacksonovi, 24. 7. 1946 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

566. Felton, nedatovaný soukromý dopis, viz výše.

567. Walter Rapp, hlášení o ubytování vězňů, 22. 11. 1946 (NA,RG. 238. entry 199, records of HQ, 6850th Internal Security Detachment, IMT, box 7).

568. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem“, 14. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

569. K originálním záznamům schůzek Nejvyšší rady viz materiály francouzského ministerského předsedy a ministra války Edouarda Daladiera ve Fondation Nationale des Scientes Politiques, Archive d’Historie Contemporaine. Boxy 2-DA-5-Dr 3, 4, 5 a 7 obsahují hlášení Nejvyšší rady z 5. 2., 27. 3., 5., 9., 22., 23., a 27. 4. a 6. 5. 1940. Ty byly od června 1940 v rukou Němců, stejně jako kopie ve svazcích ministerského předsedy Paula Reynaulda, nyní v Archives Nationales v paříži, Paul Reynauld papers, Box 74 AP 22. Kopie záznamů z francouzského generálního štábu a francouzského ministerstva zahraničí, pořízené Němci v letech 1939-40, jsou na mikrofilmu NA T120, cívky 115 a 127. Německé ministerstvo zahraničí je vydávalo v řadě Bílých knih: č. 4, *Dokumente zur englisch-francösischen Politik der Kriegsausweitung*, č. 5, *Weitere Dokumente zur Kriegsausweiterungspolitik der Westmächte: Die Generalstabsbesprechungen Englands und Frankreichs mit Belgien und den Niederländen*, a č. 6., Die Geheimakten des französischen Generalstabes (vše Berlín, 1940).

570. Luise Jodlová, nepublikovaný životopis jejího manžela Alfreda Jodla (Luise Jodl papers, kopie v IfZ, Irving Collection).
K mezinárodně-právnímu aspektu invaze do Norska viz nepublikovaný článek Hermanna Mosslera „Comments on document entitled „International Legal Evaluation of the Norway Action“ ze 6. 4. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 156).

571. Prohlášení Kaltenbrunnerova advokáta dr. Kurta Kaufmanna (v zastoupení za dr. Stahmera), 19. 1. 1947 (Erhard Milch Papers, kopie ve vlastnictví autora).

572. Dullesovy dopisy k tomuto obvinění jsou shrnuty v poznámce „Papers desired from R. H. Jackson Files“ Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2 Zde jsou dva svazky z let 1943-45 „Unconditional surrender“, „Sunrise“, dále Karl Wolff, Princeton University, Seeley Mudd Manuscript Library, Allen W. Dulles papers, box 19-21.

573. Milchovy deníky, 5. 11. 1945, březen-duben 1947 (autorův mikrofilm DI-59).

574. Nelte frau Lise Keitelové, rozené Fontaineové, citace v Görlitz, viz výše.

575. Streicherův deník, 22. 11. 1945.

576. Ernest Schoenfeld R. H. Jacksonovi, 1. 12. 1945 (NA, RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 184.

Kapitola 14

377. Obě zprávy Donnedieua de vabres z 8. 7. 1946 k Jahrreisovým dokumentům viz University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Trial Documents“, box 14, zde též Nikičenkova zpráva ke „Koncepci spiknutí“, 17. 7. 1946.

378. R. H. Jackson Ireně, Mary a Nancy, 20. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

379. Tamtéž, 10. 1. 1946.

580. Francis Biddle, dopis, 1. 1. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal“).

581. Tamtéž, dopis, 31. 12. 1945.

582. Göring předsedovi tribunálu, 12. 1. 1946 (BDC, Director’s Safe).

583. Andrusova zpráva, „Arrest of Families of Prisoners“, 12. 1. 1946 (Burton C. Andrsu Collection, Colorado Springs).

584. Všechny tyto dopisy jsou v rukou soukromých sběratelů.

585. Speer manželce, srpen 1946. Speer, viz výše, 595.

586. Milch Speerově historce o plánech na atentát původně věřil (Milchův deník, 6. 3. 1946, 9. 5. a 14. 5. 1947) „Ten atentát mu v procesu velmi pomohl“, avšak 22. května 1948 vyplynulo z jeho deníku, že polní maršál byl svým bývalým přítelem velmi zklamán a pokládal nyní jeho historku za smyšlenou.

587. Jackson Ireně, Mary a Nancy, 20. 12. 1945.

588. Jackson Ireně, 12. 1. 1946.

589. Biddle, dopis, 27. 1. 1946. – Zpráva R. H. Jacksonovi, 24. 8. 1945: „Grand Admiral Dönitz as war criminal“ (NA, RG. 238, US Chief of Counsl at Nuremberg, main Office Files, box 179).

590. Válečný deník vrchního veltele, ponorky (Dönitz), 17. 9. 1942, citace tamtéž. Při výslechu v Mürwiku 3. 8. 1945 vysvětlil Eberhard Godt, že k vydání rozkazu vedlo bombardování ponorky britským letectvem. Ponorka pod velením Hartensteina zachraňovala posádku potopené lodi Laconia. V rozkazu, řekl, šlo pouze o to, že bezpečnost ponorky je přednější. Jak se vyjádřil korvetní kapitán Patrick Beesley z britské zpravodajské služby, „je nepravděpodobné, aby [velení a technická posádka] byla zachráněna, když budou osotatní na lodi ostřelování“ (tamtéž).

591. Válečný deník vrchního velitele německého námořnictva, 4. 5. 1945, citace tamtéž.

592. Výslech, Kapitän zur See Alleweldt, 16. 8. 1945, citace tamtéž.

593. Výslech konteradmirála Godta a Fregattenkapitäna Kesslera, 10. 8. 1945, citace tamtéž.

594. Informace admirála Godta autorovi, 4. 5. 1969. Tento incident popsal také na konci roku 1945 polnímu maršálu Milchovi a ten jej zaznamenal do deníku (autorův mikrofilm DI-59).

595. K těmto záznamům CSDIC (UK) z výslechů, pořízeným skrytými mikrofony viz PRO files WO. 208/4198.
Více dokumentů k případu Eck je v NA,RG. 84 na americkém vyslanectví v Londýně, secret files, box 30, file „711. 6 United Nations Commision“.

596. *IMT*, sv. xiii, str. 460. Möhle zjevně neměl Dönitze v lásce. Milch si zapsal 9. 2. 1946 do deníku: „Kapitán Möhle, velitel ponorkové flotily, se také domnívá, že Dönitz byl špatný šéf, přestože si všichni z jeho ponorky o něm myslí to nejlepší.“

597. Amen E. E. Jacksonovi, 30. 4. 1946 (NA,RG. 238, US Cief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 184).

598. Eugene Davidson, *The Trial of the Germans* (New York), str. 422.

599. Válečný deník německého námořního štábu (Seekriegleitung), září 1942.

600. Nedatovaný šestistránkový protinávrh je mezi Biddleovými materiály s rukopisnou poznámkou „Nebylo splněno. Pravděpodobně návrh [soudce] Parkera“ (universtiy of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 19).

601. Sir Norman Brooke siru Orme Sargentovi, 16. 3. 1946 (PRO file PREM. 8/393).

602. Ernest Bevin Clementovi Atleemu, 27. 3. 1946 (tamtéž).

603. Brooke soukromému sekretáři Atleeho siru Lesliemu Rowanovi, 29. 3. 1946 (tamtéž).

604. Např. dopis kaceláře dr. Wernera Kneipera z Dortmundu dr. Hansi Latersovi do Norimberku, 15. 7. 1947, zadržený americkou civilní cenzurou USFET. Kneipper navrhuje, aby přemluvili obhájce dr. Rauschenbacha, aby v generálově případě nepředvolával jako svědka obhajoby Warlimonta. Dopis byl předán kanceláři rady pro válečné zločiny (Trevor Roper papers, IfZ, Irving Collestion).

605. patrick Dean, přísně tajné hlášení, 18. 6. 1945 (PRO file LCO. 2/2980, „Attorney General’s Committee and British War Crimes Executive“).

606. Zpráva CSDIC (UK), SRGG. 1238 (PRO file WO. 208/4170).

607. Zpráva CSDIC (UK), SRGG. 1234c, 1279, 1311 (tamtéž).
Milchův deník, 5. 6. 1945. Výslech řidiče Josepha Skocka v NA, RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1534.

608. Výslech Göringa, 22. 12 1945, a tamtéž, box 1534, též CSDIC/CMF/X reports 166-172, červen-červenec 1945 s dopisy W. J. Donovana J. B. Donovanovi upozorňujícími, že je nutné maximálně omezit přístup k vězňům (tamtéž, box 1495).

609. Sir Frank H. Hinsley a kol., *British Intelligence in the Second World War: Its Influence on Strategy and Operations* (Cambridge, 1979-84), vol. Ii, dodatek ke kódům SS a policie.

610. Nepodepsaný vzkaz plukovníku J. H. Amenovi, ve svazcích NA k předběžným výslechům Haldera (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, sv. ii, str. 709). Zpráva, v níž generál Müller-Hillebrand a generál Franz Halder dlouze a zaujatě diskutují o tom, jak „překroutit" fakta, aby byl generální štáb zproštěn obvinění ze zahájení války, je CSDIC (UK) report SRGG. 1350, 9. 9. 1945 (PRP file WO. 208/4170).

611. Autorův rozhovor s dr. Egonem Kubuschokem, 31. 3. 1971.

612. Viz akta ministerstva zahraničí, „Translation of Report of Negotiations between Great Britain and Germany," 16. 11. 1942-16. 4. 1943 (PRO file FO. 371/34482).

613. Minutes of Chief Prosecutors' Meeting, 26. 10. 1945 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection, nyní Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 98).

614. Žádost o svědka Fritze Herrwatha, Streicherův obhájce, 24. 1. 1946 (NA,RG. 260, OMGUS files, box 117).
Jacksonovy materiály ke stanovisku tribunálu k žádostem obhajoby viz Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 110.

615. 7. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 100).

616. Autorův rozhovor s dr. Kubuschokem, 31. 3. 1971.

617. F. L: Felton, soukromý dopis [leden 1946] nazvaný „Third Report on the Battle of Nuremberg" (Hoover Library. Frederick L. Felton Collection, Ts Germany F 326).

618. W. E. Jackson Gordonu Deanovi, 2. 11. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, bos 213).

619. Jodl manželce, 1945 (Luise Jodl papers, kopie v IfZ, Irving Collection).

620. Tamtéž.

621. Např. dopis, který psal soudce Lawrence R. H. Jacksonovi, 26. 7. 1946, měl tištěnou hlavičku „British War Crimes Executive (ES)". Tu používal i sir David Maxwell Fyfe a sir Hartley Shawcross (university of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection).

622. Kranzbühler, viz výše, str. 11.

623. Lord Oaksey při vystoupení v Birminghamu, 21. 6. 1947.

624. Američané uspořádali večeří na počest Vyšinského v Grand Hotelu v pondělí, Rusové potom v pátek 30. 11. a Britové v sobotu 1. 12. 1945. Nedatovaný dopis R. H. Jacksona, „čtvrtek" [22. 11. 1945] (Library of Congress, manuscript Division, R. H. Jackson papers).

625. R. H. Jackson, Oral History Project, str. 480 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

626. Tamtéž.

627. Viz dokuementace University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection, zvláště „British Delegation 1945-1946“, „French Delegation 1945-1946“, „Misc. Correspondence 1945-1946“ a „USSR Delegation 1945-1946“.

628. Normann Birkett R. H. Jacksonovi, 26. 7. 1946.

Kapitola 15

629. Kurt Erdt R. H. Jacksonovi, Borkum, 7. 12. 1945 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers).

630. Pastor dr. Berthold Müller R. H. Jacksonovi, Schwäbisch-Gmünd, 29. 12. 1945 (tamtéž).

631. J. P. Hubbel R. H. Jacksonovi, New Jersey, 30. 1. 1946 (tamtéž).

632. Carl Zuckmayer R. H. Jacksonovi, září 1946 (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. Iii).

633. Milchův deník, 5. 4. 1947. Gaston M. Ullmann (rozený Behrmann, berlínský Žid, důvěrný přítel pana Kempnera) byl později usvědčen jako mezinárodní podvodníka zatčen (tamtéž, 20. 4. 1948). 19. května informoval tisk o jeho uvěznění pro defraudaci a o jeho útěku z vězení a pokusu o sebevraždu. Milch to komentoval: „Už na tyhle podvodníky a zrádce taky dochází.“

634. Kranzbühler, viz výše, str. 24.

635. Göringova řeč k důstojníkům leteckého štábu, 25. 11. 1944 (General Karl Koller papers, autorův mikrofilm DI-).

636. Bross, viz výše, str. 85 a d. (20. 2. 1946).

637. R. H. Jackson americkému ministerstvu zahraničí, 13. 2. 1946 (NA,RG. 238 US Chief of Counsel at Nuremberk, Main Office Files).

638. B. C. Andrus soudci Lawrenceovi, 29. 8., a ministerstvu války, 6. 9. 1946: „Misconduct of dr. Douglas M. Kelley“ (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

639. Howard Whitman adr. Douglas M. Kelley, „What Goering & Co. Talk About in their Cells“, *Sunday Express*, 25. 8. 1946.

640. Speer, viz výše, 512.

641. G. M. Gilbert, „psychologickso-zpravodajská“ hlášení (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, kopie v IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol iii). Hlášení nejsou datovaná, ale podle mezinárodních dokumentů byla napsána v únoru 1946.

642-3. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem“, 16. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

644. Generaloberst Alfred Jodl an seine Frau Luise, 8. 10. 1946.
Publikováno in: *Der Turmwart*, č. 4/5, Curych, duben-květen 1949.

645. Speer, viz výše, str. 512.

646. Ve vlastnictví berlínského žurnalisty Henrika Pastora, který jej v roce 1987 ukázal autorovi spolu se sedmi magnetofonovými kazetami se záznamy rozhovorů Rudolfa Hesse s velitelem ze Spandau Eugenem Birdem.

647. Gilbertova důvěrná zpráva Jacksonovi, nedatovaná (únor 1946) (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, kopie v IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. Iii).

648. Gilbert, viz výše.

649. W. E. Jackson R. H. Jacksonovi, 16. 1. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

Kapitola 16

650. Generál Nikičenko ostatním soudcům, 27. 5. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14, „Trial Documents“).

651. Francis Biddle, dopis, 7. 2. 1946 (tamtéž, „Personal“).

652. Tamtéž, 24. 2. 1946.

653. Tamtéž, 13. 2. 1946.

654. Tamtéž.

655. Tamtéž, 13. 3. 1946.

656. Tamtéž, 5. 3. 1946.

657. Tamtéž, 24. 2. 1946, Jeho manželka nakonec přijela a zůstala zde do poloviny května.

658. Tamtéž, 17. 3. 1946.

659. Autorův rozhovor s dr. Egonem Kubuschokem, 31. 3. 1971.

660. Andrus vězňům, 16. 2. 1946 (NA,RG. 238, entry 199, Records of HQ 6850th Internal Security Detachment, IMT, box 7).

661. Milchův deník, 23. 8. 1946 (autorův mikrofilm DI-59).

662. Tamtéž, 6. 3. 1946.

663. Tamtéž, 8. 3. 1945.

664. *IMT*, sv. ix, str. 62, německý text, ověřeno podle zvukových záznamů NA.

665. Tamtéž, str. 54-55. Milchův deník, 11. 7. 1948.

666. *IMT*, sv. ix, str. 125 (NA, disk 1430B).

667. Tamtéž, str. 88 (NA, disk 1437B).

668. Tamtéž, sv. ix, str. 137. Celý rozhovor je zaznamenán na disku NA 1440B. V cyklostylovaném přepisu chybí na str. 5660, řádek 20.

669. List of Transferred Internees, NA,RG. Entry 199, Records of HQ 6850th Internal Security Detachment, IMT, box 8.

670. R. H. Jackson Johnu J. McCloyovi, 27. 3. 1946 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

671. Bross, viz výše, 14. 5. 1946, str. 196.

672. Autorův rozhovor s dr. Kubuschokem.

673. Informace od profesora dr. Gerharda Rosea.

674. H. Montgomery Hyde, *The Life of Lord Birkett* (Londýn, 1964).

675. Seymour Krieger, komentář k dokumentům ND:057-PS, dále 1676-PS a L-154 (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. ii).

676. Autorův rozhovor s Ralphem Albrechtem, New York, 22. 5. 1971.

677. Zápis ze schůzky hlavním žalobců 19. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 98).

678. V dopise autorovi, 23. 6. 1983.

679. Tamtéž.

680. Maxwell Fyfe, viz výše, str. 114.

681. R. H. Jackson Gordonu Deanovi, 25. 3. 1946 (University of Chicago Law School, R. H. Jacksonův collection).

682. Jackson Johnu J. McCloyovi, 27. 3. 1946 (tamtéž).

683. Biddle, dopis, 19. 3. 1946.

684. W. E. Jackson matce, 29. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

685. Biddle, dopis, 19. 3. 1946.

686. Tamtéž.

687. W. E. Jackson mate, 29. 3. 1946. „Ale většina nás dnes s Biddlem nemluví."

688. R. H. Jackson Ireně, „v letadle do Paříže" [30. 3. 1946] (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2). „V paříži jsem byl hostem francouzských právníků… a dostal jsem tam víc medailí než Göring." Tamtéž, 18. 4. 1946.

689. Podplukovník Ernst Engländer soudci R. H. Jacksonovi, 18. 3. 1946 (NA,RG. 238 US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Officee Files, box 179).

690. Milchův deník, 4. 6.
Podplukovník J. Amen Thomasi J. Doddovi, 7. 6.
Dodd R. H. Jacksonovi, 10. 6. 1946 (tamtéž).

691. *Daily Express*, 25. 3. 1946. Depeše Selkirka Pantona (National Library of Australia, Canberra, Collection 5808, Selkirk Panton papers, folder 3).

692. A Ferida Rassamová R. H. Jacksonovi, 30. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 99: „Public Reaction to Trial, březen 1946).

Kapitola 17

693. Zápis ze schůzky hlavních žalobců, 5. 4. 1946, 17.15 hod. V tomto svazku je stenografický záznam i duplikát shrnutí (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

694. Tamtéž, shrnutí.

695. Normann Birkett, rukopis.

696. R. H. Jackson, Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

697. Karl-Heinz Keitel, Rozhovory s otcem, 21. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

698. Allen V. Dulles R. H. Jacksonovi, 27. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 102: „Gisevius, Hans Bernd“).

699. Oddělení strategických služeb, ministerstvo války, USFET, kapitánu Samu Harrisovi, Office of Chief of Counsel, 28. 3. 1946 (tamtéž). Gisevius měl po válce těžké časy. Na obědě s W. E: Jacksonem 18. ledna 1949 prozradil, že musel v Německu stáhnout svou knihu *Bis zum Bitteren Ende*. Soudní příkaz k tomu si vymohla vdova po polním maršálovi von Blombergovi, kterou v knize nazval ex-prostitutkou (nepravdivě). S překvapením zjistil, že ho nazývají neonacistou. W. E: Jackson rodičům, 18. 1. 1949 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

700. Karl-Heinz Keitel, Rozhovory s otcem, 15. 9. 1946 um 9 Uhr 30.

701. Poznámka „Papers desired from RHJ Files“, Library of Congress, Manuscript Division, R. H: Jackson papers, box 2).

702. Francis Biddle, dopis, 22. 5. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Personal“).

703. ND:USSR-460.
Viz *IMT* [dále *IMT*], sv. xiv, str. 243.

704. Keitel Neltemu, 21. 5. 1946.
Görlitz, viz výše, str. 236.

705. Keitel Luise Jodlové, 9. 6. 1946, tamtéž, str. 236.

706. W. E. Jackson matce, 30. 3. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2).

707. R. H. Jackson Ireně, 18. 4. 1946 (tamtéž).

708. Tamtéž.

709. Tamtéž, 8. 5. 1946.

710. Tamtéž, 18. 4. 1946.

711. Jackson, Oral History Project, str. 304.

713. Autorův rozhovor s Ralphem Albrechtem, New York, 22. 5. 1971. Albrechtovy materiály jsou nyní v knihovně Hoover Library. Na tuto epizodu zavedl řeč sám od sebe bez vyzvání (uvedl ji slovy „Vy Angličani jste zvláštní –„). Když autor požádal soudce Phillimorea o potvrzení této epizody, pohrozil mu soudním stíháním pro urážku na cti (nakonec k němu nedošlo) a Albrecht napsal, že odvolává, co řekl.

713a. Podle Normanova oznámení americkému vyslanectví v Londýně. Telegram, Joseph P. Kennedy americkému ministerstvu zahraničí, 27. 2. 1939.

714. Viz zvláště zprávu J. R. Leitha Rosse ze 3. 12. 1945 přimlouvající se za Schachta a pokusy sira Montagu Normana zrušit jeho soudní stíhání. Existuje poznámka, že „v jeho případě není riziko šibenice“. (PRO, Treasury papers, papers Leitha Rosse, file T188/288).

715. Stenografický záznam schůzky hlavních žalobců, 5. 4. 1946, 17.15 hod. (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

716. Jackson, Oral History Project, str. 347.

717. Profesor Andrew Gibb, viz výše. (1954).

718. Jackson, Oral History Project. Na tomto záznamu viz. R. H. Jackson W. E. Jacksonovi, 30. 4. 1946 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 183).

719. Jackson, Oral History Project, str. 350. Birkettovy strojopisné návrhy rozsudku jsou v Biddleových materiálech spolu s jeho návrhy (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 19).

720. Americký soudce Biddle kandidoval do UNESCA. Poláci však jeho kandidaturu zamítli, protože to byl on, kdo četl rozsudek zprošťující Schachta viny. Tehdy Biddle odhalil, jak to ve skutečnosti bylo, v listu *New York Herald Tribune*.

721. W. E. Jackson R. H. Jacksonovi, 11. 8. 1947 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2). O Lemkinovi poznamenává: „Pořád jsem toho prevíta nemohl pochopit, ani v Londýně, ani pak v Norimberku.“

722. R. H. Jackson Ireně, 8. 5. 1946.

723. Tamtéž, 17. 5. 1946.

724. Jackson Champetierovi de Ribes a Rudenkovi, 8. 3. 1946. Ruský text in CGAOR, f. 7445, op. 2, d. 8, 1. 47.

725. Generálporučík R. Rudenko R. H. Jacksonovi, 11. 3. 1946. Ruský text in SGAOR, f. 7445, op. 2, d. 8, 1. 47.

726. Alfred Seidl (ed.), *Die Beziehungen zwischen Deutschland und der Sowjetunion, 1939-1941. Aus den Archiven des Auswärtigen Amtes der Deutschen Botschaft in Moskau* (Tübingen, 1949), str. IV-V.

727. Alfred Seidlm, *Der Fall Rudolf Hess*. Potvrzuje v podrobnostech Abarinova, viz výše, když říká, že Zorja odpověděl bez zaváhání. „Jsem si jist, že se o odpovědi předem poradil s generálem Rudenkem.“

728. Citováno u Abarinova, viz výše.

729. Nyní podle Abarinova v bývalém úřadu sovětského veřejného prokurátora.

730. Abarinov, viz výše, str. 12 a d.

Mark Raginskij, *The Nuremberg Trial* (Moskva, 1987), str. 53 – uvádí pouze, že Zorja zemřelm když si čistil zbraň.
Abarinov, který se narodil v roce 1955, vzdělaný sovětský žurnalista a zvláštní zpravodaj moskevského listu *Literaturnaja gazeta*, své líčení na pátrání generálova syna Jurije Nikolajeviče Zorji.

731. Zápis ze schůzky hlavních žalobců konané 31. 5. 1946 v 16.30 hod v místnosti 231 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 980).
Ruský překlad v SGAOR, f. 7445, op. 2, d. 8, 1. 18-19 má chybné datum 30. 5. 1946.

732. Uvedeno v poznámce „Papers desired from RHJ Files“, Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 2.

733. Kopie dvou Speerových dopisů R. H. Jacksonovi jsou v IfZ Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol i. Plukovník Amen je poslal Jacksonovi 17. 11. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, box 184).

734. R. H. Jackson Ireně, 22. 6. 1946.

735. Jackson, Oral History Project, str. 362.

736. *IMT*, sv. xvii, str. 654 a d.
Viz též Nelte, *Die Generale. Das Nürnberger Urteil und die Schuld der Generale* (Hannover, 1947).

737. R. H. Jackson Ireně, 12. 7. 1945.

738. Jackson se o tom zmiňoval v dopise Ireně, 22. 6. 1946.

739. R. H. Jackson presidentu Harrymu S. Trumanovi (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 26).

740. R. H. Jackson Ireně, 11. 6. 1946.

741. Francis Biddle, „Notes on Judgement“, strojopis (67 stran) o schůzkách tribunálu k rozsudkům, 27. 6.-26. 9. 19456 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Trial Documents“, box 14).

Kapitola 18

742. Nepodepsaná zpráva, 20. 4. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers, box 103, „misc.“).

743. *IMT* [dále jen *IMT*], sv. v, str. 172 a d.

744. Jak uvedl „oficiální západoněmecký historik profesor dr. Martin Broszat, ředitel IfZ, Mnichov, v listu *Die Zeit*, 19. 8. 1960.

745. Negativ signalizační jednotky SC. 206194 od T/4 Sidneyho Blaua (NA, Audio-Visual Branch).
Viz časopis *After the Battle* (Londýn, 1980). Č. 27.

746. John D. McCallum, *Crime Doctor* (Mercer Island, Washington, 1978), str. 46 a d. Když dostával Larson v roce 1980 vyznamenání za práci patologa na kansaské univerzitě, poznamenal, že přestože v rukou nacistů umíraly statisíce, dokonce i milony Židů, „Většina jich zemřela na následky podmínek, v nichž byli drženi, nikoli násilně". „V jednom táboře," řekl, „zemřelo 90 % lidí na tuberkulózu. Šířila se od boudy k boudě." *Wichita Eagle*, 1. 4. 1980.

747. Místopřísežné prohlášení dr. Wilhelma Höttla, 26. 11. 1945. Höttl: „Dal jsem ještě před porážkou Německa odborné informace [o rozhovoru s Eichmannem] americkým zástupcům v jedné neutrální zemi, s níž jsem měl v té době kontakty" (ND:2738-PS). Dva svazky o Höttlovi jsou v Princeton University, Seeley Mudd Manuscript Library, Allen W. Dulles papers, box. 21 (1945) a box 57 (1953), rukopis Höttlových pamětí „Byl jsem hlavní Hitlerův špión".

748. Höttl Andrusovi, 26. 9. 1945 (NA,RG. 238, US Chief of Counsel at Nuremberg, Main Office Files, citace Cavea Browna, viz výše, str. 754).

749. Vydala Jacksonova kancelář, OUSCC, 18. 10. 1945 (tamtéž).

750. Eichmannovy materiály, v autorově vlastnictví, str. 317, 325, 340.

751. Tamtéž, str. 311.

752. Tamtéž, str. 365.

753. Jako důkaz byly v Norimberku použity mauthausenské seznamy mrtvých z let 1939-45, které uvádějí jméno, datum narození a datum úmrtí všech osob, které zde zemřely. Dvě cívky mikrofilmu, NA,RG. 238.

754-5. Soudce Francis Biddle, „Notes of Evidence, vol. 1", 3. 1. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 3). Seznamy mrtvých z Osvětimi zabavili Rusové v lednu 1945 a vrátili je přes Moskvu německé vládě v roce 1989. Obsahují jména, data narození a data úmrtí asi padesáti tisíc lidí z tábora, kteří zemřeli převážně na epidemie a podobné příčiny.

756. Tamtéž. Sv. 2, 28. 1. 1946.

757. Tamtéž, 27. 2. 1946.

758. Butler, viz výše, str. 235. Na základě Clarkeových informací.

759. Rudolf Höss, *Commandant in Auschwitz*, s úvodem lorda Russela v Liverpoolu (Londýn, 1959), str. 713-15. Německé vydání, Prof. Martin Broszat (ed.), *Kommandant in Auschwitz* (Stuttgart, 1958). [Zde citováno jako Höss, Commandant]. Tento tužkou psaný rukopis vynikl v zajetí v Krakowě v roce 1947. Originál zůstal v Polsku.

760. Butler, viz výše, str. 235. Na základě Clarkeových informací.

761. Tamtéž, str. 237.

762. Interview Kenneta Jonese publikované v *Wrexham Leader*, 17. 10. 1986. Citováno Faurisonem, str. 396.
U výslechů byla přítomna paní Vera Atkinsová z Winchelsea v sussexském hrabství, odmítá však podat informace.

763. Svědectví Rudolfa Hösse, 14. (nebo 15. ?) března 1946 (ND: NO-1210).

764. Draper, nar. 30. 3. 1914, zemř. v roce 1989. Jeho nekrology vyzvedly jeho zásluhu, že v „přísném výslechu“ přiměl Hösse k přiznání (*Daily Telegraph*).

765. Přesná kopie in Lord Russel, *Geisel der Menschlichkeit* (Berlín, 1960), str. 161.
Anglické vydání: *The Scourge of the Swastika.*

766. Podle norimberských svazků byl Höss vyslýchán 20. března 1946 Brity v německém Mindenu. Tento záznam č. D. 479B pravděpodobně nedávno uvolnily britské úřady.

767. Moritz von Schirmeister, důvěrný dopis citovaný v IHR Journal, Winter 1986-7, vol. 7, No. 4, str. 399.

768. Höss, *Commandant.*

769. Výslechy Rudolfa Franze Ferdinanda Hösse (mikrofilm NA M. 1270, cívka 7).

770. „Nemohu dávat vinu vyšetřovatelům,“ napsal. „Byli to všechno Židé.“ Höss, *Commandant*, str. 713-15.

771. Gilbert, viz výše, str. 229-230, 239.

772. To bylo také nepravděpodobné, protože kdo jiný sestavoval denní statistické hlášení, která se šifrovaná posílala v zimě 1942/43 z Osvětimi do Berlína? Sir Frank H. Hinsley a kol., *British Intelligence in the Second World War: Its Influence on Strategy and Operations* (Cambridge, 1979-84), 3 svazky, sv. ii, dodatek.

773. *L'Express*, Paříž, 26. 1. 1994. Na fotografiích zmíněných budov, které pořizovala spojenecká letadla, ani na zříceninách těchto budov, které se dodnes zachovaly, nejsou žádné stopy po otvorech ve střeše ani po uvedeném ventilačním zařízení.

774. Místopřísežné prohlášení Rudolfa Hösse, 5. 4. 1946, „podepsané v mé přítomnosti dne 5. dubna 1946 v Norimberku, Německo“, podplukovník Smith W. Brookhart (ND:3868-PS, mikrofilm NA M. 1270, cívka 7). Jak se vyjádřil Faurison, verze předložená soudu jako 3868-PS je podvrh stejně jako „překlad“ do angličtiny (k němuž neexistuje německý originál) a nesprávně zařazené rukopisné dodatky, díky nimž se stal paragraf 9 nesrozumitelným. Verze otištěná u Henryho Monneraye v *La Persécution des Juifs dans les pays d l'Est présentée á Nuremberg* (Paříž, Středisko židovské dokumentace, 1949) se na str. 159-162 tomuto problému vyhýbá tím, že konec paragrafu 9 a celý paragraf 10 vynechává.

775. *IMT*, sv. xi, str. 457-61.

775a. Nepředložili ani žádné jiné přesvědčivé důkazy týkající se Osvětimi, např. svědectví sturmbannführera SS Kurta Aumeiera, který působil několik týdnů jako zástupce velitele tábora. Aumeier při výsleších, které provedli ritové v Norsku a v Anglii, vypovídal stejně zmateně jako Höss. Paměti a rukopisy, které sepsal ve vazbě v Kensingtonu, kde tehdy velel známý podplukovník Scotland, byly také postupem času stále přesnější. Poslední rukopis podepsaný Aumeierem (nebo jeho věrna kopie), byl napsán stylem, jakým psala dokumenty americká armáda, se všemi vlastními jmény velkými písmeny (PRO file WO. 208/4661). Britové Aumeiera předali Polákům a ti ho pověsili.

776. Robert H. Starnes, seznam vězňů, kteří ten den shlédli film (NA,RG. 238, entry 199 Records of HQ 6850th Internal security Department, IMT, box 7).

777-82. List of Transferred Internees, květen 1946 (tamtéž, box 8). V polském zajetí Höss napsal paměti, které se staly základním zdrojem mnoha informací, jež máme dnes o holocaustu. Paměti psal bezpochyby proto, aby oddálil svůj osud. Současní historici, nepříklad profesor Martin Broszat, který paměti v roce 1958 vydal, však obcházejí nebo dokonce bez komentáře vynechávají nápadné anachronismy, nesrovnalosti a další všeobecně nevěrohodné pasáže. Přesto podrobil Adolf Eichmann, který se skrýval v Argentině, nepřesnosti a vyslovené nepravdy, které, jak tvrdil, v Hössově rukopise objevil, ostré kritice. Fotokopie Eichmannových rukopisných marginálií je v autorově vlastnictví. Originál, jeho žpravost ověřil Bundesarchiv, Koblenz, vlastní Günter Pleyer z Hennefu v Německu.

Kapitola 19

783. [Francis Biddle]: First Meeting to Discuss the Oponion, 27. 6. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14. „Notes on Judgement – Meetings of Tribunal“).

784. Francis Biddle Robertu Wechslerovi, Norimberk, 10. 7. 1946 (tamtéž).

785. [F. Biddle]: Second Meeting re Draft of Opinion, 11. 7. 1946 (tamtéž).

786. [F. Biddle]: Third Conference on Opinion, 17. 7. 1946 (tamtéž).

787. [F. Biddle]: Second Section – Preliminary View, Before Aggresive War, 20. 7. 1946 (tamtéž).

788. Biddle Wechslerovi, 10. 7. 1946.

789. Neidentifikovatelný výstřižek z novin, 16. 10. 1946 (NA,RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1561.

790. Biddle Wechslerovi, 10. 7. 1946.

791. [F. Biddle]: Conference – 8. 8. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14, „Notes on Judgement – Meetings of Tribunal“).

792. [F. Biddle]: Session on Opinion – Conspiracy, 14. 8. 1946 (tamtéž).

793. Tamtéž, 15. 8. 1946.

794. [F. Biddle]: Meeting on Opinion, 19. 8. 1946 (tamtéž).

795. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s dr. Neltem v Norimberku“, 19.-27. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection).

796. Görlitz, viz výše, str. 53.

797. Generaloberst Alfred Jodl manželce Luise, 28. 8. 1946. Publikováno v *Der Turmwart*, č. 4/5, Curych, duben/květen 1949.

798. Alfred Jodl, „Closing Statements,“ Norimberk, nedatováno (Luise Jodl papers, kopie v IfZ, Irving Collection).

799. [F. Biddle]: Meeting on Defendants, 2. 9. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14. „Notes on Judgement – Meetings of Tribunal“).

800. [F. Biddle]: Meeting on Organisation, 3. 9. 1946 (tamtéž).

801. [F. Biddle]: Meeting on Sep 4, 1946 (tamtéž).

802. [F. Biddle]: Sep 6, 1946, Meeting (tamtéž).

803. [F. Biddle]: 7. 9. 1946, Conference on Judgement (tamtéž).

804. [F. Biddle]: Meeting of the Tribunal, 9. 9. 1946 (tamtéž).

805. [F. Biddle]: Meeting, 9. 9. 1946 (tamtéž) – to byla narážka na dopis dr. Hanse Lammerse Schrachovi, 3. 12. 1940 (ND: USA-681).

806. [F. Biddle]: Final Votes on Individuals, 10. 9. 1946 (tamtéž).

Kapitola 20

807. [F. Biddle]: Final Vote on Individuals, 10. 9. 1946 (university of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14. „Notes on Judgement – Meetings of Tribunal“).

808. Tamtéž.

809. *IMT* [dále *IMT*], sv. i, str. 351.

810. F. Biddle, strojopis, „Dönitz – Dissent by Judge Biddle“, s rukopisnou poznámkou: „Nepodáno. Pravděpodobně Parkerův návrh“. (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection).

811. Bradley Smith, *Reaching Judgement at Nuremberg* (New York, 1977), str. 261.

812. *IMT*, sv. xxvi, str. 636 a d.

813. [F. Biddle]: Final Votes on Individuals, 11. 9. 1946 (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, box 14, „Notes on Judgement – Meetings of Tribunal“).

814. Tamtéž, 12. 9. 1946.

815. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 14. 9. 1946, 13.30 hod. (IfZ, Irving Collection).

816. Tamtéž.

817. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 23. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

818. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 14. 9. 1946, 13.30 hod. (tamtéž).

819. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 25. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

820. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 27. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

821. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 28. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

822. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 14. 9. 1946, 13.30 hod. (tamtéž).

823. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 16. 9. 1946, 13.30 hod. (tamtéž).

824. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 19. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

825. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 19. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž). 23. září 1946 dodal: „Himmler měl s Röhmem jedině to spojení, že se ujistil, že stojí na správné straně, tedy proti Röhmovi… Schleicher a Bredow stáli při Röhmovi.“

826. Karl-Heinz Keitel, „Rozhovory s otcem,“ 28. 9. 1946, 13.00 hod. (tamtéž).

827. [F. Biddle]: Vote on Individuals and Organisations, 13. 9. 1946 (viz výše).

828. R. H. Jackson, telegram adresovaný: US Chief of Counsel, Nuremberg, for Thomas Dodd, Washington, 3. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. iii).

829. [F. Biddle]: 16.-17. září 1946 (viz výše).

830. Porada v pracovně plukovníka Andruse, 23. 8. 1946.
F. Jay Nimitz Andrusovi, 17. 9. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

831. B. C. Andrus, výsledky schůzky 26. 9. 1946 (NA. RG. 238, entry 199, Records of HQ 6850th Internal Security Detachment, IMT, box 7).

832. Porada v pracovně plukovníka Andruse, 23. 8. 1946 F. Jay Nimitz Andrusovi, 17. 9. 1946.

Kapitola 21

833. R. H. Jackson Whitneymu R. Harrisovi, 18. 11. 1946 (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. iii).

834. R. H. Jackson, Oral History Project (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

835. K rozhodování norimberského tribunálu obecně viz Harold Lebenthal „The Nürnberg Verdict“, *Harvard Law Review*, sv. 1x, č. 6 (1947).

836. R. H. Jackson, závěrečné hlášení Trumanovi, 7. 10. 1946.

837. Cyklostylovaná kopie Nikičenkova protinávrhu, NA,RG. 238. Publikováno v *Nazi Conspiracy and Aggression: Opinion and Judgement*.

838. Papen Andrusovi, 1. 10.
Fritzsche Andrusovi, 1. 10.
Schacht Andrusovi, 4. 10.
společný dopis Andrusovi podepsaný všemi, 3. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

839. Viz Davidson, viz výše, str. 240.

840. Autorův rozhovor s dr. Rudolfem Merkelem, Norimberk, 14. 3. 1971.

841. R. H. Jackson, Oral History Project, str. 366.

842. Tamtéž.

843. Viz článek „American Dishonored“ v *Chicago Tribune*, 13. 10. 1948.
Kompletní zápisy van Rohdenovy komise pro vyšetřování amerických přestupků v Dachau jsou v Národním archivu ve Washingtonu.
Viz též Reginald T. Paget, QC, *Manstein – His Campaigns and Trial* (Londýn, 1951). Tato práce poprvé přivedla autorovu pozornost k nechvalně známým nespravedlnostem některých poválečných procesů.

844. Viz Carl Haensel, „Das Gericht versagt sich“, cyklostylovaný strojopis norimberského deníku právníka Haensela.

845. Zápis ze schůzky hlavních žalobců, 1. 7. 1946 (IfZ, Irving Collectionm R. H. Jackson Papers, vol. iii).

846. Keitel Neltemu, 1. 10. 1946. Görlitz, viz výše, str. 237.

847. Lisa Keitelová Neltemu, 1. 10. 1946, tamtéž.

848. Generaloberst Alfred Jodl manželce Luise, 9. 10. (viz výše).

849. Tamtéž, 1. 10. 1946.

850. Tamtéž, 5. 10. 1946, večer.

851. Tamtéž, 2. 10. 1946.

852. Andrusův deník, 7. a 14. 9., 2. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

853. Kopie jsou mezi materiály soudce Biddlea (University of Syracuse, New York, George Arents Research Library, Francis Biddle Collection, „Trial Documents“, box 14-15).
Též NA,RG. 260, OMGUS, box 15.

854. Jodl manželce, 3. 10. 1946, večer.

855. Polní maršál Keitel Karlu-Heinzi Keitelovi, 3. 10. 1946. Görlitz, viz výše, str. 237.

856. Keitel kontrolní radě, 5. 10. 1946. Tamtéž, str. 238.

857. Žádost dr. Stahmera Spojeneské kontrolní radě v Německu, 4. 10. 1946 (NA,RG. 260, OMGUS, box 15).

858. Wilhelm Keitel Spojenecké kontrolní radě v Německu, 8. 10. 1946 (tamtéž).

859. Britský kabinet siru Sholto Douglasovi, 7. 10. 1946 (PRO file PREM. 8/392).

860. Sholto Douglas, paměti na pokračování v *Sunday Express*, 19. 9. 1965. Autor mu pohrozil v listu *Times*, že uveřejní „svědectví“, o němž se zmiňuje. Douglas neodpověděl, v dalším vydání jeho pamětí však celá pasáž chyběla.

861. Instrukce Spojenecké kontrolní rady v Berlíně, 42. (mimořádná) schůzka, 9.-10. 10. 1946 (NA,RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1561, file 119-1a).

862. Jodl manželce, 10. 3. 1946.

863. Např. ND: 1809-PS, Jodlův deník z roku 1940. President Harry S. Truman později podepsal ojedinělé nařízení, kterým se vyvlastňuje autorské právo na Jodlovy deníky ve prospěch vlády USA.

864. Prof. Dr. Erich Schwinger, „Prohlášení“, Marburg, 15. 6. 1951, cituje, co muřekl de Vabres. (Luise Jodl papers, kopie v IfZ, Irving Collection).

865. Jodl manželce, 7. 10., 11. 10. Jodl připsal: „Když jsem si přečetl, co mi píšeš o těch, co byli propuštěni, neměnil bych s nimi. V Německu už ani není pro lidi, jako jsem já, místo. Aspoň ne do doby, než začne všechny tyhle oportunisty strašit můj duch.“

866. Karl-Heinz Keitel: „Rozhovory s dr. Neltem v Norimberku“, 19. 27. 9. 1946 (IfZ, Irving Collection).

867. Jodl manželce, 5.-6. 10. 1946, večer.

868. Tamtéž, 8. 10. 1946, večer.

869. Tamtéž, 7. 10. 1946, večer.

870. Tamtéž, 8. 10. 1946, večer.

871. Rozkaz, který četl Andrus Littleovi, Tweedymu, Teichovi a kaplanu Gerreckemu 3. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

872. Adele Streicherová, poznámky k Manikowskému, viz výše, str. 200 (Höffkes Collection).

873. Adele Streicherová, poznámky ke G. M. Gilbertovi, viz výše. Str. 125 (Höffkes Collection).

874. Adele Streicherová, poznámky k Douglasi M. Kelleymu, viz výše, str. 164 (Höffkes Collection) a k Hansi Fritzschemu, viz výše, str. 25.

875. Adele Streicherová, poznámky k Eugenu Davidsonovi, viz výše, str. 57.

876. Adele Streicherová, poznámky k Joemu Heideckerovi a Johannesi Leebovi, viz výše, str. 487. (Höffkes Collection).

877. Selkirk Panton pro *Daily Express*, 7. 10. 1945 (National Library of Australia, Canberra, Collection 5808, Selkirk Panton papers, folder 3).

878. Jodl manželce, 4. 10. 1946, večer.

879. Tamtéž, 4.-5. 10. 1946.

880. Paměti Emmy Göringové.

881. Jodl Manželce, 11. 10. 1946.

882. Tamtéž.

883. Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs.

884. Ze záznamu čtyřstranné komise vyplývá, že z Ribbentropova majetku bylo předáno 22 000 marek finančnímu direktorátu a rodina obdržela 810 marek a náramkové hodinky. Nikde není vysvětlen schodek přibližně 10 000 marek (a osud nalezených zlatých zubů). Andrus, hlášení „Disposal of Valuables left by Condemned Men“, příloha „B“ (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop“).

885. Originál je ve vlastnictví R. C. „Dukea“ Schneidera, Florida (kopii vlastní autor).

886. Tamtéž. Manželce bylo předáno pouze 500 marek (a všechny hodiny), zbytek chyběl.

887. Polní maršál Keitel Karlu-Heinzi Keitelovi, 13. 10. 1946.
Görlitz, viz výše, str. 237.

888. Jodl manželce, 13. 10. 1946, večer.

889. Milchův deník, 13.-14. 10. 1946 (autorův mikrofilm DI-59).

890. Tamtéž, 14. 10. 1946.

891. Svědectví poručíka Johna W. Westa. Všechny svědecké výpovědi jsou připojeny k dokumentu „Report of Board of Proceedings of Hermann Göring (Suicide)“, říjen 1946. Kopie jsou v ředitelském sejfu BDC v Berlíně. NA,RG. 260, Records of OMGUS Allied Control Council, file 2/92-1(2) a v materiálech Wheeler Bennett Papers v St. Anthony’s College, Oxford.

892. Jodl manželce, 14. 10. 1946, večer.

893. 13. 10. např. napsal: „Myslím, že tenhle dopis dostaneš až v úterý a že dostaneš těch dopisů ještě víc, i když já už tu nebudu“ (tamtéž).

894. Tamtéž, 14. 10. 1946, večer.

895. Tamtéž, 15. 10. 1946, večer.

896. Tamtéž, 15. 10. 1946, večer.

897. Přísně tajný seznam všech jmen je ve sbírce Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs. Byli to Rusové: generálmajor P. Malokov, lékař dr. Vorobcov, kapitán Afanasiev za TASS a major Temin za *Pravdu*, Britové: brigádní generál E. J. Paton-Walsh, novináři Selkirk Panton a Basil Gingell, Amreičané: Arthur Gaeth a Kingsbury Smith, oba novináři, brigádní generál R. V. Rickard, za Francii: Général de Brigade L. Morel.

898. Whitney R. Harris R. H. Jacksonovi, říjen 1946, (IfZ, Irving Collection, R. H. Jackson papers, vol. iii).
Viz též W. R. Harris, *Tyranny on Trial* (Dallas, 1954).

899. Selkirk Panton pro Daily Express, 15. 10. 1946, 17.50 hod. (Selkirk Panton papers, folder 3).

900. Zpráva Kingsburyho Smithe, 16. 10. 1945 (NA,RG. 153, Judge-Advocate General, Internal Affairs Division, box 1561). Svazek obsahuje mnoho výstřižků k dokumentům IMT a k popravám.

901. Jodl manželce, 4. 10. 1946.

902. Svědectví vojína Gordona Binghama, důkaz V.

903. Svědectví Edieho, důkaz T.

904. Svědectví Gereckého, důkaz K.
Viz Gilbert, viz výše, str. 435.

905. Svědectví Pflückera a Dowda.

906. Tamtéž.
Též Pflücker, in *Waldeckische Landeszeitung*, říjen 1952, č. 16.

907. Svědectví poručíka Arthura J. McLIndena, důkaz P. Potvrzeno Binghamovým svědectvím, důkaz V.

908. Svědectví vojína Harolda F. Johnsona, důkaz U.

909. Svědectví kapitána Roberta B. Starnese, důkaz AD.

Kapitola 22

910. G. M: Gilbert, *The Psychology of Dictatorship* (New York, 1950), str. 107.

911. Douglas M. Kelley, *Twenty-two Cells in Nuremberg* (New York, 1947, str. 76 a d.).

912. Projev reichsmarschalla Göringa k leteckým důstojníkům, 25. 11. 1944 (General Karl Koller papers, autorův mikrofilm).

913. Svědectví vojína Harolda F. Johnsona, důkaz U.
Svědectví seržanta Gregoryho Tymchyshyna, důkaz S.
Whitney Harris v dopise Jacksonnovi 19. 10. 1946 po vyslechnutí svědků potvrzuje čas 22.45. „Když přišel doktor, Göring už chrčel. Podvedl vlastní katy. V cele našli malou obálku označenou ‚H. Göring‘. Uvnitř byly tři vzkazy, jeden od Göringa plukovníku Andrusovi, a patrona, ve které byl původně kyanovodík.“ (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

914. Svědectví poručíka Arthura J. McLindena, důkaz P.

915. Svědectví vojína Harolda F. Johnsona, důkaz U.

916. Svědectví dr. Pflückera, důkaz AC.

917. Svědectví kapitána Roberta B. Sternese, důkaz AD.

918. Svědectví dr. Pflückera, důkaz AC.

919. Svědectví poručíka Charlese J. Rosky, důkaz AB.

920. Svědectví pastora Gereckeho, důkaz K. „Když přišel Pflücker," vzpomínal pastor, „nalezl pod pokrývkou obálku a několik dopisů."

921. Svědectví kapitána Roberta B. Starnese, důkaz AD.

922. Selkirk Panton pro Daily Express, 16. 10. 1946 3.15 hod. (National Library of Australia, Canberra, Collection 5808, Selkirk Panton papers, folder 3).

923. [Basil] Gingel pro Reuters et al., 16. 10. (tamtéž). Potvrdil to Whitney Harris v dopise Jacksonovi z 19. 10. 1946: „Ve 21.30 mohli korespondenti navštívit věznici a sledovat odsouzené… Göring předstíral, že spí, ležel s rukama na pokrývce." (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

924. Prohlášení otištěné v *New York Times*, 17. 10. 1946.

925. Andrus Keathleymu, 29. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

926. Tamtéž.

927. Adele Streicherová, poznámky k Joemu Heideckerovi a Johannesi Leebovi, viz výše (Kolín, 1979), str. 494 (Höffkes Collection).

928. Čas poprav viz Whitney Harris R. H. Jacksonovi, 19. 10. 1946.
Předání odsouzených popravčí četě viz Andrusova zpráva „Deliverance Time of Convicts", 17. 10. 1946 (Library of Congress, Manuscript Division, R. H. Jackson papers a Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

929. Návrh telegramu Selkirka Pantona listu Daily Express, 16. 10. 1946 (Selkirk Panton Papers).

930. Kingsmith [Kingsbury Smith] pro International News, New York (tamtéž). Komise prohlásila (důkaz H), že Göringovy ostatky jsou přenášeny na popraviště za účelem přípravy ke zpopelnění.

931. Fotografie byly zveřejněny v jedné německé brožuře. K. H. Gentz, *Endstation Nürnberg* (Detmold, 1951).

932. Andrus Keathleymu, 29. 10. 1946.

933. R. H. Jackson, Oral History Project, str. 548 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

934. Odpověď na recenzi knihy *The Rise and Fall of Hermann Goering*, in The *New York Times*, 14. 9. 1948.

935. Andrus Keathleymu, 29. 10. 1946.

936. Jedna z těchto obálek je v göringovské sbírce Keitha Wilsona v Kansas City.

937. Údajný dopis Hermanna Göringa „bývalému ministerskému předsedovi Velké Británie Winstonu Churchillovi", datovaný „Norimberk 10. 10. 1946". Autor viděl jeho kopii v dokumentech Karl-Heinz Keitel papers, vol. iii. Jiná kopie je v materiálech Julia Schauba (IfZ, Irving Collection). Během času se objevily i další kopie s drobnými variacemi textu. Téměř s jistotou lze říci, že jde o padělky pořízené pravicovými kruhy v Jížní Africe.

938. H. Göring Andrusovi, 11. 10. 1946. Originál je v sejfu BDC, kopie ve sbírce Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs.

939. Tamtéž. Andrus uvedl ve svých memoárech, že Göring přiznal, že ukrýval mosaznou kapsli „v řitním otvoru a mezi ochablým břišním svalstvem v pupečním otvoru".

940. Čtyřstranná komise, zápis ze 7. schůzky, 18. 10. 1946 (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop").

941. Tyto rukopisy skončily po dlouhém putování tajnými archivy v Národním archivu ve Washingtonu DC. Viz seznam archivů s datem 9. 9. 1966 (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop").

942. Čtyřstranná komise, zápis ze 7. schůzky, 18. 10. 1946 (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop").

943. Čtyřstranná komise, zápis z 8. schůzky, 18. 10. v Norimberku 4.-5. 12. 1946 (tamtéž).

944. Čtyřstranná komise, zápis ze 7. schůzky, 18. 10. 1946 (tamtéž).

945. Čtyřstranná komise, zápis ze 7. schůzky, 18. 10. 1946 (tamtéž).

946. Svědectví poručíka Charlese J. Rosky, důkaz AB.

947. Výpověď pod přísahou Johna Westa, důkaz Z3, Jackso G. Wheelise (Z3), Charlese W. Pace, Arthura J. McLindena, Johna S. Carvera, Charlese H. Backstroma, Dalea W. Shorea, Norwooda G. Cronera a Daniela E. Haubergera.

948. Svědectví kapitána Roberta B. Starnese, důkaz Z1.

949. Andrus dr. W. H. Dunnovi, 24. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

950. Poručík Jack G. Wheelis, služební číslo 0-1330498, byl stejně jako Göring lovec. 26. 11. 1945 byl přidělen jednotce HQ 6850th Security Detachment (Roster of Officers, 17. 1. 1946, Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs). 4. 7. 1946 byl jako první poručík přidělen ke zvláštní jednotce (Special Orders, 4. 7. 1946, tamtéž). 8. 2. 1946 Wheelis podepsal

prohlášení, že „podle svého nejlepšího svědomí jsem před čtyřmi dny nehovořil s korespondentem Georgem Tuckerem“ (tamtéž). Z Andrusova dopisu majoru Charlesi L. Hammesovi z oddělení pro válečné zločiny lucemburského ministerstva spravedlnosti vyplývá, že Wheelis měl neustálé disciplinární potíže i v jiných směrech (neplacené účty) – tamtéž. Zemřel v roce 1954.

951. Charles Bewlay, *Hermann Göring* (Göttingen, 1956, Londýn, 1962), str. 502.

952. Werner Bross Benu Swearingenovi, 3. 10. 1979.

953. Ben Swearingen, *The Mystery of Hermann Göring's Suicide* (New York, 1986). Swearingen uvádí, že Göring dal Wseelisovi fotografii, na níž společně pohlížejí stoh papírů a Göring na ni píše věnování „Reichsjägermeister Göring Velkému lovci z Texasu“.

954. Milchův deník, 18. 10. 1946. „Pravděpodobně trest za Göringovu sebevraždu,“ dohadoval se.

955. H. A. Welfare, Master of the Templars Lodge, pozvání (napsané na strojni na papíru Britské exekutivy pro válečné zločiny) Andrusovi, 31. 8. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

956. Andrus Twelftreeovi, 22. 10. 1946 (tamtéž).

957. Svědectví kapitána Roberta B. Starnese, důkaz AD. Otázkou, zda šlo o jednu nebo o dvě obálky, se vyšetřovací komise zabývala jen velmi krátce. Starnes připustil, že jako obálka mohl vypadat jen složený kus papíru, ale řekl: „Připadalo mi to jako obálka. Hodně vězňů ale skládalo papír do tvaru obílky.“ Autor viděl originály všech tří dopisů. *Nebyly* složené „do tvaru obálky“.

958. Svědectví kapitána Roberta B. Starnese, důkaz AD.

959. Burton C. Andrus, *I Was the Nuremberg Jailer* (New York, 1979), str. 250.

960. B. C. Andrus brigádnímu generálovi Royi V. Rickardovi, 24. 10. 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

961. Andrus Kempnerovi, 28. 10. 1946 (tamtéž). Druhý den se téměř přesně stejně vyjádřil podplukovníkovi Jamesi J. Pintelovi. Psal o tom, ze „po jeho sebevraždě bylo zjištěno, že ukrýval schránku s jedem v rektálním otvoru. Dokázaly to laboratorní testy, které potvrdily, že ještě po Göringově smrti byly na schránce na jed stopy jeho exkrementů. Tahrůza, když lidská bytost vkládá do úst vlastní exkrementy „ (tamtéž). Až 1. 2. 1968 uvedl v australském listu *Daily Mirror*, že „Göring se přiznal v dopise, který zanechal po smrti, že ukrýval mosazné pouzdro s jedem v pupeční jamce“.

962. Čtyřstranná komise, Zápis ze 4. schůzky zvláštní vyšetřovací skupiny v Norimberku v sobotu 26. 10. 1946 (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop“).

963. Čtyřstranná komise, Zápis z 8. schůzky v Norimberku 4.-5. 12. 1946 (tamtéž).

964. Rozhovor s Burtonem C. Andrusem mladším, 18. 11. 1986.

965. Čtyřstranná komise B. C. Andrusovi, 25. 10. 1946 (NA,RG. 238, Col. Teich files: „Ribbentrop“).

966. Potvrzení o cennostech: Hermann Göring, podepsána Emmy Göringová, říjen 1946 (Burton C. Andrus Collection, Colorado Springs).

967. Podplukovník Hilton, zpráva s datem 31. 8. 1946, University of Chicago Law School, R. H. Jackson Collection, file, „HQ Command IMT“. Tato suma zahrnuje soudní výlohy, náklady na personál, ubytování v hotelu, topení atd.

968. PRO file viz PREM. 8/391.

969. Alfred-Maurice de Zayas, „Der Nürnberger Kriegsverbrecherprozess“ in *Macht und Recht. Grosse Prozesse in der Geschichte* (Mnichov, 1991, str. 263). K těmto údajům byly dodány další: 271 francouzských, 35 holandských, 25 polských, 11 norských, dva čínské a jeden řecký proces.

970. Viz Reginald T. Paget, QC, *Menstein – His Campaigns and Trial* (Londýn, 1951). Britské záznamy o Mansteinově soudním procesu jsou nyní uloženy ve středisku Liddell Hart Centre for Military Archives v Kings College v Londýně.
Viz též Kranzbühler, viz výše, str. 23.

971. I Američané vedli procesy, např. dobře známý proces s Malmedym v Dachau.

972. Kranzbühler, viz výše, str. 25.

973. Tamtéž.

974. Tamtéž, str. 8.

975. Tamtéž.

976. Tamtéž, str. 9.

977. *New York Times*, 7. 7. 1951.

978. Davidson, viz výše, str. 125.

979. Dopis sekretářky R. H. Jacksona slečně H. Amelii Durbinové, Pennsylvania, 5. 2. 1952 (University of Chicago Law School, R. H. Jackson collection).

980. Mnoho let byly jediné důkazy existence tohoto Hessova rukopisu v katalogu BDC. Později byl dokument předán Národnímu archivu, nyní NA,RG. 238, Colonel Teich papers.

981. Generaloberst Alfred Jodl manželce Luise, 14. 10. 1946 (Luise Jodl papers, kopie z Karl-Heinz Keitel papers v IfZ, Irving Collection).